

Bashkia Delvinë

Plani i Përgjithshëm Vendor
Vlerësimi Strategjik Mjedisor

Mirlinda
Rusi

Digitally signed by
Mirlinda Rusi
Date: 2021.02.26
11:06:30 +02'00'

Tabela e Përmbajtjes

1. Hyrje	6
1.1. Qëllimi i Raportit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor	6
1.2. Autoritetet Përgjegjëse	8
1.3. Përshkrim i Përgjithshëm i Përmbajtjes së Planit.....	8
1.4. Metodologjia, Baza Ligjore dhe Përmbajtja e Raportit të VSM	10
2. Analiza e kushteve të sotme kryesore mjedisore.....	17
2.1. Sistemi Urban.....	17
2.1.2. Emigrimi	19
2.1.3. Ekonomia dhe Punësimi	19
2.1.4. Përdorimi i Tokës	21
2.1.5. Trashëgimia Kulturore	23
2.1.6. Pasuritë Natyrore.....	35
2.2. Sistemi ujor	44
2.2.1. Trupat ujorë	44
2.3. Sistemi Natyror	44
2.3.1. Biodiversiteti, Flora & Fauna	44
2.3.2. Gjeologji-Inxhinieri	48
2.3.3. Zonimi makro dhe në varësi të rastit konkret, zonimi sizmik mikro	57
2.3.4. Klima dhe cilësia e ajrit.....	61
2.4. Sistemi Bujqësor	65
2.4.1. Boniteti i Tokes	65
2.4.2. Ekonomia Bujqësore.....	67
2.5. Sistemi Infrastrukturor.....	69
2.5.1. Menaxhimi i mbetjeve dhe infrastruktura mjedisore	69
2.5.2. Sistemi i Ujësjellës – Kanalizimeve.....	72
2.5.3. Aksesi dhe Rrjeti i Transportit	74
2.5.4. Energjia dhe telekomunikacioni.....	78
2.5.5. Sfidat Kryesore të Mjedisit.....	80
3. Objektivat Kombëtare dhe Ndërkontinentale për një Zhvillim të Qëndrueshëm – Përfshirja e Objektivave në Plan.....	85
Hyrje	85
3.1. Objektivat Ndërkontinentale dhe të BE-së për Zhvillim të Qëndrueshëm.....	85
3.1.1. Politikat Ndërkontinentale.....	85
3.1.2. Politikat në Nivel European.....	86

3.2. Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Nivel Kombëtar.....	94
3.2.1. Objektivat Kombëtare të Mjedisit	94
3.2.2. Objektivat Kombëtare të Planifikimit të Territorit (Ligji 107/2014)	107
3.3. Objektivat e Veçanta të VSM	108
3.4. Përbledhje e Objektivave	114
4. Skenarët Alternativë	116
4.1. Hyrje-Metodologja	116
4.2. Vlerësimi i Skenarëve	117
4.3. Performanca e Përgjithshme e Skenarëve Alternativë	125
5. Vlerësim i Detajuar Mjedisor i Planit- Parandalimi dhe Masat Zbutëse	126
5.1. Metoda e Realizimit të Vlerësimit	126
5.2. Vlerësim i Detajuar i Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Delvinë	133
6. Vlerësimi i Përgjithshëm i Plan- Monitorimit	137
6.1. Vlerësim i Përgjithshëm.....	137
6.2. Sistemi i Monitorimit.....	137
6.2.1. Normat për parametrat e ujit të piyshëm	138
6.2.2. Cilësia e ajrit dhe Standardet	140
6.2.3. Ndotja akustike	141
6.2.4. Synimet për Mbetjet.....	142
6.2.5. Ujrat e ndotura	144
6.2.6. Monitorimi i pyjeve, hapësirave të gjelbërtë dhe të mbrojtura	144
6.2.7. Monitorimi i tokës bujqësore.....	145
7. Këshillimi me publikun	146
7.1. Dëgjesa publike për prezantimin e Strategjisë Territoriale	146
7.2. Dëgjesa publike për prezantimin e VSM paraprake	150
8. Bibliografia	158

Lista e Figurave

FIGURA. 1: NDRYSHIMI I POPULLSISË	19
FIGURA. 2 PAMJE E PËRGJITHSHME E KAMENICËS	24
FIGURA. 3 PAMJE TË KALASË SË DELVINËS	25
FIGURA. 4 PAMJE E KALASË SË SKLLAPUAS	26
FIGURA. 5 PAMJE NGA POSHTË E KALASË DHE PAMJE E BRENDSHME E MURIT NGA ANA PERËNDIMORE	27
FIGURA. 6 PAMJE E URËS SË TATZATIT	27
FIGURA. 7 PAMJE NGA POSHTË E URËS NGA ANA JUGORE	28
FIGURA. 8 PAMJE NGA POSHTË E URËS	29
FIGURA. 9 PAMJE E STRUKTURËS SË URËS	29
FIGURA. 10 PAMJE E STRUKTURËS SË URËS	30
FIGURA. 11 PAMJE E BAZILIKËS PAS NDËRHYRJEVE KONSERVUESE NË 2016	31
FIGURA. 12 PAMJE E JASHTME E ANËS LINDORE TË KISHËS	31
FIGURA. 13 PAMJE E KOMPLEKSIT ISLAMIK TË XHERMËHALLËS NGA KALAJA E DELVINËS	32
FIGURA. 14 PJESA LINDORE E KOMPLEKSIT PAS RESTAURIMIT	33
FIGURA. 15 PAMJA JUGORE E BANËSËS	33
FIGURA. 16 PAMJE E BANËSËS NGA ANA JUGORE	34
FIGURA. 17 PAMJE E OBORRIT DHE DY KATEVE TË ANËS PERËNDIMORE	35
FIGURA. 18: HARTA E ZONËS SË DELVINËS KU TREGOHEN ZONAT E MBROJTURA	35
FIGURA. 19 REZERVATI NATYROR I MENAXHUAR I RRËZOMËS	36
FIGURA. 20 FOTO NGA FSHATI KOPAÇEZ	37
FIGURA. 21 FOTO E BURIMIT TË SYRIT TË KALTËR	37
FIGURA. 22 FOTO E UJIT TË BURIMEVE TË TATZATIT	38
FIGURA. 23 SHPELLA E TATZATIT	38
FIGURA. 24 IMAZH I RREPEVE TË FSHATIT RUSAN	39
FIGURA. 25 FOTO E RRAPIT TË DELVINËS ME LARTËSI RRETH 20 METRA	39
FIGURA. 26 IMAZH I EKOSISTEMIT KARSTIK TË DELVINËS	40
FIGURA. 27 IMAZH I KARSTIT TË GORJANIT	41
FIGURA. 28 IMAZH PËRGJATË RRUGËS SË GJARPËRIT, PRANË QAFË MUZINËS	41
FIGURA 29- HARTA GJEOTERMALE DHE E IZOSEISTEVE TË TËRMETEVE TË BASHKISË KONISPOL DHE MË GJERË	57
FIGURA 30- (MAJTAS)EPIQENDRAT E TËRMETEVE DHE; HARTA E ZONAVE SIZMOGJENE ME POTENCIAL SIZMIK TË PRITSHËM	58
FIGURA 31 - RREZIKU SIZMIK PËR BASHKINË DELVINE DHE MË GJERË(MAJTAS) HARTA E INTENSITEVE SISMIKE (SHKALLA GSK);(MES) HARTA E SHPEJTIMEVE MAKSIMALE ME REFERENCË ME TRUALL TË FORTË PËR PERIUDHË RIKTHIMI 475 VJET; (DJATHTA) HARTA E SHPEJTIMEVE MAKSIMALE ME REFERENCË ME TRUALL SHKËMBOR PËR PERIUDHË RIKTHIMI 475 VJET.....	59
FIGURA. 32: KLIMA E SHQIPËRISË, NDARJA NË ZONA DHE NËNZONA KLIMATIKE TË SAJ	62
FIGURA. 33: NUMRI I MJETEVE PËR PASAGJERË SIPAS QARQEVE, PËR MIJË BANORË	64
FIGURA. 34 PIKË GRUMBULLIMI MBETJESH E PAUTORIZUAR PRANË VARREZAVE TË BASHKISË DELVINË..	70
FIGURA. 35 VENDNDODHJA E LANDFILLIT BAJKAJ, BASHKIA DELVINË	71
FIGURA. 36 MBETJET E DEPOZITUARA NË RAPORT ME MBETJET E GJENERUARA	72
FIGURA. 37 PIKË DEPOZITIMI MBETJESH E PAUTORIZUAR NË TERRITORIN E BASHKISË DELVINË	72
FIGURA. 38 LIDHJA E QYTETIT TË DELVINËS ME SARANDËN	75

Lista e Tabelave

Tabela 1: Popullsia sipas ndarjes së re administrative për bashkinë Delvinë	17
Tabela 2: Raporti gjinor për bashkinë Delvine 2011.....	18
Tabela 3: Struktura moshore	18
Tabela 4: Të dhëna mbi punësimin dhe të ardhurat në Bashkinë e Delvinës	20
Tabela 5: Sistemet territoriale në bashkinë Delvinë sipas sipërfaqës dhe përqindjes.....	22
Tabela 6: Kategoritë e përdorimit të tokës, Bashkia Delvinë	23
Tabela 7: Klasifikimi gjeologo-litologo-inxhinierik I shkembinjve dhe dherave	49
Tabela 8: Mjetet e transportit rrugor të pasagjerëve.....	65
Tabela 9: Boniteti i tokave bujqësore sipas fshatrave të njësisë administrative Vergo.....	66
Tabela 10: Boniteti i tokave bujqësore sipas fshatrave të njësisë administrative Delvinë	67
Tabela 11: Nr. i lidhjeve të ujit në Bashkinë Delvinë	73
Tabela 12: Kostot Kapitale për Njësi që përdoren për Llogaritjen e Nevojave Kapitale	74
Tabela 13: Infrastruktura rrugore e bashkisë Delvinë sipas kodit rrugor të Republikës së Shqipërisë.....	77
Tabela 14 - Sfidat kryesore mjedisore dhe Objektivat e VSM	80
Tabela 15 - Përbledhje e objektivave te zhvillimit te qëndrueshëm në nivel ndërkombëtar	86
Tabela 16 - Përbledhje e objektivave te zhvillimit te qëndrueshëm te vendosura në nivel Evropian	93
Tabela 17 - Masat përparësore për mbrojtjen e Biodiversitetit.....	95
Tabela 18 - Objektivat paraprake të strategjisë së burimeve ujore	97
Tabela 19- Objektivat për Mbrotjen e Tokës	98
Tabela 20 - Cilësia e Ajrit.....	101
Tabela 21 - Nivelet normale Kombëtare të elementeve të cilësisë së ajrit.....	101
Tabela 22 - Ndryshimi i Klimës.....	103
Tabela 23 - Objektivat Kombëtare në Menaxhimin e Mbeturinave.....	105
Tabela 24 - Objektivat për ndotjen akustike.....	106
Tabela 25 - Planifikimi i Territorit	107
Tabela 26 - Lidhja e Objektivave të VSM me objektivat ndërkombëtare dhe ato kombëtare të zhvillimit të qëndrueshëm si dhe kërkesave të legjislacionit të VSM-së.....	109

Tabela 27 - Përshkrimi i Objektivave të VSM-së	111
Tabela 28 - Vlerësimi i Skenarit 1: Skenari egzistues (zero)	118
Tabela 29 - Vlerësimi i Skenarit 2: Zhvillimi i sektorit bujqësor.....	121
Tabela 30 - Vlerësimi i Skenarit 3: Përmirësimi i cilësisë së prodhimeve dhe promovimi i turizmit të veçantë.....	123
Tabela 31 - Vlerësim krahasues i skenarëve alternativë	125
Tabela 32- Tabela tip e vlerësimit të komponentëve të PPV.....	135
Tabela - M.1: Treguesit fiziko-kimike të ujit të pijshëm të Bashkisë Delvinë dhe Objektivat	139
Tabela - M.2: Treguesit mikrobiologjike të ujit të pijshëm të Bashkisë Delvinë (burimi ISHP) dhe objektiva	140
Tabela - M.3: Vlerat e kufi të ndotësve (burimi ISHP)	140
Tabela - M.4: Niveli i kufi i ndotësve të ajrit për tu monitoruar në Bashkinë Delvinë	141
Tabela - M.5: Objektivat për reduktimi e mbetjeve	143
Tabela - M.6: Reduktimi i objektivave te ndotjes se ujit	144
Tabela - M.7: Monitorimi i pyjeve dhe zonave te mbrojtura dhe te gjelbra.....	144
Tabela - M8: Monitorimi i tokës bujqësore	145

SHPJEGUESIT E TERMAVE

AKPT (NATP)	Agjencia Kombëtare e Planifikimit te Territorit
BE	Bashkimi Evropian
BSAP	Strategjia dhe Plani i Veprimit për Biodiversitetin
QKZH	Qendra për Kërkim dhe Zhvillim (Tiranë, Shqipëri)
GIS	Sistemi Gjeografik i Informacionit
KE	Këshilli i Evropës
KKE	Komisioni i Këshillit të Evropës
ME	Mjedis Evropian
INSTAT	Instituti i Statistikës- Republika e Shqipërisë
MTM	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
OJQ / OFJ	Organizata Jo-Qeveritare / Organizata Jo-Fitimprurëse
PPK	Plani i Përgjithshëm Kombëtar i planifikimit të territorit
OZHM	Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit
PPV	Plani i Përgjithshëm Vendor i bashkisë
SBZHQ	Samiti Botëror për Zhvillimin e Qëndrueshëm
SKM	Strategjia Kombëtare Mjedisore
SKZHI	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim
SKZHT	Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Turizmit
SWOT	Analiza Pikat e Forta, Pikat e Dobëta, Mundësítë dhe Rreziqet
ToR	Termat e Referencës
USAID	Ndihma e Shteteve te Bashkuara
VNM	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
VSM	Vlerësim Strategjik Mjedisor
WSSD	Samiti Botëror për Zhvillimin e Qëndrueshëm
DEA	DEA Studio
PINS	Plani i Integruar Ndërsektorial i Bregdetit
PKMM	Plani Kombëtar për Menaxhimin e Mbetjeve

1. Hyrje

1.1. Qëllimi i Raportit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor

Qëllimi i Raportit të Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) është metoda sistematike për të vlerësuar efektet potenciale të rëndësishme të planeve dhe programeve strategjike si edhe për zbutjen e presioneve ekzistuese në fushat ku këto plane janë të aplikueshme.

Hartimi i këtij raporti është që të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis në hapsirën e kësaj bashkie. VSM mund të konsiderohet si një mjet i rëndësishëm për arritjen e vendimeve të drejta të planifikimit në lidhje me çështje të tilla si:

- Integrimin e vlerësimeve mjedisore në planifikimin strategjik/urban dhe vendimmarrjen e planifikimit të investimeve në zonën e studimit.
- Vlerësimin e alternativave të planifikimit të zhvillimit, orientimin e zhvillimit, përdorimit të tokës dhe zgjedhjeve për investime në infrastrukturë.
- Përmirësimin komponentëve të mbrojtjes mjedisore të planeve.
- Ndikimi i cilësisë dhe sasisë në pasuritë natyrore dhe kapacitetet e këtyre burimeve për të pranuar zbatimin e qëndrueshëm të planit.

Sipas kërkesave të Ligjit Nr.107/2014 për "Planifikimin dhe zhvillimin e territorit", miratimi i çdo plani të ri territorial në Shqipëri i nënshtrohet procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM), sipas specifimeve të përcaktuara në Ligjin Nr. 91/2013 për "Për Vlerësimim Strategjik Mjedisor".

Ligji Nr. 91/2013 është përafruar plotësisht me direktivën 2001/42/KE të Parlamentit dhe të Këshillit Europian, datë 27 qershor 2001 "Për vlerësimin e pasojave në mjedis të planeve dhe programeve të caktuara", (*Numri CELEX: 32001L0042, Fletorja Zyrtare e Bashkimit Europian, Seria L, Nr. 197, datë 21.7.2001, faqe 30 – 37*) e njohur ndryshe si "Direktiva VSM", e cila kërkon që planet dhe programet duhet t'i nënshtrohen një procesi vlerësimi mjedisor në nivel strategjik. Qëllimet e përgjithshme të këtij procesi janë për integrimin e vlerësimeve mjedisore në përgatitjen e planit dhe vendim-marrjeve, për të përmirësuar planet dhe për të përmirësuar mbrojtjen e mjedisit si dhe për të rritur pjesëmarjen publike në vendim-marrjen mjedisore. Ky proces përfshin përgatitjen e Raportit Mjedisor.

Ky raport është Raporti i Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Planit i përgatitur për të vlerësuar efektet mjedisore dhe ato mbi shëndetin publik të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë së Delvinës. Raporti Mjedisor është përgatitur duke marrë në konsideratë kërkesat e parashikuara në nenin 10 të Ligjit 91/2013 dhe përmban të gjithë informacionin e specifikuar në këtë Ligj. Ky informacion përfshin:

- a) përshkrimin e qëllimit dhe objektivave kryesore të planit ose programit dhe të përputhjes se tij me plane ose programe të tjera që lidhen me të, fazën e vendimmarrjes dhe sqarimet nëse disa çështje janë vlerësuar ose do të vlerësohen në nivele dhe procese të tjera planifikimi;

- b) përshkrimin e metodikës së zbatuar për hartimin e raportit të VSM-së, përfshirë vështirësitë e hasura gjatë përgatitjes së tij, dhe burimet e informacionit ekzistues, që përdoren për qëllim të hartimit të raportit;
- c) përshkrimin e alternativave të konsideruara gjatë hartimit, rishikimit, ndryshimit apo modifikimit të planit ose programit të propozuar, përfshi edhe alternativën e mosplanifikimit (alternativa zero), si dhe arsyetimet përkatëse;
- d) objektivat për mbrojtjen e mjedisit, të përcaktuara në shkallë ndërkontinentale, nivel kombëtar, rajonal apo lokal, të cilat lidhen me planin ose programin dhe mënyra në të cilën këta objektiva janë marrë në konsideratë në propozim;
- e) përshkrimin e përbërësve të mjedisit në zonën e shtrirjes të planit ose programit të propozuar;
- f) përshkrimin e cilësisë së elementeve të mjedisit në zonën ku propozohet plani apo programi, të cilat mund të ndikohen nga zbatimi i planit ose programit të propozuar;
- g) ndërveprimet e mundshme me mjedisin e planit ose programit të propozuar, duke përfshirë në veçanti problemet që lidhen me zona të një rëndësie të veçantë mjedisore, si zonat e mbrojtura;
- h) pasojat e mundshme negative në mjedis, duke përfshirë ndikimet në biodiversitet, në shëndetin e njerëzve, në tokë, në ujë, në ajër, faktorët klimaterikë, trashëgiminë kulturore dhe arkeologjike, peizazhin apo dhe ndërveprimin ndërmjet këtyre faktorëve;
- i) pasojat e mundshme negative në mjedisin ndërkufitar, në rast të zbatimit të nenit 17 të këtij ligji;
- j) masat e parashikuara për të shhangur apo zbutur sa më shumë të jetë e mundur pasojat e ndikimeve në mjedis, gjatë zbatimit të planit ose programit;
- k) identifikimin e investimeve apo të infrastrukturës mjedisore të nevojshme, në kuadër të planit apo programit të propozuar;
- l) përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e pasojave në mjedis gjatë zbatimit të propozimit;
- m) përbledhjen në gjuhë jotekejike të raportit paraprak të VSM-së.

Ky studim i VSM analizon një territor që shtrihet shtrihet në pjesën jugore të vendit tonë, në fushgropën e Delvinës me sipërfaqe prej (182.9) km² që i korrespondon një popullsi aktuale prej (18078) banorësh dhe adreson një periudhë prej minimumi 15 vitesh në përpunje me dokumentin e planifikimit të propozuar.

1.2. Autoritetet Përgjegjëse

Autoriteti propozues për raportin mjedisor të VSM-së të Planit të Delvinës është Bashkia Delvinë. Raporti është përgatitur në kuadrin e studimit "Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Delvinë" i cili është përcaktuar të kryhet me firmën konsulente "DEA Studio". Studimi është ndjekur dhe mbikëqyrur nga përfaqësuesi i AKPT.

1.3. Përshkrim i Përgjithshëm i Përbajtjes së Planit

Ky projekt përfshin përgatitjen e Planit të Përgjithshëm Vendor të territorit të Bashkisë Delvinë (PPV) sipas ndarjes së re territoriale, sipas përcaktimeve të kuadrit të ri ligjor të

planifikimit të territorit (të Ligjit Nr.107/2014 për "Planifikimin dhe zhvillimin e territorit") dhe në përputhje me Planin e Përgjithshëm Kombëtar dhe Polin e zhvillimit rajonal Gjirokastër-Sarandë. Ky i fundit siguron një kuadër gjithë-përfshirës për përgatitjen e planeve vendore. Koncepti kyç i Planit të Përgjithshëm Vendor të Delvinës është promovimi i zhvillimit lokal të qëndrueshëm në zonë, i cili adreson nevojën për të mbrojtur burimet e vlefshme dhe për të promovuar zhvillimin e bujqësisë, menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore, duke minimizuar ndikimet negative në mjedis të zhvillimit lokal dhe të infrastrukturës.

Bashkia e Delvinës, si pjesë përbërëse e Pellgut të Delvinës ka shumë përparësi në shtrirjen e saj gjeografike jo vetëm për faktin se komunikon lirshëm me rajone të tjera të vendit por dhe jashtë tij. Ajo posedon potenciale natyrore që rrallë herë mund ti takosh në rajone të tjera në një masë kaq të madhe dhe me një diversitet të lartë. Bashkia ndodhet në Fushëgropën e Delvinës, e cila është e formuar nga një fundosje e madhe tektonike, që vazhdon të ulet, dhe fushat e saj janë të rrafshëta. Në këtë fushëgropë ngrihen si ishuj kodra të ulëta. Në lindje ajo rrethohet nga vargje malore. Pozita gjeografike e favorshme ka ndikuar mjaft në mbjelljen dhe kultivimin e drurëve frutore dhe agrumeve në këtë zonë. Bujqësia, blegtoria dhe vreshtaria, krahas institucioneve publike janë burimet kryesore ekonomike të zonës. Bashkia Delvinë ka një relief të larmishëm, hidrografi të pasur, kushte të favorshme klimaterike tipike mesdhetare me verë të nxehët dhe me dimër të butë e të lagësht.

Sipas metodologjisë teknike së propozuar, Konsulenti duhet të përgatisë produktet e mëposhtme të strukturuara sipas fazave në planin e aktiviteteve:

- Një vlerësim i plotë i gjendjes ekzistuese të bashkisë duke identifikuar tendencat ekzistuese, problemet kryesore dhe mundësítë për zhvillimin e ardhshëm të agro-turizmit që do të përdoret si bazë për hartimin e planit urbanistik.
- Hartimi i një vizioni të qartë në të ardhmen dhe strategjinë e zhvillimit duke u fokusuar në aspektin e agro-turizmit që do të bazohet në të dhënat nga konsultimi me publikun duke vlerësuar skenarët alternativë;
- Përgatitja e Planit të Përdorimit të Tokës që do të përcaktojë kategoritë kryesore të përdorimit të tokës dhe rrjetin kryesor të infrastrukturës në të gjithë territorin bashkiak, bazuar në strategjinë e zhvillimit të përzgjedhur dhe duke ndjekur parashikimet reale ekonomike dhe demografike;
- Përgatitja në përputhje me planin e rregulloreve të kontrollit të zhvillimit (të tillë si, të zonimit, raporteve në parcelat për ndërtim, limitet e lartësisë, sipërfaqes së shfrytëzimit të tokës), të shoqëruara me hartat përkatëse të detajuara të zonimit për çdo zonë të banuar dhe në zhvillim, në përputhje me specifikimet e legjislacionit kombëtar mbi planifikimin territorial;
- Përgatitja e një Dokumenti të Konsoliduar, i cili do të strukturohet si një version draft projekt për Planin Vendor që do të paraqitet për komente në publik në përputhje me kërkesat e ligjit të mëparshëm të miratuar si dokument zyrtar i planifikimit bashkiak.

Finalizimi i planit është zhvilluar dhe bazuar në procesin e konsultimit në publik, që ka ndodhur gjatë fazave të ndryshme të planit të punës.

1.4. Metodologjia, Baza Ligjore dhe Përbajtja e Raportit të VSM

Metodologjia për përgatitjen e këtij Raporti Mjedisor është zhvilluar pas një studimi të hollësishëm të ligjit Nr.91/2013, ligjit Nr.111/2012, ligjit Nr.10 431/2011, ligjit Nr.107/2014 dhe ndryshimeve si dhe të dokumenteve udhëzuese bazë të BE dhe VKM-ve. Kjo ka për qëllim që të sigurojë një kuadër të plotë të vlerësimit dhe të identifikimit të çështjeve kritike dhe të konsiderueshme që duhet të adresohen në vlerësimin e mjedisit dhe ndikimet e tij në shëndetin e popullatës, reflektuar në Planin Vendor të Delvinës. Për këtë qëllim, synimi kryesor i Raportit Mjedisor ka qenë:

- të skicojë në mënyrë efektive fushën e veprimit dhe kontekstin e PPV të Delvinës;
- të sigurojë një vlerësim shumë-nivelesh të PPV Delvinë në drejtim të:
 - ✓ qëllimit dhe objektivave;
 - ✓ politikave të përgjithshme;
 - ✓ propozimeve të veçanta të zhvillimit;
- të shmangë dhënien e informacionit të tepërt që është jashtë fushës;
- të sigurojë një prezantim direkt për palët respektive të interesuara të PPV; përfundimisht, me qëllim që të sigurojë Planin si një mjet të dobishëm që mund të kuptohet lehtësisht nga publiku dhe autoritetet, në përputhje me parimet e transparencës dhe konsultimeve efektive publike në vendim-marrje, të cilat janë mbrojtur në Ligjin 91/2013 dhe Direktivën e BE-së 2001/42/KE.

Objektivat kryesore ndërkomëtare që Shqipëria kërkon të arrijë në këtë nivel janë Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit (OZHM), të pranuara nga përfaqësuesit e 189 vendeve në Konferencën e OKB-së të vitit 2000, dhe synimeve të përcaktuara në Samitin Botëror të vitit 2002 për Zhvillim të Qëndrueshëm (SBZHQ) në Johannesburg. Ato kanë të bëjnë me reduktimin e rrezikut për shëndetin publik, promovimin e barazisë sociale dhe të mirëqenies, promovimi i mjedisit të qëndrueshëm, përmirësimi i trajtimit të mbetjeve të ndotura ujore si dhe mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit detar dhe zonës bregdetare.

Ndërsa përsa i përket objektivave ndërkomëtare në planin e rajonit të BE-së, politika mjedisore është udhëhequr nga parimi i parandalimit dhe i "pagesës së ndotjes", nëpërmjet ngritjes së shumë institucioneve dhe instrumenteve menaxhuese dhe financiare për të siguruar zbatimin efektiv të saj. Disa nga strategjitë e ndjekura nga BE mund të përmendim: Strategjia për ndotjen e ajrit e cila synon reduktimin deri në vitin 2020 krahasuar me 2000; strategjia për parandalimin dhe riciklimin e mbeturinave; strategjia për mbrojtjen dhe konservimin e ambientit detar e cila është përshkruar dhe në Direktivën 2008/56/KE, strategjia për mbrojtjen e tokës e cila vlerëson rëndësinë e ruajtjes së cilësisë së tokës dhe funksioneve ekologjike të saj, përdorimi i qëndrueshëm i pesticideve, strategjia për shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve, strategjia për mjedisin urban etj.

Përsa i përket objektivave mjedisore në nivel kombëtar, Kuvendi dhe Qeveria Shqiptare kanë hartuar dhe miratuar tërësinë e ligjeve të mësipërme me qëllim përafrimin e kuadrit

ligor të lidhur me mjedisin me atë të BE-së si dhe mbrojtjen e tij. Strategja Ndërsektoriale e Mjedisit 2013-2020 dhe draft-Strategji Kombëtare për Mjedisin 2015-2025 janë dokumentet më të rëndësishme që përcaktojnë drejtimet kryesore të politikave mjedisore që do të ndiqen nga institucionet ligj-zbatuese në harkun kohor të përçktuar, politika të cilat janë të domosdoshme për ruajtjen dhe përmirësimin e kushteve të jetesës së popullatës duke i siguruar kësaj të fundit standarte të njëjta me ato evropiane. Ndër objektivave kryesore kombëtare mund të përmendim ruajtjen e biodiversitetit dhe mbrojtjen e natyrës, menaxhimin në mënyrë të duhur të burimeve ujore, mbrojtja e tokës, përmirësimi i cilësisë së ajrit në përputhje me nivelet e standardeve të BE dhe OSH, reduktimi i gazeve të efektit serrë dhe ato të holimit të shtresës së Ozonit, përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve aq sa të reduktohen rreziqet për shëndetin publik, kontrolli i niveleve të zhurmës për sigurinë e popullatës etj.

Këto objektiva të sipërpërmendur janë të implementuara në metodologjinë e përdorur në hartimin e këtij raporti të Vlerësimit Mjedisor për Bashkinë e Delvinës.

Parametrat e mjedisit dhe shëndetit që duhet të merren parasysh nga Raporti Mjedisor i VSM-së në bazë të Ligjit 91/2013 janë grupuar, kur ka qenë e nevojshme, në kategori të mëdha sipas çështjeve ose në kategori paralele ku disa nga parametrat janë nën-ndarë, në mënyrë që të përshtatet më mirë me strukturën dhe përmbajtjen e PPV të Delvinës. E njëjta strukturë është ndjekur në të gjithë Raportin e Mjedisit, në mënyrë që të lehtësojë të kuptuarit dhe rishikimin e vlerësimit aktual nga ana e publikut dhe autoriteteve. Baza e metodologjisë janë objektivat e VSM-së, që rrjedhin nga vlerësimet mjedisore dhe janë përdorur për të:

- vlerësuar ndikimet e pritura mjedisore dhe shëndetit të skenarëve alternativë (Kapitulli 4);
- vlerësuar në detaje rreziqet e pritura mjedisore dhe shëndetësore, ndikimet e politikave të planit vendor dhe projekteve dhe të propozojë masa lehtësuese (Kapitulli 5).
- formuar bazën për formulimin e listës së treguesve për sistemin e monitorimit të propozuar të PPV (kapitulli 6).

Roli i VSM-së nuk është për të vendosur mbi zgjedhjen e skenarëve alternativë të trajtuar në kapitullin 4, por që të japë informacion mbi ecuritë përkatëse të performancës mjedisore, shoqërore dhe ekonomike sipas alternativave të ndryshme, në mënyrë që të lehtësojë marrjen e vendimeve midis palëve të interesuara dhe të ofrojë amendamente pozitive dhe shtesa, në mënyrë që të përsosen dhe finalizohen sa më mirë udhëzimet e Planit Vendor.

Skenarët alternativë të ekzaminuar janë formuluar gjatë hartimit të Planit Vendor (specifisht, gjatë fazës së Strategjisë dhe Vizionit të bashkisë Delvinë). Duke marrë parasysh se, forma dhe intensiteti i zhvillimit të bujqësisë dhe agro-turizmit përbën faktorin kyç për të përballuar presionet dhe kërcënimet mjedisore për Delvinën, ndonëse ajo mund të shërbejë si katalizator për të promovuar mundësitë për zhvillim të qëndrueshëm lokal, skenarët e shqyrtuar janë strukturuar mbi një vizion të zhvillimit të bujqësisë e blegtorisë në të ardhmen, duke e gërshtuar atë me turizmin.

Në bazë të vizonit të bashkisë Delvinë, të mbështetura në direktivat e Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit, Delvina duhet të shfrytëzojë burimet e saj kryesish duke u fokusuar tek mbështetja e aktiviteteve të bujqësisë, blegtorisë dhe agroturizmit. Turizmi kulturor dhe i trashëgimisë, më pak edhe turizmi natyror, janë pjesë e mundshme e produktit turistik të këtij destinacioni. Bashkia e Delvinës është një bashki që e ka mbështetur historikisht zhvillimin ekonomik në zhvillimin e bujqësisë e sidomos pemëtarisë, por edhe mbjelljes së kulturave të drithërave, për shkak të pozitës gjeografike dhe ndërhyrjeve që janë bërë në dhjetëvjecarët e fundit të shek XX. Pemëtaria si agrumet, ulliri dhe vreshtaria kanë qenë burimi kryesor ekonomik.

Bashkia Delvinë si një bashki me ekonomi të diversifikuar në sektorin bujqësor dhe blegtoral mund të zhvillohet nëpërmjet agroturizmit, turizmit kulturor dhe të trashëgimisë, përmes konsolidimit të qendrave urbane, rritjen e standardit të shërbimeve publike dhe përmirësimin e aksosit në zonat rurale. Qëllimi kryesor është rritja e punësimit dhe mirëqenia e banorëve, duke krijuar mundësinë për diversifikimin e ekonomisë dhe ndërtimin e një destinacioni që mund të ofrojë kulturë, histori dhe trashëgimi, që mikpret përmes traditës dhe ndërthur asetet e pemëtarisë e vreshtarisë.

Drejtimet kryesore të zhvillimit të qëndrueshëm ku do të mbështeten objektivat për zhvillimin strategjik të territorit janë:

- Ruajta e tokës bujqësore dhe pasurive natyrore
- Konsolidimi i sistemit urban duke shmangur shpërrhapjen në territor
- Menaxhimi i flukseve metabolike në mënyrë të qendrueshme
- Planifikimi me pjesëmarrje, rritja e vendimarrjes vendore
- Përmirësimi i rrjeteve infrastrukurore në territor
- Profilizimi i zhvillimit ekonomik dhe rritja e mirëqënieve sociale
- Zhvillimi i turizmit rural dhe agrobiznesit
- Përforcimi i bashkëpunimeve rajonale

Sistemi i monitorimit i propozuar në kapitullin 6 dhe në mënyrë të veçantë objektivat dhe treguesit janë rrjedhojë direkte e punës së detajuar të vlerësimit dhe e nevojës për të ndjekur pranë evoluimin e implementimit të planit paralelisht me masat e detajuara të impaktit. Sistemi është bazuar kryesish në ato pak të dhëna që janë gjetur dhe grumbulluar nga administrata aktuale për fusha të ndryshme, nga të dhëna në nivel kombëtar si dhe në raportet dhe në kërkimet e realizuara për Planin Vendor si dhe në potencialin e ekspertëve dhe të aftësive të tyre.

Më qëllim që VSM të ketë një përdorim praktik për administratën e bashkisë dhe për shtresat e interesuara, do të ishte e nevojshme vendosja e një numri indikatorësh dhe një sistemi monitorimi që do ta bënin atë sa më të thjeshtë dhe praktik, duke përdorur si burimet ekzistuese ashtu dhe aktivitetet shtesë.

Sistemi i monitorimit do tu mundësojë grupeve të interesit:

- a) Monitorimin e progresit drejt objektivave të VSM
- b) Monitorimin e efekteve mjedisore që vijnë nga zbatimi i PPV

- c) Identifikim e efekteve negative të paparashikuara mbi mjedisin apo të paralajmërohen në stade të hershme
- d) Mundësim për veprime korriguese të përshtatshme

Është propozuar që informacioni i mjedisit të përditësohet çdo 6 muaj me qëllim për të siguruar një paralajmërim në kohë të përshtatshme në rastet e një dëmtimi serioz mjedisor, pavarësisht që raporti i monitorimit të VSM është vjetor.

Sistemi i monitorimit do tu mundësojë grupeve të interesit të bashkisë të vlerësojnë nga pikëpamja mjedisore, strategji dhe programe të tjera që mund të zbatohen në të ardhmen, duke ndjekur iniciativat e Këshillit Bashkiak dhe mundësi apo programe të BE. Procesi i monitorimit të VSM do të ecë paralelisht me zbatimin e PPV duke u bërë pjesë integrale e tij.

Të gjithë qëllimet dhe të dhënat janë të bazuara në objektivat e PPV dhe standardet kombëtare. Në rrugën e zbatimit mundet që Shqipëria të përshtatë edhe më tej standardet e saj me ato të BE-së apo nga marrëveshje ndërkombëtare të reja (p.sh për cilësinë e ajrit, objektivat për klimën dhe efektin serrë etj), duke bërë kështu të mundur që sistemi i monitorimit të përmirësohet me këto objektiva të reja (si dhe arritje të tjera të rëndësishme).

Vështirësitë e hasura nga Eksperti në hartimin e VSM-së së Bashkisë Delvinë janë të lidhura me mungesën e disponueshmërisë së të dhënavës dhe matjeve shkencore dhe dobësitë administrative, mungesa e teknologjisë së duhur dhe sistemet e monitorimit.

Fusha e monitorimit dhe mbrojtjes së mjedisit është ende mjaft e pazhvilluar në Shqipëri, me gjithë hapat pozitive të ndërmarra në vitet e fundit drejt përmbushjes së standardeve të BE-së, siç është miratimi i Strategjisë Kombëtare të Mjedisit. Matjet shkencore të aspekteve bazë janë ende të pakta dhe jo të rregullta në kohë. Monitorimi kërkon një përpjekje të koordinuar dhe angazhim të dy palëve, në nivel kombëtar e lokal, në mënyrë që të prodhojë të dhëna të besueshme. Konsulenti ka hasur vështirësi si në marrjen e të dhënavës të përditësuara nga institucionet si dhe ndërlidhjen midis institucioneve, në mënyrë që të arrinte konkluzione të vlefshme. Dokumentet e përdorura për draftimin e Planit të Përgjithshëm Vendor të Delvinës, pavarësisht spektrit të gjerë të referencave bazuar në intervistat dhe institucionet e kontaktuara, reflektojnë dobësi në të dhënat dhe mungesën e informacionit në disa aspekte, veçanërisht në rrjetin e ujësjellës kanalizimeve, mungojnë indikatorë qe matin cilësinë e mjedisit dhe ka të dhëna të pakta për turizmin.

Procesi i zbatimit të VSM-së është një përpjekje kolektive që duhet të zhvillohet me kalimin e kohës, në etapa të rëndësishme, por edhe si pjesë e veprimeve rutinë të autoritetave bashkiake. Ndërtimi i kapaciteteve lokale është një faktor shumë i rëndësishëm, i cili është evidentuar qartë në objektivat e Planit. Kjo përpjekje ka filluar, por mbetet akoma për t'u bërë. Trajnim i administratës bashkiake në lidhje me detyrat dhe përgjegjësitë e tyre, duhet të shoqërohet me angazhimin dhe investimet në pozicionet e tyre të punës. Ndryshimet e shpeshta në postet administrative janë një pengesë e madhe në këtë përpjekje për të krijuar vazhdimësi dhe qëndrueshmëri.

Teknologja është gjithashtu një faktor shumë i rëndësishëm për monitorimin e VSM-së. Zbatimi i Planit në vetvete përmban një mjet shumë të vlefshëm, që është përditësimi i bazës së të dhënave të GIS, i cili mundëson përditësimin e vazhdueshëm të ndryshimit të përdorimit të tokës dhe të procesit të zhvillimit. Sistemi mbështetës aplikohet në nivel kombëtar për të mbuluar të gjithë territorin e vendit.

Deri sa këta faktorë të maturohen, procesi VSM do të vazhdojë të zbatohet me vështirësi në hapat e tij të parë dhe është i bazuar në angazhimin dhe përkushtimin e stafit bashkiak.

Burimet e informacionet ekzistues dhe studimet kryesore referuese ku është bazuar në hartimin e këtij raporti VSMje janë si mëposhtë:

- **POLI I ZHVILLIMIT RAJONAL GJIROKASTER-SARANDE (Qershor 2016);** zonimi i territorit; integrimi dhe ndërlidhja e zonimit territorial; struktura e planit të bregdetit; përkufizimi i zonës bregdetare; organizimi hapësinor).
- **PLANI I PËRGJITHSHËM KOMBËTAR SHQIPËRIA 2030 (Qershor 2016);** zhvillim i qëndrueshëm i territorit për 15 vitet e ardhshme; zhvillim i balancuar ekonomik e social i vendit; menaxhim i përgjegjshëm i burimeve natyrore të tij; mbrojtja e mjedisit; përdorimi racional i tokës.
- **RAPORTET MJEDISORE 2014-2015** (Monitorimi i cilësisë së ajrit, biodiversiteti, pyjet, ujrat, monumentet e natyrës).
- **INSTAT – census 2011** (Demografi, Ekonomi) Njësitë ekonomike familjare; Individët; Bashkëjetesat kolektive; Banesat (të banuara ose jo), dhe tipe të tjera baneshash; Të huajt (prezentë në momentin e Censusit).
- **STRATEGJIA NDËRSEKTORIALE E MJEDISIT 2015-2020** (Kushtet aktuale, sfidat për të ardhmen, ndryshimet klimatike, Vizioni Politikat dhe Qellimet e Politikave, Objektivat e politikes dhe produktet madhore, Burimet finaciare).
- **STRATEGJIA KOMBËTARE SEKTORIALE E SHËRBIMEVE TË FURNIZIMIT ME UJË DHE KANALIZIMEVE 2011-2017** (Gjendja Aktuale e Sektorit, Vizioni, misioni dhe objektivat prioritarë, Politikat dhe Planet e Veprimit, Përgjegjshmëria, Monitorimi dhe Vlerësimi).
- **2011-2017 PLANI KOMBËTAR PËR MENAXHIMIN E MBETJEVE 2010-2025** (marrëveshjet aktuale per mbetjet bashkiale, Kuadri Aktual Ligjor, Prioritetet në Programin e Qeverisë, Prioritetet strategjike dhe politikat)
- **METABOLIZMI I SHQIPERISE. AKTIVIZIMI I POTENCIALIT TË TERRITORIT SHQIPTAR (2016).** Libri "Metabolizmi i Shqipërisë" parashton tërësinë e sfidave me të cilat përballet Shqipëria duke u përpjekur të realizojë kalimin drejt ekonomisë të së ardhmes si një ekonomi e gjelbër dhe me nivel të ulët të karbonit.

Metodologjia e hartimit të raportit për VSM-në Delvinë është i bazuar në skemën e mëposhtme:

ANALIZA E KUSHTEVE TË SOTME KRYESORE MJEDISORE

(Kapitulli 2)

Sistem Urban	Sistem Ujor	Sistem Natyrar	Sistemi Bujqësor	Sistemi Infrastrukturor
<u>Profil</u> <u>demografik</u> (Popullsia, Emigrimi, Densiteti i popullsisë) <u>Ekonomia dhe Punësimi</u> (Njësitë ekonomike, Turizmi, Përdorimi i tokës dhe modelet e zhvillimit)	<u>Trupat ujore dhe deti</u> (Ujërat nëntokësore, Lumenjtë dhe përenjtë)	<u>Biodiversiteti, fauna & flora, pyjet, zonat e rëndësishme dhe të mbrojtura</u> <u>Klima dhe Cilësia e ajrit</u> <u>Pesazhi natyror</u> <u>Gjeologjia e tokës</u> <u>Zonat e nxehta" në zonën e studimit</u> (Guroret, Korridori mjedisor)	<u>Baniteti i tokës</u> <u>Ekonomia bujqësia</u> Bujqësia dhe blektoria, Punësimi	<u>Aksesi dhe rrjeti i transportit</u> <u>Energjia dhe Telekomunikacioni</u> (Furnizimi me Energji, Rrjeti i Telekomunikacion)
				<u>Menaxhimi mbetjeve të ngurta dhe infrastruktura mjedisore</u> <u>Rrjeti i uji te pishem e dhe ujërave të zeza</u>

Presionet kyçë mbi mjedisin (Kapitulli 2.5.5)

Pjesëmarrja publike dhe konsultimi me publikun (në kuadrin e PPV) Konsultimi me shtresat lokale të interesuara dhe konsiderata për zhvillimin lokal lidhur me planin dhe studimet	<u>Politikat kombëtare dhe ndërkombëtare</u> <u>(Kapitulli 3.1, 3.2)</u> <u>Objektivat kombëtare dhe ndërkombëtare për zhvillim të qëndrueshëm dhe strategjia mjedisore e vendit</u>
--	--

ZHVILLIMI I OBJEKTIVAVE TË VEÇANTA TË VSM PËR DELVINËN (Kapitulli 3.3)

SKENARËT ALTERNATIVË (Kapitulli 4)

→ Vlerësimi i përgjithshëm i tre skenareve alternative në lidhje me objektivat e VSM

- Skenari Asgjë
 - Dy skenare alternativë të zhvillimit lokal (bujqësor dhe promovimi i produkteve)
- Skenari i Zgjedhur (Plani i Përgjithshëm Vendor)

VLERËSIMI I DETAJUAR I PPV (Kapitulli 5)

→ Vlerësimi i ndikimeve të prishme mjedisore dhe shendetesore të PPV në lidhje me objektivat e VSM-së

→ Masat e propozuara dhe veprimet për të parandaluar dhe / ose per te zbutur ndikimet e prishme (Orientimet Strategjike)

SISTEMI I MONITORIMIT DHE MJETET (Kapitulli 6)

- Treguesit e monitorimit në korrelacion me Objektivat e zgjedhura te VSM-se
- Burimet e të dhënavë
- Monitorimi i strukturës së sistemit dhe operimit, aktiviteteve dhe rezultateve

Paraqitje skematiqe 1: Metodologjia për hartimin e raportit të VSM-se në lidhje me specifikat e Planit Vendor të Delvinës dhe në përputhje me legjislacionin kombëtar të VSM

2. Analiza e kushteve të sotme kryesore mjedisore

2.1. Sistemi Urban

2.1.1. Demografia dhe shpërndarja hapësinore e popullsisë

Në vitet 1990 Shqipëria u karakterizua nga një tranzicion i gjërë ekonomiko-politik shoqëruar me një lëvizshmëri të lartë demografike të popullsisë vendase. Zbatimi i ligjit Nr. 115/2014 "Për ndarjen administrativo-territoriale të njësive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë", për ndarjen e re administrative, sipas të cilit kemi një rikompozim të ri bashkive, nuk implikon ndryshime në totalin e popullsisë në nivel qarku, por është shoqëruar me ndryshime drastike të numrit të popullsisë të njësive vendore në nivel bashkie e komunash. Ndërkohë që popullsia në nivel kombëtar dhe rajonal ka pësuar rënje, popullsia në "bashkitë e reja" përgjithësisht është më shumë se dyfishuar për shkak të bashkimit të ish njësive vendore duke sjellë në këtë mënyrë apriori shumëfishimin e problematikave që lidhen me mirëmenaxhimin e burimeve natyrore, pasurore dhe njerëzore të këtyre njësive vendore. Mbështetur tek Censusi i të dhënave të regjistrimit të përgjithshëm të popullsisë të vitit 2011, si dhe në përpunim me ndarjen e re administrative, popullsia e bashkive ka pësuar ndryshimet në vijim:

Tabela 1: Popullsia sipas ndarjes së re administrative për bashkinë Delvinë

Popullsia	Viti 2011 sipas Censusit	Sipas regjistrit te gjendes civile 2017	Dendësia e popullsisë
Delvina	7,598	18,192	10,596

Burimi: INSTAT, Census 2011

Sipas Censusit të vitit 2011, bashkia e re numëron 7,598 banorë, ndërsa sipas Regjistrimit Civil të vitit 2017 kjo bashki ka një popullsi prej 18,078 personash. Dendësia mesatare në zonën funksionale është 41 banorë për km^2 , në krahasim me 107 dhe 14 banorë për km^2 që është dendësia e popullsisë, përkatësisht në njësitë ekzistuese të Delvinës. Shkaqet e uljes se dendësia e popullsisë, përkatësisht në njësitë ekzistuese të Delvinës, lidhen me faktorët e emigrimit, uljes së ritmeve të numrit të popullsisë në bashkinë Delvinë, lidhen me faktorët e emigrimit, uljes së ritmeve të shtesës natyrore të popullsisë si dhe ritmeve të larta të migrimit të brëndshëm, duke ndjekur të njëjtin model – profil të zhvillimit demografik të popullsisë, sikundër në njësitë e tjera vendore të vendit.

Popullsia e bashkisë Delvinë, nga këndvështrimi i raportit gjinor ruan një diferençë të lehtë përsa i përket ndarjes së popullsisë sipas gjinisë në meshkuj e femra. Kështu mbështetur dhe në të dhënat e popullsisë për vitin 2011 rezulton si në tabelën më poshtë. Kjo zonë ka ulje të popullsisë prej pothuaj 13%.

Tabela 2: Raporti gjinor për bashkinë Delvine 2011

Popullsia, Nje. Adm	Meshkuj	Femra
Delvinë	2914	2840
Vergo	984	890

Burimi: INSTAT, Census 2011

Ecuria në vite e raportit gjinor, (meshkuj ndaj 100 femra) dëshmon së gjatë përiudhës (1990-2000), migrimi ndërkontëtar dominohej nga meshkujt, duke “krijuar” një raport gjinor më të ulët, pra në favor te popullatës femërore. Por megjithëse emigrimi filloj si një fenomen tipik për meshkujt, ai është kthyer në një proces të balancuar nga ana gjinore në dekadën e fundit duke rezultuar në një raport gjinor pak a shume të barabartë në vitin 2011. Krahas emigrimit ndërkontëtar, migrimi i brëndshëm është një tjetër faktor i rëndësishëm që luan rol në përcaktimin e raportit gjinor. Analiza e këtij fenomeni tregoi se migrimi i brendshëm ka një impakt të konsiderueshëm mbi diferençat gjinore ndërmjet qarqeve, rapporti i migrantëve të brendshëm është mjaft i ndryshëm për meshkujt dhe femrat duke evidentuar faktin *që femrat kanë tendencë të migrojnë brenda vendit më shumë se sa meshkujt*. Megjithatë, kjo prirje ndryshe nga shumë bashki të tjera, në bashkinë Delvinë nuk shihet kjo diferençë.

Një tjetër tregues i shumë i rëndësishëm demografik është struktura moshore e popullatës. Popullsia e bashkisë sipas Censusit të 2011 dominohet më shumë nga grupmosha 15-64 vjeç, e cila përbën 65.2 % të popullsisë totale dhe që përfaqëson popullsinë aktive. Mosha e tretë (65+) përfaqëson 19.1% të popullsisë, ndërsa grupmosha 0-14 vjeç përbën vetëm 15.7% të popullsisë së bashkisë.

Tabela 3: Struktura moshore

Nje. Adm.	0-14	15 - 65	65+
Delvinë	1 167	3 739	848
Vergo	311	1 192	341

Burimi: INSTAT, Census 2011

Analiza e këtyre treguesve është e rëndësishme dhe një baze e dobishme informacioni për të vlerësur burimet potenciale njerëzore që mund të përfshihen në tregun e punës dhe rrjedhimisht të ndikojnë në përmiresimin e performancës ekonomike të vendit në tërësi dhe zonave në studim. Koeficienti i varësisë totale shpreh reportin e popullsisë inaktive (në moshë jopune) ndaj popullsisë në moshë pune, duke treguar se sa individë në moshë jopune, “mbulohen” nga 100 individë në moshë pune. Ky koeficient detajohet më tej edhe në: (a)koeficientin e varësisë së të rinjve dhe (b) koeficientin e varësisë së të moshuarve, të cilët përfaqësojnë respektivisht reportin e popullsisë së grupmoshave (0-14) vjeç dhe (65+) vjeç e lart kundrejt popullsisë në moshën (15-64) vjeç.

Nga analiza e këtyre treguesve për periudhën 1979-2011, identifikojmë se Shqipëria, për vitin 2011 ka koeficientin e saj me të ulët të varësisë totale prej 47 përqind, që do të thotë

se çdo 100 individë në moshë pune kanë “në ngarkim” 47 individë në moshë jopune. Vlera e këtij treguesi (varësia totale) tregon se vendi ndodhet në të ashtuquajturën episod i “dividendit demografik” dhe kjo si rezultat i një numri të lartë popullsie potencialisht ekonomikisht aktive (15-65) vjeç përkundrejt një numri të ulët popullsie të re (0-14) dhe të moshuar (+65). Nga analiza e këtyre treguesve për periudhën 1979-2011, identifikojmë se Shqipëria, për vitin 2011 ka koeficientin e saj me të ulët të varësisë totale prej 47 përqind, që do të thotë se çdo 100 individë në moshë pune kanë “në ngarkim” 47 individë në moshë jopune.

Ndërkojë që koeficienti varësisë totale në nivel kombëtar dhe qarku, flet për egzistencën e “dividendit demografik”, analiza e treguesve të tjerë të varësisë në harkun kohor (1979-2011) tregonjë një rritje të konsiderueshme në numrin e personave të moshuar 65 vjeç e lart, rreth 19.1% dhe një rënie e grup-moshës së re, duke demonstruar qartazi për “hyrjen” në një fazë të re demografike të popullsisë, në atë të “plakjes”.

2.1.2. Emigrimi

Procesi i vazhdueshëm i emigrimit në shkallë të gjerë si dhe rënia e lindshmërisë dhe vdekshmërisë patën një ndikim shumë të madh në strukturën demografike te popullsisë në Shqipëri dhe sipas qarqeve. Migracioni , duke qënë se është një proces i lidhur me gjininë, ai prek në mënyra të ndryshme meshkujt dhe femrat dhe strukturën moshore në përgjithësi.

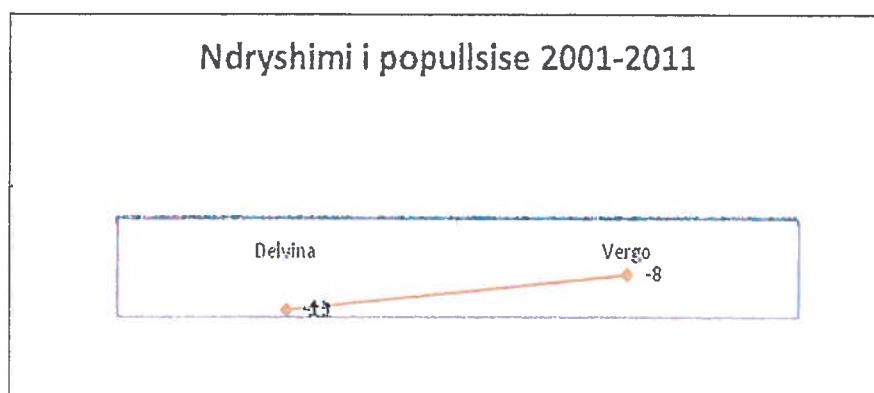

Figura. 1: Ndryshimi i popullsisë

Burimi: INSTAT, 2001- 2011

2.1.3. Ekonomia dhe Punësimi

Bashkia e Delvinës ka tiparet e një ekonomie të vogël mikse me një dominim të sektorit bujqësor, degëve të varura prej tij, dhe një zhvillim të vonshëm të sektorit të shërbimeve. Karakteristike e ekonomisë së kësaj bashkie është tkurrja e një sektori që në të shkuarën ka qenë relativisht i zhvilluar, në industrinë e lehtë prodhuese ushqimore, artizanale dhe atë tekstile. Tokat pjellore të fushëgropës që gjendet brenda kufinjve të bashkisë, reliivi, pozicioni gjeografik dhe klima e ngrohtë mesdhetare bëjnë që sipërfaqet e mbjella të Bashkisë Delvinë, paçka se jo shumë të mëdha, të karakterizohen nga një varietet i gjërë prodhimesh frutikulture, hortikulture, pemtarie të përgjithshme dhe vreshtarie. Ndërkojë,

krahasuar me bujqësinë dhe pemtarinë, degët bujqësore të blegtorisë dhe të peshkimit janë më të vogla në Delvinë në raport me bashkitë fqinje, dhe përgjithësisht janë zhvilluar për të përballuar kapacitetet e prodhimit të brendshëm, e jo më gjërë. Për shkak të karakterit suburban të qytezës së Delvinës, dhe rënies industriale në tre dekadat e fundit, sektori i shërbimeve ka filluar të zhvillohet disi në bashki. Falë edhe atrimitetit me qendra të njohura dhe populllore turistike të vendit, si Himara në veri, apo Saranda në jug, shërbimet në sektorin e akomodimeve dhe atë gastronomik kanë njohur edhe zgjerimin më të madh në sektorin e shërbimeve. Megjithatë, edhe shërbimet tregtare kanë njohur rritje të shpejtë në këtë dhjetëvjeçar, falë zgjerimit të prodhimtarisë bujqësore, por edhe hapjes së përgjithshme të ekonomisë. Gjithsesi, problematike ka qenë tkurrja e sektorit industrial, ku tashmë industria e lehtë dominohet kryesisht nga ajo me karakter ushqimor dhe nga ndërmarrje të vogla në pronësi familjare, përkundrejt fabrikave të mëparshme të prodhimit të produkteve të tillë si reçelnat, salcat, etj. Afërsia gjeografike me Sarandën bën që shumë delvinjotë të udhëtojnë çdo ditë në drejtim të qytetit bregdetar, ose vendbanimeve të tjera pranë tij, kryesisht në bregdet, përfundimisht në punuar. Dicka e tillë evidenton shkallën e lartë të varësisë së banorëve të Delvinës nga ekonomia sarandiote përsa i përket nivelit të tyre të ardhurave. Dhe, nëse ndalemi tek ky i fundit, vërehet një shkallë e ulët e suficiencës ekonomike të popullsisë vetëm nga puna, pasi edhe pse 74.4% e fuqisë punëtore në Delvinë është e zënë me punë, afërsisht 50% e njësive ekonomike familjare kanë deklaruar si burime kryesore të të ardhurave të tyre, ose pensionet e llojeve të ndryshme, ndihmën dhe përfitimet sociale, ose remitancat e të afërmëve që punojnë jashtë. Në këtë mënyrë, të ardhurat e siguruara nga puna nuk janë të mjaftueshme, çka përkon edhe me 1) karakterin përgjithësisht të vogël dhe familjar të shumicës së ndërmarrjeve që operojnë në Delvinë, ku afërsisht 96% nuk kanë më shumë se katër punonjës, dhe 2) natyrën e tyre ligjore, ku rreth 90% e tyre janë të regjistruar ose si "fermerë", ose si "persona fizikë".

Bashkia e Delvinës karakterizohet nga një ekonomi e vogël me tipare mikse dhe natyrë kryesisht bujqësore dhe të shërbimeve. Megjithatë, dallimi ndërmjet dy njësive bashkiake në përbërje të saj është i madh, ku në njësinë Delvinë mbizotëron punësimi në sektorin e shërbimeve me 58.2%, ndërsa në Vergo, sektori bujqësor punëson thua jse 40% të fuqisë punëtore. Ndërkohë, shkalla e papunësisë është më e ulët se mesatarja në shkallë vendi dhe vërtitet në vlerat mesatare të bashkive të rajonit në të cilin ndodhet, me 25.6%, ndërkohë që papunësia në shkallë vendi qendronte në 29.3% sipas Censusit të Popullsisë dhe Banesave, 2011; edhe pse Instat, në përfundim të vitit 2017, e llogariti shkallën e papunësisë në nivel kombëtar përfundimisht 15+ vjeçë në 13.7%. Tabela e mëposhtme paraqet disa indikatorë në lidhje me punësimin dhe të ardhurat në Bashkinë Delvinë.

Tabela 4: Të dhëna mbi punësimin dhe të ardhurat në Bashkinë e Delvinës

Bashkia Delvinë	
Indikatori	Vlera
Punësimi në sektorin e bujqësisë	17.5%
Punësimi në sektorin e industrisë	27.4%
Punësimi në sektorin e shërbimeve	55.0%
Shkalla e papunësisë	25.6%

Të punësuar me pagë	49.4%
Të vetëpunësuar	50.6%
Burimi kryesor i të ardhurave të njësisë ekonomike familjare	Puna e paguar ose vepunësimi (52.1%)

Burimi: Censusi i Popullsisë dhe Banesave, 2011

Bazuar në të dhënrat e renditura në tabelën e mësipërme, në Bashkinë e Delvinës, përsa i përket punësimit sipas një klasifikimi tre-sektorial të ekonomisë, pa specifikuar natyrën e ndërmarrjeve ekonomike apo degën e ekonomisë me të cilën ato janë të lidhura, më shumë se gjysma e të punësuarve (55%), punojnë në sektorin e shërbimeve. Ndërkohë, sektori i industrisë renditet i dyti për nga niveli i angazhimit të fuqisë punëtore, me pak më tepër se 27%, dhe i treti renditet sektori bujqësor, në të cilin është e punësuar rreth 18% e fuqisë punëtore.

Megjithatë, shkalla e angazhimit të fuqisë punëtore në varësi të sektorëve sipas këtij klasifikimi nuk është reflektuese e nivelit real të varësisë së ekonomisë delvinjote ndaj zhvillimit bujqësor, edhe pse disa indikatorë reflektojnë një nivel relativisht të lartë të shpërndarjes së fuqisë punëtore në sektorë të ndryshëm, pasi metodologjia e përdorur në Census nuk e merr në konsideratë sektorin dhe madhësinë e ndërmarrjeve pranë të cilave janë të punësuar këta persona, element ky që do të detajohet në vijim të këtij raporti. Ndërkohë, nëse ndalemi në një tjetër klasifikim të natyrës së punëzënieve në Bashkinë e Delvinës, në klasifikimin sipas statusit "i punësuar me pagë" ose "i vepunësuar", këtu ndarja është thuajse përgjysëm, pasi 49.4% e personave në marrëdhënie pune kanë deklaruar se janë të punësuar me pagë dhe 50.6% janë shprehur se disponojnë statusin e të vepunësuarit. Ky indikator flet për një mbizotërim të ndërmarrjeve të vogla (për nga numri i punonjësve) në ekonominë e Delvinës. Gjithashtu, nëse bazohemi në karakteristikat e bashkive me karakter kryesisht rural të vendbanimeve, dhe me varësi të lartë të të gjithë sektorëve të ekonomisë ndaj bujqësisë, një shkallë e lartë vepunësimi mund të jetë pikërisht reflektuese e kësaj varësie.

2.1.4. Përdorimi i Tokës

Përdorimi i tokës klasifikohet në 5 sisteme territoriale: urban (UB), infrastrukturor (IN), natyror (N), bujqësor (B) dhe ujor (U). Ndarja dhe klasifikimi i sistemeve:

- **Sistemi urban (UB)** formohet nga tërësia e vendbanimeve urbane dhe rurale, territoreve të ndërtuara ku kryhen funksione dhe aktivitete social-ekonomike. Sistemi urban kufizohet nga vija e gjelbër.
- **Sistemi infrastrukturor (IN)** formohet nga tërësia e rrjeteve dhe strukturave që mbështetin dhe mundësojnë aktivitetin njerëzor, duke përfshirë transportin, energjinë, komunikimin, furnizimin dhe trajtimin e ujit dhe menaxhimin e mbetjeve.
- **Sistemi bujqësor (B)** formohet nga tërësia e tokave bujqësore të zëna me bimët e arave, pemishtet, vreshtat dhe ullishtet, me veçori thelbësore të saj pjellorinë e tokës, si dhe infrastruktura e objektet në funksion të aktivitetit bujqësor. Ky sistem

është rezultati i ndërveprimit në kohë të aktivitetave njerëzore për kultivim dhe ndërtimet me karakter bujqësor në territor.

- **Sistemi natyror (N)** përbëhet nga tërësia e tokave dhe peisazheve natyrore, korridoreve ekologjike lidhëse të tyre, si dhe infrastruktura e strukturat në funksion të aktivitetit natyror.
- **Sistemi ujor (U)** formohet nga tërësia e trupave ujore, burimeve mbitokësore ujore dhe ligatinave.

Gjatë analizës së territorit të bashkisë Delvinë, sipërfaqja territoriale e bashkisë e ndarë sipas sistemeve tregohet në tabelën dhe hartën e mëposhtme:

Harta 1: Ndarja e territorit sipas 5 sistemeve territorial

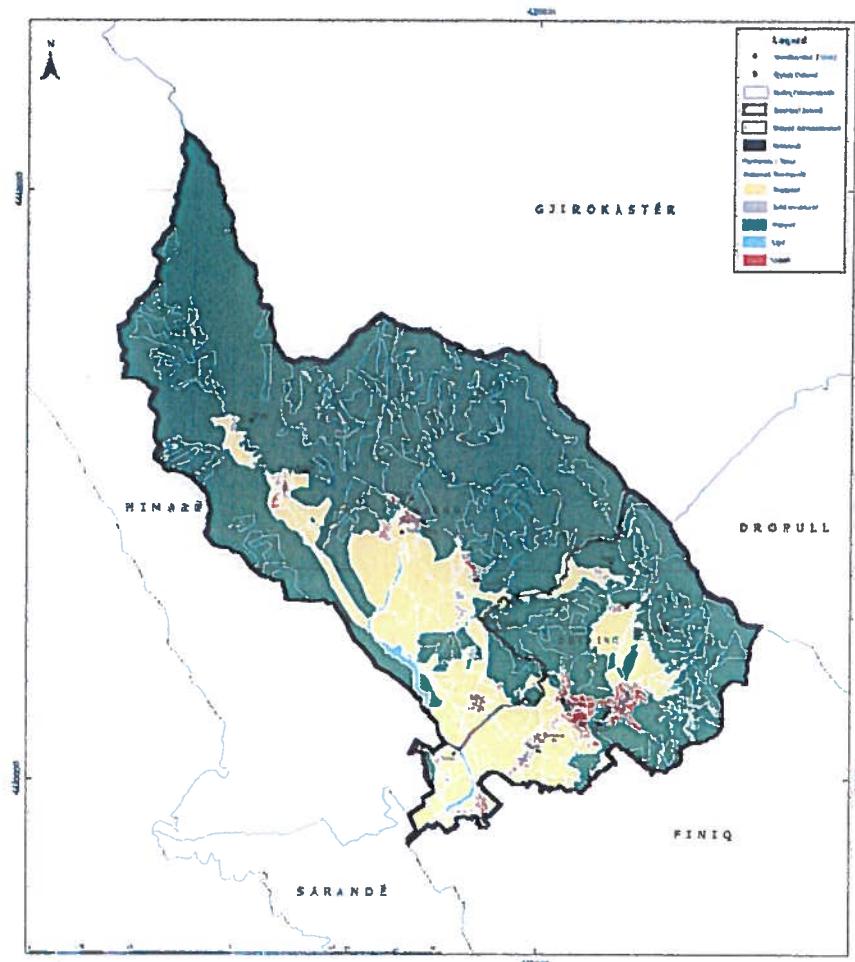

Tabela 5: Sistemet territoriale në bashkinë Delvinë sipas sipërfaqës dhe përqindjes

Sistemi	Sipërfaqe, ha	%
Bujqësor	4078,9	18%
Infrastrukturor	193,5	1%
Natyror	16963,9	77%
Ujor	328,5	1%
Urban	554,8	3%
Total	22119,6	100%

Nga të dhënat, rezulton se sistemi natyror zë përqindjen më të lartë në territorin e bashkisë, me 77% të saj, ndërsa më pak sipërfaqe territoriale zënë infrastruktura dhe ujërat sipërfaqësore, përkatësisht me 1% secila. Siç vërehet, tokat bujqësore janë shtrirë kryesisht në luginën e lumbardit Kalasë dhe në jug të qytetit të Delvinës. Përqëndrimi urban është modest dhe qyteti i Delvinës zë sipërfaqën më të madhe të sistemit urban.

Çdo sistem territorial ndahet në kategori, nënkategori dhe funksione. Analiza e përdorimit ekzistues të tokës është realizuar duke u bazuar në kategoritë dhe nënkategori të e përdorimit të tokës, si dhe funksioneve në rastet kur ka qenë e mundur.

Ajo që do analizojmë nga përdorimi i tokës janë njësítë dhe përdorimet e tyre kryesore. Në shkallë bashkie vërehet përdorimi bazë dominues toka natyrore me 76,7% të territorit, më pas ajo që bie në sy është përdorimi i tokës bujqësore prej 18,4%. Zonat e banuara zënë 2,5% të territorit dhe vihet re që infrastruktura zë përqindjen më të vogël në territor. Kjo përsye se zhvillimi i infrastruktrues në këtë bashki është relativisht e ulët dhe e dobët.

Tabela 6: Kategoritë e përdorimit të tokës, Bashkia Delvinë

Kategoritë	Sipërfaqe, ha	%
A	553,6	2,503%
AS	0,96	0,004%
B	4078,9	18,440%
IMB	1,03	0,005%
INT	170,2	0,769%
IS	0,04	0,000%
IUK	22,3	0,101%
M	0,1	0,001%
N	16963,9	76,691%
SH	0,08	0,000%
U	328,5	1,485%
V	0,6	0,003%
Total	22119,8	100,000%

Në njësinë administrative Vergo mbizotëron toka natyrore, tokat e kultivueshme janë të përqëndruara rreth luginës së lumbardit Kalasë dhe zonat e banuara rrëzë malit. Mbizotëruarës është terreni kodrinor-malor dhe për këtë arsyen zonat e banuara janë të vogla dhe kompakte. Parku i Rrëzomës zë një përqindje të konsiderueshme të sipërfaqës natyrore, ku në veri kufizohet me Parkun e Kardhiqit, në Lindje me kurrizin e Makrigim-Kamenikut, në Jug me fshatin Varfaj, dhe në Perëndim me Qafën e Vergojt.

2.1.5. Trashëgimia Kulturore

Bashkia e Delvinës përbëhet nga qyteti historik i Delvinës dhe njësia administrative Vergo që është një zonë e gjerë rurale që dallohet për pasuritë natyrore e kulturore. Territori i

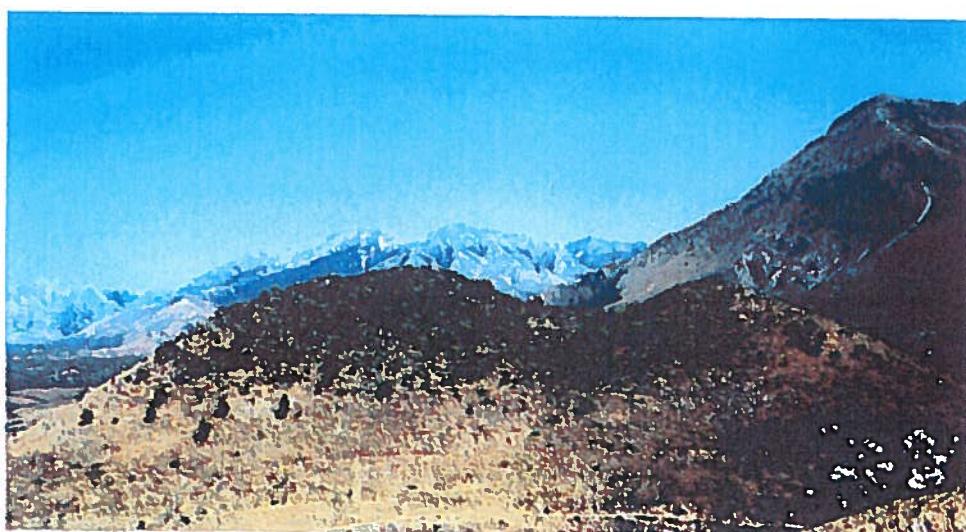
Delvinës është veçanërisht i pasur me monumente të fushës së arkeologjisë ku më të rëndësishme janë Kalaja e Delvinës, Shpella në Senicë, Vendbanimi i Dragasit, Fortifikimi prehistoriko antik i Kalasës, Fortifikimi prehistorik i Shqevit (Tatezat), Vendbanimi mesjetar i Kamenicës si dhe disa ura mesjetare në rrjedhjen e sipërme të lumit të Kalasës dhe banesa të arkitekturës tradicionale popullore.

Rrënojat e fshatit Kamenicë

Fshati Kamenicë ndodhet 5 km në veri të Delvinës, rrëzë shpatit jug-perëndimor të Malit të Gjerë. Kamenica shtrihet mbi dy kodra të lidhura me një qafë të ulët. Banesat shtrihen si në pjesët e larta të dy kodrave ashtu edhe në qafën që i lidh ato, e quajtur "Qafa e Pazarit" e cila është dhe pjesa kryesore. Fshati i Kamenicës ka 5 lagje. Lagja kryesore me emrin Kamenicë (222 familje) dhe 4 periferike Makuri (119 familje), Vulur (92), Vragoj (89), Gandaç (84). Në rregjistrimin osman të vitit 1431, Kamenica përmendet me 267 banesa dhe në atë të vitit 1582 me 222 banesa. Nga kompozimi i arkitekturës së banesave në plan dhe vëllim dallohen dy grupe ndërtimesh; ato me numër dhe ambiente më të mëdha dhe të tjerat me të njëjtën tipologji por më modeste. Të parat janë ndërtuar në majat e dy kodrave dhe tek Qafa e Pazarit, ndërsa të dytata në pjesën e poshtme të faqes së kodrave.

Kamenica ka të zbuluara deri më sot 12 kisha: 9 në lagjen Kamenicë, 1 tek Fiqt' e Lape, 1 tek zona e Jominait (kisha e Jominait) dhe një në jug-perëndim të fshatit Palavli. Kishat janë ndërtuar në të gjitha lagjet e fshatit. Pjesa më e madhe e kishave i kanë pasur ambientet e brendshme të dekoruara me pikturë murale. Gjendja e rrënojave të gjendura sot në Kamenicë; kanë të njëjtën shkallë dëmtimi. Kjo bën të arrish në përfundimin e një braktisje kolektive, e cila ka ndodhur në fillim të shekullit XVII. Kamenica nga madhësia vinte pas Delvinës dhe jepte 19.740 akçe. Gjendja e rrënojave; kanë të njëjtën shkallë dëmtimi. Nevoja për pastrimin e përgjithshëm të vegjetacionit masiv, konservimi dhe konsolidimi i mureve ekzistuese, vendosja e tabelave sinjalizuese dhe shpjeguese, si edhe hapja e rrugicave dhe kalimeve për të vizituar monumentet janë disa nga ndërhyrjet që propozohen.

Figura. 2 Pamje e përgjithshme e Kamenicës

Kalaja e Delvinës

Ndodhet në qytetin e Delvinës dhe ngrihet mbi një kurriz shkëmbor në formë të përzgjatur në drejtimin perëndim – lindje me sipërfaqe 0,17 ha. Ana lindore mbrohet nga dy radhë muresh. Kalaja e Delvinës është e pajisur me tri kulla me frëngji dhe me një hyrje në anën veriore. Nga jashtë fortifikimit kullat arrijnë lartësine 10-12 m. Hyrja kryesore në kala është në anën lindore të saj. Kulla e parë ruhet në themel dhe ka formen e një gjysëm elipsi (6,50 x 5,50 m). Fillimin e saj Kalaja e ka qysh nga antikiteti i vonë, rindërtohet në shek. XI-XII dhe merr formën e plotë në shek. XIII-XIV, me rindërtime të mëtejshme dhe në periudhën Osmane. Sot, Kalaja ruhet në gjëndje mesatare, ka nevojë për ndërhyrje restauruese dhe pastrim periodik nga vegjetacioni. Nevoja për ndërtimin e rrugës këmbësore nga Qafa e Kalasë deri në monument mund të bëjë të mundur lëvizjen e vizitorëve. Vendosja e tabelave të informacionit, si edhe pastrimi e konsolidimi i mureve të dëmtuara janë ndërhyrjet që propozohen.

Figura. 3 Pamje të Kalasë së Delvinës

Kalaja e Skllapuas

Kalaja e Skllapuas ndodhet në jug-perëndim të fshatit Vergo, ku duken gjurmë muresh të ruajtur keq e bloqe gurësh te mëdhenj. Përmasat e mureve janë $1.50 \times 0.60 \times 0.32$ m. Kjo kala daton që në shekullin III-II para Kr. Sot, rrënojat e mureve që kanë ngelur, rrezikohen të zduken për shkak të terrenit malor, faktorëve atmosferikë, vegjetacionit, etj. Strukturat e

mbetura nga Kalaja e Skllapuas perbëhen nga gjurmë muresh të punuara në teknikën me të thatë dhe mure me llaç gelqereje me lartësi që variojnë nga 20 cm deri ne 1.45 m. Atje ndodhen edhe blloqe gurësh masive me përmasa $1.50 \times 0.60 \times 0.32$ m. Ndërhyrjet që propozohen për këtë monument kanë të bëjnë me konservimin dhe konsolidimin e mureve të mbeturat për të parandaluar degradimin dhe shkatërrimin e mëtejshëm të tyre. Gjithashtu, edhe vendosja e tabelave sinjalizuese dhe shpjeguese janë me rëndësi, për të ndihmuar vizitorët.

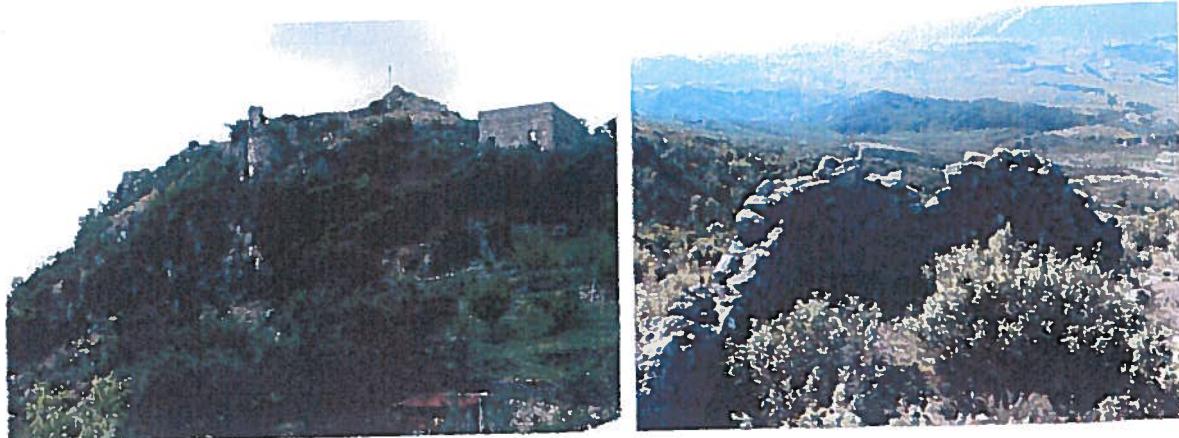

Figura. 4 Pamje e Kalasë së Skllapuas

Kalaja e Mesjetare e Kalasës

Rrënojat e kësaj kalaje ndodhen në fshatin Kalasë, në rrjedhën e sipërme të lumit me të njëjtin emër, i cili përshkon një zonë të pasur arkeologjike, dëshmi e popullimit të këtij territori qysh në kohët e lashta. Kalasa si kala përmendet për herë të parë në vitin 1581 me emrin Kasteli, që nuk është gjë tjetër veçse një variant latin i Kalasës, ndërsa si qendër e banuar me 74 shtëpi, del 2 vjet më vonë në vitin 1583 në defterin e Delvinës. Kalasa përshkruhet nga Çelebiu, i cili e vizitoi atë gjatë udhëtimit të dytë në Shqipëri në vitin 1670. Kalasa varej nga Delvina, dhe ishte qendra e nënprefekturës së Kurveleshit. Kalaja në formën e një pesëkëndëshi. Tre nga këndet e pesëkëndëshit kanë qenë pajisur me kulla. Kulla e parë është e vetmja kullë rrethore në këtë kala. Një veçori tjetër karakteristike për ndërtimet ushtarake të kësaj periudhe, është se kalaja ngrihet në një terren mjaft të ulët, për të mos thënë fushor, gjë që nuk është karakteristike për kalatë mesjetare para turke. Brenda saj kishte vetëm disa shtëpi, një faltore dhe një depo ushqimi. Nga lindja kishte një portë hekuri. Në Kala qëndronte Dizdari (komandanti i Kalasë) me 100 ushtarë.

Kalaja duhet të jetë ndërtuar rrëth viteve 1570, kur u krijua një situatë e ngjashme me atë të vitit 1537, lufta veneto-turke dhe kryengritja e shqipëtarëve të krahinës së Bregut të Detit.

Sot, nga Monumenti ruhen shumë pak fragmente të mureve të Kalasë. Kalaja në formën e një pesëkëndëshi ishte ndërtuar krejtësisht me mure guri në një perimetër prej 270 m duke përfshirë një sipërfaqe më pak se gjysëm hektari. Vende-vende muret ruhen në 4 - 6 m lartësi, por në pjesën më të madhe janë të rrafshuara me tokën. Muret janë ndërtuar me gur plloçak të lidhur me llaç, dhe të vendosur në rreshta thuajse horizontalë. Më tepër

kujdes është treguar në muraturën e kullave, sidomos te nulla e dytë, në të cilën kemi një vendosje krejt të rregullt të gurëve.

Për konservimin dhe ruajtjen e mëtejshme të kalasë propozohen ndërhyrje për konsolidimin e mureve të mbetura të kalasë.

Figura. 5 Pamje nga poshtë e kalasë dhe pamje e brendshme e murit nga ana Perëndimore

Ura e gurtë e Tatzatit mbi lumin e Kalasës nën shkëmbin e fshatit

Ura nën shkëmbin Tatzat ndodhet ndërmjet fshatrave Kalasë dhe Tatzat dhe shërbente për kalimin e lumit. Kjo urë është ndërtuar mbi lumin e Kalasës në Mesjetë dhe është më e largëta mbi lumin Kalasë pranë burimeve që lidhte rrugën nga Tatzati për në Bregun e Detit. Gjatësia e urës është 34,8 m. Kalldrëmi ka gjerësi 2.40 m dhe pjerrësi nga të dy anët, me ngritje në pjesën e kësaj dhe me parapet. Është rrëzuar në vitin 2008 dhe kanë ngelur vetëm dy këmbët e Urës dhe pjesa e sipërme është zëvëndësuar me profile metalikë nga banorët e zones.

Ura ka qënë e ndërtuar me mur guri e me hark guri dhe një sipërfaqe me kalldrëm guri. Ka pasur vetëm një hark me qemer në formë lundre me hapësirë rreth 12 m. Qemeri me lartësi 0,47 m ka pasur përsipër një kornizë. Ka pasur parapet guri me lartësi 50 cm nga të dyja anët. Dallohet nga përdorimi i gurëve gëlqerorë pak të punuar. Ndërhyrjet e sugjeruara lidhen me restaurimin e pjesës së shembur të urës për të parandaluara shkatërrimin e plotë të saj, si edhe vendosjen e sinjalistikës së nevojshme.

Figura. 6 Pamje e urës së Tatzatit

Ura Jesir, 200 m më poshtë urës së Tatzatit

Ura e Jesirit ndodhet rrreth 200m më poshtë urës së Tatzatit në drejtim të Jugut. Është ndërtuar në kohën e Ali Pashë Tepelenës. Hapësira e dritës së harkut është 8.30 m ndërsa lartësia deri në kyç është 3.20 m. Kalldrëmi i urës është me gjerësi 2.40m, ka ngritje në kurriz në gurët e qemerit dhe shkallëzime nga të dy anët e kyçit. Vërtetohet se ura ka pasur parapet nga gjurmët e një kolone në anët e kaldrëmit. Sot lumi është devijuar dhe ura është pa ujë. Muret anësore të urës janë punuar me gurë gëlqeror kavoje me pak latim. Qemeri i urës ka formën midis segmentit rrrethor dhe harkut. Sot ura ruhet në gjendje të mirë, kalldrëmi i saj dhe muri anësor i urës në anën jugore janë pak të dëmtuar. Propozohet restaurimi i pjesës së dëmtuar të kaldrëmit dhe të murit anësor, si edhe konsolidimi i frakturave në shpatullat e saj. Gjithashtu sinjalistika e nevojshme dhe tabelat shpjeguese janë me rëndësi.

Figura. 7 Pamje nga poshtë e urës nga ana jugore

Ura e gurtë e Çinës mbi lumin Kalasë ndërmjet fshatrave Tatzat – Kalasë dhe kalldrëmi pranë tij

Ura e Çinës ndodhet në rrugën mesjetare Delvinë-Bregdet, kalldrëmi i së cilës ruhet akoma. Ka vetëm një hark në formë segmenti rrrethor me mbështetje të pjerrëta. Lartësia mbi nivelin e ujit eshtë rrreth 5,3 m. Trashësia e qemerit të harkut ndryshon nga mbështetjet në kyç dhe varion nga 47 cm deri në 53 cm. Gjërësia e urës është 2,2 m dhe kalldrëmi i saj ka pasur nga të dyja anët një parapet guri me lartësi 40cm të realizuar me kolona guri.

Ura është ndërtuar me gurë të mëdhenj të vendosur pa rregullsi dhe të plotësuar me gurë të vegjël. Harku i gurtë ka hapësirë drite 7,6 m dhe është ndërtuar me një qemer që konturohet sipër me një hark dekorativ ballor 20 cm. Kalldrëmi i urës është ndërtuar me gurë kavoje gëlqerorë të vënë pa rregull, ratë e këlliç e të ndërprerë çdo 80-90 cm me breza tërthorë në formë shkallësh.

Në gjëndjen aktuale është dëmtuar një pjesë e kalldrëmit të urës si dhe kalldrëmi pranë urës në anën veriore të saj. Ndërhyrjet restauruese dhe konservuese që propozohen lidhen me konsolidimin e fugave të kalldrëmit dhe muraturës, si edhe konsolidimin e gurëve të lëvizshëm dhe këmbëve të cilat janë gjerryer nga lumi. Ka gjithashtu nevojë për pastrim periodik të vegjetacionit.

Figura. 8 Pamje nga poshtë e urës

Ura Jesir ndërmjet lagjes së qendrës dhe ‘Fshatari’

Ura Jesir ndodhet në qendër të fshatit Kalasë dhe lidh dy lagjet më të vjetra të fshatit. Ura është me gjatësi 28,6 m dhe me hapësirë drite të harkut prej 12 m. Qemeri ka përmasa 0.52 m dhe përshkohet sipër nga një kornizë guri 0.20 m. Është e shtruar me kalldrëm guri me gjerësi 2.45 m. Ura Jesir është ndërtuar në periudhën e Ali Pashës dhe ruhet në gjendje të mirë. Muret anësore të urës janë punuar me gurë gëlqerorë dhe kalldrëmi i urës ka pasur dy fazë ndërtimi. Dallohet faza e parë me gurë gëlqerorë të vendosur këlliç.

Ndërhyrjet që propozohen janë restaurimi i pjesëve të dëmtuara të kornizës dhe kalldrëmit. Konsolidim i pjesshëm i fugave të kalldrëmit, muraturës, dhe gurëve të lëvizshëm, si edhe sistemim i territorit përreth urës. Ura ka nevojë për pastrim vegjetacioni periodik, si edhe vendosjen e tabelave sinjalizuese dhe shpjeguese për monumentin.

Figura. 9 Pamje e strukturës së urës

Ura e gurit mbi lumin e Kalasës pranë mullirit

Ndodhet në fshatin Kalasë, pranë mullirit dhe ka lidhur dy lagje të fshatit si dhe rrugët që lidhnin Kalasën me Nivicën. Gjatësia e urës është 21,8 m dhe harku në formë segmenti rrëthor me hapësirë drite 8 m. Lartesia e urës nga niveli i ujit është rreth 5m. Qemeri me trashësi 0.45 m ka mbështetje të pjerrëta dhe nga sipër konturohet me një kornizë me rrasha guri. Kalldrëmi i urës ka një gjerësi prej 2.70 m me përbërje tradicionale dhe nuk ka pasur parapet. Është ndërtuar në mesjetë. Në gjëndjen e sotme kalldrëmi i urën në disa vënde është i dëmtuar.

Ura është ndërtuar me një hark. Muret anësore të urës janë punuar me gurë gëlqeror. Qemeri është realizuar me gurë të gdhëndur. Kalldrëmi është realizuar me gurë të përmasave të ndryshme. Ura ka nevojë për restaurimin e pjesëve të dëmtuara të kornizës dhe kalldrëmit, si edhe konsolidim të fugave të kalldrëmit dhe muraturës, dhe gurëve të lëvizshëm dhe sistemim të territorit përreth.

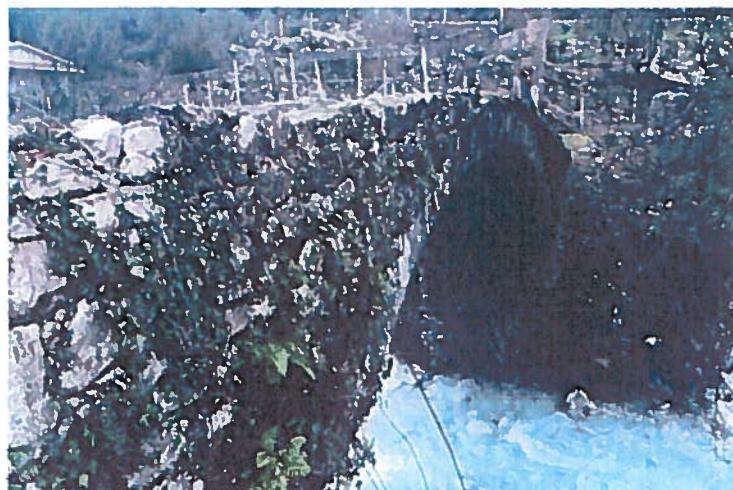

Figura. 10 Pamje e strukturës së urës

Objekte Kulti

Zona e Delvinës përmban objekte të ndryshme kulti me histori shumëshekullore. Veçohen si objektet e krishtera, edhe ato muslmane të ndërtuara më vonë në kohë. Ndër to mund të përmendim një objekt me rëndësi të veçantë si Xhamia e Gjin Aleksit, e cila është ndërtuar në themel e një kishe dhe është në proces restaurimi prej vitit 2017.

Kisha e Shën Janit

Bazilika e Shën Janit ndodhet e pozicionuar pothuajse 1 km në perëndim të fshatit Blerimas (Shijan) në rrjedhën e majtë të lumit të Kalasës, mbi majën e një kodre të vogël me përbërje gjeologjike ranore. Këtu gjenden rrënojat e një bazilike të antikitetit të vonë e njojur nga banorët përreth me emrin e Shën Janit. Gërmimet e para këtu janë kryer në vitin 1981, duke rifilluar shumë kohë më pas në vitet 2001 -2003 ku dhe u bë gërmimi i plotë i monumentit dhe doli në dritë plotësisht arkitektura e tij.

Figura. 11 Pamje e bazilikës pas ndërhyrjeve konservuese në 2016

Rrënojat e Kishës së Kamenicës

Kisha është një nefshe me një absidë gjysmërrethore të pajisur me një sinthron të thjeshtë. Planimetria ka formë katërkëndëshe të çrregullt, që mund të ketë ardhur dhe nga lëvizjet e tokës apo deformimi i mureve, të cilët ruhen pjesërisht deri në sipërfaqen e terrenit. Muret, me trashësi $0,65 - 0,70$ m, janë ndërtuar me gurë shtuforë, gëlqerorë dhe fragmente tullash të lidhur me llaç gëlqereje dhe me rërë të ashpër.

Figura. 12 Pamje e jashtme e anës lindore të kishës

Kompleksi urbanistik në lagjen Lejla Malo (Xher-Mëhallë)

(Xhami, Urë, Çezmë, Hamam)

Ndodhet në qytetin e Delvinës në lagjen Lejla Malo. Objekti më i rëndësishëm dhe më i hershmi i kompleksit Islamik të Xher-Mëhallës është Xhamia e cila është një ndërtim i shek.

XVI. Ndërtim i fillimit të shekullit të XVI është edhe Hamami, ndërsa Krojet dhe Ura i përkasin shekullit të XVII-të. Dy Tyrbet duhet të janë ndërtuar gjatë shekujve XVIII-XIX. Pranë Krojeve ka qenë dhe Imareti, i ndërtuar me gurë e tulla, i cili sot nuk ruhet më dhe që duke u vlerësuar nga teknika e ndërtimit, duhet të jetë nga ndërtimet më të hershme të Kompleksit, fillimi i shek.XVI-ës.

Në vitin 2009 ky kompleks iu nënshtrua një restaurimi gjatë së cilit u kryen kryesisht punime në xhami, në disa rrënoja që mendohet të kenë qenë shkollë (e tipit Medrese) për personel shërbesash fetare e publike, te krojet dhe te tyrbja pranë xhamisë. Në vitin 2014 janë kryer punime restaurimi edhe në Hamam. Pas kryerjes së punimeve të restaurimit të fazës së parë, sot monumenti është në gjendje të mirë. Gjithsesi, vijon të jetë problematike çarja në një nga harqet e kupolës së Hamabit (në hyrje të tij). Ndërkohë që është i nevojshëm realizimi i fazës së dytë të restaurimit që do të përfshijë gjithë kompleksin islamik.

Figura. 13 Pamje e kompleksit islamik të Xhermëħaliex nga Kalaja e Delvinës

Xhamia e Gjin Aleksit

Kompleksi përbëhet nga Xhamia e Gjin Aleksit, rrethuar me 4 tyrbe poligonale dhe kroi i Xhamisë në fshatin Rusan. Xhamia është një monument me vlera në gjininë e vet. Dy tyrbe poligonale janë të vendosura përpara hajatit të xhamisë, ndërsa një tyrbe e tretë i bashkëngjitet murit jugor të Xhamisë dhe tyrbja e katërt ndodhet pas Xhamisë. Pjesë e këtij kompleksi në krahun lindor është një çezmë e hershme.

Ka pasur disa faza restaurimi të këtij kompleksi në vite të ndryshme duke filluar që nga 1990, 2005, 2008. Që prej 2017, vijon rikonstruksioni i plotë i Monumentit nga ana e Komunitetit Mysliman me një projekt të miratuar nga KKR.

Figura. 14 Pjesa lindore e kompleksit pas restaurimit

Banesa Tradicionale

Banesa Shtetërore (Ish Banesa e Alush Dizdarit)

Ndodhet në qendër të fshatit Rusan dhe është ndërtuar në 1858. Banesa është e orientuar nga perëndimi dhe futet në tipin e banesave me zhvillim në të dy krahët. Bërrthama kompozicionale përbëhet nga nëndivani, divani i ndërmjetëm dhe ai i sipërm. Lidhja e katit të parë me të dytin realizohet me anë të shkallareve të gurta. Në trajtimin arkitektonik vendin kryesor e zë pamja jugore ku dalin në pah pjesët ballore të të dy krahëve të dala të banesës.

Figura. 15 Pamja jugore e banesës

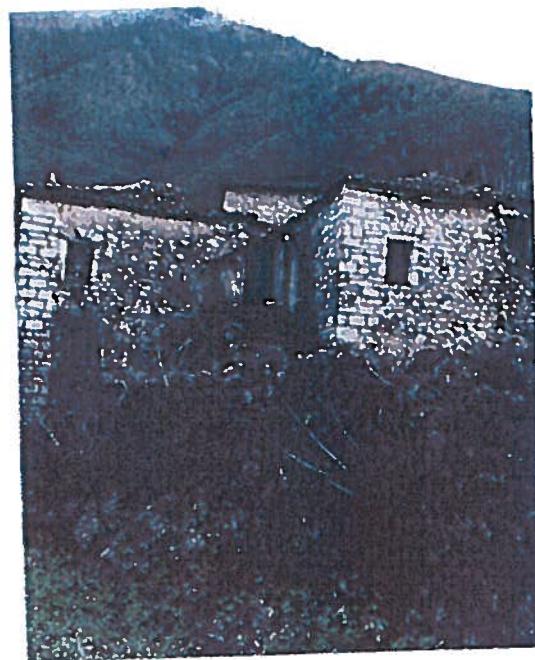
Banesa e Xhevrat dhe Xhafer Xhangos

Ndodhet mbi një kodër të lartë dhe i përket shekullit XIX-të. Është ndërtesë dy-katëshe dhe përfaqëson një nga tipet më të vjetër të banesave në të gjithë zonën. Kati përdhë është i

përbërë nga dy katoqet, kurse kati i parë ka odën e zjarrit dhe gjurmët e furrës në brëndësi të ambientit, kurse në krahun tjetër ndodhet oda e miqve. Edhe vetë fshati Tatzat me banesat që janë ndërtuar gjatë shek. të XVIII dhe XIX shfaq tipare tipike mesjetare. Banesat e saj janë pergjithësisht 10 x 6 m. Banesa është e ndërtuar me gurë dhe llaç gëlqereje, qoshet e saj porta dhe dritaret janë me gurë gëlqeror të punuar. Çatia është e mbuluar me qoshet e saj porta dhe dritaret janë me gurë gëlqeror të punuar. Çatia është e mbuluar me qoshet e saj porta dhe dritaret janë me gurë gëlqeror të punuar. Trashësia e mureve është 65 cm.

Sot, banesa është në gjëndje të keqe, po degradon nga mos-kujdesja pasi është e braktisur nga pronarët e saj. Ka nevojë për ndërhyrje urgjente restauruese, sepse një pjesë e çatisë dhe muraturës është rrëzuar. Ndërhyrjet e nevojshme lidhen me konsolidimin e restaurimin e mureve, dyshemese, dyerve, dritareve, ndërkatit, tavanit dhe çatisë. Me rëndësi do të ishte edhe vendosja e tabelave sinjalizuese e shpjeguese.

Figura. 16 Pamje e Banesës nga ana jugore

Banesa e Shefiko Xhangos

Banesa e Shefiko Xhangos është ndërtuar në fund të shekullit XIX-të me pamjen kryesore nga lindja. Është banesë e tipit kullë me dy kthina. Kati përdhe përmban katoi, ndërsa kati i parë ambient banimi. Lidhja e dy kateve realizohet me shkallë të jashtme prej guri. Ka vlerë nga ana tipologjike. Trajtimi i pamjeve të jashtme sidomos asaj kryesore paraqet interes nga ana arkitektonike. Banesa është e ndërtuar me gurë dhe llaç gëlqereje, qoshet e saj, portat dhe dritaret janë me gurë gëlqerorë të punuar. Çatia ka qënë e mbuluar me rrasa guri. Sot, banesa është në gjëndje të keqe dhe ka nevojë për ndërhyrje urgjente si konsolidim e restaurim i mureve, dyerve, dritareve, dyshemese, ndërkatit, tavanit dhe çatisë.

Figura. 17 Pamje e aborrit dhe dy kateve të anës perëndimore

2.1.6. Pasuritë Natyrore

Rrethi i Delvinës shquhet për pasuri të shumta natyrore. Relievi i Delvinës dallohet për një larmi në aspektin morfologjik dhe morfogenetik. Këto tipare gjeografike kanë ndikuar në formimin e një natyre të shumëllojshme, me zhvillim të vrullshëm e me vlera të veçanta, unike, që kushtëzojnë një trashëgimi shumë të pasur natyrore.

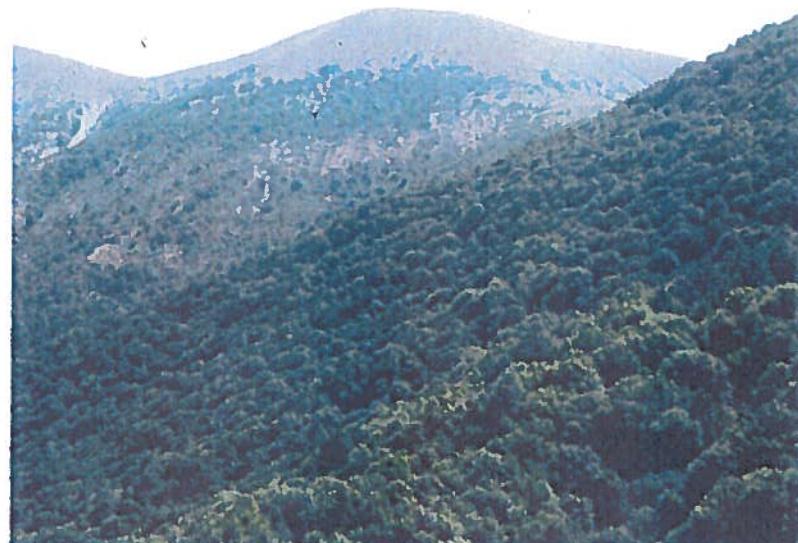

Figura. 18: Harta e zonës së Delvinës ku tregohen zonat e mbrojtura

Rezervati Natyror i Menaxhuar (Parku Natyror) Rrëzomë

Parku i Rrëzomës ndodhet në Delvinë në lartësitë që variojnë midis 600 m deri në 1601 m mbi nivelin e detit. Në Veri Rrezoma kufizohet me Parkun e Kardhiqit, në Lindje me kurrizin e Makrigim-Kamenikut, në Jug me fshatin Varfaj, dhe në Perëndim me Qafën e Vergojit e kurrizin 266 m dhe 1561 m.

Figura. 19 Rezervati Natyror i Menaxhuar i Rrëzomës

Përbëhet kryesisht nga gurë gëlqerorë të karstëzuar, ka relief kodrinor dhe malor, me lugina e majë të larta si edhe klimë e bimësi mesdhetare. Ky park dallohet për një larmi biodiversiteti të lartë me habitate e lloje, ku veçohen bimë aromatiko-mjekësore dhe lloje të tjera drurësh e formacionesh. Në lartësi gjenden kullota malore mesdhetare dhe zona është edhe një rrugë shtegtimi për shpendët rrëmbyes. Me rëndësi të veçantë janë edhe burimet karstike.

Në këtë rezervat gjendet 3 monumente natyre me rëndësi si: **Karsti Bashaj**, **Mëllëza e Rrëzomës** dhe **Pylli i Bushecit**. Mëllëza e Rrëzomës ndodhet pranë fshatit Kopaçëz, në lartësinë mbi 1200m. Ky monument natyror është një shoqërim bimor (50 ha) klimaks, ku mbizotëron druri i mëllëzës (*Ostria Carpinifolia*), me lartësi 8-10 m dhe diametër të trungut 30-40 cm.

Një nga pengesat dhe problemet e këtij parku është mungesa e planit të menaxhimit si edhe përballja me dëmtime të shumta, si: mbikullotja, zjarret, mbledhje apo shkulje/prerje e bimëve mjekësore dhe aromatike, etj.

Figura. 20 Foto nga Fshati Kopaçez

Figura. 21 Foto e burimit të Syrit të Kaltër

Burimet e Tatzatit

Burimet e Tatzatit ndodhen në afërsi të fshatit me të njëtin emër, në lartësinë 400 m mbi nivelin e detit. Përbëjnë mbi dhjetë burime karstike që dalin në kontaktin tektoniko-litologjik midis gëlqerorëve të triasit të sipërm - jura e poshtme dhe flishit. Kanë ujë të shumtë, të

pastër, të ftohtë dhe të pastër. Këto burime krijojnë një mjedis shumë têrheqës. Kanë vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore didaktike dhe turistike.

Figura. 22 Foto e ujit të burimeve të Tatzatit

Shpella e Tatzatit

Kjo shpellë ndodhet në afersi të fshatit Tatzat dhe është e formuar në shkëmbinj gëlqerorë të kretës së sipërme. Është e gjatë rrith 150 m, 5 m e gjerë dhe 10 m e lartë. Është e mbushur me konkrecione të shumta stalaktite dhe stalagmitë me bukuri të rrallë. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), kulturore, didaktike dhe turistike. Mund të vizitohet duke ndjekur itinerarin Qyteti i Delvinës – fshati i Tatzatit.

Figura. 23 Shpella e Tatzatit

R repet e Rusanit

Ndodhet në hyrje të fshatit homonim të rrethit të Delvinës, 215 m mbi nivelin e detit. Përbëjnë pesë drurë me trung dhe kurorë të veçantë, me lartësi 25 m dhe diametër të trungut rreth 1,2 m dhe moshë 300 vjeçare. Nën hijen e tij janë zhvilluar shumë takime dhe kuvende të banorëve të fshatit dhe krahinës. Ka vlera shkencore (biologjike), didaktike, estetike, kulturore dhe turistike.

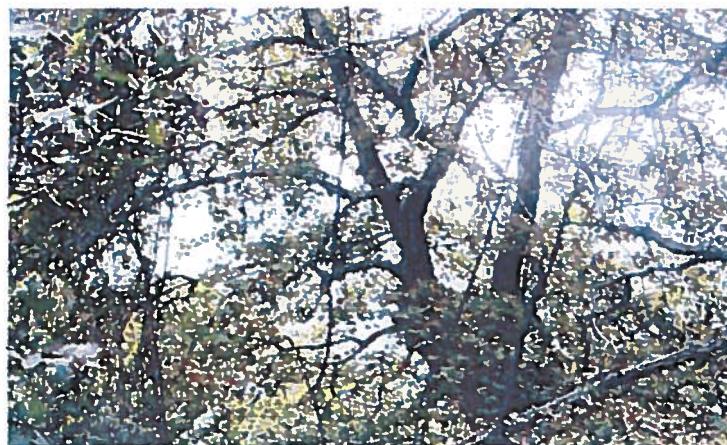

Figura. 24 Imazh i Repeve të fshatit Rusan

R rapet e Delvinës

Ndodhen në qendër të qytetit homonim, në lartësinë 180 m mbi nivelin e detit. Ky monument natyror përfaqëson disa drurë rrapit me lartësi 20 m dhe diametër të trungut rreth 1.2 m dhe moshë 300 vjeçare. R repeat kanë kurorë të rregullt e perimetër mbi 20 m. Nën hijen e tij janë zhvilluar shumë takime dhe kuvende të zonës. Kanë vlera shkencore (biologjike), didaktike, estetike, kulturore dhe turistike.

Figura. 25 Foto e Rrapit të Delvinës me lartësi rreth 20 metra

Fosilet e Lefterhorit

Gjenden në afërsi të fshatit Lefterhor, në 540 m lartësi mbi nivelin e detit. Fosilet gjenden në një faqe shkëmbore gëlqerore rreth 100 m të gjatë, 50 m të gjerë dhe me një sipërfaqe prej 5'000 m². Kanë vlera të veçanta shkencore (gjeologjike e paleontologjike), didaktike dhe kulturore.

Burimi Karstik i Oknos

Burimi i Oknos ndodhet në afërsi të fshatit Lefterhor, në lartësinë 500 m mbi nivelin e detit. Ky biomonument përbën një burim të madh karstik që del në kontaktin tektoniko-litologjik midis gëlqerorëve të triasit të sipërm - jura e poshtme dhe fllishit. Ka ujë të shumtë, të pastër dhe të ftohtë. Krijon një mjedis shumë têrheqës në zonë dhe përmban vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore didaktike dhe turistike.

Karsti i Delvinës

Ndodhet në afërsi të Delvinës, në territorin e përbërë nga gëlqerorët e kretës së sipërme, në të cilët është zhvilluar fuqimisht procesi i karstit, që ka formuar një peizazh të mbushur me një mori formash karstike që ngjasojnë me hojet e bletëve. Në të njëjtën kohë është krijuar edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike.

Figura. 26 Imazh i ekosistemit karstik të Delvinës

Karsti i Gorjanit

Ndodhet në afërsi të fshatit Gorjan, në një territor të përbërë nga gëlqerorët e kretës së sipërme, në të cilët është i zhvilluar fuqimisht procesi i karstit, i cili ka formuar një paisazh me një mori formash karstike, që u ngjajnë hojeve të bletëve. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike. Vizitohet duke ndjekur intinerarin: qyteti i Delvinës – fshati i Gorjanit.

Figura. 27 Imazh i Karstit të Gorjanit

Rruga e Gjarpërit

Ndodhet në shpatin perëndimor të Malit të Gjerë, në afërsi të qafës së Muzinës. Përbën një dukuri gjeologjike dhe biologjike shumë interesante. Ajo shprehet me dy breza paralele të veshura me bimësi shkurre të lëkura dëgjatë, ndërkohe gjithë hapësira përreth është krejt e zhveshur.

Legjenda i lidh ato me dy dragonj që, duke kaluar në këtë shpat, lëshonin majtas e djathtas zjarr nga goja. Ky zjarr dogji bimësinë përreth. Në të vërtetë kjo dukuri interesante lidhet me daljen e shtresave argjilore midis gëlqerorëve të kretës së sipërme. Ka vlera shkencore (gjeologjike, biologjike), ekologjike, kulturore, didaktike dhe turistike. Vizitohen duke ndjekur rrugën kombëtare Gjirokastër - Sarandë ose Delvinë – Muzinë.

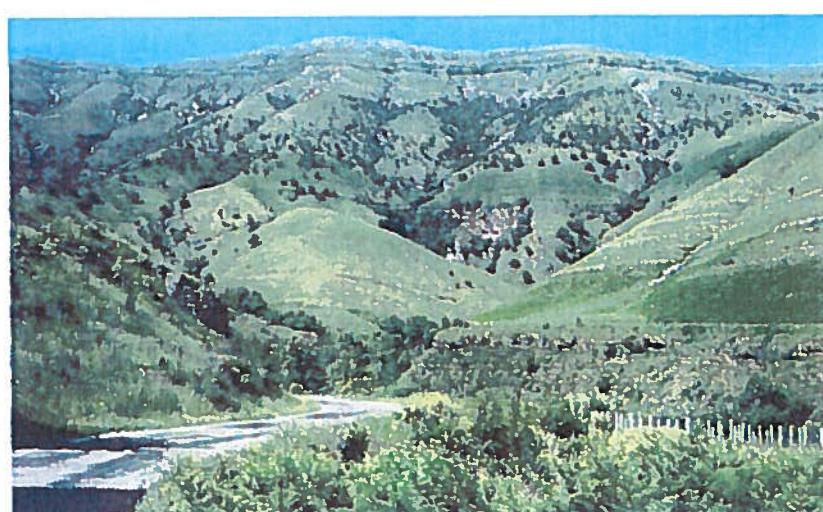

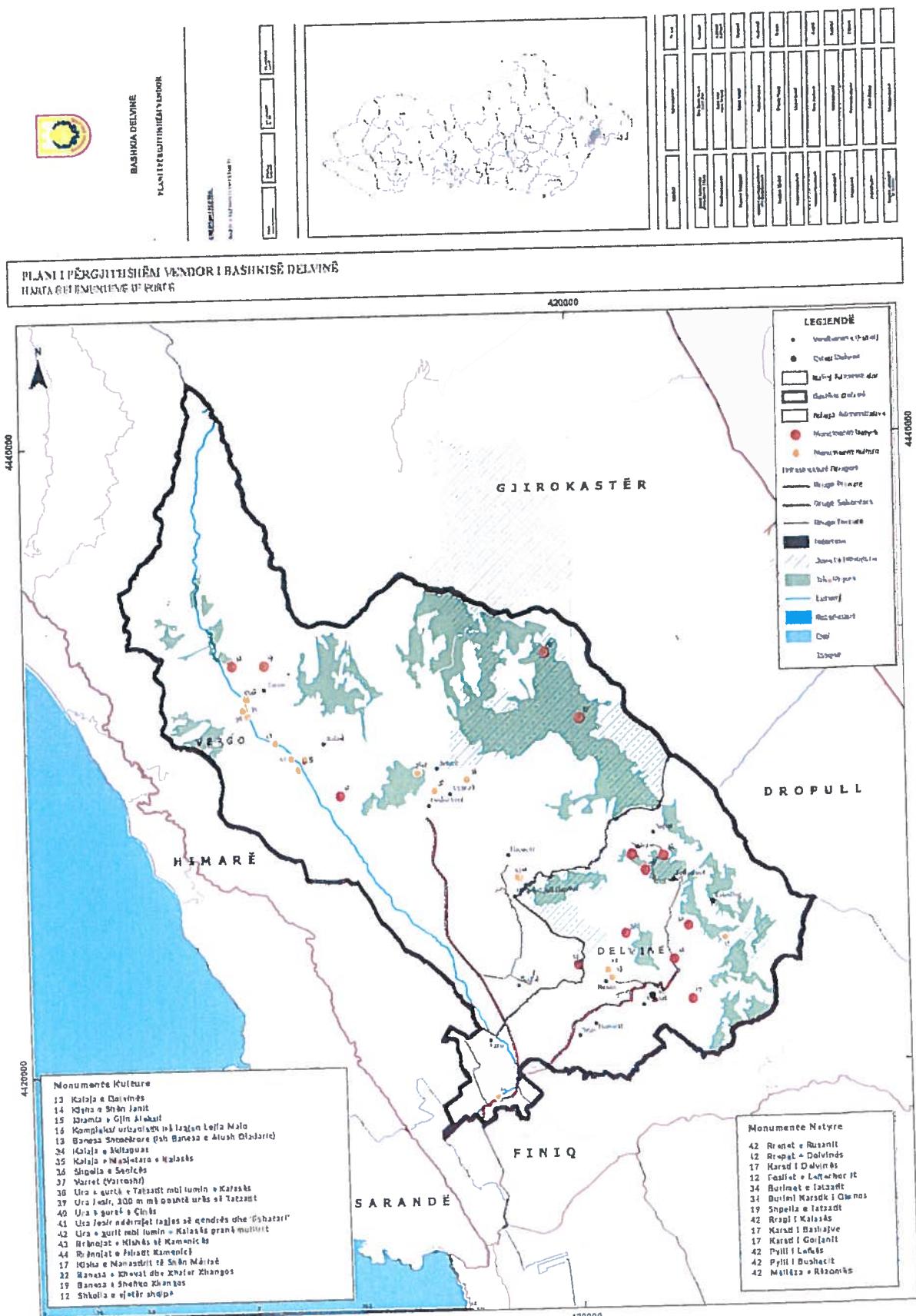
Figura. 28 Imazh përgjatë Rrugës së Gjarpërit, pranë Qafë Muzinës

Lista e Monumenteve Natyrore të Delvinës me koordinata gjeografike

NR	EMRI I MONUMENTIT	VENDODHJA	KATEGORIA IUCN	VITI I STATUSIT	KOORDINATA (WGS 84)
1	Rrapi i Muzinës	Muzinë	III	2002	39° 55' 38" E 20° 12' 52" N
2	R repet e Rusanit	Rusan	III	2002	39° 57' 10" E 20° 04' 04" N
3	R repet e Delvinës	Delvinë	III	2002	39° 57' 26" E 20° 05' 57" N
4	Pylli i Lefkës (Delvinë)	Delvinë	III	2002	39° 58' 02" E 20° 05' 06" N
5	Pylli i Bushecit	Delvinë	III	2002	39° 57' 57" E 20° 06' 27" N
6	Valanidhet e Dhrovjanit	Dhrovjan	III	2002	39° 52' 47" E 20° 13' 44" N
7	Rrapi i Kalasë	Kalasë	III	2002	40° 00' 42" E 19° 58' 02" N
8	Mëlleza e Rezomës	Lefterohor	III	2002	39° 59' 23" E 20° 04' 42" N
9	Fosilet e Lefterhorit	Lefterohor	III	2002	39° 58' 59" E 20° 05' 15" N
10	Bokërimat e Muzinës	Pecë, Finiq	III	2002	39° 56' 11" E 20° 09' 54" N
11	Karsti i Delvinës	Delvinë	III	2002	39° 56' 37" E 20° 06' 41" N
12	Rruga e Gjarpërit	Muzinë	III	2002	39° 55' 00" E 20° 12' 42" N
13	Karsti i Bashajve	Vergo	III	2002	40° 00' 44" E 20° 02' 29" N
14	Kartsi i Gorjanit	Senicë	III	2002	40° 02' 04" E 20° 01' 32" N
15	Burimet e Tatzatit	Tatzat	III	2002	40° 02' 30" E 19° 56' 04" N
16	Shpella e Tatzatit	Tatzat	III	2002	40° 02' 36" E 19° 56' 53" N
17	Ujëvara e Kardhikaqit	Kardhikaq	III	2002	39° 57' 25" E 20° 09' 54" N
18	Burimi karstik i Oknos	Sopot, Lefterohor	III	2002	39° 59' 38" E 20° 05' 45" N
19	Syri i Kaltër	Muzinë, Finiq	III	1996	39° 55' 22" E 20° 11' 31" N

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore

Harta 2: Harta e elementeve të forte

2.2. Sistemi ujor

2.2.1. Trupat ujorë

Bashkia Delvinë është e pasur edhe me ujëra sipërfaqësore. Ujërat sipërfaqësore të bashkisë përfaqësohen nga Lumi Kalasa, lumë ky që kalon mëspërmes territorit të kësaj bashkie. Ky lumë fillimet e veta i ka nga Mali i Galishtit dhe zbret nëpër një shtrat të pjerrët deri në Kalasë. Më poshtë shtrati bëhet më i shtruar dhe më i gjërë. Përpara se të dalë në fushë të hapur, Kalasa detyrohet të kalojë nëpër një luginë të shkurtër e të ngushtë të përbërë nga gëlqerorë. Pellgu i Lumit të Kalasës është 223 km^2 dhe ka një gjatësi prej 27 km. Pjerrësia mesatare e shtratit të lumit është 65 %.

Degët e Lumit Kalasa kalojnë në shkëmbinjtë gëlqerorë të Jurasikut me gëlqerorë të Kretakut me rudiste e numulite dhe në shkëmbinjtë flishorë. Lugina e Lumit Kalasa është e mbushur nga shkëmbinjtë flishor. Lumi Kalasa mbledh ujërat e luginës së Galishtit, të Gulinës, të Stamolinës së Delvinës dhe të një numri përrrenjsh të vegjël që derdhen në të deri në fshatin Vanë. Lumi Kalasa derdhet në Lumin Bistricë. Ushqimi kryesor i tij përbëhet nga ujërat që vijnë nga reshjet atmosferike dhe shumë pak nga bora. Lumi Kalasa ka një prurje vjetore që varion nga $0.8 \text{ m}^3/\text{s}$ deri $8 \text{ m}^3/\text{s}$, në raste të veçanta prurja maksimale arrin deri $100 \text{ m}^3/\text{s}$.

Uji i lumit Kalasa është ujë shumë i mirë, pasi vjen nga burimet karstike dhe reshjet atmosferike. Analizat kimike të mostrave të marra nga ujërat e lumit të Kalasa tregojnë që kemi të bëjmë me një ujë me cilësi të mirë, me përbërje të qëndrueshme minerale përgjatë rrjedhës së tij. Jonet metalike janë të pranishme në sasi të vogla, përvèç në disa raste në periudhën ujëshumtë vihet re prezencia e hekurit nga turbullira. Në lidhje me cilësinë e ujit të Kalasës, asnjë kufizim nuk mund të ketë për përdorimet e ujit të tij për vaditje apo si ushqyes i akuferit poroz të fushës së Delvinës. Të ndalohen hedha e mbetjeve buzë shtatit të lumit Kalasa. Të ndalohet shfrytëzimi i zhavoreve të këtij lumi, pasi shfrytëzimi i këtyre zhavoreve rrit shpejtësin e lëvizjes së ujit duke shkaktuar gërryerjen e tokave përreth tij. Gjithashtu shfrytëzimi i zhavoreve shkakton prishjen e ekuilibrave hidrokimik dhe hidrodinamik të akuferit poroz të fushës së Delvinës, i cili ushqehet nga lumi Kalasa.

2.3. Sistemi Natyror

2.3.1. Biodiversiteti, Flora & Fauna

Bashkia e re e Delvines gjendet në Krahinën Malore Jugore dhe ndodhet në pjesën me jugore të saj me një pozitë shumë të favorshme gjeografike. Larmia e formave të rëlievit dhe shtrirja gjeografike e kësaj nënzone ndikojne në regjin e elementeve klimatike dhe në biodiversitetin e pasur të zonës. Kjo bashki përbëhet nga 2 njësi administrative, të cilat janë: Delvinë dhe Vergo. Të gjitha njësitë administrative janë aktualisht pjesë e rrethit të Delvinës dhe qarkut Vlorë. Bashkia e re ka nën administrimin e saj një qytet dhe 17 fshatra. Bashkia e Delvinës njihet si një vend blektoralo – bujqësor, ku nuk mungon të kultivimi i të gjitha llojet të kulturave bimore, që prej bimësisë fushore, perimeve, drithrave e deri te ullishtet dhe agrumet. Janë jo vetëm kushtet klimaterike ato që e favorizojnë kultivimin e tyre por edhe tokat e pasura dhe të larmishme.

Një pjesë e mirë e banorëve merren me kultivimin dhe vjeljen e ullirit, rrushit, qershisë, gështenjave, bajameve, arrave etj. si dhe me kultivimin e perimeve të ndryshme të cilat tregëtohen në tregjet brenda dhe jashtë Bashkisë Delvinë. Në njësinë administrative Vergo vihet re një ekonomi bujqësore e cila është e vetmja mundësi për banorët e saj.

Bashkia Delvinë ka kushte klimatiko – tokësore shumë të përshtatshme për kultivimin e të gjitha llojeve të kulturave bujqësore (vreshta, pemishte, ullishte, agrume, kultura agrare etj.) si dhe shtimin e një sërë kategorish të kafshëve bujqësore që kanë të bëjnë me nevojat direkte të popullsisë si dhe të turistëve kryesisht në periudhën e verës. Produktet rurale dhe artizanati janë pjesë e rëndësishme e sektorit agroushqimor dhe përmirësimi i këtyre burimeve është i rëndësishëm për zhvillimin e qëndrueshëm të zones së Njësisë Administrative Vergo. Mjedisi eshtë shumë i përshtatshëm për zhvillimin e bujqësisë në luginat dhe fushëgropën e Delvinës. Tharja e kënetave në fushëgropën e Delvinës dhe bonifikimi i tyre, sistemimi i shtretërve të lumenjve edhe në luginat e tjera, si dhe sigurimi i ujitjes artificiale, të kryera në dhjetëvjetëshat e gjysmës së dytë të shek. XX, rriten pjellorinë e tokave. Klima e ngrohtë, është shumë e përshtatshme për shumë lloje frutash dhe kultura të tjera të drunjta. Fushëgropa e Delvinës dhe shpatet e kodrave përreth janë të përmendura për prodhimin e ullinjve dhe të agrumeve, të cilat këtu gjejnë kushtet më të përshtatshme klimatike për zhvillimin e tyre. Në fushëgropën e Delvinës është i përhapur rrushi e fiku.

Një karakteristikë tjetër në këtë fushë është pasuria rajonale e bimëve medicinale, të cilat janë të shumëllojshme. Megjithatë mbetet problem mbledhja jashtë kritereve e këtyre bimëve me vlerë natyrore dhe mjekësore. Prioritet kohët e fundit ka marrë edhe aktiviteti ekonomik i shfrytëzimit të pyjeve dhe kullotave. Shfrytëzimi i kullotave konsiston në atë që quhet blektori sezonal, ku shumë blektorë gjejnë një formë të dytë për të ushyer dhe mbarshtuar kopetë e tyre. Duhet të theksojmë se është një nga bazat e ekonomisë së këtij rrethi. Ekonomia e shfrytëzimit të Pyjeve nga ana tjetër na paraqet dy pamje të ndryshme, nga njëra anë një formë e lirë punësimi për një numër të caktuar të popullsisë vendase dhe nga ana tjetër një shfrytëzim pa kriter dhe i pakontrolluar i këtyre të fundit. Kemi madje edhe raste ku pas shfrytëzimit të parcelave të pyjeve nuk është mbjellë qoftë edhe një filiz i ri.

Nga konstatimet e kryera në takime të kryera me qytetarët si edhe me funksionar të institucioneve përkatëse, rezulton se dëmi i shkaktuar është shumë i madh, në disa raste janë prekur edhe pyje të shpalluar monument natyre.

Në përgjithësi kullotat e bashkisë janë në një numër të konsiderueshëm dhe janë në përdorim prej blektorëve vendas, por edhe prej blektorëve të ardhur prej hapësirave fqinje e përreth saj. Ndërsa ngastrat pyjore janë disi më të mëdha përsa i përket sipërfaqes, ato janë në shfrytëzim prej fshatarëve vendas dhe komunave që i kanë në varësi.

Fauna

Në territorin e Delvines dhe rrethinat, haset një numër i konsiderueshëm i llojeve të kafshëve dhe shpendëve, kryesisht gjitarët e medhenj edhe pse numri total i specieve

floristike dhe faunistike në bashki nuk njihet. Bota shtazore e zonës së Delvinës është relativisht e varfër sidomos në fusha pasi aty kultivohen bimë të ndryshme dhe disi më e pasur në zonat malore. Sot gjenden një numër i konsiderueshëm kafshësh dhe shpendësh në këtë rajon por para clirimit rajoni ka pasur një faunë shumë më të pasur, kjo përmungesë të gjuetisë të pakët dhe mos ndërhyrjes së njeriut në natyrë. Pjesën më të madhe të kafshëve e përbën: *ujku*, *çakalli*, *deri i egër*, *dhelpra* etj.

Pas clirimit u vu re fenomeni i gjuetisë së pakomtrolluar e cila pati një përhapje shumë të gjerë, duke çuar keshtu në zhdukjen e disa llojeve ekzemplarë të botës shtazore.

Për të mos pasur një zhdukje të ndjeshme në vazhdimësi të funës u morrën disa masa nga ana e qeverisë të cilat e lejonin ose e ndalonin gjuetinë në periudha të ndryshme kohore duke bërë kështu të mundur mbrojtjen e kafshëve dhe shpendëve të ndryshëm që ekzistojnë në këtë zonë.

Një përhapje shumë të gjerë ka *ujku* dhe *dhelpra* të cilët janë tepër grabitqarë, dhe sjellin dëme të konsiderueshme në blektori. Ujku vendoset afër staneve aty ku mund të gjejë ushqimin më lehtë, ndërsa *dhelpra* vendoset afër qëndrave banuese, dhe sjell mjaft dëme në shpendë.

Çakalli është gjithashtu një grabitqar me lekurë shumë të çmueshme.

Një kafshë që ka pasur një përhapje shumë të gjerë dhe që sot gjendet në rrezik përfundimtar. Një kafshë që ka pasur një përhapje shumë të gjerë dhe që sot gjendet në rrezik përfundimtar.

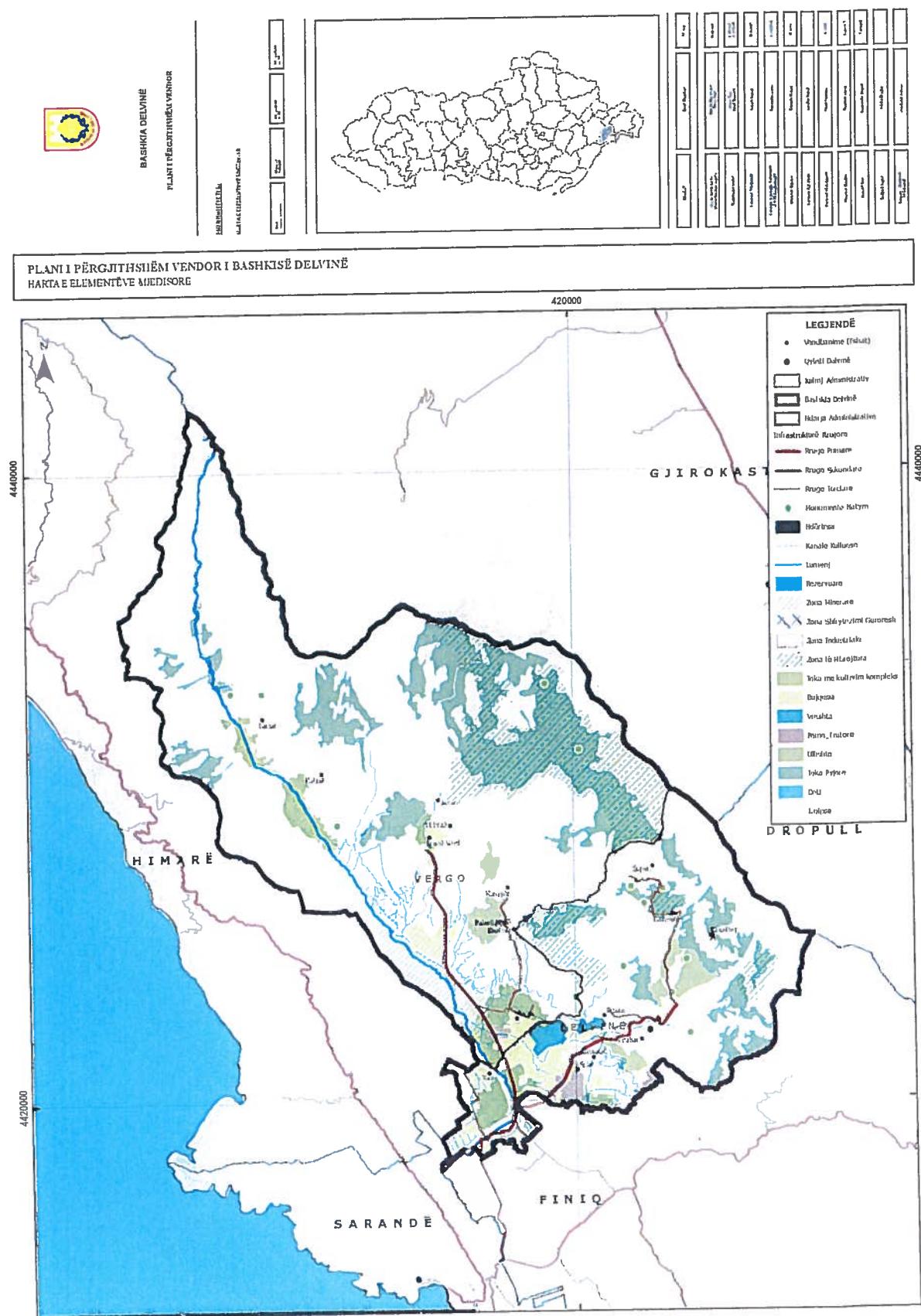
Ekzistojnë njëkohësisht dhe disa ekzemplarë shumë të rrallë si *Sorkadhja* dhe *dhia e egër* të cilat janë në rrezik zhdukjeje.

Lepuri është një kafshë tjetër që është i përhapur, ai gjendet në zonën e makjeve. Përveç kafshëve gjenden dhe shumë lloje shpendësh si *karabulla* që ushqehet me peshk, *çapka e bardhë* që ushqehet kryesisht me zvaranikë, peshq, insekte dhe amfibë.

Të gjitha kafshët përbëjnë një vlerë shumë të madhe, por shpesh herë shumë njerëz përparrë se të vlerësojnë atë çka i ofron natyra, ndjekin instiktet e veta vetëkënaqëse si: sporti i gjuetisë, duke e vlerësuar ekzistencën e faunës si një formë argëtimi.

Shpendë të tjerë që rriten në këtë zonë dhe përbëjnë objekt gjuetie janë; thëllëzat e malit, turtulli, pëllumbat e egër etj.

Harta 3: Harta e elementeve mjedisore

2.3.2. Gjeologji-Inxhinieri

Në territorin e Bashkisë Delvinë gjendet përhapje me shkëmbinj dhe dhera me litologji të ndryshme, të moshave nga Triasiku në Kuaternar, të cilët i përkasin zonës Jonike.

Për qëllime gjeologo-inxhinierike, kemi përshtatur klasifikimin gjeologo – litologo – inxhinierik të shkëmbinjve dhe dherave, që ndërtojnë truallin e Bashkisë Delvinë. Në këtë klasifikim shkëmbinjtë ndahen në tre grupe, ku si kriteri i ndarjes është rezistencë në shtypje një boshtore (R_{sh}). Po kështu dhe dherat janë klasifikuar në tre grupe ku si kriter i ndarjes së dherave është kohezioni (C), i cili përfaqëson forcën lidhëse midis kokrrizave përbërëse.

Klasifikimi i shkëmbinjve:

1. *Grupi i shkëmbinjve të fortë - me rezistencë shtypje një boshtore më shumë se 500 kg/cm² të përfaqësuar nga shkëmbinjtë:*
 - Gëlqerorë (G)
 - Gëlqerorë silicorë (Gsi)
 - Gëlqerorë dolomitikë (GD) të cilët janë prezentë në territorin e bashkisë.
2. *Grupi i shkëmbinjve mesatarë - me rezistencë shtypje një boshtore 50 - 500 kg/cm² të përfaqësuar nga:*
 - Shkëmbinjtë flishorë ritmikë: argjilo - alevrolito - ranorë (Fl)
 - Shkëmbinjtë flishor ranorik (Fr)
3. *Grupi i Shkëmbijve të dobët - me rezistencë shtypje një boshtore më pak se 50 kg/cm² të përfaqësuar nga depozitime të vjetra pjesërisht të çimentuara*
 - Depozitime të përziera të shpatit cdpQp₃ - h (De)

Klasifikimi i dherave

Po kështu dhe dherat janë klasifikuar duke patur si kriteri të ndarjes kohezionin (C). Ndërsa shkëmbinjtë me veçori të posaçme paraqesin veti të ndryshme në drejtime të ndryshme të aplikimit të forcave mbi to. Nga pikëpamja gjeologo – inxhinierike këta shkëmbinj kërkojnë përmirësim të veticë gjeoteknikë gjatë hapjes së themelive për ndërtim.

1. *Dhera me lidhje kohezonale (suargjila mbi zhavore) ($C > 0$).*
Depozitime aluviale, argjila, alevrolite, rëra, zhavore, alQh₁ (Szh)
2. *Dhera pa lidhje kohezonale*
Depozitime aluviale të shtratit të lumit alQh₁, Qh₂ (P)
3. *Grupi i shkëmbinjve me veçori të posaçme*
Evaporite të P - T (Gik)

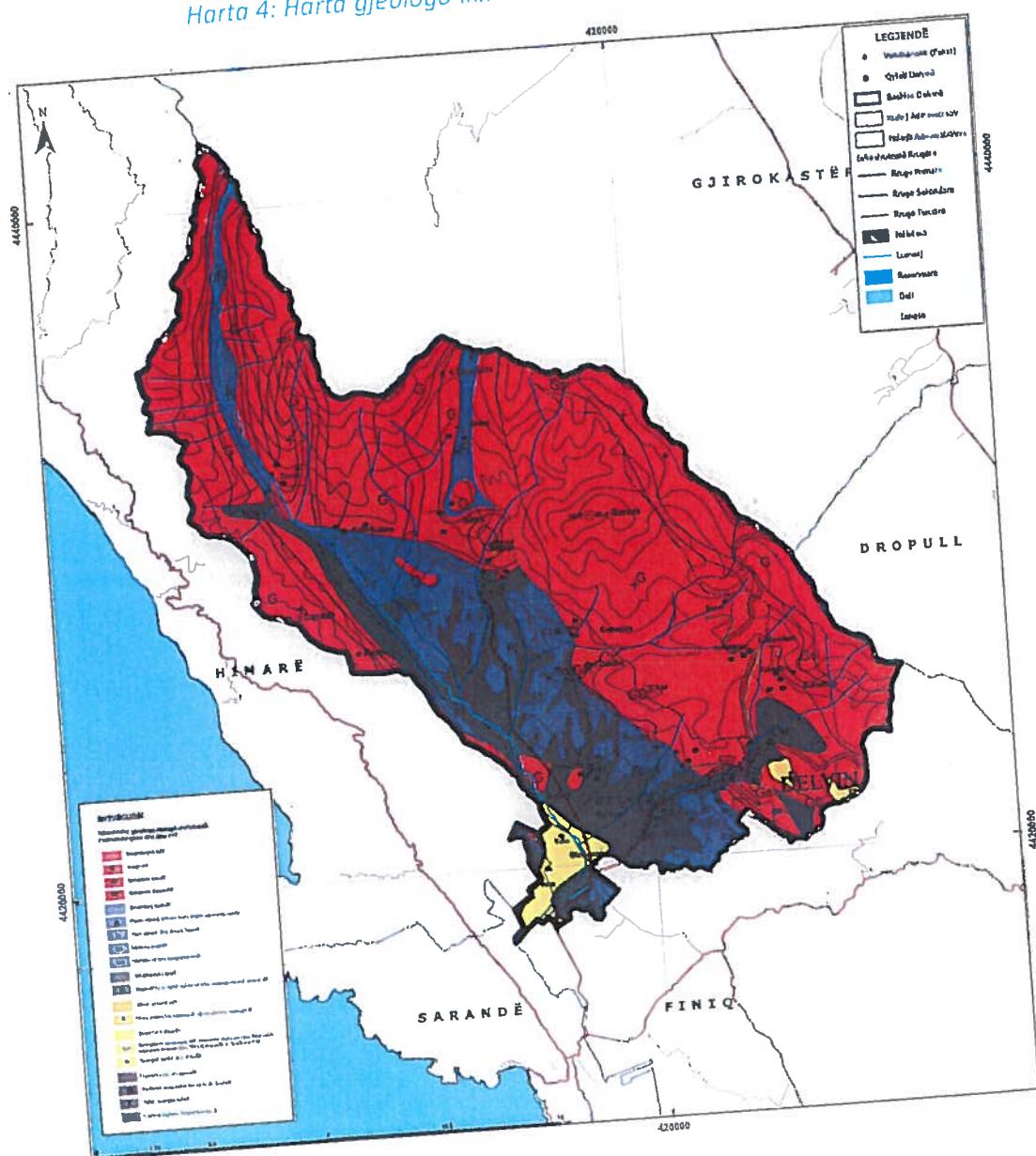
Tabela 7: Klasifikimi gjeologo-litologo-inxhinierik i shkembinjeve dherave

Analiza gjeologjike

Në rajonin e bashkisë së Delvinës depozitimet i përkasin zonës tektonike Jonike e cila Për sa i përket formacioneve gjeologjike në territorin e Bashkisë Delvinë takohen këto formacione litologjike:

- *Formacioni halogjen*
 - *Formacioni karbonatik*
 - *Formacioni flishor*
 - *Formacioni flishoidal*
 - *Formacioni i depozitimeve Kuaternare*

Harta 4: Harta gjeologo-inxhinierike e Bashkisë Delvinë

Formacioni halogjen

Është shënuar me moshë Permo - Trias, P – T. Përfaqësohen me halogjene, mosha e depozitimeve halogjene, nga studimet paleontologjike, pranohet si e Triasit të Sipërm (T_3) dhe kudo që dalin kanë marrëdhënie tektonike me shkëmbinjtë rrethues. (Muhameti P. etj. 1974, 1982). Daljet sipërfaqësore të shkëmbinjve evaporitik lidhen me shkëputjet e thella tektonike dhe kanë përhapje më të dallueshme në qytetin e Delvinës (lagjia Xhermëhallë), si dhe në lindje të Palavlisë dhe Rusan në formë më të kufizuar. Dalja në Delvinë, ka formën e diapirit. Përfaqësohen nga përzierje kaotike e argilave, copa dolomiti e gëlqeror dolomitik, gëlqeror ranorik, anhidrite gipse e kripë guri si dhe nga një suitë argjilore laramane (kjo e fundit më e theksuar në vazhdimin jugor të diapirit, në lindje të Hidrocentralit të Bisticës, kufiri jugor i Bashkisë Delvinë). Në këtë diapir janë kryer shpime për kërkim - zbulimin e kripës së gurit. Shfrytëzimi i saj është bërë në minierën e Krongjit. Ky formacion është

perspektivë për disa lloje lëndësh të para si çimento, allçi, gipsi, bojra si dhe alabastra për prodhim artistik e dekorativ.

Formacioni karbonatik

Ky formacion fillon me dolomitet e Triasikut të Sipërm dhe vazhdon deri në fund të Eocenit. *Triasiku i Sipërm – T₃*. Depozitimet e kësaj moshe dalin në sipërfaqe të gjërë përgjatë tektonikës në perëndim të Malit të Gjerë, duke filluar nga qyteti i Delvinës dhe deri në Qafën e Skërficës, duke ndërtuar bërthamën e antiklinalit të Malit të Gjerë. Litologjikisht përfaqësohen nga dolomite diagjenetikë masivë kristalorë, ku në pjesën e poshtme të prerjes ndërthuren me dolomite brekçorë e gëlqerorë dolomitikë. Paraqiten shtresorë kompakt por edhe me pamje ranorike të shkrifët (vendasit e emërtojnë bigorr, duke u përdorur për përgatitjen e llacit në ndërtim, në vend të rërës). Kanë ngjyrë gri të hapur deri në bezhë. Trashësia e tyre 510 m në prerjen e Malit të Gjerë.

Jurasiku i poshtëm – J₁ - (Liasi). Depozitimet e kësaj moshe dalin në sipërfaqe në pjesët kulmore dhe bërthamat e strukturave antiklinale përgjatë pjesës perëndimore të Malit të Gjerë deri në Qafën e Skërficës. Ato vendosen normalisht mbi dolomitet e Triasikut të Sipërm. Përfaqësohen nga 4 pako litologjike:

- Pakoja e shisteve argilo - bituminozë (J^a₁)
- Pakoja e gëlqerorëve dolomitik pa shtresëzim të qartë (J^b₁).
- Pakoja e gëlqerorëve kristaline dhe mikritike me stralle (J^c₁). Në prerjet normale mbi këto depozitime vijojnë;
- Pakoja e gëlqerorëve argilo - mergelor e rreshpet argillore me posidonia (J^d₁) të Toarjanit.

Në lindje të qytetit të Delvinës, kjo pako shoqërohet me daljen e disa burimeve të ujit. Theksojmë se në veri - lindje të Lefterohorit shistet me posidonia vendosen me pushim mbi gëlqerorët algorë të Liasit të Poshtëm të Mesëm.

Jurasiku i mesëm – J₂ - (Dogger). Depozitimet e Jurasikut të Mesëm kanë përhapje sipërfaqësore në strukturën antiklinale dhe është mjaft e dukshme në prerjen e Delvinës dhe shtrihet në forme rripi prej Dhrovjanit në Muzinë, në Kardhikaq, në Lefterohor e Varfaj e drejt veri - perëndimit sipas faqes perëndimore të Malit te Gjerë. Në prerjet gjeologjike ato shtrihen normalisht dhe dallohen nga përbajtja e silicorëve të shumtë por ndonjëherë edhe me pushim stratigrafik.

Në këto depozitime dallohen dy pako:

- pakoja e poshtme strallore - J^a₂ - me gëlqerorë argillore, argjila dhe trepele e apoka të ndërthurura me stralle të shumta, me ngjyrë gri të errët në të zezë. Trashësia e këtyre depozitimeve arrin deri në 110 m.
- pakoja e gëlqerorëve gri me stralle - J^b₂ - ka vazhdim suksesiv mbi pakon strallore. Gëlqerorët janë mikritik me ngjyrë gri shtresor 3 - 4 m. Kurse gëlqerorët - argillore janë më të pakët e shpesh kalojnë në shiste argillore. Strallet janë në ndërshtresa ose

konkrecione kristaline me gëlqerorë shtresë mesëm, rrallë shtresë trashë të cilët ndërthuren nga rreshpe argjilore e stralle të rralla.

Trashësia e këtyre depozitimeve arrin deri në 240 m.

Jurasiku i sipërm – J₃ - (Malm). Vendoset në mënyrë suksesive mbi depozitimet e nënshtira në prerjen e Delvinës. Këto depozitime në pjesën e poshtme të tyre përfaqësohen nga pakua e sipërme strallore dhe në pjesën e sipërme nga pakua e gëlqerorëve mikritikë porcelanik.

Në pakon e parë mbizoterojnë strallet të ndërthurur me gëlqerorë mergelor pllakorë e gëlqerorë argjilore por edhe trepele e apoka si dhe gëlqerorë shtresë hollë mikritike.

Pakua e gëlqerorëve mikritik përfaqësohet nga shtresa gëlqerorësh pelitomorfë me ngjyrë të bardhë me pamje porcelani që ndërthuren me shtresa të rralla strallesh e ndonjë shtrëse gëlqerori coprizor. Trashësia e këtyre depozitimeve varion deri në 200 m.

Me këto depozitime lidhen edhe lëndët minerale si trepelet e apokat por edhe strallet me ngjyra të ndryshme që janë grumbulluar e përdorur më parë nga ish. ndërmarrjet artistike si gurë zbukurimi në unaza, varëse, ornamente, etj.

Kretaku i Poshtëm - Cr₁. Këto depozitime dalin në të gjitha strukturat antiklinale të nënzonës qëndrore, në prerjen e Delvinës (Mali Gjerë) si dhe përgjatë strukturës antiklinale të horstit të Fushë Bardhës, duke marrë pjesë në ndërtimin e bërthamës të strukturave të mësipërme.

Pakoja e gëlqerorëve argjilorë në pjesën e poshtëme përfaqësohen nga pakoja e gëlqerorëve mikritikë me pamje porcelani (Cr^a₁) shtresë hollë e shtresë mesëm, me ndërthurje shtresash e thjerrash silicore. Mbi gëlqerorët porcelanikë vijon pakoja e gëlqerorëve argjilorë (Cr^b₁) që ndërtohet nga gëlqerorë argjilore e mergelore që ndërthuren me rreshpe argjilore, mergelore dhe shtresa të holla silicorësh. Sasia e silicorëve shtohet në pjesën më të sipërme. Argjilizimi i prerjes shprehet gjatë shtrishmërisë me zhvillim të dukshëm e karakteristikë të bimësisë (rruga e Dragoit). Trashësia e këtyre depozitimeve në prerjen e Delvinës është 458 m.

Kretaku i Sipërm - Cr₂. Depozitimet e Kretakut të Sipërm zënë sipërfaqe më të madhe krahasuar me depozitimet e përshkruara më lart. Kanë përhapje në lindje të majës së Muzinës e në veri të Kardhikaqit, ku marrin pjesë në ndërtimin e strukturës antiklinale të Malit të Gjerë, në Livinë e Krongj e Senicë ku ndërtojnë antiklinalit përkatës, në Bajkaj që ndërton periklinalin jugor të Fterës si dhe në Kostar. Vendosen normalisht mbi depozitimet e Kretakut të Poshtëm. Kufiri i poshtëm stratigrafik merret paksa poshtë horizontit fosfatik. Nga shpimet e puseve në vendburimin e gazit kondesat të Delvinës janë vërtetuar se janë kolektor të mirë naftëmbajtës. Në përgjithësi këto si depozitime karbonatike kanë karakteristika të njëjta. Pjesa e poshtme e Kretakut të Sipërm përfaqësohet nga gëlqerorë shtresorë pelitomorfë, gëlqerorë argjilore shtresë hollë deri pllakorë me thjerrëza e konkrecione stralli e më rrallë gëlqerorë kristalinë.

Më sipër vërehet një pako me gëlqerorë mikritikë e biomikritikë dhe më rralle bioklastikë, ndërthurur me stralle. Ndërsa në pjesën e poshtme të prerjes vërehet horizonti i

gëlqerorëve fosfatikë, i cili përfaqësohet nga gëlqeror mikritikë shtresë hollë, ngjyrë bezhë në të bardhë, me teksturë brezorë dhe ndërshtresa silicorësh. Kjo trashësi karbonato - fosfato - silicore ka qënë objekt i kërkim - zbulimit të mineralit fosfatik. Niveli më i sipërm i prerjes Kretake përfaqësohet nga gëlqerorë ngjyrë hiri shtresë mesëm e shtresë trashë deri në masivë si dhe gëlqerorë organogjeno – copëzorë ndërthurur me shtresa të holla gëlqerorësh pelitomorfe të bardhë. Në pjesën më të sipërmë takohen horizonte të mikrorrudhosura (vithisje nënujorë). Trashësia e depozitimeve të Kretakut të Sipërm arrin deri në 300 m.

Paleoceni – Pg₁. Këto depozitime daljet më të qarta i kanë në krahun jugor dhe atë perëndimorë të strukturës të Fushë – Bardhës, në Sinicë e në perëndim të Bajkajt. Është takuar edhe në prerjen e puseve Delvinë. Duken në formën e një rripi të ngushtë që formon edhe relief pozitiv në sipërfaqe duke rrëthuar strukturat antiklinale. Përfaqësohen nga gëlqerorë shtresë trashë turbiditikë dhe gëlqerorë organogjeno - copëzor masivë të ndërthurur me gëlqerorë mikrokokrrizor. Midis tyre vërehen thherza e konkrecione stralli. Në këto depozitime vërehen mikroçarje të katër sistemeve si dhe qepje stilolite paralel e tërthor shtresëzimit të mbushura me kalcit e me lënde organike e me hidrokarbure (në puset Delvinë - 4, 9, 12). Trashësia e këtyre depozitimeve është rreth 115 m.

Eoceni – Pg₂. Këto depozitime vazhdojnë në mënyrë suksesivë në strukturën antiklinale të Fushë - Bardhës dhe marrin pjesë në ndërtimin e krahëve dhe zhytjeve periklinale. Në pjesën e poshtme të prerjes përfaqësohen nga gëlqerorë organogjeno – copëzor dhe gëlqerorë kryesisht mikritik pllakor me përbajtje materiali argjilë e mergelor që rritet në mënyrë graduale deri në dysheme të pakos mergelore kalimtare. Në pjesën e sipërmë mbizotërojnë gëlqerorët shtresorë e pllakorë me ngjyrë të bardhë në gri. Në disa vende si Qafën e Vergoit, etj nga popullsia vendase në këtë pjesë të prerjes janë hapur karriera shfrytëzimi për gurë ndërtimi, kapakë shtrimi, etj.

Formacioni flishor

Këto formacione janë karakteristikë për zonën Jonike. Fillojnë me pakon mergelore kalimtare të Oligocenit të Poshtëm e vazhdojnë deri në Burdigalian dhe në përgjithësi ruajnë karakteristika të njëjtë litologjike. Ato përhapen kryesisht në vargjet sinklinale si ai i Vurgut.

Oligoceni i Poshtëm – Pg₃¹. Daljet kryesore janë në formë pullash të shkëputura duke ndërtuar bërthamën të disa strukturave të supozuara si në Rusan, Palavli, Kalasë si dhe fragmente të kufizuara në krahun perëndimor të sinklinalit të Kopacezës në Qafën e Vergoit. Në Qafën e Skërficës - Bashaj këto depozitime shfaqen në formën e një brezi të ngushtë si vazhdim suksesiv i depozitimeve të Eocenit të antiklinalit të Fushë – Bardhës. Në të gjitha daljet e tyre depozitimët e Oligocenit të Poshtëm vendosen normalisht mbi gëlqerorët e Eocenit.

Kalimi për në depozitimët flishore bëhet nëpërmjet pakos mergelore kalimtare e pastaj kalohet në flish, ku në përgjithësi për gjithë zonën ruhen karakteristika të njëjtë litologjike dhe dallohen:

Pakoja mergelore kalimtare Pg₃¹pk në pjesën e poshtme përfaqësohet nga mergele shtresë hollë të ndërthurur me shtresa gëlqerori pelitomorf me trashësi 5 – 10 cm dhe gëlqerorë copëzore. Në pjesën e sipërme vërehen argjila mergelore e shtresa gëlqerorësh si dhe argjila e mergele masive me ngjyrë të kaltër rrallë me ndonjë shtresë gëlqerori. Trashësia e pakos mergelore kalimtare luhatet nga 20 deri 35 m. Me shfaqjen e ndërshtresave të para ranore të cilat dora – dorës fitojnë ritmizimin që karakterizojnë fllishin fillon pakoja e fllshit ritëm hollë argjilo – ranorë.

Pakua e fllshit të hollë përfaqësohet nga ndërthurje ritmike të shtresave ranore e argjilore me predominim të komponentit argjilorë. Këto depozitime në shtrirje pësojnë ndryshime litologjike, takohen edhe dy shtresa të holla gëlqerori. Trashësia e depozitimeve të pakos është ~ 67 m.

Pakua e ndërthurjeve fllshore alevrolito – argjilo - ranore me ngjyrë gri, hiri midis të cilës takohen horizonte vidhisës nenujore me karakter fllishor e ranorësh gravelitikë me zaje gëlqerorësh e shkëmbinjë magmatikë. Trashësia e pakos arrin 317 m.

Depozitimet e Pg₃¹ janë të evidentuara edhe në shpimin e puseve në Delvinë.

Oligoceni i Mesëm Pg₃². Këto depozitime vërehen me një përhapje të gjërë, duke ndërtuar krahun perëndimor të sinklinalit të Kopacezës, prerjen e Fushë – Vërrisë, etj. Në këto territore, depozitimet e Oligocenit të Mesëm vendosen normalisht mbi ato të Oligocenit të Poshtëm.

Përfaqësohen nga fllish argjilo - ranorë ritëm mesëm me shtresa gëlqerori mikritik e biomikritik. Në shpimin e puseve në Delvinë janë takuar këto depozitime. Është për t'u theksuar fakti që këto depozitime konturojnë ngritjen e Rusanit, Palavlisë, strukturën e Kalasës dhe bërthamën e sinklinalit të Kopacezës. Trashësia e këtyre depozitimeve është deri 300 m.

Oligoceni i Sipërm - Pg₃³. Këto depozitime në sipërfaqe takohen pak në Vanë, por janë takuar në puset e shpimit në rajonin e Delvinës dhe të Vanës. Kapja e tyre në puset Del - 17 e Del - 14, bëri mbylljen e periklinalit jugore të strukturës antiklinale të Delvinës, duke marrë pjesë në ndërtimin e krahut perëndimor të sinklinalit të Kopacezës dhe vazhdimin verior të strukturës së Finiqit (ose puset e shpuar në Vanë). Përfaqësohen nga ndërthurje argjilo – alevrolito - ranore dhe më rrallë shtresa gëlqerorësh.

Formacioni fllhoidal - N₁¹

Në këtë formacion bëjnë pjesë këto depozitime:

Depozitimet e Akuitanianit - N₁^{1a}. Takohen pak në sipërfaqe pranë fshatit Vanë në sinklinalin e Vurgut ku mbushin qendrën e tij duke filluar nga Finiqi në jug. Vendosen në vijueshmëri të plotë mbi ato të Oigocenit të Sipërm dhe përfaqësohen në pjesën e poshtme nga ndërthurje ranorësh të trashë deri masiv me shtresa të holla argjilash dhe alevrolitesh, ndërsa më lart prerja bëhet ranoro - argjilore, ritëm hollë – mesëm ku takohen edhe horizonte vidhisëse. Në prerje takohen gjithashtu edhe shtresa gëlqerorësh detritike me material terrigjen e mergele të cilat shtohen në pjesën e sipërme të saj.

Burdigaliani – N¹b. Këto depozitime dalin në sipërfaqe në afersi të Bamatatit në jug të fshatit Vllahat, në Blerimas, etj. Përfaqësohen nga mergele masive e argjila mergelore ndërthurur me shtresa argjilash karbonatike dhe ndërshtresa gëlqerorësh organogjeno - detritore që herë - herë janë litotamnike. Takohen edhe mergele me shtresëzim të imët sidomos kur përmbajnë material alevrolitik. Argjilat janë me ngyrë gri në të kaltërt, shpesht paraqiten alevrolitore në trajtën e paketave me trashësi 3 - 5 m. Gëlqerorët kanë ngyrë hiri të zbardhur, gëlqerorët argjilore e mergelore takohen në ndështresa deri 0.5 m të trasha, janë kryesisht organogjeno - detritore zakonisht foraminiferike e litotamnike.

Formacioni i depozitimeve Kuaternare

Depozitimet e Kuaternarit si formime të reja kanë përhapje më të gjërë dhe lidhen ngushtë me format morfollogjike të reliefit të sotëm. Këto depozuite takohen në Fushëgropën e Delvinës duke e mbushur atë térësisht, në luginën lumore të Kalasës në trajtën e fushave aluvionale e tarracave lumore, në gropat ndërmalorë (Varfaj, Bashaj) si dhe në shpatet dhe formimet shpatore të Malit të Gjerë, Fushë - Bardhës, Delvinës, etj. Duke qenë se janë formime në kushte të ndryshme fiziko - gjeografike e gjeologjike, depozitimet e Kuaternarit, kanë përbërje litologo - faciale të ndryshme, duke veçuar tipet gjenetike të mëposhtme; eluvione, deluvione, koluvione, prroluvione, aluvione, ashtu edhe tipe të përziera si aluvialo – prloviale, etj. Janë me origjinë kontinentale. Në bazë të studimeve të bëra është arritur të veçohen këto depozitime:

- *Depozitime të Pleistocen – Holocenit*
- *Depozitime të Holocenit*
- *Pleistocen - Holoceni – Qp - h.*

Depozitimet e seksioneve Pleistocen - Holocen janë dhënë të pandara, megjithë përpjekjet për detajimin e tyre. Depozitimet e Pleistocenit përfaqësohen nga depozitime aluviale që ndërtojnë pjesën akumulative të tarracave të lumit Kalasa por edhe përrrenjëve më të vegjël të zonës, në mënyrë të veçantë ai i Delvinës, Palavlisë, ku dallojmë qartë disa nivele tarracash, të cilat formojnë toka bujqësore, si dhe nga depozitime të fundit të shpatit, formime prloviale, deluviale, etj. Aluvionet kanë përhapje kryesisht në pjesën qëndrore e lindore të qytetit të Delvinës, veriun e fushëgropës së Delvinës (Fusha e Vanës, Bajkaj), fushën e Palavlisë, luginën e Kalasës, etj. Përhapja e tyre është madhe dhe ka një lidhje të ngushtë të veçorive morfollogjike të pellgut, litologjisë, moshës së depozitimeve të tjetërsuara, strukturën, tektonikën e neotektonikën si dhe me faktorët klimaterik, të cilët kanë luajtur një rol të rëndësishëm në skalitjen e morfologjisë që shohim sot. Distancat e shkurtra të transportimit dhe pjerrësia e lartë e reliefit ka bërë të mundur depozitimin në trashësi të mëdha. Në qendrën e qytetit të Delvinës këto depozitime formojnë një trashësi deri në 10 - 12 m (rruga e pusit Del - 4), ku gjithashtu vërehen edhe shtresëzime të materialit copëzor gati horizontalisht që tregon për një depozitim në kushte të qeta. Janë të vendosura mbi depozitimet dolomitike me bazament të onduluar. Përbërja e tyre është kryesisht zhavorore (karbonatike), argjilore dhe alevrolitore me ndërthurje të rralla të ndërshtresave ranore me trashësi të ndryshme deri 0.2 - 0.3 m. Vlen të theksohet se në përroin e Palavlisë vërehen 4 nivele tarracash në një gjatësi të tij vetëm 3 km, që tregon për

një aktivitet të fuqishëm neotektonik. Trashësia e tyre arrin deri 10 - 15 m. Sedimentet e shpatit dhe fundit të tij, kanë përhapje të gjerë në Kakodhiq (në lindje të qytetit Delvinë), Kopacezë, Vergo, Tatzat, etj. Këto depozitime përbëhen nga copa karbonatike me forma këndore deri pak të rrumbullakosura me përmasa nga 1 – 2 cm deri ne 10 – 15 cm të shkëmbinjve rrethues të shkatërruar nga procesi i përajimit. Në përgjithësi janë të pa çimentuar. Por vërehen edhe brekcie e konglobrekcie, ku masa çimentuese është karbonatike dhe argjilore. Çimentua zë 15 - 20 % të masës së tyre dhe ka ngjyrë kafe. Trashësia e këtyre depozitimeve luhatet nga 2 – 3 m deri 7 – 8 m. Depozitimet proluviale ndërtojnë konuset e derdhjes së përrrenjve. Trashësia e tyre arrin deri në 10 - 12 m dhe vendosen herë mbi shkëmbinjtë rrënjosorë e herë mbi ata aluvialë. Përbëhen nga konglomerate e zhavore të pa diferencuar. Përfaqësohen nga popla e copa shkëmbinjsh karbonatik, ndonjëherë të çimentuar nga një masë argjilore me ngjyrë të kuqe.

Holoceni – Qh. Janë depozitimet me të reja, shtrihen gjatë shtratit të lumit Kalasa dhe përrrenjve të cituar më lartë dhe në fushat në të dy anët e tyre. Ato formojnë depozitimet e tarracave të shtratit si dhe depozitimet e sotme të shtratit. Përbëhen nga grumbullime poplash, zajesh e zhavorri të pa çimentuara.

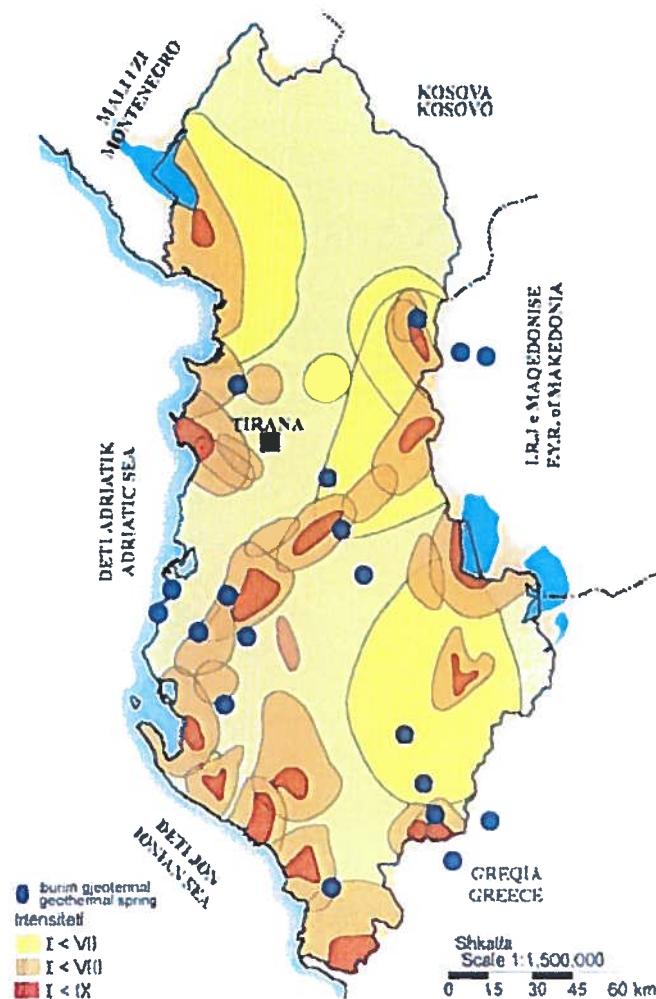
Holoceni i Hershëm - Qh₁. Përfaqësohen me depozitime aluviale që përhapen gjatë fushës së Vanës, pasi lumi i Kalasës shtrihet në rrjedhjen e poshtme të tij, duke i mbushur me aluvione zhure, zhavore, rëra, surëra, argjila e suargjila. Këto depozitime ndërtojnë pjesën akumulative të pjesës veriorë të Fushëgropës së Delvinës dhe tarracave mbi zallishtore të lumit Kardhiq. Aluvionet gjenden të çimentuara nga lëndë ranoro - karbonatike në formën e konglomerateve, por edhe të pa çimentuara. Trashësia e konglomerateve të tarracës së parë ndryshon në varësi të formës së luginës nga disa metra deri në 40 - 50 m të vendosura po mbi depozitimet aluviale të Pleistocenit, të përfaqësuara kryesisht nga zhavore. Gjithë trashësia e depozitimeve aluviale në luginën e lumit Drinos është deri 100 m, ndërsa në luginën e lumit Kardhiq deri 40 m. Ato janë shtresa ujëmbajtëse dhe me potencial shumë të madh ujëdhënës.

Holoceni i Vonshëm - Qh₂. Sedimente aluviale, zhavor e rërë. Këto janë inertet e sotme të shtratit të lumit që vazhdon të sjellë lumi edhe sot e kësaj dite. Përhapja e tyre është në vendet ku kalon lumi i Kalasës. Materiali në masë 80 - 90% është zhavor dhe rërë e pastër me copra nga disa cm deri në 10 - 12 cm, i rrumbullakosur mesatarisht dhe që ka përbërje karbonate (90 %) dhe ranore (10 %). Këto depozitime kanë qënë dhe janë objekt shfrytëzimi i materialeve inerte. Tipi gjenetik i depozitimeve proluviale përhapet gjerësisht si në zonat e ulta dhe në zonat e larta (depozitimet e shpatit të përfaqësuara nga produktet e erozionit, të transportuara nga ujrat e përrrenjve).

Përgjithësisht përfaqësojnë depozitimet e formuara nga përrrenjtë që derdhen në luginat e lumenjve kryesore e të përrrenjve që përshkojnë zonat fushore, të rrëmbyeshëm dhe të përkohshëm, të përbëra nga konglomerate e zhavore të pa diferencuara. Kryesisht ato janë depozitimet e sotme dhe kanë formën e freskoreve deri në formën e koneve të rrjedhjeve. Trashësia e depozitimeve është 5 – 10 m. Tipi gjenetik i depozitimeve të formirës së shpateve janë koluvialet dhe deluvionet që kanë përhapje në shpatet e pjerrëta të Malit të

Gjerë, të Fushë – Bardhës, etj, të ndërtuar nga shkëmbinjtë karbonatik. Trashësia e tyre ndryshon në varësi të rreave. Të përhapura janë edhe format eluviale dhe deluviale të vendosura në pjerrësitë malore të zhvendosura nga vendi i formimit.

*Figura 29- Harta Gjeotermale dhe e izoseisteve të tërmeteve të Bashkisë Konispol
dhe më gjërë*

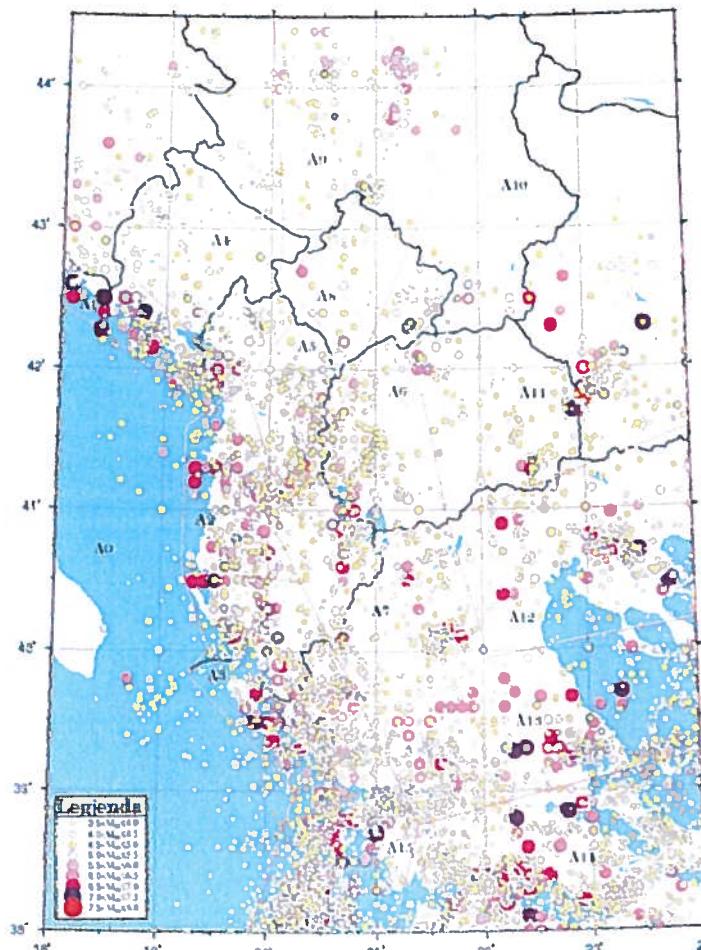

Atlati i burimeve gjeotermale të Shqipërisë

2.3.3. Zonimi makro dhe në varësi të rastit konkret, zonimi sizmik mikro

Sizmiciteti i kësaj Bashkie ashtu si gjithë pjesa jugore dhe bregdetare bën pjesë në rripin bregdetar nga Shqipëria e veriut në Greqi, pra Mesdheu Lindor, e cila është e njohur si zonë me sizmicitet të lartë 7-8 ballë. Mund të permendim tërmetin në zonën kufitare të Dhivrit (datë 22.11.1976 i cili kishte magnitute 5.1 dhe intensitet në qendër 6.4 ballë) ku u shkatërruan 160 shtëpi si dhe 1058 shtëpi në fshatrat përreth.

Figura 30- (majtas)Epiqendrat e tërmeteve dhe; harta e zonave sismogjene me potencial sizmik të pritshëm

Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar

Të qënurit zonë me sizmicitet të lartë kërkon zbatim të kushteve dhe normave teknike gjatë ndërtimit të objekteve. Projektuesit dhe ndërtuesit duhet të marrin në konsideratë këto kushte të zonës dhe të sizmicitetit gjatë projektimit dhe ndërtimit të objekteve brenda kushteve dhe rregullave që përcakton kjo dukuri shkatërruese për këtë zonë.

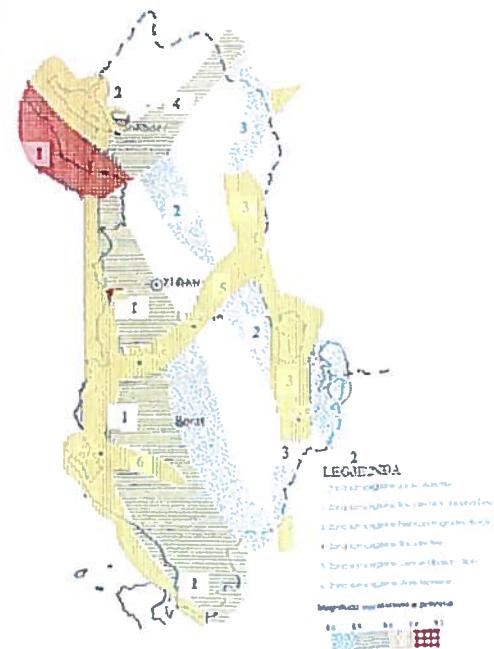
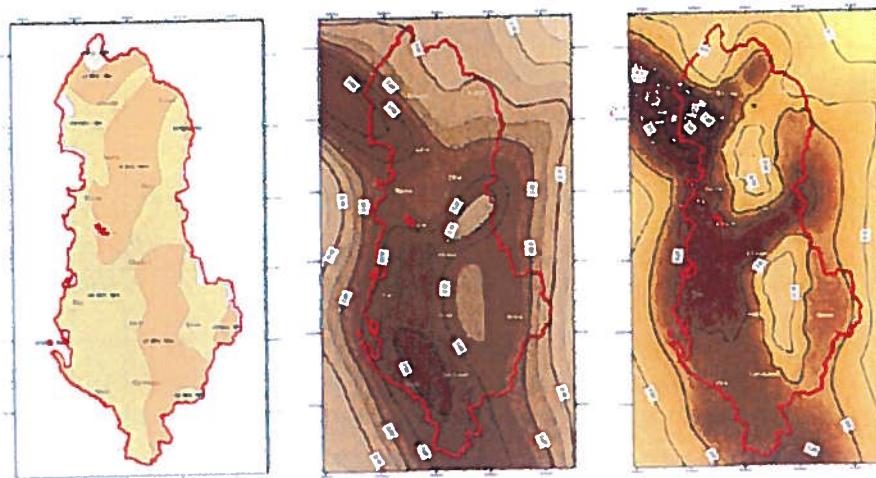

Figura 31 - Rreziku sismik për bashkinë Delvine dhe më gjerë(majtas) harta e intensiteve sismike (shkalla GSK);(mes) harta e shpejtimeve maksimale me referencë me truall të fortë për periudhë rikthimi 475 vjet; (djathtas) harta e shpejtimeve maksimale me referencë me truall shkëmbor për periudhë rikthimi 475 vjet

Burimet: Akademia e Shkencave; PNUD; Akademia e Shkencave

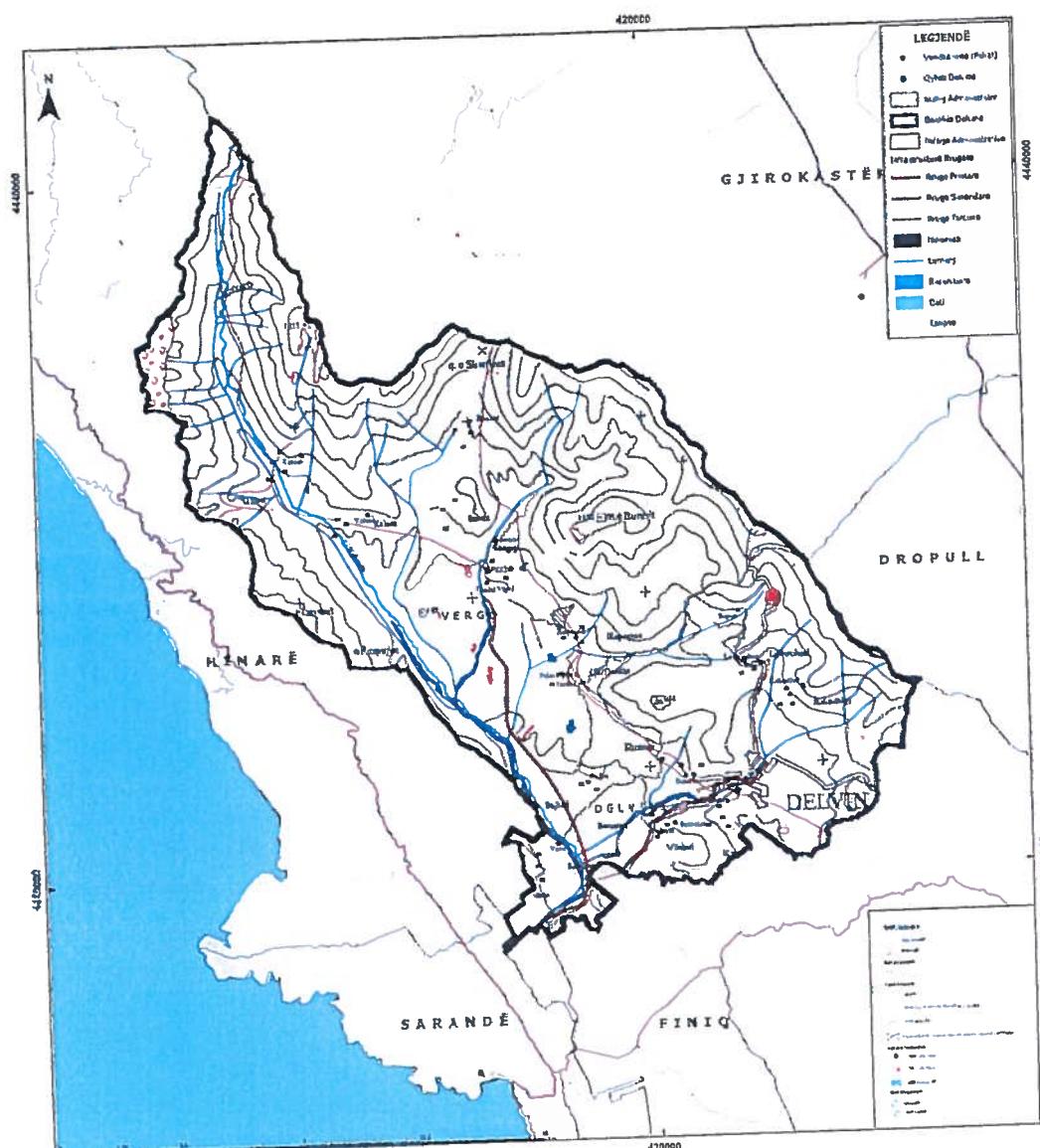
Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Fenomenet e rrezikut gjeologjik, janë pjesë e rëndësishme e rreziqeve natyrore. Ato shkaktohen nga procese gjeologjike të brendshme e të jashtme të zhvillimit të tokës dhe sjellin dëme të shumta në lëndimin ose humbjen e jetëve njerëzore, dëmtime të pasurive publike e private, dëmtime të objekteve të ndryshme të infrastrukturës.

Në Shqipëri, si fenomene më të njohura që përbëjnë rrezik gjeologjik mund të cilësojmë tërmetet, rrëshqitjet, rrëzimet, erozionin sipërfaqësor dhe fundor, rënien e gurëve, fenomenet e karstit, abrazioni detar, subsidencat, lëngëzimi i rërave, minierat e braktisura. Fenomenet e rrezikut gjeologjik janë produkt i aktivitetit natyror me shtysë faktorë objektive të pavarur nga njeriu siç janë, ndërtimi gjeologo - tektonik i territorit, aktiviteti sismik, gjeomorfologjia e terrenit, veçoritë hidrogjeologjike, veçoritë klimaterike (kryesisht sasia e rreshjeve), ekspozimi, bimësia etj.

Sasia e konsiderueshme e rreshjeve, përqëndrimi i tyre në muaj të veçantë në stinët e vjeshtës dhe pranverës, rënia e tyre me intensitet dhe kohëzgjatje të përqëndruar, po ashtu favorizojnë intensitetin e lartë të rrëshqitjeve, erozionin e tokave.

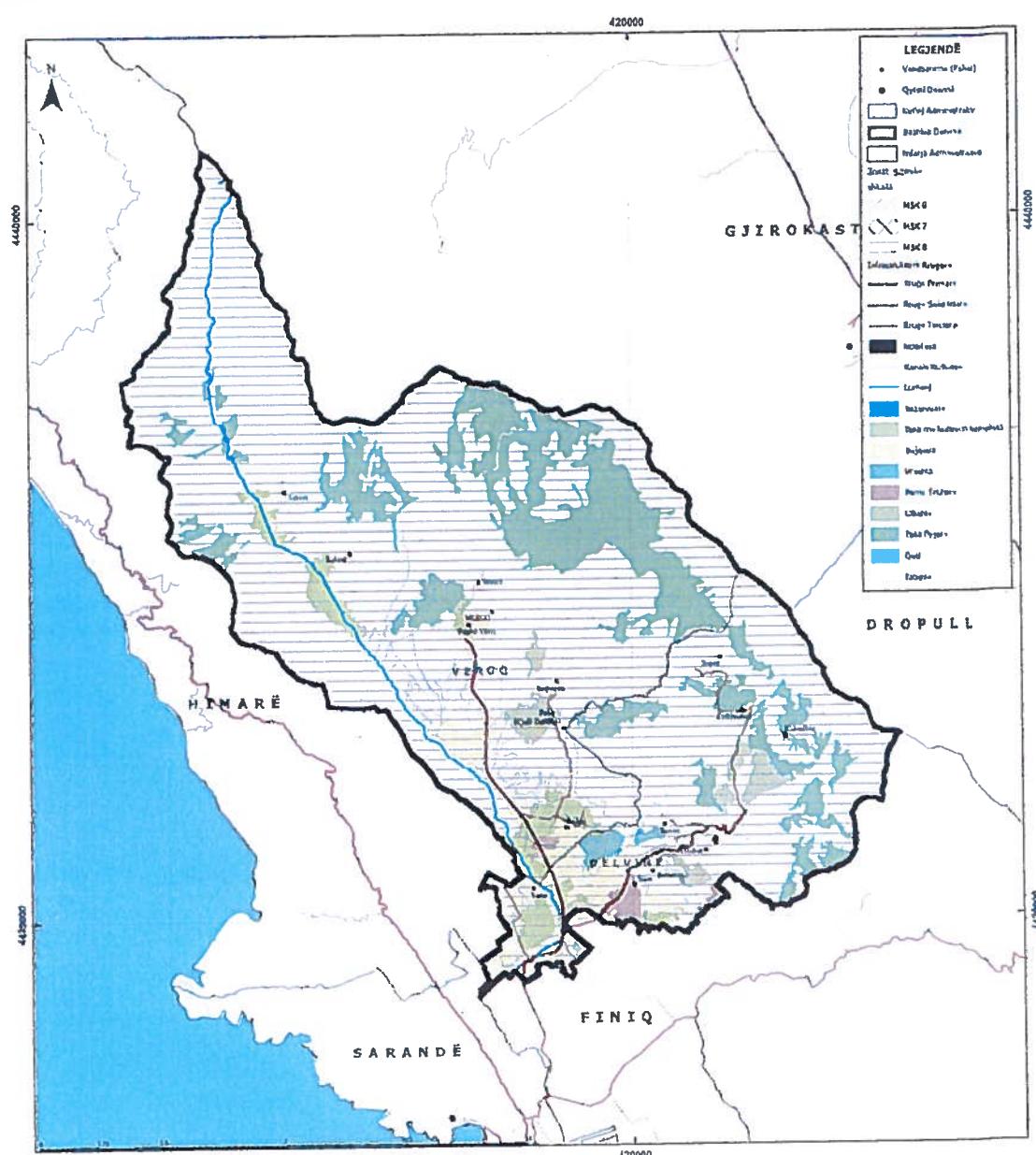
Gjithashtu janë produkt i aktivitetit të njeriut të shprehur në ndërhyrjet e tij në përdorimin e tokës. Kur ato janë të drejta; zvogëlojne efektet e rreziqeve natyrore dhe minimizojnë dëmtimet e mundëshme, ndërsa kur janë të gabuara ndihmojnë në shtimin e rreziqeve natyrore dhe dëmet e tyre. Më poshtë po trajtojmë komponentët kryesorë të rrezikut gjeologjik të hartografuar, për Bashkinë e Delvinës:

Harta 5: Harta e Rreziqeve Gjeologjike të Bashkisë Delvinë

Për kryerjen e zonimit të territorit të Bashkisë Delvinë është patur parasysh që në përputhje me shkallën e hartës, të jepen të dhëna të trojeve të ndryshme dhe përshtatshmërisë së tyre ndaj ndërtimeve, nëpërmjet veticës të tyre gjeoteknikë, si dhe të dhëna për ekspozimin e këtyre trojeve ndaj elementeve të rrezikut gjeologjik. Mbi bazën e këtyre të dhënave është ndarë territori në zona, nënzona dhe sektorë, të cilët ne vetvete kanë kushte të përafërtë gjeologo – inxhinierike dhe që janë të eksposuar ndaj rrezikut gjeologjik në shkallë të caktuar. Për ndërtimin e hartës së zonimit të territorit për përshtatshmerinë ndërtuese që kanë trojet në të, janë marë në konsideratë 3 kriterie:

- Kriteri litologo – gjeologo – inxhinierik
- Kriteri i eksposimit ndaj rrezikut gjeologjik
- Kriteri morfologjik

Harta 6: Harta e Makrozonimit të Bashkisë Delvinë

2.3.4. Klima dhe cilësia e ajrit

Për sa i përket analizës klimatike të Bashkisë Delvinë referuar klimës së Republikës së Shqipërisë, ajo bën pjesë në dy zona klimatike:

- Zona mesdhetare kodrinore e përfaqësuar nga nënzilla mesdhetare kodrinore jugperëndimore.
- Zona mesdhetare malore e përfaqësuar nga nënzilla mesdhetare malore jugore.

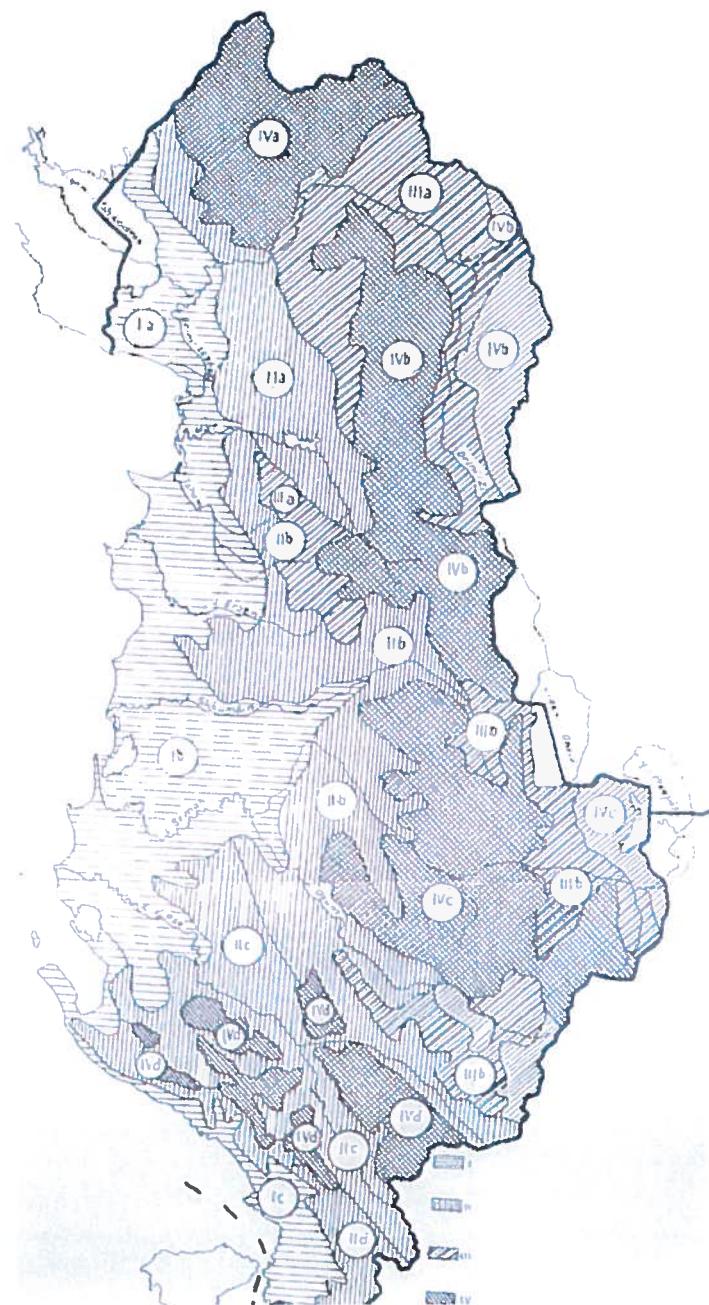

Figura. 32: Klima e Shqipërisë, ndarja në zona dhe nënzona klimatike të saj

Në zonën mesdhetare kodrinore jugperëndimore përfshihen gjithë pjesët e ulëta të territorit të kësaj bashkie si; Vranë, Bamatat, Vergo, Delvinë, etj. Afërsia me detin Jon bën që edhe ndikimi i tij të jetë i dukshëm gjatë gjithë vitit. Përfaqëson pjesën më të ngrohtë të zonës, por në lartësitë dhe pjesët e myllura vërehen temperatura negative. Temperatura mesatare vjetore lëkundet ndërmjet $13 - 15^{\circ}\text{C}$, kurse temperatura mesatare e Janarit lëkundet ndërmjet $5 - 7^{\circ}\text{C}$. Minimumet absolute të zakonshme të vrojtuara janë -5°C deri në -7°C ; në dimrat të ftohtë arrijnë -10°C deri në -12°C sidomos në pjesën e lartë. Reshjet janë të bollshme. Lartësia vjetore e tyre lëkundet ndërmjet $1700 - 1800 \text{ mm}$, kurse bora është

fenomen i rrallë dhe mban shumë pak, por në shpatet veriore dhe në pjesët e mbrojtura nga dielli ajo mund të qëndroj më gjatë.

Në zonën mesdhetare malore jugore përfshihen gjithë pjesët malore të territorit të kësaj bashkie, territor ky që ndodhet në lindje dhe veri të territorit të saj si vazhdimi i Malit të Gjerë, etj. Malet e kësaj nënzone klimatike janë të veçuara me shtrirje veriperendim - juglindje, të ndara nga njeri – tjetri me lugina të gjera dhe të zhveshura. Në këtë nënzonë ndihet myfti ndikimi i detit Jon, prandaj është dhe më e ngrontë se pjesa lindore e saj, e cila është më larg detit. Këtu temperatura mesatare vjetore lëkundet ndërmjet 6 – 12°C. Mesatarja e muajit Janar lëkundet nga -1° deri në 0°C , në ndonjë pikë të veçantë arrin edhe në -2°C . Minimumet absolute lëkunden nga -13°C deri 16°C . Në këtë nënzonë ruhen të gjitha karakteristikat mesdhetare të shpërndarjes së reshjeve. Në pjesë të ndryshme të nënzonës, lartësia vjetore e reshjeve ka vlera që variojnë mesatarisht 2000 – 2500 mm. Stina e verës është më e thatë. Raporti i reshjeve të stinës së thatë me atë të lagët është 9 - 13.

Cilësia e ajrit

Shqipëria si një vend me zhvillime të shpejta të ndryshimeve infrastrukturore dhe zhvillime të qendrave urbane, po përballet me faktorët e ndotjes së mjedisit nga ky zhvillim, e si pasojë e kësaj ndotje mjedisore ka dhe impaktin në shëndetin e populates.

Ndotja e ajrit është kontaminimi i mjedisit të jashtëm dhe atij të brendshëm nga faktorë kimikë, fizikë dhe biologjik, të cilët modifikojnë karakteristikat normale të atmosferës.

Burimet kryesore të ndojes së ajrit në janë:

- Aktivitetet industriale dhe mjetet e transportit rrugor
- Pajisje me furnizim energjie te perfthuar nga djegja e fosileve
- Djegja e pyjeve

Sic vihet re në grafikun e mëposhtëm ne nivel qarku mund te themi qe ndotja e ajrit nga transporti rrugor ka pësuar rritje të konsiderueshme ndër vite, duke e vendosur qarkun e Gjirokastrës me rritjen më të madhe të numrit të mjeteve për pasagjerë llogaritur për mijë banorë nga viti 2012 në vitin 2016, me 85 mjete për mijë banorë.

Ndër ndotësit kryesore qe shkaktohen nga mjete e transportit rrugor janë:

1. Monoksidi dhe dioksidi i karbonit (CO dhe CO_2 përkatësisht)
2. Substancat sulfurike (SOx), - lënda e ngurtë pezull e përmasave të ndryshme (PM_{10} dhe $\text{PM}_{2.5}$, kryesisht)
3. THC (sasia totale e shkarkimeve në ajër të hidrokarbureve)
4. Përbërësit organikë të avullueshëm (VOC)

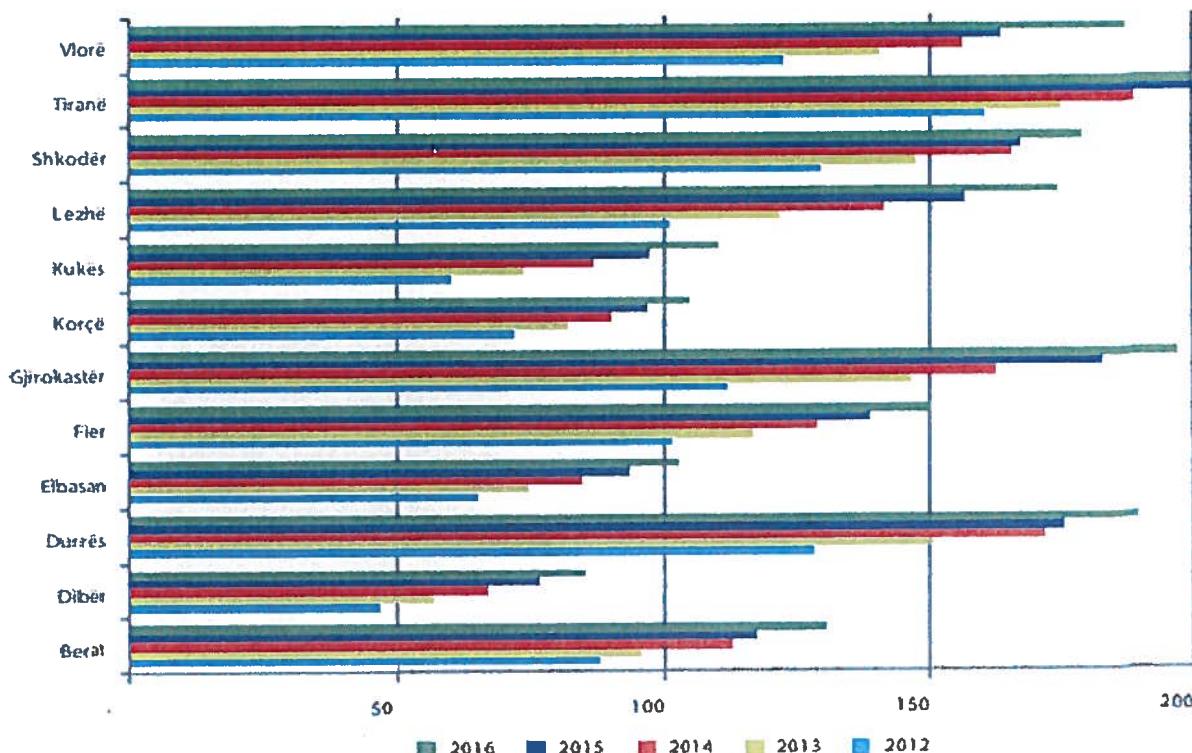

Figura. 33: Numri i mjeteve për pasagjerë sipas qarqeve, për mijë banorë

Burimi: Vjetari Statistikor 2017, INSTAT

Me rritjen e numrit te makinave, rritet edhe sasia e shkarkimeve në ajër të ndotësve. Në rastin e CO₂, në qoftë se do të marrim për bazë shifrën 5 ton CO₂ në vit/makinë(Nga llogaritjet e Agjencisë Amerikane të Mjedisit, një makinë e tonazhit të vogël (makinat për transport njerëzish deri në 12- vendëshe) shkarkon rreth 5 ton CO₂ në vit (4.7 metric tons), sasia e CO₂ e shkarkuar në ajër vetëm nga mjetet individuale të transportit (makinat familjare) në nivel qarku është rreth 64450 ton CO₂ /vit (12891 automjete ne vitin 2016 x 5 ton CO₂/automjet / vit). Në vitet në vijim, ekziston mundësia që ndotja nga mjetet e transportit të shtohet për arsyen e numri i makinave dhe investimet e Qeverisë Shqiptare në ndërtimin e infrastrukturës rrugore (dhe jo në investime në zhvillimin e llojeve alternative si treni etj.) po shtohen.

Tabela 8: Mjetet e transportit rrugor të pasagjerëve

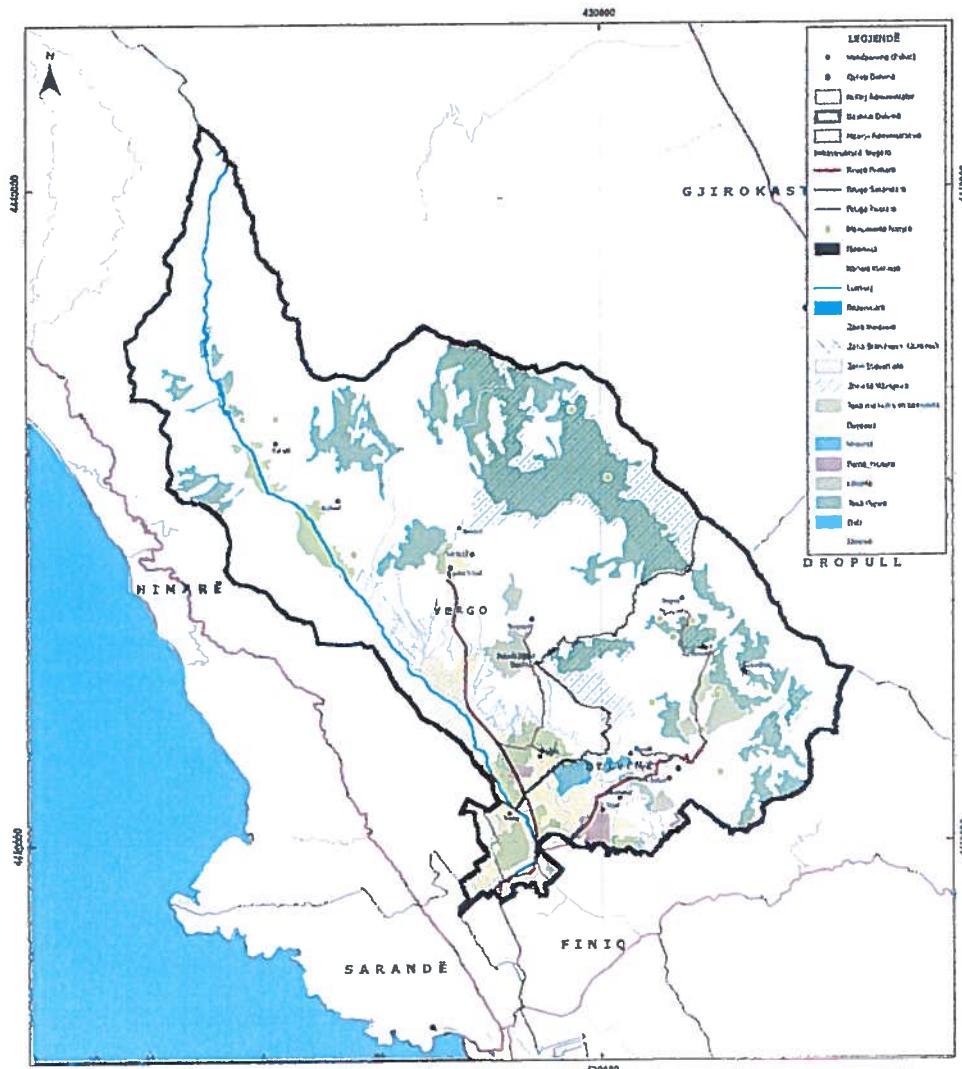
Qarqet	2015					2016				
	Gjithsej	Autovetura	Autobuz mikrobuz	Motoçikleta dhe triçikla	Kamping	Gjithsej	Autovetura	Autobuz mikrobuz	Motoçikleta dhe triçikla	Kamping
Shqipëria	443.227	403.680	6.423	33.070	54	479.217	436.013	7.050	36.096	58
Berat	16.280	13.704	343	2.227	6	17.762	15.005	357	2.394	6
Dibër	10.074	9.694	197	183	0	11.039	10.606	228	205	0
Durrës	48.824	45.454	568	2.799	3	53.236	49.379	643	3.211	3
Elbasan	27.209	23.872	487	2.846	4	29.612	26.155	524	2.929	4
Fier	42.841	38.448	558	3.828	7	45.751	41.075	607	4.063	6
Gjirokastër	12.713	12.213	228	271	1	13.419	12.891	240	288	0
Korçë	21.351	20.332	333	686	0	22.857	21.755	373	729	0
Kukës	8.040	7.822	173	44	1	8.991	8.763	180	47	1
Lezhë	20.646	19.223	311	1.111	1	22.720	21.139	346	1.240	1
Shkodër	35.654	30.429	502	4.715	8	37.604	32.103	520	4.968	8
Tiranë	168.806	154.580	2.195	12.019	12	181.016	165.141	2.387	13.471	17
Vlorë	30.789	27.909	528	2.341	11	35.210	32.002	645	2.551	12

Burimi: Vjetari Statistikor 2017, INSTAT

2.4. Sistemi Bujqësor

2.4.1. Boniteti i Tokes

Nga mbledhja e të dhënave për bonitetin e tokave në territorin e bashkisë Delvinë, kemi ndarë fshatrat sipas njësive administrative në tabelat e mëposhtme. Boniteti i tokave paraqet cilësinë e tokave në bazë të prodhueshmërisë dhe pjellorisë së tyre duke renditur cilësinë nga 1 në 10, ku 1 është cilësia më e mirë e tokave dhe 10 është cilësia më dobët e tokave.

Harta 7: Harta e burimeve natyrore dhe tokës bujqësore

Vergo

Në njësinë administrative Vergo mbizotërojnë tokat me pjellori relativisht të mirë, klasa e boniteti IV mbizotëron në fshatrat e kësaj njësie, me përjashtim të fshatit Tatzat, i cili e ka bonitetin V. Ndërtimi në tokat me bonitet të lartë (klasë e ulët) dhe kthimi i tyre në toke truall është i ndaluar, në respekt të ligjit Nr.9244, datë 17.6.2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore".

Tabela 9: Boniteti i tokave bujqësore sipas fshatrave të njësisë administrative Vergo

Njësia administrative	Fshati	Balli mesatar bonetimi	Sipërfaqja totale /ha	Klasse
	Tatzat	57,08	106	V
	Kalasë	65,37	304	IV
	Fushë Vërrë	65,37	231	IV

Vergo	Senicë	65,37	93	IV
	Vergo	62,07	230	IV
	Kopaçez	62,07	198	IV
	Qafë Dardhë (Palavli)	64,98	290	IV
	Bajkaj	64,98	530	IV

Delvinë

Në njësinë administrative Delvinë vihet re një klasë boniteti III, tokë bujqësore cilësore dhe e përshtatshme për kultim në fshatrat Vanë dhe Blerimas. Fshatrat me bonitetin e klasës IV, përsëri cilësohen si toka relativisht të mira bujqësore, ndërsa fshatrat Sopot, Lefterhor dhe Kakodhiq kanë bonitet të klasit VI, cilësuar ti tokë me prodhimtari dhe cilësi mesatare.

Tabela 10: Boniteti i tokave bujqësore sipas fshatrave të njësisë administrative Delvinë

Njësia administrative	Fshati	Balli mesatar bonetimi	Sipërfaqja totale /ha	Klasa
Delvinë	Vanë	64,35	96	III
	Stjar	70,67	477	IV
	Bamatat	63,72	206	IV
	Vllahat	63,72	177	IV
	Rusan	63,72	320	IV
	Sopot	42,06	77	VI
	Lefterhor	42,06	154	VI
	Kakodhiq	42,06	121	VI
	Blerimas	71,10	81	III

2.4.2. Ekonomia Bujqësore

Bujqësia dhe blektoria përbëjnë një nga bazat më të rëndësishme të ekonomisë, ajo është e shprehur në të gjitha degët e saj që nga drithrat e bukës e deri te perimet e drufrutorët. Tokat bujqësore zënë një sipërfaqe të konsiderueshme ku vetëm në Delvinë kjo sipërfaqë është 7851 ha nga të cilat vetëm 1078 ha janë kultivuar me drithra buke dhe foragjere. Në këto toka kultivohen pothuajse të gjitha llojet e kulturave që nga ato të arave, prodhimet e fushës e deri te drufrutorët, agrumet, ullishtet dhe rrushi.

Drithrat e bukës janë kultivuar në 465 ha ndërsa foragjeret në 461 ha.

Bazën kryesore të bimëve të kultivuara e përbëjnë drithrat e bukës të ndjejkura nga foragjeret. Ndërsa përsa i përket drufrutorëve e përbëjnë ullishtet e shumta të cilat japin një masë të madhe ullinjsh dhe prodhojnë shumë vaj për konsum.

Duke qënë se bashkia e Delvinës përbëhet në pjesën më të madhe të saj prej fushave dhe kodrave atëhere dhe sipërfaqja e përgjithshme e tokave bujqësore është e konsiderueshme.

Me rritjen e sipërfaqeve të kultivuara, rritet larmishmëria e kulturave, që prej drithrave të bukës, drufrutorëve, perimeve të fushës, agrumeve që nga qitrot, mandarinat, limonat etj., të cilat nën ndikimin e formave të reja të teknologjisë së përdorur dhe të kimikateve kanë rritur produktivitetin e tyre. Një ndikim të konsiderueshëm në rritjen e sipërfaqeve të kultivuara ishin subvencionimet në shumë skema mbështetëse në bletari, ullishte, agrume dhe impiante për ujitje si dhe masat e marra nga pushteti vendor për identifikimin e tokave të pakultivuara. Ndërsa në Rëzomë ka 1927 ha/ tokë bujqësore, ku janë kultivuar 1000 rrënje ulla, 100 ha vreshta, 20 ha agrume etj.

Bashkia Delvinë ka një pozicion gjeografik goxha të favorshëm për zhvillimin e saj bujqësor. Ajo gjendet në brezin e ngrrohtë mesdhetar të jugut të vendit dhe ka një terren me relief të alternuar, sa fushor-pllajor, aq edhe malor. Dy njësítë që e përbëjnë Delvinën janë mjaft të dallueshme në këto karakteristika të reliefit të tyre. Për shembull, njësia Delvinë, e cila është më e vogël por përballon pjesën më të madhe të aktivitetit ekonomik të bashkisë, si dhe ka pjesën më të madhe të popullsisë së saj, karakterizohet nga një relief që në rreth 64% të tij është me pjerrësi të përshtatshme për zhvillimin e aktivitetit bujqësor me karakter hortikulturor dhe frutikulturor.

Ndërkohë, në njësinë tjeter bashkiakë, atë Vergo, më shumë se gjysma e territorit, afersisht 52%, karakterizohet nga reliivi malor dhe ai kodrinor. Megjithatë, edhe në Vergo gjenden mjaft toka pjellore rrëzë shpateve të maleve dhe faqeve të kodrave, të cilat përdoren nga fermerët vendas. Ndërkohë, përsa i përket degëve të veçanta të bujqësisë, në Delvinë, ka një sipërfaqe territoriale prej rreth 129 km^2 me terren të pjerrët kodrinor që ka favorizuar mbjelljen e zonës me drunorë të pemtarisë. Këtu, një pjese e konsiderueshme e banorëve merren me kultivimin dhe vjeljen e ullinjeve, qershive, rrushit dhe frutave të thata, si bajamet, arrat, gështenjat, etj. Ndërkohë, klima tipike mesdhetare dhe reliivi i ulët i fushëgropës së Delvinës kanë favorizuar mbjelljen dhe kultivimin e agrumeve, të tillë si limoni, portokalli dhe mandarinat. Falë diapazonit të gjerë të mundësive për kultivim në Delvinë, nga bimët e imta e deri tek pemët frutore të ulëta, si fiku, ulliri apo vreshat, industria e lehtë ushqimore është gjithashtu shumë e varur nga prodhimet bujqësore. Ndërkohë, një tjeter karakteristikë e fushëgropës së Delvinës është prania e bimëve të karakterit medicinal dhe larmishmëria e tyre, pavarësisht se ka një mungesë të organizimit të rregullt për mbledhjen e tyre.

Për më tepër, reliivi malor-kodrinor, i cili karakterizon kryesisht njësinë bashkiakë të Vergos, gjithashtu i ka dhënë mundësi zhvillimit të prodhimtarisë blegtore. Megjithatë, ndryshtë nga zonat më të thella malore më në lindje, si Gjirokastra, Libohova apo Dropulli, në Delvinë bagëtitë e imta dhe gjedhët më së shumti përdoren për përbushjen e nevojave të brendshme të popullsisë, dhe nuk ofrojnë një nivel të lartë prodhimtarie të mishit apo nënprodukteve të tij. Bletaria është një tjeter degë e këtij sektori që njeh njëfarë zhvillimi në zonat me reliiv të ngritur të Delvinës.

2.5. Sistemi Infrastrukturor

2.5.1. Menaxhimi i mbetjeve dhe infrastruktura mjedisore

Delvina si një zonë që nuk ka gjenerim të lartë të mbetjeve por janë të konsiderueshme për popullsinë që ka. Referuar sasisë së mbetjeve të gjeneruara për fryshtë, për zonat rurale, sasia e mbetjeve të prodhuara është 0.4 kg/person/ditë, ndërsa për zonat urbane me popullsi deri në 25 000 banorë, kjo sasi prodhimi mbetjesh është 0.7kg/person/ditë.

Aktualisht bashkia Delvinë mbetjet urbane i depoziton në Landfillin e Bajkajt me kapacitet 365 000 m³ dhe i cili është llogaritur për depozitimin e 25 000 m³ mbetje në vit. Me anë të ndërtimit të venddepozitimit të mbetjeve urbane në fshatin Bajkaj, njësia administrative Vergo, i ka dhënë zgjidhje problemit të menaxhimit të mbetjeve urbane për bashkitë Delvinë, Finiq, Sarandë dhe Konispol të qarkut Vlorë.

Përsa i përket mbetjeve inerte në qytetin e Delvinës, ato nuk janë në sasi të mëdha për shkak se dhe ndërtimet janë të pakta. Mbetjet inerte janë depozituar kryesisht në një fushë përgjatë rrugës të varrezave të qytetit.

Por situata aktuale, pavarësisht patjes së një landfills për depozitimin e mbetjeve, paraqitet problematike në pjesën e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve, jo vetëm nga qyteti i Delvinës apo disa fshatra, por mbetjet e çdo fshati apo shtëpie duhet të grumbullohen së bashku dhe Bashkia duhet të mundësojë nëpërmjet shërbimeve të saj transportin e mbetjeve për në landfillsin Bajkaj.

Fshatrat të cilat kanë probleme me grumbullimin e mbetjeve dhe transportin e tyre për në Landfillin Bajkaj janë:

- Lefterhor, Kakodhiq dhe Sopot (Njësia Administrative Delvinë),
- Tatzat, Kalasë dhe Senicë (Njësia Administrative Vergo).

Grumbullimi dhe transportimi i mbetjeve urbane në fshatrat e sipërpërmendur është i pamundur të bëhet nga makina teknologjike, pasi nuk aksesohet dot për shkak të problemeve në infrastrukturën rrugore. Për momentin, mbledhja e këtyre mbetjeve bëhet aq sa mundet me kamion të tipit vetshkarkues.

Grumbullimet ilegale të mbetjeve mund të janë në disa pika në fshatrat e përmendur edhe më lart, por këto janë pika të paautorizuara nga Pushteti Vendor, për faktin e mungesës së infrastrukturës së duhur rrugore. Infrastruktura rrugore paraqitet e dëmtuar dhe e amortizuar në shumë vende, madje ka edhe rrugë të pasfaltuara, për të cilat nevojitet mirëmbajtje e vazhdueshme nga ana e autoritetit rrugor.

Fotot mëposhtë tregojnë një pikë grumbullimi të paautorizuar të mbetjeve të ngurta e cila ndodhet pranë varrezave të qytetit të Delvinës. Dy probleme kryesore që vihen re për këtë pikë grumbullimi përvèç faktit që është e paautorizuar, janë që, e para pika e grumbullimit ndodhet pranë një varzeze ku mirëmbajtja e pastërtia duhet të jetë primare, dhe e dyta dhe më e rëndësishmja është që pika e grumbullimit ndodhet shumë afér një përroi uji e cila mund ti transportojë dhe shpërndajë më tej këto mbetje duke dëmtuar ambientin.

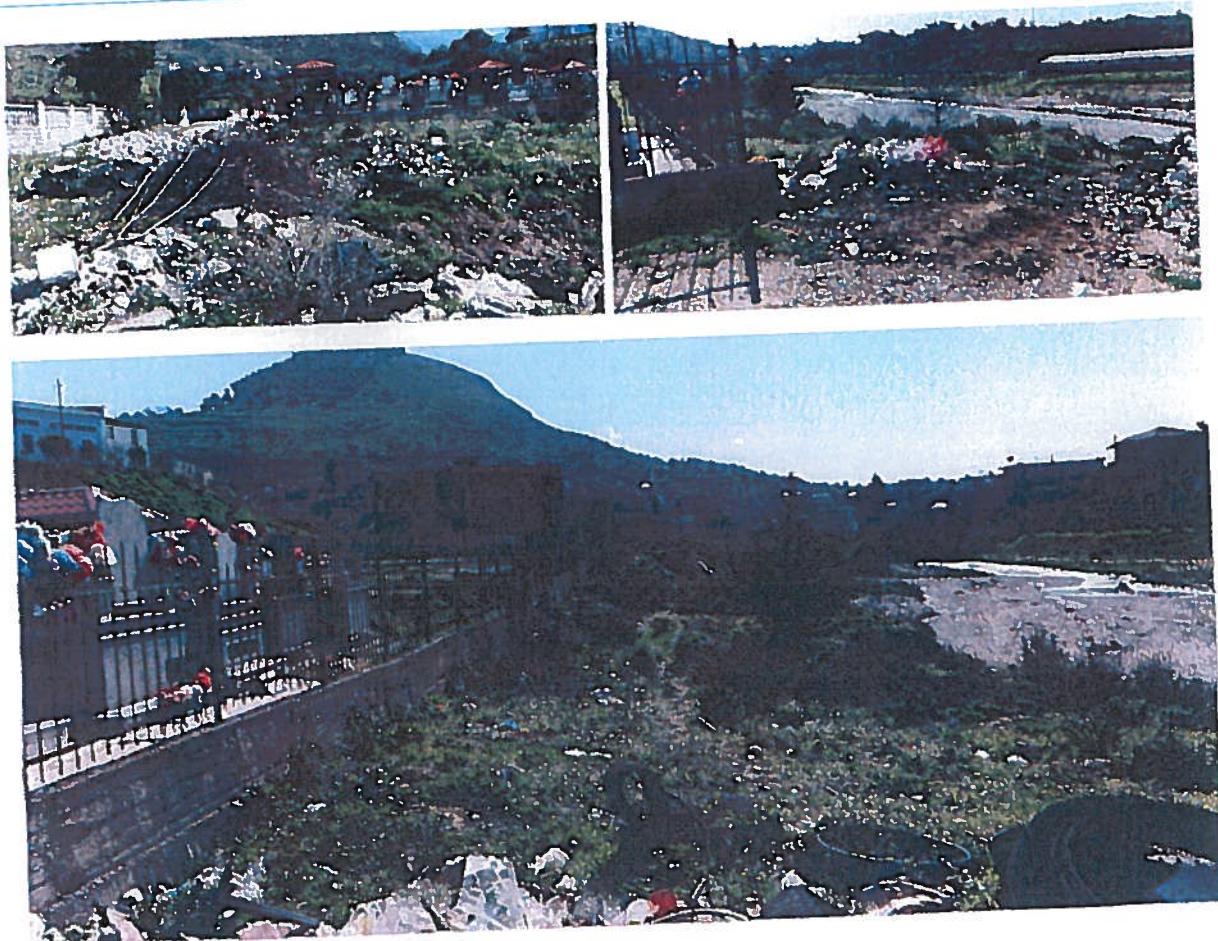

Figura. 34 Pikë grumbullimi mbetjesh e pautorizuar pranë varrezave të Bashkisë Delvinë

Mbetjet menaxhohen duke mos vënë në rrezik shëndetin e njeriut, duke mos përdorur procese ose metoda që mund ta dëmtojnë atë ose mjedisin, dhe sidomos:

- duke mos vënë në rrezik ujërat, ajrin, tokën, tokën bujqësore, bimët ose kafshët;
- duke mos ndikuar negativisht mbi fshatin ose vendet me interes të veçantë
- duke mos shkaktuar shqetësime përmes zhurmave ose aromave në mjediset përreth.

Gjenerimi dhe karakterizimi i mbetjeve

- Mbetje urbane dhe tregtare – psh. Mbetje organike, letra, plastikë, metale, qelq, mbetje drusore, tekstike, etj;
- Mbetje inerte – të cilat rezultojnë nga projekte ndërtimi apo prishje objektesh;
- Mbetje të rrezikshme;
- Mbetje spitalore – llojet e mbetjeve të gjeneruara nga qendrat shëndetësore, farmacitë etj. Hidhen në koshat publik, që është shumë e rrezikshme;
- Automjete në fund të jetës – të ashtuquajturat varrezat e makinave përbajnjë sasi të konsiderueshme substancash ndotëse përfshirë vajrat, solventet, produktet petrokimike etj.;
- Mbetjet e amballazhit – kjo kategori mbetjesh shton në mënyrë artificiale volumin e mbetjeve urbane në koshat publik të grumbullimit të mbetjeve, duke ndikuar në shërbimin e grumbullimit dhe transportit të tyre;

- Vajrat e përdoruara – nuk ka të dhëna se si menaxhohen këto lloj mbetjesh;
- Mbetjet nga pajisjet elektike dhe elektonike – përgjithësht kjo rrymë mbetjesh përfundon në koshat publikë, e patrajtuar;
- Bateritë dhe akumulatorët e përdorur – po ashtu as për këtë rrymë mbetjesh nuk ka trajtim;
- Mbetje nga produkte shtazore – si burime kryesore për gjenerimin ë këtyre lloj mbetjesh janë identifikuar pikat e paorganizuara të therrjes së gjësë së gjallë, po ashtu këtu përfshihen edhe uhsqimet e skaduara, lëkurët, gëzofët, etj.;
- Ujërat e zeza – mungon impianti i trajtimit të zeza dhe rrjeti i kanalizimeve.

Landfilli Bajkaj

Ky landfill është ndërtuar në një zonë kodrinore me lartësi rreth 150 m mbi nivelin e detit, në një sipërfaqe prej 12 ha. Ai ndodhet afërsisht 12 km në veri të qytetit të Sarandës, në distancë 1,5 km nga fshati Bajkaj dhe 1,4 km nga fshati Palavli.

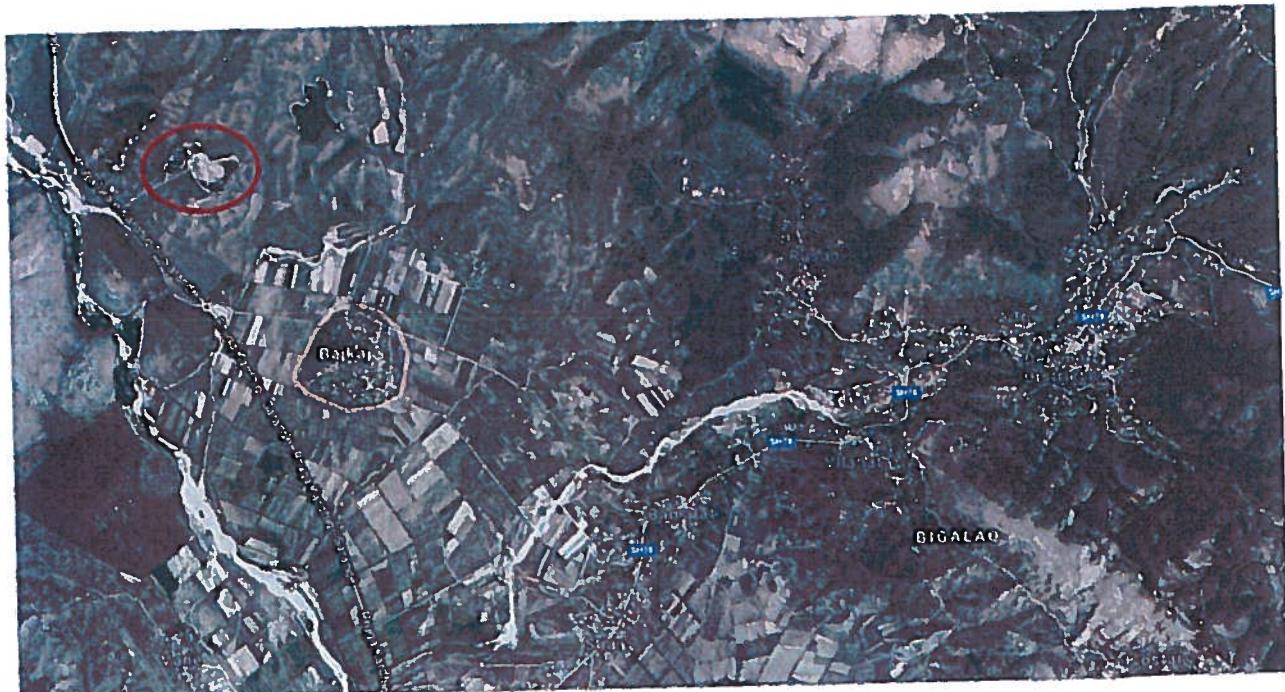

Figura. 35 Vendndodhja e Landfillit Bajkaj, Bashkia Delvinë

Shërbimet kryesore të Bajkaj Land sh.a::

- Pranim, depozitim dhe trajtim të mbetjeve urbane në përputhje me kushtet teknike dhe sanitare të funksionimit të Landfillit.
- Trajtimin e llumrave të ndotur si rezultat i trajtimit të mbetjeve në vend depozitim në përputhje me parametrat e lejuar mjedisorë.
- Menaxhimin e gazrave të prodhuar në vend depozitimin e mbetjeve urbane bazuar në kushtet teknike dhe mjedisore të ruajtjes së parametrave sipas përcaktimeve.
- Transport të mbetjeve urbane nga Stacioni i Transferimit Himarë në Landfill Bajkaj.

Sic ishte parashikuar që në fillim, në landfill dërgojnë dhe depozitojnë mbetjet e tyre 5 Bashki: Sarandë, Himarë, Delvinë, Finiq dhe Konispol. Nga të dhënrat e marra nga 4 bashkitë vihet re se nga mbetjet e gjeneruara, pjesa më e madhe depozitohet në landfill.

Totall I mbetjeve të depozituara në landfill në raport me ato të gjeneruara

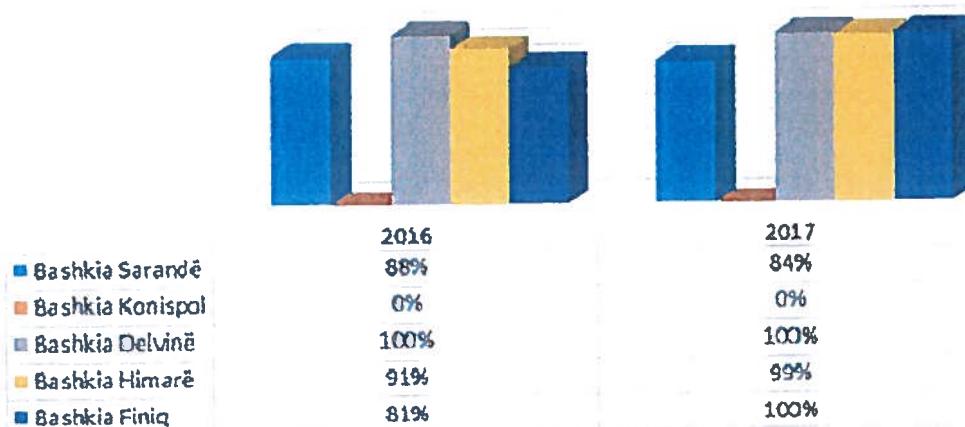

Figura. 36 Mbetjet e depozituara në raport me mbetjet e gjeneruara

Figura. 37 Pikë depozitimi mbetjesh e pautorizuar në territorin e Bashkisë Delvinë

Bashkia Delvinë duhet të punojë drejt një sistemi për mbledhjen dhe grumbullimin e mbetjeve nëpër fshatra, dhe depozitimin e tyre së bashku me mbetjet e qytetit drejt landfillit të Bajkajt, duke ulur kështu ndotjen e tokës dhe të ujrave nëntokësore dhe sipërfaqësore që janë pjesë e territorit të saj.

2.5.2. Sistemi i Ujësjellës – Kanalizimeve

Ligi Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore” përcakton se NjQV-të janë përgjegjëse për ofrimin e shërbimit të furnizimit me ujë dhe të kanalizimeve në zonat e tyre përkatëse të shërbimit. Sektori i furnizimit me ujë dhe rrjeti i kanalizimeve të ujërave të ndotura urbane operohet nga UK Delvina, e cila mbulon me këto shërbime territorin e bashkisë. Sipas të

dhënavë nga Delvina UK sh.a., përqindja e mbulimit me rrjetin e ujësjellësit arrin vlerën 99% në territor urban dhe 43% në territori rural. Një pjesë e mirë e fshatrave të bashkisë nuk arrin të furnizohet më ujë higjenikisht të pastër për 24 orë. Problem me furnizimin me ujë paraqesin edhe fshatrat që kanë sistemin e ujësjellësit. Kryesisht furnizimi me ujë realizohet me stacion pompimi.

Problemi kryesor i bashkisë Delvinë, me 18,078 banorë, mbetet uji i pijshëm. Zbatimi i një projekti që është gati tashmë do të zgjidhë problemin e ujit nga burimi i Vrizit për banorët e Delvinës që kanë 3 vjet me mungesë të ujit. Ndërtimi një rrjeti furnizimi me vetërrjedhje nga lumi i Kalasë, që buron nga Tatzati, fshat malor i bashkisë së re, zgjidhet problemi për të gjithë zonën.

Zgjidhje përfundimtare është ndërtimi i ujësjellësit nga burimi i Kalasë, projekti i të cilit ka përfunduar. Ekipi i punës, administratën e sektorit të shërbimeve, do të mirë menaxhojnë përdorimin e ujit duke përmirësuar edhe rrjetin në rastet e amortizimit apo moslejimin e ndërhyrjeve në rrjet pa respektuar hartën e shpërndarjes dhe pa praninë e specialistit të bashkisë.

Ujësjellësi i Rusanit

Ndërtimi i këtij ujësjellësi është i domosdoshëm për faktin se uji që aktualisht furnizon fshatrat Lefterhor dhe Sopot nga burimi aktual është i pamjaftueshëm. Ndërtimi i këtij ujësjellesi me furnizim nga burimi i dimërorit në fshatin Rusan do të shumfishojë disa herë kohën e furnizimit me ujë të pijshëm për fshatrat Lefterhor dhe Sopot. Sipas burimeve të bashkisë, projekti është gati për zbatim dhe ka nevojë vetëm për sigurimin e fondeve.

Shërbimi i sistemit të ujërave të zeza i ofrohet vetëm banorëve të qytetit Delvinë ndërsa banorëve të njësisë administrative nuk i ofrohet fare ky shërbim. Ujrat e zeza kryesisht depozitohen në gropë septicë. Qyteti në masën 75% është i mbuluar me rrjet kanalzimesh i cili shkarkohet në përroin e Delvinës. Ky është një problem shumë serioz për mjedisin sepse këto ujra përbajnjë papastëri të tretura dhe substanca që rrinë pezull.

Sipas burimeve të bashksë, performaca e rrjetit është e mirë dhe arkëtimet shkojnë deri në 78%. Por rrjeti i amortizuar i shpërndarjes, shkakton humbje në rrjet. Aktualisht gjatësia e rrjetit kryesor për shpërndarjen e ujit është 5,2 km, ndërsa rrjeti i shpërndarjes është 21 km, ku në total gjatësia e linjave të rrjetit të furnizimit me ujë është 26,2 km.

Tabela 11: Nr. i lidhjeve të ujit në Bashkinë Delvinë

Nr. i lidhjeve të ujit	Viti 2011
Në qytet	2 126
Në fshat	149

Nga analizimi i Strategjisë Kombëtare të Furnizimit me Ujë dhe Kanalizime 2011-2017, rezulton se kostoja kapitale për ndërtimin e rrjeteve si të ujësjellësit, ashtu edhe të kanalizimeve është goxha e lartë. Buxheti modest që ka Bashkia Delvinë nuk arrin të kryejë

investime në këtë sektor, për këtë arsyе priten investime nga qeveria qendrore ose donatorë të ndryshëm me anë të grandeve.

Tabela 12: Kostot Kapitale për Njësi që përdoren për Llogaritjen e Nevojave Kapitale

Kosto	Për Lidhje (EUR)	Për Person (EUR)
Rrjet Ujësjellës	1,500	300
Rrjet Kanalizimesh	1,750	350
Implant Trajtimi	1,000	200
Ujëmatës Familjar	100	20
Ujëmatës Prodhimi	1,524	-
Ujëmatës Zonalë	1,000	-

Problematikat në sistemin e furnizimit me ujë të pijshëm:

- Mungesa e shtrirjes në të gjithë territorin e bashkisë me sistemet të furnizimit me ujë të pijshëm;
- Edhe në zonat e mbuluara me furnizim me ujë, ka vështirësi gjatë sezonit të thatësirave apo shpërdorimin e tij për vaditje
- Amortizimi i rrjetit të shpërndarjes, tubacione të vjetëruara prej gize, çeliku apo politelien-plastik.
- Humbjet në sistem aktual të shpërndarjes. Këto humbje në bazë të strategjisë kombëtare të furnizimit me ujë të popullatës duhet të reduktohen deri në masën 30%.
- Gjendja jo e mirë e depozitave të ujit.

Problematikat në sistemin e kanalizimeve:

- Kanalizimi i ujërave të ndotura është i pjesshëm dhe ofrohet vetëm në qytet e disa fshatra
- Shërbimi i kanalizimeve është në nivele të pakënaqshme, pasi ka problematika si bllokime, dëmtime, ose është jashtë standardeve higjeno-sanitare
- Zonat rurale nuk kanë rrjet kanalizimesh të ujërave të ndotura, ndaj largimi i ujërave të ndotura bëhet nëpërmjet gropave septike, jashtë standardeve higjeno-sanitare.
- Në zonat urbane ujërat e ndotura shkarkohen të patrajuara. Mungon impianti i trajtimit të ujërave të ndotura urbane.
- Grumbullimi dhe trajtimi i ujërave në zonat rurale, për të eleminuar përdorimin e gropave septikë jashtë kushteve higjeno-sanitare është emergjente.

2.5.3. Aksesi dhe Rrjeti i Transportit

Bashkia Delvinë ka në përbërjen e saj qytetin e Delvinës me fshatrat Bamatat, Villahat, Rusan, Lefterhor, Kakodhiq, Sopot, Stjar, Vanë dhe Blerimas, të cilës me ndarjen e re territoriale i është shtuar dhe njësia administrative Vergo me përbërje të fshatrave Vergo, Tatzat, Kalasë, Fushë Vërri, Senicë, Kopaçez, Qafë Dardhë, Bajkaj. Kjo bashki përbëhet nga

17 fshatra me kryeqendër qytetin e Delvinës. Bashkia e Delvinës është e kufizuar nga lindja me bashkinë Dropull dhe Gjirokastër, në veri me bashkinë Himarë dhe jug-perëndim me bashkinë Finiq e Sarandë. Arteria kryesore e cila lidh fshatrat e kësaj bashkie është rruga shtetërore SH 78 me aks rrugor Sarandë – Delvinë – Muzinë, e cila ndërpritet në bashkinë Dropull me SH 4. Në bashkinë Finiq ndërpret rrugën shtetërore SH 83. Bashkia e re Delvinë lidhet me Bashkinë Sarandë, Finiq dhe Gjirokastër me anë të rrugës shteterore SH 78, ndërsa me Bashkinë Himarë me rrugë rurale sipas aksit Shijan – Nivicë.

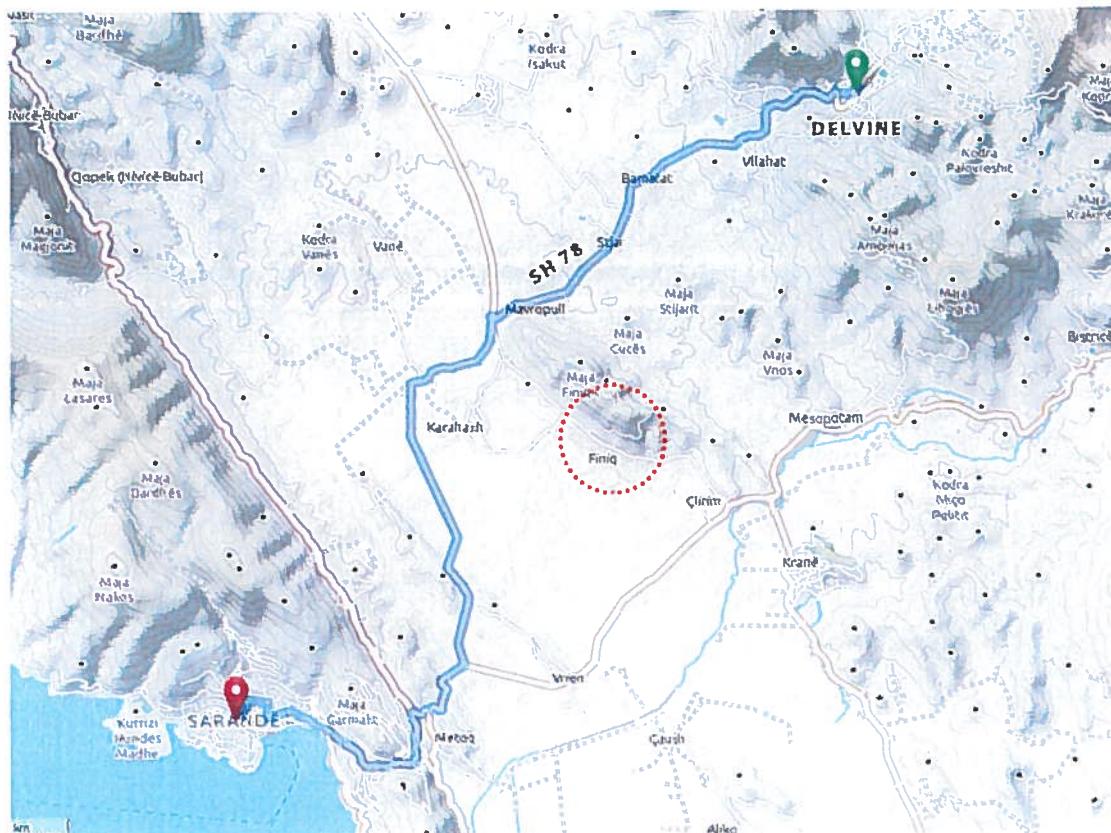

Figura. 38 Lidhja e qytetit të Delvinës me Sarandën

Lidhja e kësaj bashkie me bashkinë Himarë dhe Gjirokastër do të bëhet efikase me përfundimin e aksit rrugor Sarandë – Kardhiq, pasi lidhja që bëhet sot me bashkinë Gjirokastër nëpërmjet rrugës shtetërore SH 78 kërkon më shumë se 1 orë për 40 km rrugë tepër të amortizuar.

Lidhja me bashkinë Finiq dhe Sarandë kryhet normalisht, por kërkohet përmirësim i rrugëve ekzistuese.

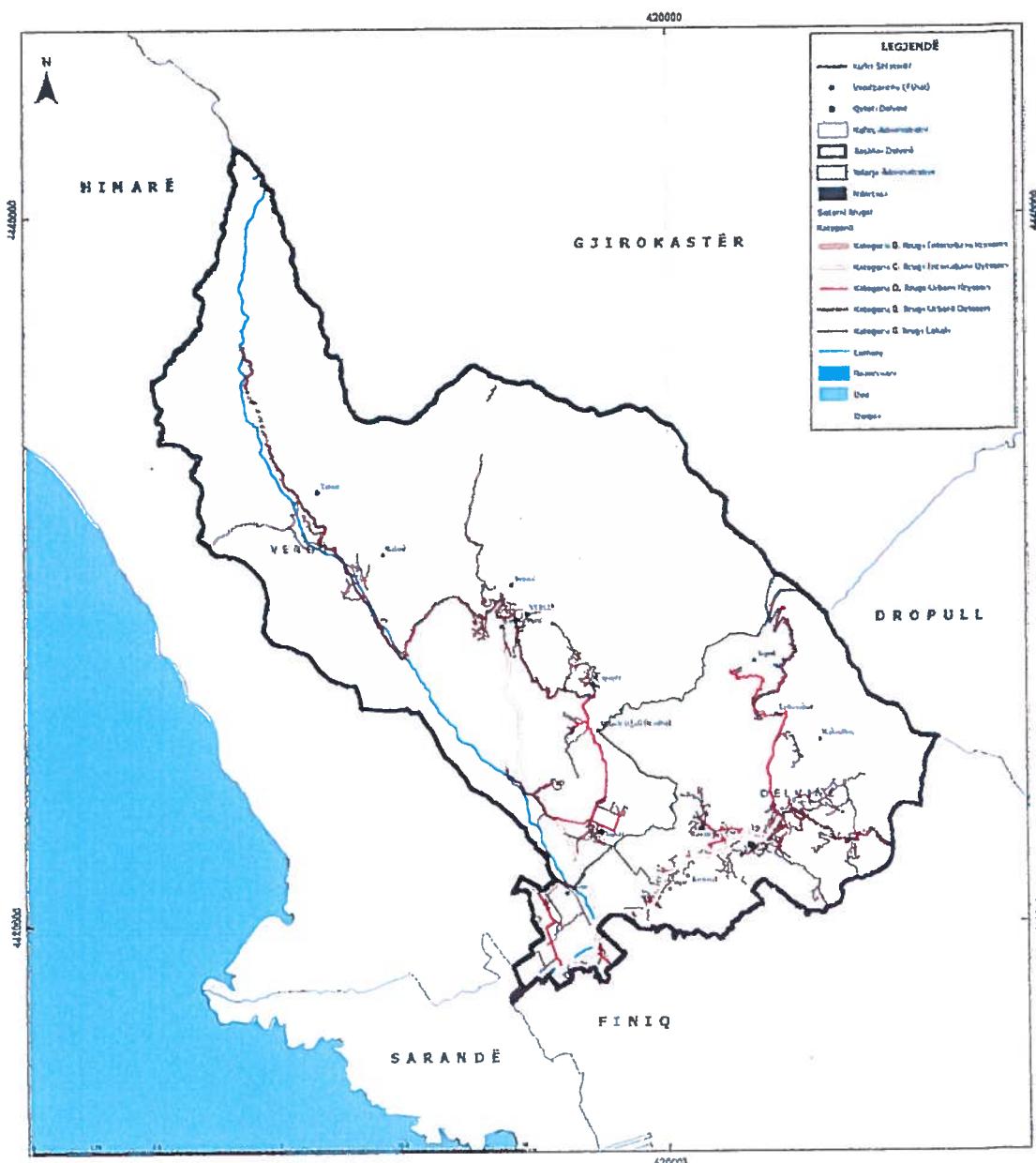
Segmentet rrugore që lidhin fshatrat e kësaj bashkie janë:

1. Delvinë - Leftrehor - Kakodhiq – Sopot
2. Vllahat - Bajkaj - Palavli - Kopaçez - Senicë - Fushë Vërri - Kalasë – Tatzat
3. Delvinë -Vllahat -Bamatat -Stjar -Mavropull -Shijan -Sarandë (rruga shtetërore SH 78)
4. Rusan – Delvinë
5. Vanë – Shijan

Analiza e infrastrukturës rrugore

- A. Autostradë
- B. Rrugë interurbane kryesore
- C. Rrugë interurbane dytësore
- D. Rrugë urbane kryesore
- E. Rrugë urbane dytësore
- F. Rrugë Lokale

Harta 8: Harta e infrastrukturës rrugore sipas kategorive të Kodit Rrugor në nivel bashki

Nga analiza e infrastrukturës rrugore në Bashkinë Delvinë rrugët sipas Kodit Rrugor ndahet duke u pasqyruar në tabelën e më poshtme:

Tabela 13: Infrastruktura rrugore e bashkisë Delvinë sipas kodit rrugor të Republikës së Shqipërisë

Delvinë	
Kategoria	Gjatësi a km
Kategoria C. Rrugë Interurbane Dytësore	18,10
Kategoria D. Rrugë Urbane Kryesore	19
Kategoria E. Rrugë Urbane Dytësore	36,22
Kategoria F. Rrugë Lokale	129,76
Rrugë Këmbësorësh	0,35
TOTAL	203,43

Përkuftimet e kategorive rrugore sipas kodit rrugor:

- **Rrugë interurbane dytësore:** Rrugë me një karrehatë me të paktën një korsi lëvizjeje përsens dhe bankina.
- **Rrugë lokale:** Rrugë urbane ose interurbane, e sistemuar në mënyrë të përshtatshme sipas përkufizimeve të pikës 1 të këtij Neni, por që nuk bën pjesë në rrugët e mësipërme.
- **Rrugë urbane kryesore:** Rrugë me karrehatë të pavarura, ose të ndara nga trafikndarës, secila me të paktën dy korsi lëvizjeje dhe një korsi e mundshme e rezervuar përmjet publike, bankina të shtruara dhe trotuare, me kryqëzime në nivel të pajisura me semafor. Përqëndrimin janë parashikuar zona ose breza anësore jashtë karrehatës, të dyja me hyrje dhe dalje të përqëndruara.
- **Rrugë urbane dytesore:** Rrugë me një karrehatë me të paktën dy korsi, bankina të shtruara dhe trotuare. Përqëndrimin janë parashikuar zona të pajisura me korsi manovrimi jashtë karrehatës.

Nga tabela e mësipërme shohim që shtrirjen lineare më të vogël e kanë rrugët interurbane dytësore ku kryesisht është rruga shteterore SH 78 në të cilën shtrihen fshatrat Vllahat - Bamatat - Stjar - Mavropull - Shijan. Ndërsa shtrirjen më të madhe lineare e zënë rrugët lokale me 129.76 km linear, të cilat shtrihen në periferi të qytetit dhe mbizotërojnë njësinë administrative Vergo.

Me përfundimin e rrugës Sarandë - Kardhiq kjo njësi administrative përmirësohet ndjeshëm. Bashkia Delvinë është e aneksuar nga bashkitë e tjera të cilat e kufizojnë. Kjo bashki karakterizohet nga një rrjet rrugor i amortizuar.

Segmenti rrugor Delvinë - Bamatat - Stjar - Mavropull - Shijan - Sarandë i përket rrugës interurbane dytësore, i cili lidh dy qendrat e bashkive kryesore. Ky segment rrugor eshte i pjesërisht i mirë. Mungon sinjalistika horizontale si dhe ajo vertikale, të cilat shpesh herë janë bërë dhe shkak të aksidenteve rrugore. Mungojnë kufizuesit anësor të rrugës, si dhe barrierat metalike në kthesa. Nuk ekzistonjë tabela për informim të zonave turistike, apo objekteve fetare.

Segmentet rrugore Delvinë - Leftrhor - Kakodhiq - Sopot dhe Bajkaj - Palavli - Kopaçez - Senicë - Fushë Vërri - Kalasë - Tatzat janë dy segmente rrugore të shtruara me materiale

inerte dhe të pa përshkueshme nga të gjitha mjetet rrugore me përjashtim të atyre që janë të larta ose tërheqje të dyfishtë (4x4). Gjendja e këtyre rrugëve i bën këto fshatra disi të izoluar.

Në aspektin e funksionimit të akseve rrugore, mbizotërojnë rrugët rulale malore, kjo vjen për arsy se zona e Sopotit është zonë me potencial blektoral. Kjo zonë ngelet e izoluar për shkak të infrastrukturës shumë të keqe. Mungesa e infrastrukturës në këtë zonë pengon zhvillimin e turizmit, blektorisë, arsimit dhe shëndetësisë. Është e qartë se qasja në rrjetin rrugor urban dhe rural kërkon ndërhyrje, pasi mungesa e infrastrukturës është pengesë për zhvillimin e bashkisë Delvinë. Projektet për përmirësimin e rrugëve janë në zhvillim e sipër, por ndërhyrjet duhet të përcaktohen sipas një shqyrtimi të duhur transporti sipas lëvizshmërisë dhe nevojave të popullsisë.

2.5.4. Energjia dhe telekomunikacioni

Energjia

Me reformën Administrative – Territoriale, bashkive të reja u lind nevoja të ofrojnë shërbimet publike në të gjithë territorin e tyre, ku përfshihet edhe ndriçimi publik në të gjitha njësitë administrative përbërëse, kjo gjë, ndodhi edhe me Bashkinë Delvinë. Përsa i përket strategjisë së decentralizimit, ofrimi i shërbimeve publike, ku bën pjesë dhe ndriçimi publik, i përket funksioneve të veta të pushtetit vendor, të cilat bashkia duhet t'i ofrojë në mënyrë ekskluzive në territorin që administron.

Ndriçimi publik i bashkisë së Delvinës mbulohet në mënyrë të plotë ligjore dhe ekonomike nga kjo bashki. Ndriçimi publik ndahet ne dy elemente:

1. Ndriçimi i qytetit
2. Ndriçimi i zonave rurale

Ndriçimi i qytetit të Delvinës është realizuar me anën e ndriçuesave rrugorë të fuqive 150/250/400W që mbulojnë aferishte 50 % të territorit të qytetit, ku hyjnë rrugët kryesore, qendra, si dhe zona ku ka institucionë shtetërore. Investimet në periferi janë në një nivel më të ulët dhe përgjithësisht është pjesa ku ka nevojë dhe më shumë për investitime.

Përsa i përket investimit të ndriçimit në zonat rurale, kemi shumë mangësi. Edhe pse në disa zona rurale është investuar ndër vite në ndriçimin publik, nuk është investuar më në mirëmbajtjen e tij. Investimi i bërë është shumë i pakët dhe jashtë standardeve dhe kushteve teknike.

Problemi më i madh në ndricimin publik të bashkisë Delvinë është mungesa e mirëmbajtjes profesionale të këtyre investimeve duke i lenë që jo vetëm të amortizohen plotësisht, por dhe të dëmtohen pa fajtor, e të dalin nga inventaret të cilët nuk ekzistojnë ose janë të paplotë si rezultat kemi një ndriçim publik pjeso, sporadik e të pa mirëmbajtur.

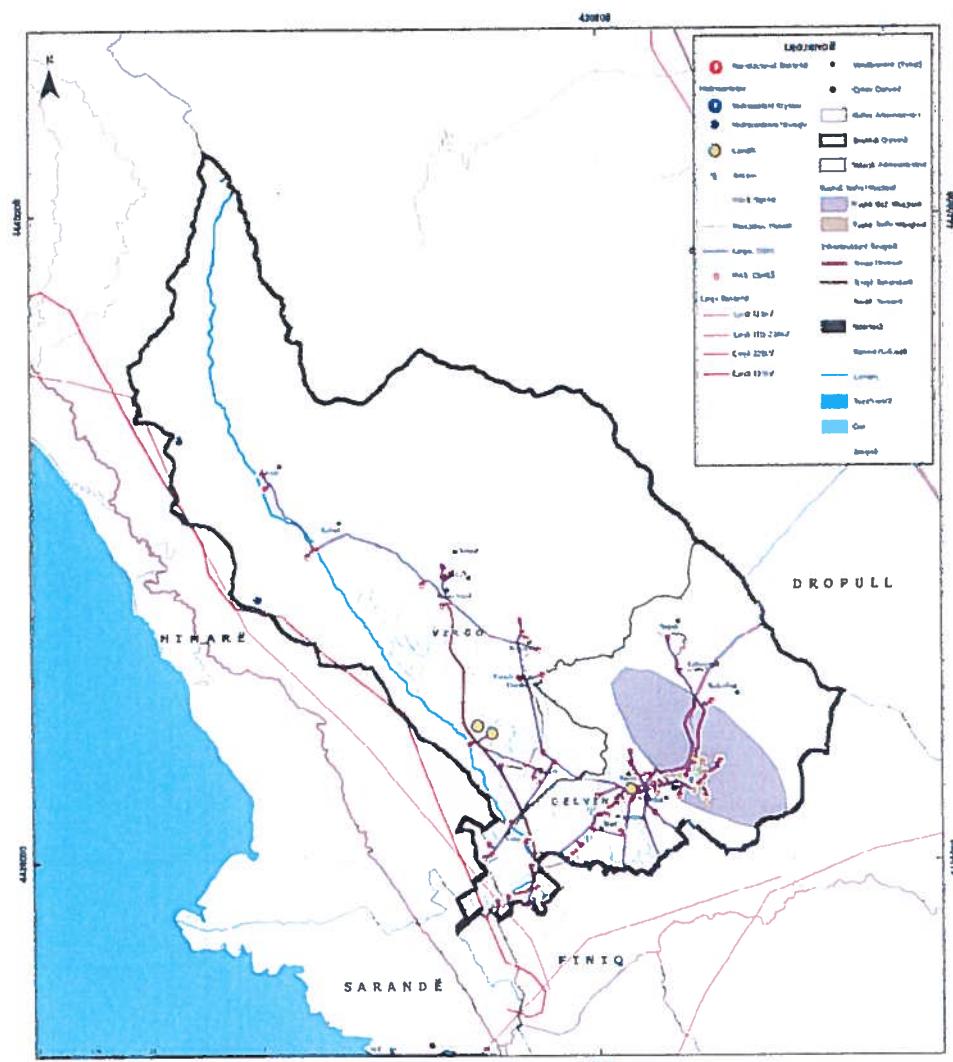
Përsa i përket rrjetit të furnizimit me energji elektrike, ky rrjet është tejet i amortizuar. Kjo për arsy sepse nuk është investuar për mirëmbajtjen e tij, ka munguar investimi periodik në linjat e shpërndarjes, si për linjat TM ashtu edhe per ato TU. Kabinet e transformimit janë

teje të amortizuara dhe jashtë kushteve teknike, kjo vërehet në ndërprejet e herë pas hershme të energjisë elektrike. Izolatorët janë të thyer, linjat e përbëra nga përcjelësia të zhveshur alumini janeë të lira dhe kalojnë nëpër pemë dhe në shumicën e tyre janë të bashkuara në mënyrë jo të sigurt, të cilat bëhen rrezik për jetën e banorëve.

Telekomunikacioni

Në territorin e bashkisë Delvinë janë vendosur infrastruktura të ndryshme që mundësojnë telekomunikimin. Zona është e mbuluar nga rrjetet e telefonisë celulare dhe tekologjive më të fundit që ato ofrojnë. Gjithashtu, qyteti dhe disa vendbanime kanë aftësinë për t'u lidhur me rrjetet e telefonisë fiksë. Gjithashtu janë instaluar edhe fibra optike nga kompani private në qytetin e Delvinës. Në territorin e bashkisë ndodhet 1 antenë telekomunikacioni, në afërsi të qytetit të Delvinës, treguar në hartën e mëposhtme. Në mënyrë që të sigurohet shërbimi i telefonisë në zonat e banuara duhet që të llogariten tubacionet dhe pikat e kontrollit sipas standardeve dhe të lihet hapësirë e nevojshme për shtrimin e të gjithë kabujve të nevojshëm si ndicimi publik apo kompani të ndryshme private që do të kenë nevojë për shfrytëzimin për shtrirjen e rrjetit.

Harta 9: Harta e rrjetit elektrik, telekomunikacionit dhe energjisë

2.5.5. Sfidat Kryesore të Mjedisit

Zona në studim si pasojë e një periudhe të gjatë tranzicioni dhe një zhvillimi pothuajse kaotik haset me një numër sfidash mjedisore të cilat rrezikojnë mjedisin dhe shëndetin publik në rast se nuk ndërrmerren veprimet e nevojshme. Tabela e mëposhtme përbledh sfidat kryesore mjedisore për zonën e studimit, në raport me veprimet e kërkuar, të kombinuara me përbajtjen e objektivave të VSM-se, që do të përshkruhen edhe në kapitullin 3.3.

Tabela 14 - Sfidat kryesore mjedisore dhe Objektivat e VSM

Presionet mjedisore / sfidat aktuale	Veprimet e nevojshme/Objektivat e VSM-së	Përshtimi
<i>Mungesa e infrastrukturës rrugore: Rrugët kryesore dhe dytësore të pa rehabilitura krijojnë një ndotje të ajrit nga grimcat e pluhurit të rrugës në momentin e kalimit të automjeteve.</i>	1 Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqenien e tyre	<i>Krijon lehtësim qarkullimi të banorëve; nxit zhvillimin e biznesit agropërpunimit. Nxit flukset e turistëve; rritet siguria në rrugë; minimizon ndotjen e ajrit</i>
<i>Mungesa e infrastrukturës energjytike dhe menaxhim të mbetjes urbane: Tension i ulët dhe i pamjaftueshëm. Një rrjet elektrik jo i konsoliduar. Menaxhim i dobët i mbetjeve urbane. Sistemi i grumbullimit të mbetjeve nuk mbulon disa nga fshatrat dhe zonat e thella, duke rezultuar në hedhjen e mbetjeve në natyrë.</i>	2 Përmirësimi i infrastrukturës energjytike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	<i>Rrit mundësinë e zhvillimit të zonës; duke shfrytezuar burimet lokale për prodhim energjie nëpërmjet HEC; dhe energjisë alternative. Zhvillimi i një plani të integruar për përpunimin e mbetjeve urbane. Nxit zhvillimin/ndërtimin e mjeteve të përshtatshme për asgjësimin e sigurtë të mbetjeve, rehabilitimin e vendgrumbullimit ekzistues informale të mbetjeve; përmirëson sistemin e grumbullimit të mbetjeve.</i>
<i>Mungesa e furnizimit me ujë të pijshëm dhe përpunimi i ujrale të zeza: Ekzistenca e një rrjeti të amortizuar të furnizimit me ujë të pijshëm dhe nevoja për rritje të kapaciteteve me burime të reja. Mungesa e infrastrukturës</i>	3 Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve të ujrale të zeza në zonat e	<i>Nxit parandalimin dhe reduktimin e ndotjes së ujërave; mbron cilësinë dhe sasinë e trupave ujore lokale, (përrrenj, lumenj, rezervuarë) krijon kushte për mbrojtje të</i>

			<p>së kanalizimeve, mungesa e një menaxhimi dhe grumbullimi jo i plotë dhe i përshtatshëm i pastrimit te ujrale te zesa.</p>	urbanizuara.	<p>biodiversitetit. Mbron burimet ujore dhe parandalon dhe minimizon ndotjen e tij, minimizon konsumin, promovon riciklimin e ujit; ripërdorimin dhe riciklimin, kontribuon në reduktimin e mbeturinave; Promovon zhvillimin e impianteve të trajtimit të ujrale të zesa me kapacitete të vogla; zgjerimin e rrjetit të kanalizimeve për të mbuluar vendbanimet ekzistuese, të sigurojë mbulimin adekuat të rrjetit për zhvillimet e ardhshme; të parandaloje dhe të zvogëloje ndotjen nga veprimtaritë produktive (turizmi, bujqësia dhe blegtoria)</p>
			<p>Ndërtime të reja jo në përputhje me trashëgiminë, trashëgimi kulturore në rrënim edhe e pambrojtur: Vendbanimet e zonës janë përballur me braktisje dhe shkatërrim të vlerave ndërtimore tradicionale, sistemet publike të infrastrukturës në nevojë për riparim dhe restaurim, mungesë të mirëmbajtjes së hapësirave publike dhe të mbrojtjes se tyre Ndërtimet ekzistuese dhe ato të reja karakterizohen nga një cilësi estetike dhe ndërtimore e dobët, standarde te ulta mjedisore dhe higjenike. Monumentet e kulturës janë pothuajse të rrënuara.</p>	4	<p>Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve</p> <p>Promovon modelet e zhvillimit dhe format që janë në përputhje me karakterin e pejsazhit, zhvillon dhe rivendos karakteristikat dhe vlerat lokale të pejsazhit, mbrojtjen e cilësive piktoreske dhe pamjeve te veçanta Nxitja e masave për mbrojtjen efektive dhe restaurimin e vendbanimeve tradicionale, monumenteve te kulturës dhe vendeve me interes; promovimin e zhvillimit në pole te organizuara kompakte; konsolidon strukturën urbane dhe përmirëson strukturën tradicionale të vendbanimeve</p>

5	5	Rehabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	<i>Redukton dhe parandalon fenomenet e shpërndarjes urbane, Përmirëson, reduktimin dhe parandalimin e ndryshimeve te pejsazhit urban; promovon rregullat e ndërtimit që respektojnë dhe përmirësojnë aspektet ekzistuese dhe karakterin urban; konsolidon strukturën urbane dhe përmirëson strukturën tradicionale të vendbanimeve</i>
6	6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	<i>Minimizon konsumimin e pasurive tokësore të vlefshme (tokat natyrore dhe bujqësore); nxisin masa për të parandaluar dhe për të zvogëluar ndotjen e tokës dhe erozionit, minimizon rrezikun e permbytjeve te tokave bujqësore dhe krijon një shpërndarje përafersisht të barabartë të burimeve ujore për vaditjen e tokave të mbjella</i>
7	7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve	<i>Qëllimi është të nxitet zhvillimi i formave të turizmit alternativ në territor duke u kombinuar me sektorin e bujqësisë dhe duke krijuar mundësi për sipërmarrjet e duhura përritjen dhe përmirësimin e mirëqenies së banorëve dhe përmirësimin e cilësise së banesave në mbështetje të njësive të akomodimit turistik.</i>

<p><i>Degradim i burimeve natyrore dhe uljes se fondit pyjor, degradimi i peizazhit: Degradimi i peizazhit si rezultat i zhvillimit kaotik, për vendbanimet e reja apo biznesit, degradim i burimeve natyrore dhe pyjeve, me pasoja dëmtimin e habitateve natyrore.</i></p>	8	<p>Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror</p>	<p><i>Mbrojtja e biodiversitetit te zonës, duke përfshirë faunën dhe florën lokale; mbrojtjen dhe rivendosjen e llojeve të habitanteve; mbrojtjen e objekteve natyrore dhe pyjeve, rritjen e sipërfaqeve të zonave të mbrojtura (natyrale dhe pejsazhet) nxit reabilitimin e vendeve të degraduara; imponon rregulla transparente për format rezidenciale, turistike dhe të tjera të zhvillimit.</i></p>
<p><i>Mungesa e infrastrukturës turistike: Braktisja e formave tradicionale të prodhimeve bujqësore dhe blegtorale, pamjaftueshmëria e rrjetit rrugor dytësor, konvertimi i paplanifikuar i tokës bujqësore në përdorime për banesa dhe objekte të tjera biznesi, mungesa e menaxhimit të baseneve ujore.</i></p>	9	<p>Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia</p>	<p><i>Promovimi i vlerave kulturore dhe natyrore të zonës, zhvillimi social-ekonomik i banorëve duke mundësuar dhe parandalimin e migrimit të jashtëm dhe të brendshëm të popullatës, krijimin e një strukture të qëndrueshme urbane</i></p>
<p><i>Ndërtime kaotike: Ndërtimet e reja në mbeshtetje të agro-biznesit (magazina) po rrisin presionet mbi tokën bujqësore. Ndërtimet ekzistuese dhe ato të reja karakterizohen nga një cilësi estetike dhe ndërtimore e dobët. Standarde të ulta mjedisore dhe higjienike për ndërtimet e reja dhe mungesa e konceptit për kursimin e energjisë.</i></p>	10	<p>Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë</p>	<p><i>Nxit planifikimin e përdorimit të tokës që ka për qëllim të rregulloje konfliktet ekzistuese të përdorimit, si dhe nxit përdorimin e duhur kompleks te saj; mbron zonat ekologjikisht të ndjeshme</i></p>

<p><i>Mungesa e ndërgjegjësimit përmjedisin nga autoritetet lokale, mungesa e informacionit mbijedisin nga administrata publike me qëllim mbrojtjen nga ndotja dhe menaxhimin e mbetjeve</i></p>	11	<p>Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve</p>	<p>Promovon veprimet dhe masat që kontribuojnë përritjen e vetëdijes përmjedisin të popullsisë lokale, biznesit dhe vizitorëve; mbështet pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje dhe zhvillim.</p>
<p><i>Mungesa e ndërgjegjësimit përmjedisin nga popullata, biznesi dhe vizitorët: Mungesa e ndërgjegjësimit mjedisor nga ana e biznesit lokal, popullatës dhe vizitorëve pasqyrohet në tërësinë e elementëve të mjedisit duke ndikuar negativisht në imazhin e zonës dhe tërheqjen e saj turistike</i></p>	12	<p>Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit</p>	<p>Forcimin e tregut lokal të punës, sidomos nëpërmjet krijimit të cilësisë së lartë dhe te përhershëm, të punësimit në turizëm, në mënyrë që të kthejë trendët aktuale të rënies demografike dhe përtë tërhequr popullatën e re, si banorë të përhershëm në zonë. Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit, me theks të veçantë përtë përmirësuar cilësinë dhe përtë zgjeruar gamën e shërbimeve, si dhe kohëzgjatjen e sezonit turistik, në mënyrë që të mbështes një ekonomi të larmishme lokale.</p>

3. Objektivat Kombëtare dhe Ndërkombe tare për një Zhvillim të Qëndrueshëm - Përfshirja e Objektivave në Plan

Hyrje

Hartimi i objektivave të VSM mundëson realizimin e një Plani që garanton një zhvillim të qëndrueshëm. Ecuria e procesit të VSM paralelisht me etapat e hartimit të Planit siguron një bashkëpunim frytdhënës midis këtyre instrumentave në drejtim të ruajtjes së parametrave mjedisorë të zonës në studim si dhe atyre të shëndetit publik. Këto objektiva hartohen në përputhje me ligjshmërinë kombëtare dhe ndërkombe tare duke mbajtur parasysh direktivat evropiane, konventat ndërkombe tare dhe dokumenta të tjera të rëndësishëm. Ligjet shqiptare dhe direktivat e ndryshme evropiane lidhur nga njëra anë me tokën, biodiversitetin, pyjet, ujin e pijshëm, detin, lumenjtë, liqenet, rezervuarët dhe nga ana tjetër me shëndetin publik kanë shërbyer si orientuese në hartimin e këtyre objektivave, meqenëse Shqipëria aspiron për të qenë anëtarë e BE-së dhe të gjitha zhvillimet kombëtare dhe strategjitë mjedisore si dhe legjislativi përkatës, janë të orientuar në drejtim të harmonizimit me politikat evropiane. Duke patur parasysh edhe rendësinë ekologjike të zonës në studim (një numër të madh monumentesh natyrore dhe zonash të mbrojtura të kategorisë së II, III, IV dhe V) si dhe ndjeshmërinë e popullatës lidhur me ruajtjen e mjedisit janë marrë paasysh në radhë të parë ligji 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor", ligji 10440/2011 për "Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis" ligji 10431/2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", ligji nr. 111/2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore", ligji nr. 162/2014 "Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis", ligjit Nr.107/2014 për "Planifikimin dhe zhvillimin e territorit" si dhe një numër ligjesh dhe rregulloresh të tjera të rëndësishme.

Gjithashtu dokumentet e strategjisë kombëtare kanë shërbyer si orientuese për përcaktimin e afateve kohore dhe të vlerave kufi të ndotësve të ndryshëm. Të gjitha së bashku janë marrë në konsideratë për hartimin e objektivave dhe në vlerësimin e Planit të Bashkisë së Delvinës.

Sekzioni 3.4, përmbledh disa nga këto objektiva. Bashkëveprimi i përbledhjes së objektivave me objektivat e VSM është paraqitur në seksionin 3.5.

3.1. Objektivat Ndërkombe tare dhe të BE-së për Zhvillim të Qëndrueshëm

3.1.1. Politikat Ndërkombe tare

Shqipëria është një anëtarë e organizatave ndërkombe tare dhe merr pjesë në konferenca dhe aktivitete shumëpaleshe të cilat synojnë të përmirësojnë trajtimin e mjedisit dhe gjendjen ne nivel global te tij. Objektivat kryesore që Shqipëria kërkon të arrijë në këtë nivel janë Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit (OZHM), të pranuara nga përfaqësuesit e 189 vendeve në Konferencën e OKB-së të vitit 2000, dhe synimeve të përcaktuara në Samitin Botëror të vitit 2002 për Zhvillim të Qëndrueshëm (SBZHQ) në Johanesburg. Samiti Botëror për Zhvillimin e Qëndrueshëm (Johanesburg, 2002) ishte kulmi i një serie konferencash, duke përfshirë Konferencën e Stokholmit mbi Mjedisin në vitin 1972 dhe Konferencën e Rios për Mjedisin dhe Zhvillimin në vitin 1992 - e cila paraqiti parimin e zhvillimit të

qëndrueshëm në nivel kombëtar dhe ndërkontrollor. Takimi i parë ngriti shqetësimet e kanalizimeve, ku u vendos të merren masa për të siguruar që deri në vitin 2015 kjo mungesë e rëndësishme të jetë reduktuar në 50% të niveleve aktuale. Angazhimi i dytë ishte që të ndërmerren masa për të rritur rezervat e peshkut në oqeanë deri në vitin 2015, ndërsa një rrjet global për mbrojtjen e zonave bregdetare duhet të jetë ngritur tre vjet më parë. Nuk kishte vendime të tjera të detyrueshme që kanë të bëjnë me çështje të tjera (demografike, varfëria, mbi-shfrytëzimi i burimeve, klimës, shpyllëzimit, ozonit, ujit, specieve të rezikuara, erozionit të tokës dhe zvogëlimit të burimeve detare).

Tabela 15 - Përbledhje e objektivave te zhvillimit te qëndrueshëm në nivel ndërkontrollor

INT-1	Reduktimi i rrezikut për shëndetin publik
INT-2	Promovimi i barazisë sociale dhe të mirëgenies
INT-3	Promovimi i mjedisit të qëndrueshëm
INT-4	Përmirësimi i trajtimit të mbetjeve të ndotura ujore
INT-5	Mbrojtja, rritja dhe ruajtja e mjedisit detar dhe zonës bregdetare

3.1.2. Politikat në Nivel European

Politika mjedisore e BE-së është udhëhequr nga parimi i parandalimit dhe parimi i "pagesës së ndotjes", nëpërmjet ngritisë së shumë institucioneve dhe instrumenteve menaxhuese dhe financiare për të siguruar zbatimin efektiv të saj. Pjesëmarrja qytetare është gjithashtu një element kyç dhe një prioritet i kësaj politike.

- Strategjia për ndotjen e ajrit saktëson objektiva afat-gjata specifike, duke synuar reduktimin deri në vitin 2020 (në krahasim me nivelin e vitit 2000):
 - me 47% zvogëlimin e koeficientit të ndikimit në jetëgjatësi, shkaktuar nga ekspozimi ndaj grimcave;
 - me 10% shkaqet e vdekjeve akute nga efekti i ozonit;
 - tepricat e depozitave acide me 74% në zonat pyjore dhe me 39% në ujërat sipërfaqësore;
 - me 43% zonat ku eutrofikimi shkaktohet ne ekosistem.

Realizimi i këtyre objektivave kërkon një reduktim të emetimeve te SO_2 me 82%, NO_x (oksidet e azotit) me 60%, VOCs (përberësit organike të avullueshme) me 51%, Amonian me 27% dhe PM2,5 parësor (grimca të emetuara direkt në ajër) me 59%, në krahasim me normat e vitit 2000.

- Strategjia për parandalimin dhe riciklimin e mbeturinave, ka për qëllim për të reduktuar ndikimin negativ mjedisor të mbeturinave gjatë ciklit të tyre jetësor, nga prodhimi i tyre në mbetje përfundimtare, nëpërmjet riciklimit. Kjo qasje lejon trajtimin e çdo lloj mbeturine jo vetëm si një burim i ndotjes e cila duhet të reduktohet, por edhe si një burim potencial për shfrytëzim. Objektivat e Komunitetit Evropian (vendosur përpëra miratimit të kësaj strategjie) për zvogëlimin e mbeturinave, promovon ripërdorimin, riciklimin dhe rigjenerimin. Theks i veçantë është vendosur në mbeturinat bio-degraduese, dy të tretat e të cilave duhet t'i nënshtron formave të tjera të trajtimit, përvëç vendgrumbullimeve në përputhje

me Direktivën 1999/31/KE. Strategja parashikon veçanërisht dhënen e udhëzimeve përkatëse nga Komisioni, miratimin e strategjive të menaxhimit nga ana e shteteve anëtare dhe përfshirjen e kësaj çështjeje në rishikimin e Direktivës së IPPC dhe Direktivën për përdorimin e llumrave të zeza në bujqësi.

3. Strategja për mbrojtjen dhe konservimin e ambientit detar është përshkruar në Direktivën 2008/56/KE. Direktiva përcakton objektiva të përbashkëta mbi bazën e të cilave shtetet anëtare duhet të formulojnë strategjité e tyre në bashkëpunim me shtetet e tjera anëtare dhe vendeve te treta, në mënyrë që të arrihet një nivel i mirë ekologjike i ujërave detare nën juridikcionin e tyre. Për të arritur këto objektiva, shtetet anëtare duhet të bëjnë një vlerësim të gjendjes ekologjike të ujërave detare dhe ndikimin e veprimtarive njerëzore, duke përfshirë:
 - analizat e karakteristikave bazë të ujit (karakteristikat natyrore dhe kimike, tipet e habitateve, speciet e faunës dhe florës, etj);
 - Analiza e ndikimit të aktiviteteve të njeriut mbi karakteristikat e ujit (ndotjen nga produktet toksike, eutrofikimit, fragmentimi i habitateve të shkaktuara nga ndërtimet, futja e llojeve jo-natyrore, dëmet e shkaktuara nga spirancat e anijeve, etj);
 - Analizat ekonomike dhe sociale të ujit të përdorur, dhe analiza e kostos së degradimit të mjedisit detar.
 - ✓ Në bazë të këtij vlerësimi, shtetet anëtare duhet të identifikojnë "status të mirë ekologjik" të ujërave detare (p.sh. duke marrë parasysh shumëlojshmërinë biologjike, praninë e llojeve jo-autoktone te specieve, statusin shëndetësor te rezervave, eutrofikimin, përqendrimet e ndotësve, etj) dhe të vendosin objektivat dhe treguesit për të arritur këtë status. Këto objektiva duhet të janë të matshme, në përputhje dhe te shoqëruara me afatet e zbatimi. Një program i masave konkrete për të arritur këto objektiva duhet pastaj të formulohet, duke marrë veçanërisht parasysh ndikimet socio-ekonomike të çdo mase të propozuar (nëpërmjet studimeve VNM dhe me analizat e kostos / përfitimit).
4. Strategja për mbrojtjen e tokës vlerëson rëndësinë e ruajtjes së cilësisë së tokës dhe funksioneve ekologjike të saj si një faktor kyç për të luftuar ndryshimin e klimës dhe për të parandaluar fenomenet e shkretëtirëzimit që paraqet një kërcënim të rëndë në të gjitha vendet e Mesdheut. Në këtë kontekst, strategja e BE-së për mbrojtjen e tokës synon të parandalojë korrozionin, përkeqësimin, ndotjen dhe shkretëtirëzimin. Kërcënimet kryesore të identifikuara janë:
 - Erozioni, i cili shkaktohet nga një kombinim i faktorëve të tillë si shpate të pjerrëta, klima, përdorimi i papërshtatshëm i tokës, llojet e bimësisë dhe katastrofat ekologjike;
 - Reduktimi i materialit organik, për shkak te praktikave bujqësore dhe pyjore;
 - Ndotja e lokalizuar si nga (p.sh. minierat, vendgrumbullimet e mbetjeve, industria, etj), ashtu dhe nga (depozitimet atmosferike, praktikat bujqësore, riciklimi i papërshtatshëm dhe trajtimi i ujit dhe ujërave të zeza, etj);

- Përdorimet e ndryshme te tokës, p.sh. mbulime për qëllime banimi, rrugëve dhe aktivitetave të tjera njerëzore të përcaktuara në kuadrin e planifikimit hapësinor;
- Ngjeshja e tokës, dmth presioni mekanik realizuar në shtresat e tokës nga trafiku i rënduar, mbi gjelbërimi për forma të caktuara të turizmit (të tilla si skit);
- Ulja e biodiversitetit të tokës të shkaktuar nga ulja e materies organike dhe disa praktikave bujqësore (të tilla si përdorimi i gjerë i pesticideve);
- Kripëzimi, i cili është i lidhur zakonisht me praktikat e ujites dhe përbën një shkak serioz për shkretërimin;
- Përmbytjet dhe rrëshqitjet e tokës, te lidhura drejtëpërdrejt me tokën dhe menaxhimin e saj

Sipas tematikave strategjike, mbrojtja efektive e tokës kërkon një qasje të integruar dhe rregullimin, si dhe përmirësimin e politikave aktuale. Në këtë kontekst, veprimet për adresimin e kërcënimeve duhet të përfshijë:

- ✓ Zhvillimin e një politike të përshtatshme të mjedisit nëpërmjet zbatimit të direktivave përkatëse të BE-së (Direktiva për ndotjen e nitrateve, ujit, grumbullimin Sanitar të mbeturinave, mbrojtja nga zjarret në pyje, etj);
- ✓ Zbatimin e planifikimit të qëndrueshëm territorial dhe praktikave të menaxhimit të tokës, imponuar, nëse është e nevojshme kufizime për përdorimin e tokës;
- ✓ Politika e Përbashkët Bujqësore (PPB), i cili siguron mundësitet për të promovuar praktikat e qëndrueshme të tilla si bujqësia organike, mirëmbajtjen e tarracave, menaxhimin e integruar te kulturave bujqësore, etj;
- ✓ monitorimin e gjendjes së tokës dhe vlerësimin e faktorëve që përbëjnë kërcënimet kryesore për degradimin e saj.

5. Strategji ne përdorimin e qëndrueshëm te pesticideve ne kuadër te strategjisë për mbrojtjen e tokës dhe përgatitjen e një politike bashkëkohore për përdorimin e pesticideve, qe ndihmon për:

- Minimizimin e rrezikut për shëndetin dhe mjedisin nga përdorimi i pesticideve;
- Përmirëson kontrollin e përdorimit dhe shpërndarjes se pesticideve;
- Redukton sasitë e substancave te rrezikshme, veçanërisht ne zëvendësimin e me te rrezikshmeve me alternative te tjera;
- Inkurajimin e praktikave bujqësore me pak ose aspak pesticide te përdorura;
- Vendosjen e një sistemi transparent për raportimin dhe monitorimin e progresit për realizimin e objektivave strategjike.

6. Strategjia për shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve synon të promovojë një përdorim më efikas dhe të qëndrueshëm të burimeve natyrore gjatë gjithë ciklit te jetës e tyre. Objektivi kryesor është për të zbutur ndikimin mjedisor të përdorimit të burimeve natyrore (shterimin dhe ndotja e burimeve), pa kompromentuar objektivat e strategjisë së Lisbonës për zhvillimin ekonomik dhe punësimin. Për këtë qëllim, strategjia synon të përmirësojë efikasitetin e përdorimit të burimeve, zbutjen e ndikimeve mjedisore të lidhura me te dhe të zëvendësojë ndotjet e rënda të burimeve

me alternativa, por edhe te propozoj krijimin e një Qendre të Dhënash mbi pasuritë natyrore (të menaxhuara nga Komisioni), në mënyrë që të forcojë njohuri në lidhje me përdorimin e burimeve dhe ndikimin e tyre mjedisor dhe të lehtësojnë shkëmbimin dhe shpërndarjen e informacionit për hartuesit e politikave.

7. Strategja përmes mjedisit urban, e cila është drejtësore e lidhur me qëllimin e Planit Vendor, synon të kontribuojë në përmirësimin e përgjithshëm të performancës mjedisore të qyteteve evropiane, duke reduktuar burokracinë, duke rritur efektivitetin në zbatimin e politikave mjedisore dhe inkurajimin e planifikimit afatgjatë lokal të mjedisit. Duke pranuar se qyteti dhe planifikimi i përshtatshëm i tij ka një rol të rëndësishëm në lidhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, zbutjen e shkarkimeve të gazrave serrë, ruajtjen e hapësirës peri-urbane dhe habitateve natyrore, përdorimin e mençur te burimeve natyrore, përmirësimin e shëndetit publik dhe cilësinë e jetës, etj, janë propozuar një seri masash përmes cilat Komuniteti duhet të ofrojë udhëzime, te cilat janë:

- Menaxhimi i integruar i mjedisit, përqendruar në objektivat e përcaktuara qartë, pranimin e përgjegjësive, procedurat përmirësimin e progresit, përmirësimin e shëndetit publik, si dhe përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;
- Plane të Qëndrueshme të transportit urban; Zbatimi i gjërë i planeve të tilla, së bashku me masat specifike përmirësimin e eficiencës se energjisë përmirësimin e shkarkimeve të ulëta të CO₂, do të ndihmonte përmirësimin e automjetet me shkarkime të ulëta të CO₂, do të ndihmonte përmirësimin e gazit serrë në nivel lokal, përmirësimin e shëndetit publik dhe zhurmave dhe do të inkurajonte përdorimin e biçikletave dhe ecjen në këmbë, pra përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;
- Metodat ndërtimore bio-klimatikisht të qëndrueshme përmirësimin e shëndetit publik dhe zhurmave dhe do të inkurajonte përdorimin e biçikletave dhe ecjen në këmbë, pra përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;
- Zhvillimin e qëndrueshëm urban dhe planifikimin e përdorimit të tokës; parandalimin e shtrirjes se ç'rregullt urbane (p.sh. përmes densitetit të lartë dhe të ndërtesave me përdorim të përzier në zonat urbane), e cila ofron disa avantazhe mjedisore dhe është një faktor kyç përmirësimin e shëndetit publik dhe zhurmave dhe do të inkurajonte përdorimin e biçikletave dhe ecjen në këmbë, pra përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;
- Menaxhimi urban i përgjithshme dhe masat e politikave mjedisore, duke përfshirë ruajtjen e rritjen e biodiversitetit urban, zbutjen e efekteve të energjisë përmirësimin e shëndetit publik dhe zhurmave dhe do të inkurajonte përdorimin e biçikletave dhe ecjen në këmbë, pra përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;
- Menaxhimi urban i përgjithshme dhe masat e politikave mjedisore, duke përfshirë ruajtjen e rritjen e biodiversitetit urban, zbutjen e efekteve të energjisë përmirësimin e shëndetit publik dhe zhurmave dhe do të inkurajonte përdorimin e biçikletave dhe ecjen në këmbë, pra përmirësimin e shëndetit publik dhe mbështetjen e praktikave më të mira në Evropë;

Përveç politikave dhe masave të përcaktuara në Planin 6 të Veprimit Mjedisor, mbrojtja e mjedisit dhe politikat e qëndrueshme të zhvillimit të BE-së, janë promovuar nëpërmjet një

seri tematikash strategjike dhe dokumentesh të tjera. Dokumentet që kanë të bëjnë drejtpërsëdrejti me fushën e vlerësimit aktual janë përshkruar shkurtimisht më poshtë.

Politika e BE-së për ndryshimet klimatike ka për qëllim stabilizimin e përqendrimeve të gazeve serë në atmosferë, në nivele që do të parandalojnë ndikimet e rrezikshme njerëzore ne sistemin e klimës; rritja e temperaturës mesatare vjetore te se sipërfaqes nuk duhet të kalojë 2°C , në krahasim me nivelet para-industriale. Kjo politikë është përshkruar si politika **20 - 20 - 20**, e cila në të njëjtën kohë synon:

- Reduktimin e shkarkimeve te gazrave serre deri ne vitin 2020 te paktën ne masën 20%, poshtë nivelit te vitit 1990;
- 20% e energjisë se konsumuar te BE te vije nga energjia e rrinovueshme deri ne vitin 2020;
- Reduktimin e energjisë primare te përdorur ne 20%, (nëpërmjet përmirësimit te eficiencies se energjisë), krahasuar me nivelin e projekteve deri ne vitin 2020.

Strategja e BE-së për biodiversitetin përcakton një seri objektivash që duhen arritur në një numër fushash të politikës dhe tipet e aktiviteteve. Objektivat kryesore të strategjisë përfushën / llojin e aktivitetit janë:

- **Rruajtja e pasurive natyrore:** Krijimi dhe funksionimi i rrjetit "Natyra 2000", mbrojtjen e llojeve të veçanta të rrezikuara; aplikimi i instrumenteve ligjore të tillë si Direktiva Kornizë për Ujin (2000/60/KE); trajtimin e ndryshimit të klimës;
- **Bujqësia:** rruajtjen me te mirë te burimeve gjenetike me vlerë të lartë ushqyese; promovimin e praktikave të mira bujqësore që kontribuojnë në rruajtjen e diversitetit gjenetik dhe uljen e ndotjes (arritja e disa kriterieve të caktuara ekologjike është vendosur si kusht për dhënien e subvencioneve bujqësore); forcimin e vlerësimeve agro-mjedisore; promovimin e politikave tregtare të cilat janë në përputhje me mbrojtjen e biodiversitetit;
- **Peshkimi:** promovimin e praktikave që lehtësojnë rruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të rezervave të peshkut me ndikime të kufizuar në ekosistemet bregdetare dhe detare, shtimin e mbrojtjes se trupave ujor të një rëndësie të veçantë ekologjike;
- **Politika rajonale dhe planifikimi hapësinor:** promovimin e masave planifikuese të cilat mund të kontribuojnë në mbrojtjen e biodiversitetit, në veçanti në korridoret midis zonave të mbrojtura, në zonat rurale dhe në zonat e ndjeshme te pa mbrojtura, duke marrë në konsideratë vlerat mjedisore për projektet e finançuara nga Fondet Strukturore.
- **Pyjet:** Sigurimin e menaxhimit të pyjeve që nuk ndikon në biodiversitetin ose cilësinë ekologjike të pyjeve, duke marrë masa për ripyallëzim; promovimin e kërkimeve shkencore dhe vlerësimit të ndikimit mjedisor;
- **Energjisë dhe Transportit:** marrjen e masave kundër acidifikimin dhe ndryshimit të klimës, zgjelimin e ndikimeve negative të zhvillimit të infrastrukturës, në kërkim të burimeve të përshtatshme te energjisë;

- Turizmi: promovimi i turizmit të qëndrueshëm, përkufizimi i poleve tërheqëse turistike, te lidhura me mjedisin dhe biodiversitetin;
- Zhvillimi i ndihmave dhe bashkëpunimi ekonomik: Integrimi i objektivave të biodiversitetit me mekanizmat e ndihmës për zhvillim dhe bashkëpunim ekonomik, duke mbështetur përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore në vendet në zhvillim, duke siguruar koordinimin dhe përfshirjen e masave të marra në nivel kombëtar (përfshirë edhe vendet e treta), BE dhe ato ne nivel ndërkombëtare.

Strategja e BE-së për zhvillim të qëndrueshëm është miratuar fillimisht në Këshillin Evropian të Goteborgut në vitin 2001 dhe është rishikuar në vitin 2005, plotësuar nga parimi i integrimit të dimensionit mjedisor në të gjitha politikat e BE-së. Strategja e rishikuar përmban katër objektiva kryesore:

1. Mbrojtjen mjedisore;
2. E drejta sociale dhe bashkëveprimi;
3. Prosperiteti ekonomik;
4. Pranimin e përgjegjësive tona ndërkombëtare.

Paralelisht shtate sfida kyçë janë evidentuar, për te cilat janë propozuar një seri objektivash te përgjithshme specifike, veprime dhe objektiva funksional:

- Ndryshimet klimatike dhe energjia e pastër: Objktivi i përgjithshëm është për të zbutur ndryshimet klimatike dhe shpenzimet e lidhura me te si dhe impaktet negative sociale dhe mjedisore;
- Transport i qëndrueshëm: Objktivi i përgjithshëm është që të sigurohet se sistemet e transportit plotësojnë nevojat ekonomike, sociale dhe mjedisore të shoqërisë, duke minimizuar ndikimet negative në shoqëri, në ekonomi dhe në mjesd
- Prodhim dhe konsum i qëndrueshëm: objktiv i përgjithshëm është promovimi i metodave te prodhimit dhe konsumit te qëndrueshëm
- Konservimi dhe menaxhimi i pasurive natyrore: Objktiv i përgjithshëm është përmirësimi i menaxhimin për të shmangur mbi-shfrytëzimin e burimeve natyrore, duke njojur vlerën e shërbimeve të ekosistemit
- Shëndeti publik: Objktivi i përgjithshëm është që të promovoje shëndet të mirë publik dhe përmirësimin e mbrojtjen kundër rreziqeve shëndetësore
- Përfshirja sociale, demografia dhe emigracioni: Objktivi i përgjithshëm është që të krijojë një shoqëri sociale gjithëpërfshirëse, duke marrë në konsideratë solidaritetin midis dhe brenda brezave dhe sigurimin / përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve si parakusht për mirëqenien individuale të vazhdueshme;
- Varfëria globale dhe sfidat e zhvillimit te qëndrueshëm: Objktivi i përgjithshëm është që të promovoje në mënyrë aktive në mbarë botën zhvillimin e qëndrueshëm dhe të sigurojë që politikat e brendshme dhe të jashtme të BE-së te jenë në përputhje me zhvillimin e qëndrueshëm global dhe angazhimet e saj ndërkombëtare.

Karta e Leipzigut për qytete të qëndrueshme evropiane, nxit shtetet anëtare të BE të promovojnë konsultimet publike për integrimin e parimeve dhe strategjive te "zhvillimit të integruar urban" në politikat e zhvillimit kombëtar, rajonal dhe lokal. Ajo stimulon krijimin e

qeverisjes përkatëse dhe masave zbatuese për promovimin e organizimit të balancuar territorial, të bazuar në një strukturë evropiane policentrite urbane. Parimet udhëzuese të "Kartës" për zhvillimin e qëndrueshëm urban janë:

- **Promovimin e politikave "urbane për zhvillimin e integruar":**
 - Analizimi i situatës aktuale, përshkruan problemet dhe mundësit;
 - Identifikon qëllimet koherente te zhvillimit për çdo zone dhe zhvillimin ne kuadër te vizionit te qytetit
 - Koordinimin lokal, sektorial, planet teknike dhe politikat dhe siguron kontributin e investimeve te planifikuara për te promovuar zhvillim te balancuar për çdo zone urbane;
 - Koordinon pasurit publike dhe private si dhe përqendrimin e tyre hapësinor;
 - Koordinon planifikimin ne nivel lokal dhe ne nivel qyteti-rajonal;
 - Përfshirja e shoqërisë civile dhe partnerëve të tjerë të cilët mund të kontribuojnë ndjeshëm për formimin e karakterit te ardhshëm ekonomik, social, kulturor dhe mjedisor te çdo zone në procesin e planifikimit.
- **Krijimin e hapësirave publike te cilësisë se larte:**
 - Futjen e "Baukultures" (një koncept i ndërtimit te lidhur me cilësinë estetike), e cila i referohet ndërveprimit në rritje te arkitekturës, projektimit të infrastrukturës dhe planifikimit urban, në mënyrë që të krijojen hapësira atraktive publike të orientuara drejt nevojave të përdoruesve dhe për të arritur standarde të larta në lidhje me mjedisin jetësor te qytetarëve.
- **Modernizimin e rrjetit te infrastrukturës dhe përmirësimin e eficiencës mjedisore:**
 - Nxitjen e një transporti urban efikas, te qëndrueshëm dhe menaxhim të trafikut dhe elementeve perberes përfshirë infrastrukturën për këmbësorë dhe përdoruesit e biçikletave, koordinon planifikimin e transportit me punësimin, strehimin, hapësirat publike dhe nevojat për mbrojtjen e mjedisit;
 - Përmirësimi i infrastrukturës teknike, veçanërisht të rrjeteve te furnizimit me ujë dhe kanalizimeve; në përputhje me ndryshimin e nevojave, në mënyrë që të mbulojë kërkesat e standardeve më të larta të jetesës ne te ardhmen;
 - Nxit funksionimin efikas dhe përmirësimin e rrjeteve të shërbimeve dhe siguron qëndrueshmërinë e tyre përmes përdorimit të kujdeshëm të burimeve natyrore dhe rritjes së efikasitetit energjetik të ndërtesave, në veçanti rinoimin e shtëpive të abandonuara në mënyrë që të zvogëlojë kostot për bizneset dhe konsumatorët dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës;
 - Promovimi e zhvillimit "kompakt" dhe te përzier te përdorimit (punësim, strehim, arsim, shërbime dhe argëtim), përmes planifikimit të duhur urban dhe hapësinor që parandalon shtrirjes urbane duke kontrolluar efektivisht dhënien e tokës për zhvillim, duke trajtuar zhvillimet spekulitative;
 - Sigurimin e një cilësie të mire jetese për të tërhequr bizneset nëpërmjet përdorimit të informacionit të avancuar dhe teknologjive të komunikimit në arsim, punësim, shërbime sociale, shëndetësi, siguri dhe mbrojtje;
 - Përshtatjen me kërcënimin e ndryshimeve klimatike; pranimin e zhvillimit urban me përdorim të ulët te lëndëve djegëse fosile, për të përmirësuar

cilësinë e mjedisit dhe për të zvogëluar shkarkimet përmes planifikimit dhe parashikimit të duhur dhe masave zbutëse;

- **Futja e politikave pro-aktive te rinovimit dhe arsimimit:**

- Mbështetje edukimit dhe sistemeve të trajnimit dhe organizatave shoqërore dhe kulturore, për të siguruar mundësi për të mësuarit gjatë gjithë jetës; mbështet universitetet, Institucionet kërkimore dhe rrjetet e dijes ndërmjet industrive, biznesit dhe komunitetit shkencore përmes politikave të integruara të zhvillimit urban dhe te mire qeverisjes;

- **Duke u fokusuar në zonat e privuar / degraduara në kontekstin e përgjithshëm të çdo urbanizimi:**

- Zbaton strategji për rritjen e vlerave mjedisore;
- Forcimin e ekonomisë lokale dhe punësimit;
- Promovimin e arsimimit pro-aktiv te te rinteve dhe politika trajnimi;
- Promovimin e një transporti publik eficient dhe të përshtatshëm.

Tabela 16 - Përbledhje e objektivave të zhvillimit të qëndrueshëm të vendosura në nivel European

ME-1	Promovimin e shëndetit publik për të përmirësuar mbrojtjen kundër rreziqeve shëndetësore
ME-2	Reduktimin e ndotjes se ajrit
ME-3	Reduktimin e shkarkimeve te gazit serre
ME-4	Përmirësimi i efikasitetit të përdorimit të burimeve natyrore (shmang mbishfrytëzimin), zbute ndikimet negative në mjedis dhe nxit përdorimin e burimeve më pak ndotëse.
ME-5	Reduktimi i konsumit te energjisë dhe rritja e përdorimit te energjisë se rinovueshme
ME-6	Reduko mbetjet dhe promovo ripërdorimin, riciklimin dhe rigjenerimin
ME-7	Krijimi i një rrjeti të zonave të mbrojtura dhe koridoreve ekologjike dhe promovimin e praktikave te qëndrueshme të menaxhimit të pyjeve.
ME-8	Promovimi i mbrojtjes efikase të tokës nëpërmjet (a) reduktimit të ndotjes së tokës nga të gjitha burimet (duke përfshirë edhe përdorimin e pesticideve të dëmshme), (b) zbatimin e një planifikimi të qëndrueshëm territorial dhe praktikave të menaxhimit të tokës, dhe (c) promovimin e praktikave bujqësore të qëndrueshme dhe politika bujqësore të zhvillimit ekologjiksh miqësore.
ME-9	Mbron, rrit dhe konservon cilësinë e mjedisit detar
ME-10	Promovon transport urban te qëndrueshëm (fleksibilitet urban te qëndrueshëm)
ME-11	Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm urban, parandalimin e shtrirjes se ç'rregullt urbane dhe sigurimin e një zhvillimi "kompakt" dhe përdorimi të përzier.
ME-12	Promovimi i turizmit të qëndrueshëm dhe te përcaktojë nyjet e tërheqjes turistike që lidhen me mjedisin dhe biodiversitetin
ME-13	Përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve dhe promovimin e përfshirjes sociale, duke marrë në konsideratë solidaritetin midis dhe brenda brezave
ME-14	Përmirësimi i kushteve mjedisore dhe forcimin e ekonomisë lokale dhe punësimin në zonat e privuara
ME-15	Promovimin e metodave ndërtimore te qëndrueshme - bioklimatike

ME-16	Përmirëson cilësinë dhe atraktivitetin e hapësirave publike
ME-17	Promovimi i skemave të integruara të menaxhimit mjedisor dhe rritjen e ndërgjegjësimit publik

3.2. Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Nivel Kombëtar

3.2.1. Objektivat Kombëtare të Mjedisit

Kuvendi i Shqipërisë dhe Qeveria Shqiptare kanë hartuar dhe miratuar tërësinë e ligjeve të mësipërme me qëllim përafrimin e kuadrit ligjor të lidhur me mjedisin me atë të BE-së si dhe mbrojtjen e tij. Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2013-2020 dhe draft-Strategjia Kombëtare për Mjedisin 2015-2025 janë dokumentet më të rëndësishme që përcaktojnë drejtimet kryesore të politikave mjedisore që do të ndiqen nga institucionet ligjzbatusë në harkun kohor të përçktuar, politika të cilat janë të domosdoshme për ruajtjen dhe përmirësimin e kushteve të jetesës së popullatës duke i siguruar kësaj të fundit standarte të njejta me ato evropiane.

Këto dokumente japid edhe vlerat monetare të cilat do të shpenzohen në infrastrukturë për të plotësuar kushtet e vendosura nga legjislacioni por edhe nga detyrimet ndërkombëtare. Më poshtë paraqiten në mënyrë të përbledhur kushtet, afatet kohore, përcaktimi i vlerave prag për ndotësit e ndryshëm etj, të përcaktuara këto mbi bazën e dokumentave ndërkombëtare dhe kombëtarë.

a) Biodiversiteti dhe mbrojtja e natyrës

Një ndër objektivat më të rëndësishëm është “Mbrojtja dhe shtimi i biodiversitetit, i zonave dhe llojeve të mbrojtura, si dhe ruajtja e trashëgimisë natyrore dhe mjedisit në përputhje me angazhimet evropiane dhe ndërkombëtare.

Në fushën e mbrojtjes së natyrës është realizuar transpozimi i Direktivave kryesore të kësaj fushe, respektivisht Direktivës së Habitave dhe Direktivës së Shpendëve, duke arritur në një masë transpozimi mbi 85% për këto Direktiva. Është plotësuar kuadri ligjor në vite me direktivat e sipërpërmendura si: ligji “Për mbrojtjen e faunës së egër”, ligji “Për gjuetinë”, Amendimi i ligjit “Për zonat e Mbrojtura”, ligji “Për përcaktimin e rregullave dhe procedurave të tregëtimit ndërkombëtar të llojeve të rrezikuara të faunës dhe florës së egër”, amendimi i ligjit “Për bidoversitetin” si dhe një numër aktesh nënligjore në zbatim të tyre. Ruajtja dhe rritja e larmisë biologjike është synuar përmes rritjes së sipërfaqes së zonave të mbrojtura dhe mirëmenaxhimit të tyre. Është realizuar përgatitja e Planeve të Menaxhimi për 10 Zona të Mbrojtura dhe është në përfundim procesi i përgatitjes për 10 Zona të Mbrojtura të tjera. Sfidat për të ardhmen përfshijnë përgatitjen për identifikimin dhe ngritjen e rrjetit Natura 2000 të zonave të veçanta të ruajtjes me rëndësi për komunitetin evropian. Zbatimi i planeve të menaxhimit për ato Zona të Mbrojtura që kanë plane të miratuara. Forcimi i zbatimit të ligjit dhe ngritja e kapaciteteve administrative të stafit të administratave të zonave të mbrojtura dhe organeve të kontrollit për ruajtjen e florës dhe faunës së egër përbëjnë prioritet.

Një nga objektivat e realizuara të politikës në sektorin pyjor, nëpërmjet programeve të realizuara është arritur transferimi i pyjeve dhe kullotave drejt njësive të qeverisjes vendore për te siguruar gjithë përfshirjen duke i mbështetur ato me plane menaxhimi dhe punime pyllëzimi dhe përmirësimi ne pyje. Sipërfaqja fondit pyjor kulloso e mbuluar me plane mbarështimi deri ne vitin 2012, është rritur me 48% krahasuar me vitin 2007 nga punimet pyjore te kryera ne 12.000 ha pyje te degraduar, erozioni është reduktuar me rreth 200.000 ton sedimente.

Parandalimi i aktiviteteve të paligjshme nga ana e strukturave të Policisë Pyjore është ulur si pasojë e masave të marra: janë ulur niveli i prerjeve të paligjshme në pyje, nga 8% ne vitin 2007 ne 55 % ne vitin 2011. Sipërfaqe të konsiderueshme të pyjeve aluvionale bregdetare po eleminohen çdo vit si rezultat i erozionit bregdetar i cili është mjaft aktiv. Objektivat e ardhshëm do të jenë: (i) përafrimi dhe zbatimi i legjislacionit europian në fushën e pyjeve dhe kullotave; (ii) rritja e kapaciteteve të menaxhimit të pyjeve bashkiake nëpërmjet grandeve konkurruese dhe forcimit të kapaciteteve; (iii) përmirësimi i sistemit të informacionit dhe data- bazës pyjore; (iv) forcimi i sistemit te kërkimit, zhvillimit teknologjik dhe inovacionit në pyje; (vi) përmirësimi i marrëdhënieve rajonale, aplikime te përbashkëta ne programe ndërkombëtare dhe unifikimin e teknologjive e metodologjive; (vii) aplikimi në programe kombëtare e ndërkombëtare për te siguruar një mbështetje te nevojshme për zhvillimin e pylltarisë ne vend, dhe (viii) përfshirja e çështjeve te ndryshimeve klimatike në të gjithë aspektet e administrimit e menaxhimit të fondit pyjor.

Tabela 17 - Masat përparësore për mbrojtjen e Biodiversitetit

Masat	Përshkrimi	Masat kryesore përparësore publike
B1	Forcimi i Kuadrit Ligjor për Mbrotjen e Natyrës	Transpozimi i Direktivave kryesore të kësaj fushe duke arritur në një masë transpozimi mbi 85% për këto Direktiva në legjislacionin shqiptar
B2	Forcimi i Menaxhimit të Administratave të Mbrotjes së Natyrës	Parku i Butrintit - Zona e mbrojtur deri kepi Stilos
B3	Zhvillimi i Planeve të Menaxhimit për të gjitha Zonat e Mbrotitura	Deri në 2020 përfundon procesi i përgatitjes për 10 Zona të tjera të Mbrotura.
B4	Rritja e Menaxhimit të Zonave dhe Specieve të Mbrotitura	Krijimi i strukturave të plota të AKZM-së për e zonat e mbrotitura dhe përgatitjen për identifikimin dhe ngritjen e rrjetit Natura 2000 të zonave të vaçanta të ruajtjes me rëndësi për komunitetin evropian
B5	Zbatimi i Planeve të Menaxhimit të Zonës së Mbrotjur dhe Specieve	Sigurimi i objektivave për menaxhime zonës së mbrotjur dhe kontrolli nga ana e AKMZ.
B6	Integrimi i objektivave të Strategjisë së Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit në politikën e Shtetit	Sigurimin që udhëzuesi përbledhës i instrukSIONeve i MMP&AU për Ministritë kryesore të asistojë për integrimin e objektivave të biodiversitetit në sektorët strategjik si pjesë e procesit të VSM-së.

B7	Monitorimi i Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Informacionit	Administratat e zonave të mbrojtura me krijimin e AKZM do të kenë një lidhje të drejpërdrejtë me Ministrinë e Mjedisit, si një agjenci e pavarur dhe e dedikuar në mbrojtjen e natyrës
----	--	--

Krijimi i Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrotitura më 2015, si një agjenci e pavarur dhe e dedikuar në mbrojtjen e natyrës, krijon premisa për akses më të lehtë dhe vizibilitet të administratave të zonave të mbrotitura, duke mundësuar aplikimin e drejtpërdrejtë dhe menaxhimin direkt të fondeve nga ky institucion.

b) Menaxhimi i Burimeve Ujore

Sigurimi i ujit të pijshëm për të gjithë popullatën; Mbrotja e të gjithë burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Vizioni i Strategjisë Sektoriale e shërbimeve për ujin e pijshëm dhe kanalizimet periudhën 2011 - 2017 si dhe Strategjia e mjedisit për ujrat, reflekton situatën aktuale të Shqipërisë në lidhje me rritjen e investimeve të përgjithshme në sektorin e ujësjellës kanalizimeve, të ujrale sipërfaqësore dhe nëntokësore në mënyrë që në fund të kësaj periudhe planifikimi të jetë arritur përmirësim i dukshëm në nivelin dhe cilësinë e shërbimeve, i perceptuar nga përdoruesi final. Investimet kapitale për sektorin UK përvitet 2016-2017 pritet të arrijë shifrën e afrojnë 200 miliard lekëve. Vizioni i kësaj Strategjie Sektoriale synon hartimi e politikave të përshtatshme dhe angazhimin e fondeve të mjaftueshme për të përmirësuar dhëni e shërbimeve të ujësjellësit dhe të kanalizimeve, dhe për të ecur në mënyrë të qëndrueshme drejt përputhjes me standarde e Bashkimit Evropian dhe me Objektivin e Zhvillimit të Mijëvjeçarit për qëndrueshmërinë e mjedisit.

Sektori i ujit është një nga elementet më të rëndësishëm të menaxhimit mjedisor. Kërkesat për një menaxhim të qëndrueshëm të ujit janë komplekse, teknikisht sfiduese dhe të shtrenjta. Situata në këtë sektor është e ngjashme me atë të menaxhimit të mbetjeve dhe për këtë arsyë kalimi i përgjegjësisë për shërbimet Bashkiale po i transferohen autoriteteve lokale.

Në përgjithësi objektivat e strategjisë kombëtare për ujrat ka si synim: Zgjerimin dhe përmirësimin e cilësisë së shërbimeve të sektorit të ujësjellës kanalizimeve; Orientimi i shërbimeve të ujit drejt parimeve të kontrollit dhe rikuperimit të plotë të kostove; Përmirësimin e drejtimit dhe rregullimit të sektorit; Investimet për rritjen e kapaciteteve të fuqisë punëtore të sektorit; Progresin drejt harmonizimit të legjislacionit të brendshëm me Direktivat e BE-së për Ujin; përmirësimin dhe forcimin e zbatimit të legjislacionit; forcimi i autoriteteve përgjegjëse në nivel qendror dhe lokal; hartimi i planeve te menaxhimit të të gjithe baseneve te lumenjve si dhe krijimi i kadastres ujore elektronike; hartimi i Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Integruar të Ujërave; përfshirja e çeshtjeve te ndryshimeve klimatike në të gjithë dokumentet strategjike të administrimit të ujrale.

Arritja e objektivave të strategjisë për burimet ujore do të bëje të mundur të arrihen treguesit e tabelës se mëposhtme:

Tabela 18 - Objektivat paraprake të strategjisë së burimeve ujore

Masat	Përshkrimi i Masave	Masat kryesore prioritare publike
MBU1	Sistemet efikase dhe të qëndrueshme të menaxhimit në sektorin e ujit	<p>Mbështetje për ndërgjegjësimin e publikut dhe programet e Komunitetit të Arsimit në mbrojtjen e mjedisit dhe të burimeve ujore, përafrimi i plotë i Direktivës Kuadër të Ujit 2000/60/EEC, kontolle të vazhdueshme ndaj perdoruesve te burimeve ujore, per te siguruar miradministrimin dhe perdorimin e qendrueshem te tyre. Hartimi dhe përhapja e një Kontratë Tip për Dhënien e shërbimeve.</p> <p>Ndjekja dhe monitorimi i subjekteve te cilat shfrytezojnë inertet lumore me leje te perkoħshme, ndjekja dhe monitorimi i likuidimit te detyrimeve financiare te subjekteve, monitorimi i vazhdueshem i cilesise se ujерave siperfaqesore dhe nentokesore nga institucionet per gjegjese ne bashkepunim me MMPAU-ne.</p>
MBU 2	Zbatimi i projekteve prioritare në sektorët e ujit të pijshëm dhe ujérave të zeza	Zbatimin e projekteve prioritare në fushën e ujit të pijshëm dhe të ujérave të zeza në rajone të ndryshme të vendit
MBU 3	Zhvillimi i programit afatgjatë të investimeve, strategjia financiare dhe zbatimi i një mekanizmi të fuqishëm për sektorët e ujit të pijshëm dhe e ujérave të zeza	Zgjerimi dhe përmirësimi i cilësisë se shërbimeve të ujësjelliës-kanalizimeve; Orientimi i ndërmarrjeve të ujësjelliësit drejt parimeve të kontrollit dhe rikuperimit të plotë të kostove
MBU 4	Reduktimi i ndotjes së ujérave nentokesore	Respektimi i kushteve te përcaktuara përtë gjitha shkarkimet industriale dhe ato të të ujérave të zeza përtë kryer para-trajtimin e shkarkimeve - përmirësimin e kushteve të përdorimit të lejeve duke bërë pjesë të procesit të shqyrtimit të saj edhe sigurimin dhe para-trajtimit të gjitha ujérave të ndotur urban dhe industriale
MBU 5	Reduktimi i ndotjes së ujérave sipërfaqësore	Forcimi i Drejtorisë së Përgjithshme të Administrimit të Ujérave në rolin e vet si Sekretariat Teknik nën varësinë e Këshillit Kombëtar të Ujérave, si dhe i mbiqëqyrjes së Agjencive të Baseneve të Lumenjve

MBU 6	Mbrojtja e ujërave nëntokësore	Monitorimi i vazhdueshem i cilesisë së ujerave siperfaqesore dhe nëntokesore nga institucionet përgjegjese në bashkëpunim me MMPAU-ne.
MBU 7	Monitorimi i ujërave	Respektimi i kushteve te përcaktuara për të gjitha shkarkimet industriale dhe ato të të ujërave të zeza dhe monitorimi i vazhdueshem i cilesisë së ujerave siperfaqesore dhe nëntokesore nga institucionet përgjegjese në bashkëpunim me MMPAU-ne.

c) Mbrojtja e Tokës

Mbrojtja dhe përmirësimi i tokës me qëllimin për ta bërë më pjellore, të minimizohet erozioni dhe të parandalohet ndotja.

Problematika e tokës dhe e mbrojtjes së saj përfshin një spektër të gjerë cështjesh që në dokumentet e qeverisë shqiptare lidhen me tokën bujqësore, pyjet etj. Çështjet kyçë për mbrojtjen dhe menaxhimin e tokës mund të përshkruhen si më poshtë: Erozioni, lëndët organike, ndotja e tokës, tharja e tokës, kompaktësimi i tokës, zvogëlimi i biodiversitetit, kripëzimi, përbmbijet dhe rrëshqitjet e tokës.

Tetë çështjet kyçë janë grupuar në tre qëllime kryesore për mbrojtjen e tokës, duke shtuar edhe një për nevojnë për informacion' Më poshtë është tabela e qëllimeve dhe masave kryesore me qëllim përbmbushjen e tyre.

Tabela 19- Objektivat për Mbrojtjen e Tokës

Objektiva	Përshkrimi i objektivave	Masat kryesore prioritare publike
MT1	Reduktimi i niveleve të erozionit të tokës dhe dëmeve të shkaktuara	Parandalimin e aktiviteteve te paligjshme nga ana e strukturave te Policisë Pyjore me masat administrative për të ulur nivelin e prerjeve të paligjshme në pyje dhe zbatimi i Planeve të Menaxhimit të kullotave malore për të lejuar zbatimin e shpejtë të rimbjelljes. Ulja e erozionit te ultësirës përmes zbatimit të masave për të minimizuar erozionin e tokës në Kodin e Praktikës së Mirë Bujqësore
MT2	Ruajtja e tokave bujqësore në gjendje të mirë mjedisore dhe bujqësore	Zbatimi i riciklimit dhe zbatimi i dispozitave të riciklimit për përdorimin e mbeturinave joorganike (urbane, ujërave të zeza, bujqësore, industriale) si pasurues të tokës në zonat me vlera të ulëta të lëndëve organike. Kufizimet në nivelet e lejuara të marrjes se ujit për ujitje në zonat e prekura, në mënyrë për të promovuar efikasitetin e ujitjes

MT3	Reduktimi i ndotjes së tokës	Zbatimi i CGAP gjithashtu do të mbulojnë çështjet e mirëmbajtjes së tokës dhe përdorimin agro-kimik
MT4	Sigurimi i disponueshmerisë së të dhënave të menaxhimit të tokës	Hartimi i planeve vendoret të bashkive

Në arritjen e këtyre qëllimeve, ka edhe një numër masash që referohen në Strategji në sektionet e tjera. Në mënyrë të veçantë masat në lidhje më cilësinë e ajrit dhe menaxhimin e mbetjeve që duhet të ndihmojnë në reduktimin e ndotjes së tokës. Lidhja midis mbrojtjes së tokës dhe menaxhimit të burimeve ujore është më direkte, në mënyrë të veçantë në lidhje me praktikat e ujitjes. Në një afat të gjatë kohor, nevojat për ujitje duhet të balancohen me objektivat e vendosura për Planin e Menaxhimit të Baseneve Ujore të Lumenjve.

Në veçanti këto plane do të duhet të rregullojnë:

- Prerjen ilegale te pemëve për qëllime tregtie – kjo do të bëhet e mundur përmes survejimit dhe forcimit të teknikave siç përshkruhen në ato në lidhje me gjuetinë ilegale;
- Prerja e drunjve për zjarr – kjo praktike duhet të minimizohet. Plani duhet të identifikojë burime të tjera alternative që të mund të ndihmojë autoritetet lokale për ta ndalur këtë praktikë
- Duhet të identifikohen në plan projektet për të stabilizuar rrëshqitjet e dheut dhe projekte për rimbjellje – kjo do të mundësohet përmes një procesi të shpejtë që është i përfshirë tek Fondi i Mjedisit.

Në tokat e ulëta bujqësore duhet të zbatohet rigorozisht praktika e Kodit te Bujqësisë së Mirë, me qëllim zvogëlimin e erozionit.

d) Cilësia e ajrit

Përmirësimi i cilësisë së ajrit në mbarë Shqipërinë në përputhje më nivelet e standardeve te BE dhe OSH.

Cilësia e ajrit në zonat kryesore urbane në shqipëri sipas SNM rezulton të ketë pësuar një përmirësim ne krahasim me vitin 2007, deri në 67%. Një pjesë e treguesve që ndikojnë në cilësinë e ajrit rezultojnë të janë brenda normave të lejuara kombëtare dhe të BE, ndërsa për dy treguesit PM_{2,5} dhe PM₁₀, përputhshmëria me standartet europiane është e ulët, në vlerën 30% ndërsa treguesit e O₃, dhe benzenit tejkalojne me 1-5% standartet e BE.

Objktivi i përgjithshëm i qeverisë shqiptare është përmirësimi i cilësisë së ajrit, në mënyrë të veçantë në zonat urbane dhe përreth zonave industriale me qëllim mbrrojtjen e shëndetit publik, përputhjen me direktivat e BE dhe me marrëveshjet ndërkombëtare të njohura në lidhje me cilësinë e ajrit dhe kontrollin e çlirimt të gazeve. Çështjet dhe tendencat kryesore që duhen adresuar për të arritur këto objektiva janë:

- Shkarkimi i gazeve i lidhur me transportin varet nga një numër faktorësh: lloji i karburantit që përdoret nga automjetet private/tregtare, numri i automjeteve, kilometrat e përshkuar, vjetërsia dhe lloji i motorit, mirëmbajtja dhe cilësia e tyre si dhe nga alternativat e transportit. Përveç automjeteve mund të shtojmë cilësinë e rrugëve që kontribuon në rritjen e sasisë së grimcave të pluhurit si dhe ato të automjeteve. Numri i automjeteve është rritur shumë gjatë këtyre 10 vjetëve dhe do rritet edhe më tej me rritjen ekonomike;
- Grimcat e pluhurit nga aktiviteti i ndërtimit dhe nga rrugët e pashtuara. Të dyja si ndërtimi edhe transporti priten të rriten me rritjen ekonomike;
- Ruajtja dhe shtimi i sipërfaqjeve të gjelbërtë;
- Shkarkimi i gazeve nga industria në përgjithësi ka rënë pasi pjesa më e madhe e industrive janë mbyllur, çlirimi i gazeve do mund të rritet përsëri me rritjen e ekonomisë, prodhimit industrial, dhe kërkesave për energji;
- Shkarkimi i gazeve rritet edhe si pasojë e njegjieve të mbeturinave dhe përdorimit te djegësve për qëllime shtëpiake. Gjithash tu ka mungesë informacioni mbi cilësinë e ajrit gjë e cila duhet të rregullohet me rritjen e monitorimit.

Megjithë përpjekjet për të përmirësuar sistem in e monitorimit të cilësisë së ajrit, akoma ky sistem nuk ploteson standartet europane per shkak te mungesë se investimeve per blerjen e stacioneve te monitorimit, pajisjeve dhe reagenteve, kostos per mirembajtjen dhe kalibrimin e tyre. Implementimi i plotë i legjislacionit të BE-në këtë fushë nuk është e mundur brenda një kohe të shkurtër. Strategjia e adoptuar këtu ka për qëllim:

- Uljen e nivelit të çlirimt të gazeve nga burimet lëvizëse dhe ato fikse në nivelin e legjislacionit të BE;
- Përmirësimin e monitorimit për të siguruar informacion për të lehtësuar planet e menaxhimit të cilësisë së ajrit;
- Vendosjen e sistemit te planifikimit për menaxhimin e cilësisë së ajrit i cili do të përcaktojë dhe implementojë masat e nevojshme për të arritur standartet e cilësisë së ajrit.

Janë identifikuar pesë objektiva të përkohshme si të nevojshme për të arritur këtë objektivë të përgjithshëm. Për secilin prej tyre janë identifikuar një numër masash. Indikatori kryesor i efektivitetit të këtyre synimeve do t'jetë përmirësimi i cilësisë së ajrit i vlerësuar mbi bazën e rrjetit të monitorimeve.

Qeveria Shqiptare synon që deri në 2020 në përmjet zbatimit të ligjit, marrjes së masave dhe përmirësimit të infrastrukturës të rrisë me 43% krahasuar me nivelin 28% te vitit 2011, numrin e stacioneve të monitorimit t'ë ajrit urban sipas standardeve të BE-së ndaj totalit të stacioneve të monitorimit, reduktimin e niveleve kombatare të Nox me 15%, të PM₁₀ me 25%, të PM_{2,5} me 25% dhe të rritjen nivelet e SO₂ brenda vitit 2020 krahasuar me nivelet e vitit 2011 përkatesisht: për NO_x - 40 µ/ m³, për PM₁₀ - 83 µ/ m³, të PM_{2,5}-33 µ/ m³ dhe SO₂-8 µ/ m³.

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore

Tabela 20 - Cilësia e Ajrit

Masa	Përshkrimi	Masat kryesore prioritare publike
CA1	Monitorimi i cilësisë së ajrit në përputhje me kërkesat e KE-së	Forcimit te Sistemit Kombetar te Monitorimit të ajrit urban dhe shkarkimeve në ajër sipas standardeve evropiane
CA 2	Kontrolli dhe reduktimi i emetimeve nga automjetet me motor	Forcimi i iniciativave mbi taksat e automjeteve për të patur një sistem automjetesh miqësore me mjedisin
CA 3	Kontrolli dhe reduktimi i emetimeve nga instalimet industriale	Adoptimit plotësisht legjislacionit te BE për cilesinë e ajrit urban dhe shkarkimeve në ajër (IPPC 96/61/EEC)
CA 4	Kontrolli dhe reduktimi i emetimeve te pluhurit nga ndërtimet	Forcimi i zbatimit të legjislacionit; bashkepunimi me pushtetin vendor për miratimin dhe zbatimin e planeve te veprimit të cilësisë së ajrit
CA 5	Reduktimi i emetimeve të pluhurit nga burime të tjera duke përfshirë rrugët e pa asfaltuara, godinave jo industriale dhe zjarret e hapura	Plani për përmirësimin e infrastrukturës rrugore janë mbështetëse, përmirësimi i izolimit të ndërtesave, masat për eficiencën e energjisë

Nivelet shqiptare kombëtare për disa nga ndotësit janë paraqitur në tabelën e mëposhtme:

Tabela 21 - Nivelet normale Kombëtare të elementeve të cilësisë së ajrit

Parametrat mjedisore	Elementet	Niveli normal kombëtar ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
Cilësia e Ajrit	pluhur	140
	PM ₁₀	70
	SO ₂	60
	NO ₂	60
	Ozoni	120

e) Ndryshimet klimaterike

Reduktimi i gazeve të efektit serë dhe ato të hollimit të shtresës së Ozonit duke kontribuar në parandalimin e ndryshimeve klimaterike.

Shqipëria është anëtarësuar në Konventen Kuader te Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike, në Protokollin e Kiotos, dhe nuk ka detyrime të percaktuara për të reduktuar shkarkimet e gazeve serrë. Në takimet e paleve te Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (KKKBNK) te zhvilluara ne Kopenhagen COP 15, Kankun COP16 dhe në Durban, Shqipëria, si Palë në KKKBNK dhe Protokollit të Kiotos ka mbeshtetur qendrimin e Bashkimin Evropian dhe komunitetin ndërkombëtar për të zbutur ndryshimet klimatike.

Shifrat e paraqitur në konferencën Ndërkombëtare të Kombeve të Bashkuar për ndryshimet klimaterike të mbajtur në Paris 2015 (Paris COP21-CMP11) duke u bazuar në të dhënat e panelit Ndërqeveritar për ndryshimet klimatike sot në planetin tonë tregojnë se:

- Që prej vitit 1880 deri 2012, temperatura mesatare globale e planetit tokë është rritur me 0.85°C . Sigurisht që studimet e shumta të realizuara tregojnë një lidhje të fortë midis rritjes me një gradë (1°C) të temperaturës dhe rënies së prodhimit të drithrave me 5%. *Si pasojë e një klime më të ngrohtë misri, gruri dhe pjesa më e madhe e drithrave të tjera kanë patur një rënie të prodhimit vjetor të tyre në nivel global me një sasi përafërsisht prej 40 megatonesh (40 000 000 ton) duke filluar nga 1981 deri në 2002.* Po ashtu temperatura e oqeaneve është ngritur, sasia e borës dhe e akullit është reduktuar dhe për pasojë niveli i ujit të deteve dhe oqeaneve është rritur me 19 cm në periudhën 1901 deri 2010. Sipërfaqja e Arktik-ut është zvogëluar për çdo dekadë që prej 1979 me një sipërfaqe sa $1.07 \text{ million km}^2$.
- Bazuar në përqëndrimet e gazeve të efektit serë dhe të emetimit të tyre sot, *ka shumë të ngjarë që në fund të këtij shekulli temperatura globale të rritet me më shumë se 1.5°C krahasuar me 1850 deri 1900.* Niveli i oqeaneve do të vazhdojë të rritet me 24-30cm deri në vitin 2065 dhe me 40-63cm deri 2100. Mjaft aspekte klimatike nuk do të ndryshojnë për disa shekuj që do pasojnë edhe po të ndaleshin këto emetime gazesh.
- Emetimet globale të CO_2 janë rritur me afërsisht 50% që prej vitit 1990. Këto emetime janë rritur me shpejt midis viteve 2000 deri 2010 në krahasim me tre dekadat e mëparshme

Sidoqoftë konferanca theksoi se *akoma është e mundur sot që përmes politikave dhe përdorimit të teknologjive të reja, ndryshimit të sjelljes ndaj mjedisit do mund të kufizojmë rritjen globale mesatare të temperaturës me 2 gradë celsius në raport me periudhën e paraindustrializimit dhe se ndryshimet teknologjike dhe ato institucionale do të krijojnë mundësi që ngrohja globale të mos e kalojë këtë vlerë prag.*

Shkarkimi i gazeve të efektit serë ndodh si rezultat i disa aktivitetave. Mjeti më i fuqishëm për reduktimin e këtij efekti mbetet reduktimi i shkarkimeve të këtyre gazeve, për këtë

arsye duhet adresuar problemi i reduktimit të shkarkimeve duke e integruar objektivat dhe procesin e vendimmarrjes në një numër nivelesh:

- Qeverisje – në mënyrë të veçantë në strategjitet për energjinë, ekonominë dhe transportet për të përfshirë hapa për kufizimin e shkarkimeve;
- Industri dhe tregti –të inkurajohen për të qenë efektive në energji dhe në reduktimin e shkarkimeve.
- Individët- të inkurajohen për ta konsideruar si kriteri në veprimet dhe blerjet e tyre çështjen e efektivitetit të energjisë

Masat që duhen të ndërmerrën do të duhet të shoqërohen nga instrumente ekonomike nëse janë efektive. Në mënyrë të veçantë janë të specifikuara masat e mëposhtme:

- Futja e taksës së Karbonit, të ardhurat e së cilës do të futen në Fondin e Mjedisit;
- Fushata të vazhdueshme për reduktimin e numrit të lidhjeve të paautorizuara në rrjetin elektrik (nëse konsumatori nuk paguajnë atëherë nuk mund të ketë stimuj për reduktimin e përdorimit të energjisë).
- Zhvillimi dhe publikimi i Strategjisë afatgjate të Çmimeve të Energjisë, duke treguar tendencën e çmimeve të energjisë në një afat të mesëm- kjo do të publikohet që konsumatorët të kuptojnë përfitimet e investimeve në pajisje dhe në aktivitete duke hequr subvencionimet që ekzistojnë midis sektorëve shtëpiakë dhe jo shtëpiakë;
- Fondi i Eficiencës Energetike- ky do të jetë një grant program i një madhësi të vogël e të mesme që do të përdorë të ardhurat nga Taksa e Karbonit tek projektet e Fondit të Mjedisit- nga këshillat e Qendrës për Eficiencë në Energji;
- Ka një mori masash specifike, si ato për te specifikuara kufizimin në ambient të ndotjes së ajrit, që do të kontribuojnë në objektivin për reduktimin e emetimeve të gazeve. Këto janë masat që iu referuam më sipër:

Tabela 22 - Ndryshimi i Klimës

Masa	Përshkrimi	Masat kryesore prioritare publike
NK1	Minimizimi i emetimeve të gazeve të efektit serrë	Zbatim i kerkesave te Traktatit te Komunitetit te Energjise te ratifikuar nga Parlamenti; Zbatimi i kerkesave te legjislacionit per energjite e rinovueshme dhe eficiences se energji
NK2	Menaxhimi dhe reduktimi i emetimeve të substancave të shtresës së ozonit	Zbatimi i dispozitave të Konventës së Vjenës, Protokollit të Montrealit dhe ngritja e sistemit kombëtar teë monitorimit, verifikimit dhe raportimit te gazeve

f) Menaxhimi i mbetjeve

Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve aq sa të reduktohen rreziqet për shëndetin publik, mjedisin, dhe tregtinë në përputhje me kërkesat e BE.

Hartimi i Planit Kombëtar për menaxhimin e mbetjeve është një projekt për të ardhmen. Ai përcakton objektiva sfiduese, por realiste, për menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve në Shqipërisë. I ndërtuar mbi një angazhim fondesh të konsiderueshëm nga ana e Qeverisë Shqiptare për të transformuar praktikat e Shqipërisë për mbetjet, ai përcakton drejtimin e politikave të Qeverisë për administrimin e qëndrueshëm të mbetjeve gjatë 15 viteve të ardhshme (deri 2025).

Menaxhimi i mbetjeve në vend është akoma në një nivel të ulë pasi sistemet për grumbullimin e mbetjeve të ngurta janë pajisur vetëm qytetet, por jo zonat rurale, sasia e mbetjeve që riciklohet është 10%, mbetjet asgjësohen kryesisht në vend-grumbullimet e mbetjeve, nga industritë dhe ato shtëpiake), sistemi i menaxhimit të mbetjeve të rrezikshme është shumë i dobët dhe pjesa më e madhe e grumbullimit të mbetjeve kryhet nga sektori privat, gjithashtu edhe impiantet e riciklimit janë ne pronësi te sektorit privat dhe ndërgjegjësimi i publikut për menaxhimin e mbetjeve është në nivele të uleta.

Duke pasur si qëllim arritjen e nivelit te standardeve të BE dhe punën që nevojitet është bërë një punë e madhe për përputhjen me legjislacionin e BE. Ky Plan do të do të ngrejë kuadrin për një përtëritje të planeve lokale dhe rajonale. Politikat Kombëtare për Mbetjet dhe Strategjia përcaktojnë drejtimin e politikave të Qeverisë Shqiptare për vazhdimësinë e menaxhimit të mbetjeve në 2025. Politika nënëvizon katër shtyllat kyçë te strategjive në lidhje me menaxhimin e mbetjeve në Shqipëri si dhe mekanizmat e reja që janë prezantuar për të lethesuar implementimin përmes këtij plani mbi politikën dhe objektivat strategjike të ekspozuar në Politikat Kombëtare për Mbetjet & Strategjine Kombëtare te Mbetjeve për Shqipërinë. MMPAU merr parasysh katër shtylla politike (PEBL), Planifikimin, Edukimin, Burimet & Legjislacionin në lidhje me implementimin e politikës dhe strategjisë nëpërmjet planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve.

Në Ndërtimin e një Shqipërie të Qëndrueshme Qeveria ka vendosur një objektiv të përgjithshëm për të siguruar përparimin drejt menaxhimit të qëndrueshëm të mbetjeve të Shqipërisë dhe arritjen e objektivave të Bashkimit Evropian në konvertimin e landfillevë në një metodologji të verifikueshme deri në vitin 2015, 2020 dhe 2025. Plani ka vendosur gjithashtu dy objektiva të përkohshme ku jane pasqyruar nevojat afatshkurtër për t'u përqëndruar mbi mbetjet bashkiake:

- për të rritur sasinë e mbetjeve të mbledhura nga autoritetet lokale të cilat janë ricikluar apo përzier në 25% deri në vitin 2015, dhe
- për të rritur sasinë e mbeturinave të mbledhura nga autoritetet lokale të cilat janë ricikluar apo përzier në 55% deri në 2020;

Tabela 23 - Objektivat Kombëtare në Menaxhimin e Mbeturinave

Masat	Përshkrimi	Masat kryesore prioritare publike
MM1	Përcaktimi i praktikave më të mira për menaxhimin e mbeturinave	Udhëzime për përgatitjen e planeve të menaxhimit te mbeturinave nga autoritetet lokale dhe rajonale dhe në standartet që do të aplikohen në përgatitjen e projekteve për menaxhimin e mbeturinave
MM2	Sistemi i planifikimit për menaxhimin e mbeturinave në vend në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar	Planifikimin, Edukimin, Burime njerëzore dhe përmirësim dhe përditsim i legjisacionit
MM3	Zbatimi i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave	Marrja e fondeve dhe zbatimi i projekteve prioritare mjedisore të investimeve për projektet e vendgrumbullimit të mbeturinave në Vlorë, Sarandë dhe Himarë Marrja e fondeve dhe zbatimi i projekteve prioritare mjedisore te investimeve për projektet e riciklimit të mbeturinave
MM4	Zbatimi i projekteve prioritare për menaxhimin e mbeturinave Faza II dhe III	Marrja e fondeve dhe zbatimi i projekteve prioritare mjedisore te investimeve për projektet e vend grumbullimit të mbeturinave- Faza II
MM5	Menaxhimi i mbeturinave të rrezikshme	Të ndalohet groposje e mbetjeve të rrezikshme dhe të aplikohen kërkesat për para trajtim të Direktives te Gorposjes. Plani kombëtar i menaxhimit të mbeturinave të rrezikshme.
MM6	Plotësimi i kuadrit ligjor për menaxhimin e mbeturinave	Ligji i Menaxhimit të Mbeturinave
MM7	Rritja e ndërgjegjësimit për çështjet e mbeturinave në mënyrë që të nxise sjellje të përgjegjshme	Fushata për të nxitur sjelljen miqësore ndaj mjedisit dhe përmirësimin e menaxhimit të mbeturinave

g) Ndotja akustike

Kontrolli i niveleve të zhurmës për sigurinë e popullatës

SKM parashikon që të arrihet deri në 2020, 100% e përputhshmërisë së kuadrit normativ me rregulloret e BE në fushën e zhurmave duke synuar njëkohësisht të reduktohet ndotja akustike me 20% në zonat kryesore urbane, krahasuar me vitin 2012 (vlerat mesatare të zhurmës gjatë periudhës së ditës te reduktohen nga 70 dB (A) në 56 dB dhe vlerat mesatare të zhurmës gjatë periudhës së natës të reduktohen nga 55 dB (A) ne 45 dB(A);

Tabela 24 - Objektivat për ndotjen akustike

Masa	Përshkrimi	Masat kryesore prioritare publike
NA1	Minimizimi i zhurmave në mjediset e mbyllura	Forcimi i zbatimit te legjislacionit per zhurmat; forcimi i zbatimit të ligjit të bashkëjetesës
NA2	Menaxhimi dhe reduktimi i zhurmave në mjediset e hapura	Rritja e numrit të stacioneve të monitorimit të zhurmave; Studimi dhe Vlerësimi i gjendjes së sinjalistikës rrugore dhe hekurudhere për zhurmat dhe propozimi i masave konkrete për ndërhyrje

Nivelet e zhurmës janë të përfshira tek indikatorët që ndiqen nga Programi Kombëtar i Monitorimit (Vendimi No.103, datë 31/03/2003). Niveli i zhurmave është monitoruar dhe rezulton në përgjithësi nën nivelin që mund të dëmtojë shëndetin. Sidoqoftë, gjatë ditës në shumë qytete pragu normal tejkalohet, ndërsa gjatë natës në përgjithësi është poshtë këtij pragu, me përjashtim të Tiranës.

Niveli i zhurmave në ndërtesa është në përputhje me cilësitë strukturore të tyre. Ulja dhe reduktimi i zhurmave nuk janë objekt i projektimit në ndërtesat tona. Deri më sot shumë pak është bërë për të adresuar çështjet e lidhura me nivelin e zhurmave. Standardet e zhurmave nuk janë vendosur për një aktivitet apo pajisje specifike, me përjashtim të aviacionit.

Duke qenë se nivelet aktuale të zhurmave nuk janë aq akute për shëndetin publik si faktorët e tjera, kjo çështje nuk është konsideruar si përparësore në një periudhë afatshkurtër. Pavarësisht, hapave për të kontrolluar zhurmat qe do të ndërmerrin në të

ardhmen si në rastin e automjeteve që kalojnë ne rrugë, si pjesë e masave për cilësinë e ajrit.

3.2.2. Objektivat Kombëtare të Planifikimit të Territorit (Ligji 107/2014)

Që nga Korriku i viti 2014, Shqipëria ka kthyer faqe të re në rrugën drejt arritjes së standardeve të BE në planifikimin hapësinor dhe zhvillimin e qëndrueshëm të territorit në hyrjen në fuqi të **Ligjit 107/2014 për Planifikimin dhe zhvillimin e territorit** dhe akteve nën ligjore, i cili zëvendëson Ligjin 10119/2011 për *Planifikimin Territorial*. Kjo strukturë e re ligjore krijon sistemin e planifikimit territorial të Shqipërisë nëpërmjet krijimit të dy institucioneve, si dhe instrumenteve dhe procedurave që karakterizojnë praktikat bashkëkohore të planifikimit Evropian dhe sistemit të menaxhimit të tokës. Kompetencat e planifikimit të territorit janë ndarë midis autoritetave të planifikimit kombëtare dhe lokale.

Bazuar në këtë kuadër të ri, është paraparë që i gjithë territori i Shqipërisë do të pajiset me plane lokale që duhet të përgatiten nga njësitë e qeverisjes vendore qoftë në veçanti ose së bashku me njësi të tjera, për të gjithë territorin duke mbuluar kufijtë e tyre administrative. Planet lokale duhet të mbështesin qëllimin e mëposhtëm gjithëpërfshirës, siç thuhet në nenin 1, duke synuar:

Tabela 25 - Planifikimi i Territorit

Masat	Përvetues
PT1	të sigurojë zhvillimin e qëndrueshëm të territorit, nëpërmjet përdorimit racional të tokës dhe të burimeve natyrore;
PT2	të vlerësojë potencialin aktual e perspektiv për zhvillimin e territorit në nivel kombëtar e vendor, në bazë të balancimit të burimeve natyrore, të nevojave ekonomike e njerëzore dhe interesave publikë e privatë, duke bashkërenduar punën për: i) mbrojtjen e burimeve natyrore, si: toka, në veçanti toka bujqësore, ajri, uji, pyjet, flora, fauna, peizazhet; ii) krijimin e garantimin e territoreve të ndërtueshme, të organizuara në mënyrë të harmonizuar e funksionale, duke i dhënë përparësi hapësirës publike, mundësisë së banimit për të gjitha shtresat ekonomike e sociale, krijimit të infrastrukturës fizike të përshtatshme për nxitjen e investimit në ushtrimin e veprimtarive ekonomike, sociale e kulturore, lehtësimit të përdorimit të sigurt të shërbimeve e komoditeteve publike, të transportit, komunikimit dhe infrastrukturës, përfshirë territorët e përshtatura; iii) nxitjen e jetës ekonomike, shoqërore e kulturore në nivel kombëtar e vendor; iv) garantimin e burimeve të furnizimit të mjaftueshëm dhe veçanërisht atij jetësor; v) garantimin e kushteve të sigurisë së jetës dhe të shëndetit publik, rendit publik dhe sigurisë kombëtare; vi) nxitjen e zhvillimit të balancuar rajonal për të siguruar shpërndarje të qëndrueshme të popullsisë në vend në bazë të burimeve.
PT3	të nxitë veprimet e duhura për mbrojtjen, restaurimin dhe rritjen e cilësisë së trashëgimisë natyrore e kulturore dhe për ruajtjen e shumëlojshmërisë

	biologjike, zonave të mbrojtura, monumenteve të natyrës, zonave të ndjeshme mjedisore dhe të peizazhit;
PT4	të mundësojë të drejtën e përdorimit e të zhvillimit të pronës, në përputhje me dokumentet planifikuese dhe sipas legjislacionit mjedisor në fuqi;
PT5	të krijojë kushte të përshtatshme e të drejta dhe shanse të barabarta për banim, veprimtari ekonomike e sociale për të gjitha kategoritë sociale, kohezion ekonomik e social dhe gjëzim të të drejtave të pronësisë;
PT6	të sigurojë që autoritetet kombëtare e vendore të planifikimit të hartojnë e të përditësojnë rregullisht dokumentet e planifikimit, sipas kërkesave të tregut dhe nevojave sociale;
PT7	të sigurojë që autoritetet e planifikimit të bashkërendojnë veprimtaritë e tyre planifikuese për të nxitur planifikimin e harmonizuar e të integruar të territorit;

Për më tepër siç shprehet dhe në Nenin 20, objektivat e *Planit të Përgjithshëm Vendor* duhet të jenë:

- a) *balancimi i nevojave dhe interesave kombëtarë e vendorë për zhvillimet në territor;*
- b) *krijimi i kushteve për një zhvillim të qëndrueshëm në territor dhe sipas parimeve të këtij ligji;*
- c) *drejtimi i zhvillimit të sistemeve të banimit e sistemeve të tjera të ndërtueshme*
- d) *rregullimi i përdorimeve të tokës, intensitetit e shtrirjes së ndërtimit në sistemet natyrore, bujqësore dhe urbane të territorit*
- e) *planifikimi i programeve dhe masave për të garantuar rigjenerimin urban, mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore, të tokës së kultivueshme, peizazheve dhe hapësirave të gjelbra;*
- f) *rregullimi i vendndodhjes dhe programeve për infrastrukturat publike e servitatet publike, sipas këtij ligji;*
- g) *rregullimi i ruajtjes, përdorimit dhe, sipas rastit, mbarështimit të zonave të mbrojtura natyrore dhe historike, sipas kërkesave të legjislacionit në fuqi.*

3.3. Objektivat e Veçanta të VSM

Duke marrë në konsideratë:

- Sfidat kyçe mjedisore të zonës së studimit;
- Objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm ndërkombëtar;
- Objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm të BE-së;
- Përbledhja e objektivave kombëtare të planifikimit të territorit.

Konsulenca e VSM-se ka përpiluar një grup prej 10 Objektivash gjithë-përfshirëse të VSM-së, të cilat janë përdorur në kapitujt në vazhdim në mënyre që të:

- Vlerësoj efektet e pritshme mjedisore dhe shëndetësore të skenarëve alternative (Kapitulli 4);

- Vlerësoj në detaje efektet e pritshme mjedisore dhe shëndetësore të politikave të Planit dhe projekteve (Kapitulli 5); dhe
- Të ndërtojë sistemin e propozuar të monitorimit të VSM-se, (Kapitulli 6).

Tabela 25 tregon rëndësinë dhe lidhjen e çdo objektivi të VSM-së me objektivat e sipërpërmendur kombëtare, të BE-së dhe atyre ndërkombëtare të zhvillimit të qëndrueshëm, si edhe kërkesat e përcaktuara nga legjislacioni i VSM-së:

Tabela 26 - Lidhja e Objektivave të VSM me objektivat ndërkombëtare dhe ato kombëtare të zhvillimit të qëndrueshëm si dhe kërkesave të legjislacionit të VSM-së						
Objektivat e VSM-së		Lidhja e Objektivave të VSM-së me:				
		Sfidat kryesore mjedisore	Objektivat ndërkombëtar e	Objektivat Kombëtare	Sistemin territorial	Kërkesat e legjislacionit të VSM-se
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqënen e tyre	1,2	ME-10, ME-8, ME-2,	CA-2, CA-4, CA-5, PT1, PT2, PT6	Infrastruktura, Urban	Klima, Ajri, Shëndeti njerezor
2	Përmirësimi i infrastrukurës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	2	ME-6, ME-3, ME-5	CA-3, MM1, MM2, MM3, MM4, MM5, MM6, MM7, PT2,	Infrastruktura, Urban, Ujor	Shëndeti njerezor, Uji, Toka, Ajri
3	Përmirësimi i infrastrukurës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	1,2,3	ME-6	MBU1, MBU2, MBU3, MBU4, MBU5, MBU6, MBU7,	Infrastruktura, Urban, Ujor, Natyror	Toka, Uji, Ajri, Shëndeti njerezor
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë	4, 5, 10	ME-12	CA 5, PT1, PT2, PT3, PT4, PT5, PT7	Urban	Toka / Shëndeti njerezor, Klima, Uji, Ajri, Trashegimi

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore

	shërbime publike përrritjen e cilësisë së jetës së banorëve					Kulturore, Vlerat materiale
5	Reabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	5, 4	ME-11, ME-16	CA-5, PT1, PT2, PT4, PT5, PT7	Infrastrukturor, Urban	<i>Shëndeti njerëzor, Peizazhi, Vlerat materiale, Trashëgimia kulturore</i>
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	6, 2, 1	ME-8, ME-4, ME-14	MT-2, MT-3, MT-4, PT2, PT6, PT7,	Bujqesor, Natyror	<i>Uji, Toka, Shëndeti njerëzor, Biodiversiteti, Fauna, Flora,</i>
7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve	7	ME-12, ME-8	MT-1, MT-2, MT-3, MT-4, MM7, PT2, PT5, PT6, PT7	Bujqesor, Urban	<i>Uji, Mjediset natyrore / Toka, Vlerat materiale</i>
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	2, 3, 8	ME-4, ME-7, ME-12, ME-16, ME-17	B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, PT2, PT3, PT7	Natyror	<i>Shëndeti njerëzor/ Biodiversiteti, Toka, Ajri, Uji, Peizazhi, Mjediset natyrore</i>
9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	9	ME-14, ME-12	B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, PT2, PT3, PT7	Urban, Natyror	<i>Peizazhi, Trashëgimia kulturore/ Vlerat materiale</i>
10	Mbështetja e fermerëve përrritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në	10	ME-13, ME-14, ME-15, ME-17	MT-2, MT-3, MT-4, PT2, PT6, PT7,	Bujqesor, Urban, Infrastrukturor	<i>Biodiversiteti, Toka, Uji, Klima, Ajri, Peizazhi, Trashëgimia kulturore</i>

	zonë					
11	Rritja e kapacitetave të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve		ME-1, ME-8, ME-12, ME-13, ME-14	B7, MT4, MM1, MM2, MM7, PT2, PT5,	Urban, Infrastrukturor	Uji, Toka, Ajri, Biodiversiteti, Shendetinjerezor
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit		ME-12, ME-15, ME-17, ME-7, ME-4,	B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, PT2, PT3, PT7	Urban, Natyror	Vlerat monetare, trashegimia kulturore, biodiversiteti

Tabela 27 jep Objektivat e zgjedhura te VSM-së, duke dhënë një përshkrim të shkurtër të problematikave të cilat janë marrë në konsideratë për çdo objektiv. Ngjyrimet përfaqësojnë kategorinë përfshirëse të elementit të qëndrueshmërisë me të cilin ka më shumë lidhje për secilën nga objektivat:

- Objektivat 1 deri 3 të VSM-së, i referohen kryesisht problemeve të infrastrukturës, rehabilitimin e rrugëve, zhvillimin e infrastrukturës për prodhim energjie, parandalimin e ndotjes të ujit dhe pijshëm, menaxhimin e ujrate të zezave dhe ndotjes së tokës ;
- Objektivat 4 deri 5 të VSM-së, mbulojnë problemet e zhvillimit te qëndrueshëm lidhur me turizmin kulturor dhe rehabilitimin e zonave publike;
- Objektivat 6 deri 7 të VSM-së, kanë të bëjnë me menaxhimin e tokës bujqësore dhe zhvillimin e agroturizmit;
- Objektivat 8 deri 9 lidhen me ruajtjen e burimeve natyrore, parandalimin e shfrytëzimit pa kriter të tyre dhe zhvillimin e një turizmi të qëndrueshëm natyror;

Objektivat 10 deri 12 i referohen ndërgjegjësimit të popullatës për ruajtjen e mjedisit, vlerave kulturore e natyrore, si dhe mbështetja e tyre për të nxitur zhvillimin agrokulturor.

Tabela 27 - Përshkrimi i Objektivave të VSM-së

Objektivat VSM		Përshkrimi
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqënen e tyre	Rendësia e pasjes së infrastrukturës është shumë e rëndësishme pasi i hap rrugë zhvillimit ekonomik dhe turistik të zones, minimizon ndotjen e ajrit dhe akustike

2	Përmirësimi i infrastrukturës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovalueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	Investimi në burime alternative të prodhimit të energjisë elektrike me fokus në energjinë e rinovalueshme diellore, të erës, energjinë e prodhuar nga gazi natyror dhe shfrytëzimin e burimeve hidrike në mënyrë të qëndrueshme, do të krijojnë mundësi për zhvillimin e ekonomisë; Nxit zhvillimin/ndërtimin e mjeteve të përshtatshme për asgjësimin e sigurte të mbetjeve, rehabilitimin e vendgrumbullimit ekzistues informale të mbetjeve; përmirëson sistemin e grumbullimit; promovon ripërdorimin dhe riciklimin, kontribuon në reduktimin e mbeturinave;
3	Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	Mbron burimet ujore dhe parandalon dhe minimizon ndotjen e tij, minimizon konsumin, promovon riciklimin e ujit, nxit investimet në infrastrukturë; Promovon zhvillimin e impianteve të trajtimit të ujrale të zeza; zgjerimin e rrjetit të kanalizimeve për të mbuluar vendbanimet ekzistuese, të sigurojë mbulimin adekuat të rrjetit për zhvillimet e ardhshme; të parandaloje dhe të zvogëloje ndotjen nga veprimtaritë produktive (turizmi, bujqësia dhe blegtoria)
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve	Nxitja e masave për mbrojtjen efektive dhe restaurimin e vendbanimeve tradicionale, monumenteve te kulturës dhe vendeve me interes; promovon rregullat e ndërtimit që respektojnë dhe përmirësojnë aspektet ekzistuese dhe karakterin urbane
5	Rehabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	Përmirëson, reduktimin dhe parandalimin e ndryshimeve te peizazhit urban; promovon modelet e zhvillimit dhe format që janë në përputhje me karakterin e peizazhit, zhvillon dhe rivendos karakteristikat dhe vlerat lokale të peizazhit, mbrojtjen e cilësive piktoreske dhe pamjeve te vecanta; Redukton dhe parandalon fenomenet e shpërndarjes urbane kaotike, promovimin e zhvillimit në pole te organizuara kompakte; konsolidon strukturën urbane dhe përmirëson strukturën tradicionale të vendbanimeve
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	Nxit planifikimin e përdorimit të tokës që ka për qëllim të rregulloje konfliktet ekzistuese të përdorimit, si dhe nxit përdorimin e duhur kompleks te saj; mbron zonat ekologjikisht të ndjeshme. Nxit zhvillimin e buqesise organike dhe promovimin e markave lokale te produkteve buqesore dhe blegtoriale.

7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve	Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit, me theks të veçantë për të përmirësuar cilësinë dhe për të zgjeruar gamën e shërbimeve, si dhe kohëzgjatjen e sezonit turistik, në mënyrë që të mbështes një ekonomi të larmishme lokale, bazuar në funksionimin suplementar të veprimtarive prodhuese
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	Mbrojtja e biodiversitetit te zonës, duke përfshirë faunën dhe florën lokale; mbrojtjen dhe rivendosjen e llojeve te habitateve; mbrojtjen e objekteve natyrore dhe pyjeve, rritjen e sipërfaqeve te zonave te mbrojtura (natyrake dhe peizazhet)
9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	Forcimin e tregut lokal të punës, sidomos nëpërmjet krijimit të cilësisë së lartë dhe te përhershëm, të punësimit në turizëm, në mënyrë që të kthejë trendët aktuale të rënies demografike dhe për të térhequr popullatën e re (veçanërisht emigrantët), si banorë të përhershëm në zonë Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit, me theks të veçantë për të përmirësuar cilësinë dhe për të zgjeruar gamën e shërbimeve, si dhe kohëzgjatjen e sezonit turistik, në mënyrë që të mbështes një ekonomi të larmishme lokale, bazuar në funksionimin suplementar të veprimtarive prodhuese
10	Mbështetja e fermerëve përritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë	Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit, me theks të veçantë për të përmirësuar cilësinë dhe për të zgjeruar gamën e shërbimeve, si dhe kohëzgjatjen e sezonit turistik, në mënyrë që të mbështes një ekonomi të larmishme lokale, bazuar në funksionimin suplementar të veprimtarive prodhuese. Kthimin gradual te fermave bujqësore ne qendra te nxitjes se turizmit agrokulturor dhe kulinar.
11	Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve	Nxit planifikimin e përdorimit të tokës që ka për qëllim të rregulloje konfliktet ekzistuese të përdorimit, si dhe nxit përdorimin e duhur kompleks te saj; mbron zonat ekologjikisht të ndjeshme. Monitoron me mire treguesit mjedisor dhe zbatimin e VSM.
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit	Promovon veprimet dhe masat që kontribuojnë përritjen e vetëdijes për mjedisin të popullsisë lokale, biznesit dhe vizitorëve; mbështet pjesëmarrjen e publikut në vendim marrje dhe zhvillim, ndikon në shëndetin e popullatës

3.4. Përbledhje e Objektivave

Hartimi dhe ndërtimi i Strategjive Kombëtare në pjesën më të madhe të tyre janë në përputhje me strategjitet e vendeve të Bashkimit Evropian, si p.sh ato për ndryshimet klimatike, në zhvillimin e biodiversitetit të qëndrueshëm dhe pak a shumë me shtatë objektivat e veçanta të tematikave strategjike të Planit te Veprimit Mjedisor 6 të BE-së edhe pse fillimisht me element të reduktuar të synuara. Në parim qasja për VSM në rastin e Bashkisë Delvinë ka ndjekur, së pari përputhshmërinë me objektivat kombëtare të zhvillimit të qëndrueshëm që përbejnë shumicën e atyre ndërkomëtare. Kur kjo përputhshmëri nuk ka qenë e mundur apo e zbatueshme, në rastin kur politikat kombëtare nuk janë përputhur akoma me ato ndërkomëtare, është marrë parasysh eksperiencia ndërkomëtare dhe është trajtuar mbi bazën e kapaciteteve dhe mjedisit administrativ e ekonomik të Bashkisë, siç është ndryshimi i klimës dhe aktiviteteve te lidhura me te dhe veprimet ndërgjegjesuese.

Në Planin e zonës në studim Objektivat e VSM, që do trajtohen me gjërisht në kapitujt e mëposhtëm, janë shumica e objektivave të VSM të lidhura me objektivat e BE-së për zhvillim të qëndrueshëm, të cilat nga ana e tyre janë të përfshira në masë të madhe në Planin e objektivave Kombëtare.

Në plan të parë mbahet gjithnjë ruajtja e parametrave mjedisor duke patur parasysh këtu rëndësinë kombëtare dhe ndërkomëtare të zonave të mbrojtura, parqet kombëtare dhe të biodiversitetit të lidhur ngushtë me konservimin e saj duke u bazuar në qëllimet dhe objektivat e Strategjisë Pan-Evropiane të Larmisë Biologjike dhe Peizazhere.

Lidhur me Objektivat e Zhvillimit të Mijëvjeçarit, plani i dhe VSM-ja përkatëse kanë adresuar çështjet e " Reduktimin e Varfërisë se skajshme" nëpërmjet zhvillimit të komponentit ekonomik të planit, qasjes në shkollat fillore (duke ofruar jo vetëm një plan për këtë nivel të ulët të arsimit, por edhe për ato të nivelit të arsimit të mesëm), për të siguruar një mjedis të qëndrueshëm, një qëllim që mund të përdoret akoma nga VSM dhe plani është "*krijimi i Partneritetit Global për zhvillim*". Krijimi i partneritetave ndërkomëtare me qytete të tjera të ngashme, por në nivelin më të përparuar (në aspektin e zhvillimit ekonomik, planifikimi mjedisor dhe atij urban), mund të ndihmojë bashkinë për të marrë njohuri dhe përvojë në përpjekjet e saj për të ndjekur objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm në nivel kombëtar dhe ndërkomëtar.

Kështu, përveç shtatë strategjive të përmendura më sipër, të tjerat janë më rigorozë, si ajo e ndjekur për parandalimin e mbeturinave dhe riciklin, për mbrojtjen e tokës, për mjedisin detar /ujë, cilësinë e ajrit në përshtatjen graduale, sikurse edhe përdorimin e qëndrueshëm të pesticideve për ruajtjen e shëndetit të popullatës, metodat ndërtimore bioklimatikisht te qëndrueshme etj.

Zonat e mbrotjura dhe biodiversiteti

Bashkia Delvinë është një zonë me larmi terrenesh (karakterizohet nga fusha, kodra dhe male të larta) dhe habitatesh (kullota, fusha, pyje etj) e si rrjedhojë ajo ka një shumëlojshmëri biodiversiteti. Gjithashtu ajo përfshin edhe trajtimin e zonave të mbrojtura me VKM dhe që zhvillohen sipas një plan menaxhimi të miratuar. Kjo përbën një element të

rëndësishëm të objektivave të VSM. Plani respekton objektivat kombëtare (B1,B3) dhe ato ndërkombëtare. Gjithashtu në Plan shqyrtohen mënyrat e zhvillimit të qëndrueshëm duke respektuar habitatet.

Menaxhimi i Burimeve Ujore

Burimet ujore në Bashkinë Delvinë janë të shumta ku mbrojtja e tyre dhe shtrirja e rrjetit të shpërndarjes përbënë një nga objektivat kryesore të VSM-së. Bashkia Delvinë plotësimin e nevojave për ujë të pijshëm e ka të lidhur me akuferët karstikë dhe me akuferët me porozitet ndërkokrrizor të shkrifët me ujëpërcjellshmëri shumë të lartë – të lartë.

Burimet më të rëndësishëm që janë kaptazhuar ose që do të përdoren në të ardhmen përfurnizimin me ujë të popullsisë dalin ngaakuiferi karstik i Malit të Gjerë, akuiferi karstik i Qesaratit dhe ngaakuiferi karstik i Shendenik - Livinë – Krongjit. Aktualisht pjesa më e madhe e fshatrave të Bashkisë Delvinë furnizimin me ujë e realizojnë nga burimet që dalin ngaakuferët karstikë që përmendëm më sipër.

Mbrojtja e Tokës

Mbrojtja e tokës përbën edhe një nga objektivat kryesore të VSM të Bashkisë Delvinë. Duke e vënë në dukje karakterin bujqësor të zonës në studim si dhe zhvillimin e agroturizmit, si një mundësi përpërmirësimin e jetës në zonë, mbrojtja e tokës përbën një nga objektivat kryesore të planit. Plani parashikon investime përiptaftësimin e tokave në rrezik përmbytje në zonën fushore përmes rigjenerimit të sistemit të drenazhit apo atij kullues ekzistues, përmirësimin e bonitetit të tokave, ruajtjen e tokave bujqësore nga ndërtimet e shpërndara të karakterit industrial apo familjar etj, duke reflektuar kështu plotësimin e objektivave kombëtare (MT1, PT4, BJ-5) dhe ndërkombëtare. ME-8, ME-4)

Cilësia e Ajrit

Në Bashkinë Delvinë monitorimi i ajrit nuk është realizuar nga institucionet përkatëse por zonat me pyje dhe prania e ulët e investimeve bëjnë që ajo të karakterizohet nga një cilësi ajri e pastër. Po ashtu cilësia e dobët e rrugëve dytësore në stinën e verës gjatë lëvizjes së automjeteve krijon ngritjen e grimcave të pluhurit. Plani parashikon investime në infrastrukturën përkatëse që do të sjellin minimizimin këtyre presioneve. Objektivat e VSM-së i përfshijnë në mënyrë indirekte çështjet e mësipërme duke plotësuar edhe objektivat përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare.

Menaxhimi i Mbetjeve dhe kanalizimet e ujrate të ndotura

Referuar sasisë së mbetjeve të gjeneruara përfryme, përzonat rurale, sasia e mbetjeve të prodhua është 0.4 kg/person/ditë, ndërsa përzonat urbane me popullsi deri në 25 000 banorë, kjo sasi prodhimi mbetjesh është 0.7kg/person/ditë. Aktualisht bashkia Delvinë mbetjet urbane i depoziton në Landfillin e Bajkajt me kapacitet $365\,000\text{ m}^3$ dhe i cili është llogaritur për depozitimin e $25\,000\text{ m}^3$ mbetje në vit. Ndërtimi i venddepozitimit të mbetjeve urbane në fshatin Bajkaj, njësia administrative Vergo, i ka dhënë zgjidhje

problemit të menaxhimit të mbetjeve urbane për bashkitë Delvinë, Finiq, Sarandë dhe Konispol të qarkut Vlorë.

4. Skenarët Alternativë

4.1. Hyrje-Metodologja

Për realizimin e VSM-se, ekipi i eksperteve duhet të vlerësojë efektet e mundshme mjedisore, sociale dhe ekonomike të Planit Vendor, si dhe të skenarëve të arsyeshëm që mund të ndiqen pa ekzistencën e këtij Plani specifik Vendor. Roli i VSM-së nuk është për të vendosur mbi zgjedhjen e alternativave, por të japi informacion mbi ecuritë përkatëse të performancës mjedisore, shoqërore dhe ekonomike të alternativave të ndryshme, në mënyrë që të lehtësojë marrjen e vendimeve midis palëve të interesuara dhe të ofrojë amendamente pozitive dhe shtesa, në mënyrë që të përsosen dhe finalizohen udhëzimet e Planit Vendor.

Skenarët e ekzaminuar janë formuluar gjatë hartimit të Planit Vendor (specifisht, gjatë fazës së Strategjisë dhe Vizonit të bashkisë Delvinë). Duke marrë parasysh se, forma dhe intensiteti i zhvillimit të bujqësisë dhe agro-turizmit përbën faktorin kyç për të përballuar presionet dhe kërcënimet mjedisore për Delvinën, ndonëse ajo mund të shërbejë si katalizator për të promovuar mundësitet për zhvillim të qëndrueshëm lokal, skenarët e shqyrtuar janë strukturuar mbi një vizion të zhvillimit të bujqësisë e blegtorisë në të ardhmen, duke e gërshetuar atë me turizmin. Nisur nga predispozita për të mbështetur propozimet dhe alternativat më të mira të Planit, konsulenti ka vlerësuar në raport me objektivat e VSM-së, 3 skenarë alternativë ku përfshihen:

- 1) **Skenari ekzistues (zero):** ku në Bashkinë Delvinë do të vazhdojë trendi aktual i zhvillimit të sektorit bujqësor të fragmentuar dhe me të ardhura të pakta për shkak edhe të mungesës së infrastrukturës së domosdoshme.
- 2) **Skenari i zhvillimit bujqësor:** ky skenar promovon zhvillimin e intensifikuar të sektorit konkurues të bujqësisë dhe blegtorise në Delvinë përmes investimeve publike. Ky skenar sugjeron përmirësimin e infrastrukturës së grumbullimit të prodhimeve, të ujitjes etj duke rritur kështu prodhimin dhe eksportet.
- 3) **Skenari i tretë (skenari i propozuar):** është ai që promovon dhe shkon drejt prodhimeve bujqësore dhe blegtorale lokale cilësore organike per te furnizuar qendrat e rendesishme turistike te Sarandes dhe Gjirokastres, i dhe duke rritur interesin për agro-turizëm zonën e Delvinës si një destinacion i veçantë.

Në kuadrin e komenteve të mësipërme, vlerësimi i kryer në pikën 4.2 bazohet mbi logjikën që është zhvilluar gjatë hartimit të Planit Vendor, duke bërë një vlerësim sistematik të të gjitha opsiioneve në bazë të objektivave të VSM, identifikuar në kapitullin 3. Në çdo rast, vlerësimi është strukturuar në mënyrë që të nxjerrë në pah efektet pozitive të të gjitha

alternativave, me qëllim që të evidentojë çështje të caktuara që duhet të përfshihen në skenarin te fundit.

Vlerësimi përmban një përshkrim të ndikimeve të pritshme të çdo alternative kundrejt objektivave të VSM-së dhe është paraqitur grafikisht në një sistem simbolesh me shkallë graviteti, ku:

- + + simbol që përdoret, kur ndikimi i pritshëm konsiderohet si pozitiv;
- + simbol që përdoret, kur ndikimi i pritshëm konsiderohet të ketë potencial pozitiv;
- - - simbol që përdoret, kur ndikimi i pritshëm konsiderohet si negativ;
- - simbol që përdoret, kur ndikimi i pritshëm konsiderohet të ketë potencial negativ;
- 0 simbol që përdoret, nëse një alternativë pritet të ketë ndikim neutral;
- ? simbol që përdoret, në rastet kur një shkallë e konsiderueshme e pasigurisë karakterizon vlerësimin, meqenëse impakti varet shumë në marrëveshjet e zbatimit.

Në rastet kur një alternativë zhvillimi mund të ketë njëherazi dy efekte, pozitive dhe negative:

- ose në pjesë të veçanta të territorit në të njëjtën kohë;
- ose në të gjithë zonën e studimit në periudha të ndryshme me kalimin e kohës,

në një mënyrë që nuk do të jetë e mundur për të siguruar një klasifikim të përgjithshëm (do të përdoret simboli + / -).

Pjesa e fundit (4.3) ofron një vlerësim **krahasues** të të gjithë skenarëve në formate tabelore. Tabela tregon rezultatin e përgjithshëm të se cilës alternativë dhe ndihmon për të identifikuar pikat e forta të çdo alternative. Qëllimi i këtij ushtrimi është që të nxjerr në pah çështjet e veçanta dhe mundësítë zhvillimore që duhet të integrohet në Skenarin përfundimtar të përzgjedhur.

4.2. Vlerësimi i Skenarëve

Skenari 1: Skenari egzistues (zero ose asgjë):

Skenari egzistues bazohet në vazhdimësinë e trendeve egzistuese. Zona do të vazhdojë të ketë një rritje modeste të sektorit të bujqësisë por me të ardhura modeste duke vonuar kështu kthimin e investimeve si pasojë e mungesës së investimeve në infrastrukturë por edhe të strukturës së fragmentuar të tokës bujqësore. Eksportet do të vazhdojnë të kryhen të pastrukturuara dhe në mungesë të mbështetjes së nevojshmë dhe të bashkëpunimit ndërkufitar. Delvina do të vazhdojë të jetë një zonë e largët kufitare ku shkëmbimet ndërkufitare do të vazhdojnë të mbeten në nivele të ulta, numri i vizitorëve po ashtu dhe frekuentimi i turistëve do të jetë rastësor dhe më së shumti sezonal. Afërsia me Gjirokastren, Sarandën, Ksamili dhe Butrintin nuk do të sjellë asnjë ndikim shtesë në trendin e zhvillimit të Delvinës. Gjithashtu edhe trashëgimia kulturore e Delvinës do të rrënohej edhe më tej si pasojë e mungesës së interesit të vizitorëve dhe mungesës së investimeve.

Aksesibiliteti i zonave malore të bashkisë do të mbetej i vështirë sikurse është edhe sot për shkak të mungesës së investimeve në infrastrukturë. Po ashtu një pjesë e madhe e mungesës së infrastrukturës që lidhet me ujitjen, kanalizimet, ujin e pijshëm etj do të mbeten në nivele jo të përshtatshme sidomos për zonat malore. Efekti i mungesës së investimeve të kombinuara me problemin demografik do të ndihen seriozisht në braktisjen e aktiviteteve tradicionale bujqësore. Forma e organizimit hapësinor do karakterizohet nga shpërndarje ekstreme, do të vazhdojë degradimi i fshatrave, pasi nuk do të kenë mundësi për investime publike dhe private për t'i rinovuar.

Tabela 28 - Vlerësimi i Skenarit 1: Skenari egzistues (zero)

	Objektivat e VSM-së	Rëndësia e Ndkimit	Përshkrimi i Ndkimit
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqenien e tyre	--	Mungesa e investimeve gjithpërfshirëse në infrastrukturë zonën në studim nuk do të sjellë përmirësimë të shpejta në drejtim të erozionit, shpyllëzimit etj duke e përkeqësuar situatën egzistuese.
2	Përmirësimi i infrastrukturës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	+/-	Mungesa e investimeve në përmirësimin e infrastrukturës energjitike do të sillte një mungesë të zhvillimit ekonomik dhe të cilësisë të jetesës, por nga ana tjetër do mbrohej biodiversiteti, duke mos lejuar degradimin e baseneve ujore dhe mbrojtja e pejsazhit natyror. Përmirësimet në menaxhimin e mbeturinave mund të pritet si pjesë e zbatimit të një zgjidhje të gjerë rajonale. Megjithatë, praktikat e paqëndrueshme në nivelin lokal (grumbullimi problematik i mbeturinave për shkak të zhvillimit të shpërndare dhe qasjen e dobët, nën financimi i funksionimit të shërbimit, ndërgjegjësimi i ulët mjedisor i popullsisë), priten të vazhdojnë, potencialisht duke kundër-balancuar efektet e përgjithshme pozitive.
3	Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	--	Mungesa e trajtimit të ujërave të zeza dhe ujrade të ndotur e në mënyrën e duhur, prania në një rast e varrezave të fshatit në brigjet e rezervuarit pritet të kenë ndikim në vazhdim negativ në trupat ujore te zonës. Pranë rezervuarëve që shërbejnë si burime të mundshme argëtimi dhe për qëllime bujqësore në zonë kërkon një mbrotje, që ky

			Iloj skenari nuk e siguron. Mungesa e investimeve serioze në rrjetin e shpërndarjen si dhe prania e gropave septike dhe mungesa e trajtimit të ujrate të ndotura krahas shtimin dhe përdorimit të pesticideve cënon në vazhdim cilësinë e ujit të pijshëm.
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve	-	Investimet e pamjaftueshme publike dhe private për restaurimin e monumenteve, ndërtesave dhe hapësirave publike, rregullore e dobët e vendhdodhjes dhe projektimit të ndërtimeve, priten të çojnë në degradimin e mëtejshëm të trashëgimisë kulturore lokale, formën urbane dhe peizazhin urban.
5	Reabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	-	Zhvillimit i deritanishëm ku ka një shpërndarje dhe shtrirje urbane përtëj zonave tradicionale të banimit, zënia e vazhdueshme e tokës bujqësore për zhvillimin, degradimi i fshatrave tradicionale për shkak të investimeve të pamjaftueshme publike dhe private për renovim, priten të nxjerrin në pah ndikime aktuale të rëndësishme negative ne peizazh.
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	-	Vazhdimi i praktikës aktuale të ndërtimit të godinave të magazinimit, të banimit dhe për qëllime të tjera, të mungesës së investimeve në infrastrukturë për një menaxhim të qëndrueshëm të tokës bujqësore do të sjellë varfërimin e tokës bujqësore.
7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetës së banorëve	-	Zhvillimi sipas këtij skenari do të sillte rritje të popullsisë në zonat fushore të bashkisë dhe një braktisje të zonave malore të saj por nuk do sillte asnjë ndikim pozitiv në drejtim të agroturizmit apo dhe turizmit të mirëfilltë. Mungesa e investime do të çojë në rënia demografike deri në rrethin vicioz të braktisjes dhe degradimin e fshatrave të thella dhe tradicionale dhe aktivitetet bujqësore.
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	-	Modeli i zhvillimit hapësinor lidhur me këtë skenar (zhvillimi në vendet natyrore dhe tokave bujqësore, mbrojtjen e ulët të pyjeve dhe tokave pyjore, rregullimin e dobët te veprimtarive ndotëse dhe mundësive të kufizuara / financimet për zhvillimin e rrjetit të shërbimeve bazë), pritet të nxjerrë në

			pah fenomene të fragmentimit te habitateve dhe rritjen e presioneve aktuale mbi mjedisin natyror.
9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	+/-	Nëse nuk ka promovim të vlerave turistike të zonës do ketë impakt negativ tek ekonomia e vendit por gjithashtu dhe mungesë investimesh, por nga ana tjetër duke mos ndikuar dora e njeriut, natyra do të ishte e mbrojtur
10	Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë	+/-	Zhvillimi sipas këtij skenari do të sillte mungesen e investimeve në këtë sektor dhe si pasojë rënien demografike, braktisjen e tokave bujqësore, dhe ulja e cilësisë të tokave
11	Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve	-	Duke ndërmarrë ndërhyrje shumë të kufizuara, masat dhe veprimet për të përmirësuar cilësinë e mjedisit nuk krijojnë shpresa për një ndryshim pozitiv në ndërgjegjen mjedisore të popullatës lokale dhe bizneseve
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit	--	Modeli i zhvillimi i cili është i lidhur me këtë skenar pritet të çojë në shpërndarjen e skajshme të godinave për qëllime biznesi por edhe për qëllimi strehimi duke rritur shtrirjen urbane, duke theksuar trendët aktuale të zhvillimit të shpërndare dhe të ndryshimit të strukturës tradicionale të vendbanimeve. Modeli i rezultuar i zhvillimit pritet të nxjerrin në pah ndikime aktuale të rëndësishme negative dhe në drejtim të strukturës së banimit duke mos qenë e mundur të sigurohet aksesi ndaj burimeve ujore të kontrolluara, ujrave të zeza etj..

Skenari 2: Zhvillimi i sektorit bujqësor

Skenari i dytë promovon zhvillimin e thelluar të sektorit më të zhvilluar dhe garues në zonë, atij bujqësor përmes investimeve dhe mbështetjes publike. Ndërtimi i planifikuar i një qendre magazinimi të prodhimeve bujqësore dhe blegtoreale do të nxiste zhvillimin e eksporteve në mënyrë më të organizuar. Rritja e prodhimit do të nxiste investimet private por vetëm në zonat e zhvilluara bujqësore duke e mos barazpeshuar trendet e zhvillimit, demografike etj. Infrastruktura do mund të përmirësohet përmes investimeve publike por tërheqja dret zonave malore dhe të largta do të ishte e ulët si pasojë mungesës së interesit dhe shtysave turistike. Delvina do të mbetej një qendër shërbimesh por duke qenë se është larg zonave të tjera, do të nxitej afrimi i këtyre shërbimeve në krah të rrugës automobilistike kryesore. Bashkëpunimi ndërkufitar do rritej por vetëm për qëllime tregtie për prodhimet

bujqësore ndërkokë që lidhja me Sarandën dhe Ksamilin do të kushtëzohej edhe ajo nga shkëmbimet tregtare. Mungesa e interesit për qëllime turistike do ta penalizonte zhvillimin e këtij sektori në zonë duke moskrijuar mundësi shtesë për punësimin. Pavarësisht përfitimeve të dukshme ekonomike kjo formë e zhvillimit është e paqëndrueshme nga këndvështrimi i krijimit të kushteve për punësim të përhershëm nëpërmjet turizmit, zhvillimit urban.

Tabela 29 - Vlerësimi i Skenarit 2: Zhvillimi i sektorit bujqësor

	Objektivat e VSM-së	Rëndësia e Ndikimit	Përshkrimi i Ndikimit
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqenien e tyre	+	Ky skenar ka një ndikim pozitiv për faktin se infrastruktura rrugore do ketë zhvillim për shkak të tregtisë të prodhimeve bujqësore. Kjo do të ndikonte në përmirësimin e jetesës të banorve
2	Përmirësimi i infrastrukurës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	+/-	Zhvillimi sipas këtij skenari do të ketë një ndikim negativ përsa i përket këtij objekti sepse do ketë një anashkalim investimi në energji dhe mbetje urbane, madje do ketë shtim të ndotjes për shkak të shtimit të bagëtive dhe madje e shfrytëzimit pa kriter të tokës
3	Përmirësimi i infrastrukurës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	-	Zhvillimi sipas këtij skenari do të sillte një ndikim negativ pasi do kishte mungesë investimi tek shërbimi me ujë të pijshëm dhe kanalizimet e ujравe të zeza dhe do të kishim fokusim më tepër tek kanalet kullues dhe ato të vaditjes. Si rrjedhojë nëse cilësia e këtyre punimeve nuk do të jetë e një standardi të lartë do kemi ndotje të ujравe nëntokësore
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve	-	Duke pasur një zhvillim sipas këtij skenari do kishte mungesë investimesh tek objektet dhe monumentet me rëndësi kulturore dhe arkeologjike cka do të sillnin degradimin e tyre dhe humbje të vlerave kulturore dhe historike
5	Reabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të sheshevë publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	+/-	Zhvillimi i këtij sektori do të sillte një përqëndrim tek zonat rurale dhe më pak tek zonat urbane
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	++	Ndërtimi i qendrave të magazinimit do të lehtësojë dëmtimin e tokave bujqësore dhe zhvillimi intensiv i bujqësisë do të rrisë investimet private duke sjellë përmirësim në drejtim të cilësisë së tokës dhe sipërfaqes së saj. Sidoqoftë tendenca e ndërtimit të banesave do të

			pengoje një zhvillim të qëndrueshëm të tokës bujqësore.
7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve	++	Zhvillimi sipas këtij skenari nga ana demografike do të sillte rritje të popullsisë në zonat fushore të bashkisë dhe një braktisje të zonave malore të saj. Mungesa e investimeve të infrastrukturës në për qëllime të zhvillimit të turizmit nuk do sillte asnjë ndikim pozitiv në drejtim të agroturizmit apo dhe turizmit të mirëfilltë duke mos siguruar një punësim vjetor por vetëm atë sezonal.
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	+/-	Ky skenar do të krijojë probleme më të moderuara lidhur mrojtjen e zonave të mbrotjura. Në lidhje me peisazhin theksimi i sektorit bujqësor do të uniformizojë atë, rritja e prodhimit do të krijojë probleme lidhur me mbetjet dhe riciklimin e tyre si dhe mungesa e investimeve publike në shkallë më të gjërë do të cënojë përrëni vlerat natyrore të zonë, mund të çojë në fragmentizimin e habitateve duke shtuar presionin mbi mjedisin natyror.
9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	+/-	Zhvillimi i zoave potenciale turistike do te vazhdojne zhvillimin kaotik dhe do te ngelen ne pergesine e subjekteve private per zhvillim e aksesibilitetit ne zonat me potencial turistik. Duke sjelle ne kete menyre nje degradim te mjedisti dhe pejsazhit duke mos e harmonizuar edhe me menaxhimin e mbetjeve urbane qe vijne nga shtimi i turisteve te natyres.
10	Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë	+/-	Modeli i zhvillimi i cili është i lidhur me këtë skenar pritet të çojë në shpërndarjen e skajshme të godinave për qëllime biznesi por edhe për qëllimi strehimi duke rritur shtrirjen urbane, duke theksuar trendët aktuale të zhvillimit të shpërndare dhe të ndryshimit të strukturës tradicionale të vendbanimeve. Ky model do te sjell gjithashtu nxitjen e bujqësise intensive, duke rritur presionet mjedisore per shkak te perdonimit te plerave kimike dhe pesticideve. Po keshtu do et shtohen presionet nga shtimi i numrit te kreve te blegtorisë.
11	Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve	-	Duke ndërmarrë ndërhyrje shumë të kufizuara, masat dhe veprimet për të përmirësuar cilësinë e mjedisit nuk krijojnë shpresa për një ndryshim pozitiv në ndërgjegjen mjedisore të popullatës lokale dhe bizneseve
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit	-	Shtimi i prodhimit bujqësor do të theksonte rritjen e peisazhit bujqësor duke mos sjellë ndonjë përmirësim të dukshëm lidhur me shpërndarjen dhe shtrirje urbane, degradimi i fshatrave tradicionale do të vazhdonte për shkak të investimeve te pamjaftueshme publike dhe private për renovim, duke nxjerrë në pah ndikime aktuale të rëndësishme negative në peizazh.

Skenari 3: Përmirësimi i cilësisë së prodhimeve dhe promovimi i turizmit të veçantë

Skenari i tretë është i ndryshëm nga skenari i parë dhe i dytë, sepse ai është një alternativë që mbështet zhvillimin e një identiteti të ri për bashkinë Delvinë, si një destinacion në rritje për agroturizëm dhe turizëm të vecantë. Ky skenar krijon mundësi që Delvina të shfrytëzojë distancën e afërt me Sarandën, Ksamilin dhe Butrintin duke përfituar nga fluksi i turistëve dhe duke i ofruar atyre një formë të ndryshme turizmi, kryesisht atë agro-turistik por edhe atë kulturor. Shumëllojshmëria e prodhimeve të njoitura cilësore të zonës me çmime të lira që i mungon bashkisë Sarandë do të shërbejnë si një shtysë për zhvillimin si të turizmit ashtu edhe të prodhimit bujqësor dhe blegtoral. Kalimi në prodhime bujqësore dhe blegtoriale cilësore dhe "bio" do të shtonte edhe më tej fluksin e turistëve, do të lehtësonte ngarkesën e tokës bujqësore nga pesticidet, do të rriste punësimin si atë sezonal por edhe atë afatgjatë. Investimet publike do të rriteshin si pasojë e përmirësimit të mbledhjes së taksave njëkohësisht edhe si pasojë e rritjes së numrit të vizitorëve në zonë duke detyruar shtetin për të përmirësuar aksesin në këto zona më të thella dhe duke shmangur braktisjen e tyre nga banorët. Shkëmbimet ndërkufitare do të rriteshin si pasojë e turizmit dhe e zhvillimit të bujqësisë. Ky lloj zhvillimi do të krijojë një sektor të ri ekonomik, i cili do te ketë kapacitet për të krijuar kushte për punësim më të organizuar dhe përfitim ekonomik. Ky mund të jetë çelësi për të përbysur trendet aktuale negative demografike. Ndërkohë, zona do të përfitojë nga infuzioni i një kulture profesionale në mikpritje. Një faktor kritik në përcaktimin e integrimit lokal dhe të përfitimeve afatgjata për zonën është i lidhur me nivelin e investimeve, si dhe shkallën e pjesëmarrjes lokale në skemat sipërmarrëse. Zhvillimi i turizmit do të krijojë një nevojë në rritje për të ndërhyre edhe në përmirësimin e infrastrukturës mjedisore. Në mënyrë të dukshme, zbatimi do të kërkojë përpjekje të mëdha, angazhim dhe një kornizë më të gjatë kohore në mënyrë që të sjellë rezultate dhe fitim. Një pengesë është mungesa e një tregu për këtë produkt në Shqipëri, ku ky lloj turizmi ende nuk është shumë popullor. Një pengesë e dytë e madhe është mungesa e mjeteve financiare për zbatimin e infrastrukturës mjedisore. Pengesa e tretë është e lidhur me maturimin e kushteve sociale dhe ekonomike, e cila është një proces afatgjatë.

Tabela 30 - Vlerësimi i Skenarit 3: Përmirësimi i cilësisë së prodhimeve dhe promovimi i turizmit të veçantë

	Objektivat e VSM-së	Rëndësia e Ndikimit	Përshkrimi i Ndikimit
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqenien e tyre	++	Ky skenar që ndikon lidhur me menaxhimin e zonave të mbrojtura dhe atyre natyrore, lidhur me infrastrukturën rrugore, kanalizimet dhe patjetër dhe atë të mbetjeve. Këto investime do të mundësojnë ruajtjen e statusit të këtyre zonave si dhe përmirësimin e mëtejshëm duke ndikuar pozitivisht edhe në shumëllojshmërinë e biodiversitetit në përmirësimin e infrastrukturës mjedisore
2	Përmirësimi i infrastrukturës	+/-	Ky skenar që ndikon lidhur me menaxhimin e zonave të mbrojtura dhe atyre natyrore, lidhur me infrastrukturën

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore

	energjitetike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rrinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane		rrugore, kanalizimet dhe patjetër dhe atë të mbetjeve. Këto investime do të mundësojnë ruajtjen e statusit të këtyre zonave si dhe përmirësimin e mëtejshëm duke ndikuar pozitivisht edhe në shumëlojshmërinë e biodiversitetit në përmirësimin e infrastrukturës mjedisore
3	Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	++	Pakësimi i përdorimit të pesticideve, përmirësimi i infrastrukturës që do vijë si pasojë e rritjes së interesit për zonën, menaxhimi i ujrave të zeza dhe atyre të ndotura do ruante burimet e ujore në hapësirën e bashkisë. Plotësimi i nevojave për plotësimin e infrastrukturës, të evidentuara nga Plani do të përmirësonte furnizimin me ujë të bashkisë me standarde.
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve	+	Përcaktimi i rregulloreve të ndërtimit për banesat e reja si dhe investimet e parashikuar nga plani për restaurimin e monumenteve të kulturës dhe banesave historike shtyrë nga interesit për qëllime turistike do të ndikonte pozitivisht në përmirësimin e paisazhit urban dhe pamor. Përqendrimi i magazinave në zonat me akses të lehtë do të lehtësonë jo vetëm bizneset por edhe paisazhin e mjedisit në zonë.
5	Reabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	+	Modeli i zhvillimi i cili është i lidhur me këtë skenar pritet tē disiplinojë ndërtimet e banesave dhe ato për qëllime biznesi jo vetëm në hapësirë por edhe në cilësinë e ndërtimit gershetuar kjo me investimet në infrastrukturë do tē sjellë përmirësimë tē ndjeshme në strukturën e venbanimit.
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	++	Planifikimi i ndërtimit të qendrave të magazinimit si dhe tē ndërtimeve në zonat egzistuese urbane, do tē minimizojë dëmtimin e tokave bujqësore. Zhvillimi intensiv i bujqësisë me prodhime "bio" do tē rrisë investimet private duke sjellë përmirësim në drejtëm tē cilësisë së tokës dhe sipërfaqes së saj.
7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetës së banorëve	+/-	Zhvillimi sipas këtij skenari nga ana demografike do tē ruante shpërndarjen aktuale të popullsisë në zonë dhe mbështetje do tē ndikonte pozitivisht në popullimin e zonave malore si pasojë e rritjes së fluksit të turistëve. Kjo do tē shoqërohet me rritjen e investimeve të infrastrukturës për qëllime tē zhvillimit të turizmit që do sillte ndikim pozitiv në drejtëm tē punësimit të qëndrueshëm të komunitetit lokal.
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	+	Ky skenar që ndikon lidhur me menaxhimin e zonave të mbrojtura dhe atyre natyrore, lidhur me infrastrukturën rrugore, kanalizimet dhe patjetër dhe atë të mbetjeve. Këto investime do të mundësojnë ruajtjen e statusit të këtyre zonave si dhe përmirësimin e mëtejshëm duke ndikuar pozitivisht edhe në shumëlojshmërinë e biodiversitetit në përmirësimin e infrastrukturës mjedisore

9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	+/-	Përcaktimi i rregulloreve të ndërtimit për banesat e reja si dhe investimet e parashikuar nga plani për restaurimin e monumenteve të kulturës dhe banesave historike shtyrë nga interesi për qëllime turistike do të ndikonte pozitivisht në përmirësimin e peisazhit urban dhe pamor. Përqendrimi i magazinave në zonat me akses të lehtë do të lehtësonte jo vetëm bizneset por edhe peisazhin e mjedisit në zonë.
10	Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë	+	Modeli i zhvillimi i cili është i lidhur me këtë skenar pritet të gjotë në shpërndarjen e skajshme të godinave për qëllime biznesi por edhe për qëllimi strehimi duke rritur shtrirjen urbane, duke theksuar trendët aktuale të zhvillimit të shpërndare dhe të ndryshimit të strukturës tradicionale të vendbanimeve. Modeli i rezultuar i zhvillimit pritet të nxjerrin në pah ndikime aktuale të rëndësishme negative dhe në drejtim të strukturës së banimit duke mos qenë e mundur të sigurohet aksesi ndaj burimeve ujore të kontrolluara, ujrate të zeza etj.
11	Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve	+	Qëndrueshmëria e mjedisit është guri i themelit për suksesin e këtij modeli të zhvillimit. Kështu, pritet që ndjekja aktive e objektivave të këtij skenari do të kontribuojë për një ndryshim të përgjithshëm në perceptimin e njerëzve rrëth gjendjes së mjedisit. Rritja e investimeve duke ndërmarrë ndërhyrje, masa dhe veprime për të përmirësuar cilësinë e mjedisit do të nxisë, inkurajojë dhe ndërgjegjësojë pozitivisht sjelljen si në nivel individual, ashtu dhe në nivelin e zhvillimit të biznesit.
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit	+	Përcaktimi i rregulloreve të ndërtimit për banesat e reja si dhe investimet e parashikuar nga plani për restaurimin e monumenteve të kulturës dhe banesave historike shtyrë nga interesi për qëllime turistike do të ndikonte pozitivisht në përmirësimin e peisazhit urban dhe pamor. Përqendrimi i magazinave në zonat me akses të lehtë do të lehtësonte jo vetëm bizneset por edhe peisazhin e mjedisit në zonë.

4.3. Performanca e Përgjithshme e Skenarëve Alternativë

Tabela 31 - Vlerësim krahasues i skenarëve alternativë

	Objektivat e VSM-së	Sk 1	Sk 2	Sk 3
1	Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqënen e tyre	--	+	++
2	Përmirësimi i infrastrukturës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	+/-	+/-	+/-

3	Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara	--	-	++
4	Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve	-	-	+
5	Rehabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse	-	+/-	+
6	Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë	-	++	++
7	Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve	-	++	+/-
8	Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror	-	+/-	+
9	Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia	+/-	+/-	+/-
10	Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë	-	+	+
11	Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve	-	0	+
12	Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit	--	-	+
Total		--/----- ----- +0-	+---/- ++++/- +0-	++ +/- ++ ++ ++ + +/- + +/ - ++

Nga tabela e vlerësimit krahasues të skenarëve alternativë duket qartë që plani i propozuar plotëson më së miri objektivat e VSM me rreth 50% me ndikim pozitiv dhe 50% me ndikim me potencial të pritshëm pozitiv.

Ndikimi i skenarit te zgjedhur është vlerësuar në mënyrë të detajuar në lidhje me objektivat e VSM-së në kapitullin e ardhshëm.

5. Vlerësim i Detajuar Mjedisor i Planit- Parandalimi dhe Masat Zbutëse

5.1. Metoda e Realizimit të Vlerësimit

Vizioni i bashkisë Delvinë mbështetet në direktivat e Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit, të hartuar nga Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit dhe Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë për 15 vitet e ardhshme. Delvina duhet të shfrytëzojë burimet e saj kryesisht duke u fokusuar tek mbështetja e aktiviteteve të bujqësisë, blegtorisë dhe agroturizmit. Turizmi kulturor dhe i trashëgimisë, më pak edhe turizmi natyror, janë pjesë e mundshme e produktit turistik të këtij destinacioni. Bashkia e Delvinës është një bashki që e ka mbështetur historikisht zhvillimin ekonomik në zhvillimin e bujqësisë e sidomos

pemëtarisë, por edhe mbjelljes së kulturave të drithërave, për shkak të pozitës gjeografike dhe ndërhyrjeve që janë bërë në dhjetëvjecarët e fundit të shek XX. Pemëtaria si agrumet, ulliri dhe vreshtaria kanë qenë burimi kryesor ekonomik. Duke qenë se në të kaluarën e sistemit socialist, ka patur edhe një industri agropërpunimi, me rënien e këtij sistemi dhe shkatërrimin e industrisë, Delvina ka përfjetuar papunësi të lartë dhe largime të popullsisë.

Bashkia Delvinë një bashki me ekonomi të diversifikuar në sektorin bujqësor dhe blegtoral nëpërmjet agroturizmit, turizmit kulturor dhe të trashëgimisë, përmes konsolidimit të qendrave urbane, rritjen e standardit të shërbimeve publike dhe përmirësimin e aksosit në zonat rurale.

Qëllimi është të rritet punësimi dhe mirëqenia e banorëve, duke krijuar mundësinë për diversifikimin e ekonomisë dhe ndërtimin e një destinacioni që mund të ofrojë kulturë, histori dhe trashëgimi, që mikpret përmes traditës dhe ndërthur asetet e pemëtarisë e vreshtarisë.

Drejtimet kryesore të zhvillimit të qendrueshem ku do të mbështeten objektivat për zhvillimin strategik të territorit janë:

- Ruajtja e tokës bujqësore dhe pasurive natyrore
- Konsolidimi i sistemit urban duke shmangur shpërhapjen në territory
- Menaxhimi i flukseve metabolike në mënyrë të qendrueshme
- Planifikimi me pjesëmarrje, rritja e vendimarrjes vendore
- Përmirësimi i rrjeteve infrastrukurore në territory
- Profilizimi i zhvillimit ekonomik dhe rritja e mirëqënieve sociale
- Zhvillimi i turizmit rural dhe agrobiznesit
- Përforcimi i bashkëpunimeve rajonale

Objektivat strategjike për Bashkinë Delvinë janë si më poshtë:

Objktivi Strategjik 1 (OS1): Përmirësimi i infrastrukturës së transportit, shtimin e burimeve për prodhimin e energjisë dhe investimet në rrjetin e ujësjellës-kanalizimeve.

Objktivi Strategjik 2 (OS2): Përmirësimi i cilësisë dhe kushteve të jetesës nëpërmjet përmirësimit të ofrimit të shërbimeve publike.

Objktivi Strategjik 3 (OS3): Zhvillimi i sektorit blegtoral e bujqësor duke rritur sektorin tregtar dhe të shërbimeve, si dhe shfrytëzimin e potentialit të agroturizmit.

Objktivi Strategjik 4 (OS4): Mbrojtja e potencialeve turistike të bashkisë dhe sigurimi i zhvillimit të turizmit në mënyrë të qëndrueshme.

Objktivi Strategjik 5 (OS5): Rritja e kapaciteteve lokale duke mbështetur me politika dhe programe jo vetëm administratën publike, por edhe fermerët dhe banorët sipërmarrës në fushën e turizmit.

Më poshtë po trajtojmë shkurtimisht secilën nga objektivat strategjike me komponentët e tyre:

OS1. Komponenti 1: Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara duke përmirësuar jetën e banorëve dhe duke ndikuar në mirëqenien e tyre.

Infrastrukutra rrugore ka nevojë për investime në mënyrë që qendrat e banuara të lidhen nëpërmjet rrugëve automobilistike sipas standardeve të kodit rrugor. Gjithashtu një sërë rrugësh brenda qytetit të Delvinës kanë nevojë për rindërtim. Rendësia e pasjes së infrastrukturës është shumë e rëndësishme pasi i hap rrugë zhvillimit ekonomik dhe turistik të zonës. Gjithashtu lidhja e Delvinës me bashkitë e tjera fjinje nëpërmjet rrugëve kombëtare ka një rendësi shumë të madhe, si dhe aksesimi i monumenteve te shumtë në numër që gjenden në këtë zonë. Është e rëndësishme përmirësimi i gjendjes së mjeteve të transportit publik, ndërqtetas dhe rrethqytetas si dhe vendosja e sinjalistikës në akset ku mungojnë, në mënyrë që ërritet siguria në rrugë. Me poshte paraqiten projektet pilot te parashikuara nga vizioni strategjik.

- *Reabilitimi i rrugës "Selfo Abedini", Delvinë*
- *Reabilitimi i rrugës "Nazif Haderi", Delvinë*
- *Rikonstruksion i rrugës së vjetër hyrëse në qytetin e Delvinës*
- *Reabilitimi i rrugës "Ruga e Kishës - Banesa e Thoma Zoto", Delvinë*
- *Sistemim i rrugës "Maliq Metushi", Blloku "Çaro", Delvinë*
- *Sistemim i bllokut Nr. 2, Lagjia "Sinan Ballaci", Delvinë*
- *Sistemimi i shkallareve dhe rrugëve të brendshme të lagjes 9 Totori dhe Kasapaj në Delvinë*

OS1. Komponenti 2: Përmirësimi i infrastrukturës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinnovueshme, si dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane.

Duke investuar në burime alternative të prodhimit të energjisë elektrike me fokus në energjinë e rinnovueshme diellore, të erës, energjinë e prodhuar nga gazi natyror dhe shfrytëzimin e burimeve hidrike në mënyrë të qëndrueshme, do të krijojnë mundësi për zhvillimin e ekonomisë në territorin e bashkisë Delvinë.

Nga të dhenat që janë mbledhur përveç TEC-it të ndërtuar për të punuar me burimet e gazit nga pusi Nr. 4 (mbi qytetin e Delvinës) është e mundur dhe ndërtimi i një TEC-i tjeter me fuqi deri në 16 MË nga pusi Nr. 10. Ndërtime të tjera të mundshme për TEC-e ka në pusin Nr. 8 etj, por mungojnë studimet e mirëfillta si dhe kërkesa për të ndërtuar pasi nuk TEC nuk është vënë në punë ende.

Delvina ka shtrirje shumë të favorshme në drejtim të perëndimit. Kjo gjë e bën të gjithë zonën të eksposuar ndaj rezatimit diellor, për këtë arsyе potenciali i zonës për të ndërtuar centrale fotovoltaikë është i madh duke patur parasysh që edhe zona kodrinore dhe fushore nuk ka prodhimtari bujqësore të lartë, kjo e bën më të favorshëm shfrytëzimin e pjesës jo prodhuese të tokës, ku kryesisht zona kodrinore dhe malore të ekspozuara ndaj perëndimit është në favor të impianteve.

Centrale fotovoltaikë në territorin e bashkisë së Delvinës mund të ndërtohen në kodrinat pranë fshatit Bajkaj ku dhe ka pasur interesime për investime të mundshme. Në pjesën

kodrinore të fshatrave Kopacez, Vergo, Kalasë, ku fuqia e tyre mund të jetë nga 2 deri në 10 MW.

- *Ndërtimi i termocentraleve me gaz*
- *Ndërtimi i centraleve fotovoltaike*
- *Ndërtimi i centraleve eloike (energjia e erës)*
- *Vendosja e ndriçimit publik në zonat periferike të qytetit të Delvinës*
- *Vendosje e ndriçimit publik në zonat rurale*
- *Rikonstruksioni i rrjetit elektrik TM/TU*
- *Ngritura e një sistemi për mbledhjen dhe grumbullimin e mbetjeve nëpër qendrat rurale*
- *Përcaktimi i pikave të grumbullimit dhe transferimit të mbetjeve të ngurta*
- *Rehabilitimi i landfileve ilegale*

OS1. Komponenti 3: Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe sigurimin e ndërtimit të rrjetit të kanalizimeve në zonat e urbanizuara

Infrastruktura e ujësjellës-kanalizimeve ka nevojë për projekte të koordinuara, të cilat mund të zgjidhin problematikën e kësaj bashkie në lidhje me mungesën e rrjetit të ujësjellësit dhe kanalizimeve. Disa prej tyre mund të janë:

- *Zbatimi i projektit të ujësjellësit nga burimi i Vrizit*
- *Ndërtimi i ujësjellësit në fshatrat Sopot dhe Lefterhor*
- *Ndërtimi i rrjetit të furnizimit nga lumi i Kalasë, në fshatin Tatzat*
- *Ndërtimi i impiantit të trajtimit të ujerave të zeza në qytetin e Delvinës*
- *Ndërtimi i tubacioneve, rrjetit të kanalizimeve të ujërave të zeza që siguron lidhjen e qytetit me impjantin e trajtimit të ujrave*
- *Ndërtimi i rrjetit te kanalizimeve për qendrat e banuara rurale*

OS2. Komponenti 4: Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve.

Profili i bashkisë Delvinë është me karakter rural, me një ekonomi të drejtuar drejt bujqësisë dhe blegtorisë dhe me pasuri natyrore dhe peizazhistike të shumta. Përsa i përket zonave të banuara urbane, ato gjenden përgjithësisht në formë kompakte të vendosura në territor por kanë nevojë për rehabilitim të tyre, për t'u siguruar banorëve kushte dhe cilësi jetese më të lartë, duke rritur nivelin e mirëqënieve.

Qëllimi kryesor i këtij objektivi është përmirësimi i kushteve të shërbimeve bazike sociale, siç është shërbimi shëndetësor dhe ai arsimor. Kjo arrihet duke përmirësuar kushtet dhe cilësinë e godinave si edhe duke siguruar që shërbimi të jetë i aksesueshëm për çdo banor. Ndër projektet pilot te vizionit strategjik përmendim:

- *Rimëkembja e godinës së ish-Divisionit në Delvinë*
- *Rimëkembja e godinës së ish-Brigadës në Rusan*
- *Rimëkembja e godinës së ish- Brigadës së Tankeve në Bajkaj*
- *Restaurimi i godinave arsimore*

- Restaurimi i godinës së arsimit të mesëm në Delvinë
- Restaurimi i godinave shëndetësore ekzistuese
- Ndërtimi i qendrave shëndetësore në fshatrat ku mungojnë
- Përshtatja e banesave ekzistuese, të cilat janë të pabanuara në bujtina për akomodimin e turistëve, në fshatin Rusan, projekt i A100+F
- Vendosje në qendër të fshatit Rusan, e dyqanit të rrjetit "E DUA", projekt nga A100+F

OS2. Komponenti 5: Rehabilitimi i hapësirave publike nëpërmjet krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse.

Përsa i përket cilësisë së hapësirave dhe shfrytëzimit me efikasitet i atyre të ndërtuara, propozohet restaurimi i godinave të vjetra të cilat aktualisht janë jo funksionale dhe përbëjnë potencial për adaptimin e funksioneve të reja në to, në shërbim të banorëve.

Ndërhyrjet të cilat shikohen me rëndësi të lartë në të gjithë qendrat e banuara rurale janë përmirësimi i hapësirave publike, nëpërmjet sistemimit apo rigjenerimit të qendrave të fshatrave dhe shëtitoreve apo rrugëve kryesore. Rëndësia e këtij qëllimi qëndron në faktin se janë pikërisht këto hapësira të cilat mbledhin shërbimet bazë që ofrohen në fshat dhe gjithashtu i bëjnë fshatrat më të aksesueshëm dhe si rrjedhojë më të vizitueshëm për turistët.

Ndërmjet tyre mund te përmendim:

- Konsolidimi i qendrave të fshatrave duke krijuar hapësira publike cilësore.
- Sistemimi i një sheshi rekreativ përballë shkollës "Nimet Rushiti", në fshatin Rusan, projekt nga A100+F
- Përmirësimi i kushteve fizike të qendrës të fshatit Vergo nëpërmjet pajisjes së tij me ndriçim dhe me vende pushimi
- Ofrimi i incentivave dhe krijimi i një fondi për rizhvillimin e godinave të rënuara

OS3. Komponenti 6: Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë

Në bashkinë e Delvinës gjenden toka të pasura pjellore dhe pavarësisht reliefit të thyer kemi një shumëllojshmëri të produkteve bujqësore. Relievi kodrinor ka potencial për zhvillimine e vreshtarisë dhe pemtarisë si dhe blegtorisë. Me interes është edhe rikthimi i kulturës së kultivimit dhe mbledhjes së bimëve medicinale dhe bletarisë në zonë, ku zhvillimi i produkteve vendase dhe zgjerimi i sektorit tregtar shihet si një potencial në rritje.

Projektet pilot për këtë komponent janë si më poshtë:

- Zhvillimi i ekonomisë bujqësore kryesisht në Njësinë Administrative Vergo
- Krijimi i një tregu rajonal bujqësor në zonë, që do të plotësojë zinxhirin ekonomiko bujqësor në agro-përpunimin e produkteve bujqësore, në Stjar
- Nxitja e zhvillimit të blegtorisë
- Ngritja e një qendre grumbullimi të produkteve bujqësore pranë rrugës kryesore në Bajkaj
- Shfrytëzimi dhe riciklimi i ujrave të shiut, për të shmangur përdorimin e ujit të pijshëm për vaditje

- *Rehabilitimi i sistemit ujites në zonën Vurg-Delvinë, kanali ujiteës K-K-5, Bajkaj*

OS3. Komponenti 7: Nxitja e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve

Agroturizmi në këtë zonë mund të ndërthurë pemëtarinë, vreshtarinë dhe monumentet e natyrës e kulturës së zonës. Ka sipërfaqe me agrume, ullinj dhe vreshta, të cilat mund të janë destinacioni i preferuar i atyre që kërkojnë jo vetëm kalimin e një fundjave, apo disa ditëve të qeta, por edhe atyre të cilët kërkojnë të përdorin produkte vendase bio.

Kjo mund të bëhet nëpërmjet zhillimeve të mëposhtme:

- *Zhvillimi i agroturizmit në fushën e Delvinës, i orientuar kryesisht në fushën e pemëtarisë (agrume), ullishteve dhe vreshtarinë*
- *Shfrytezimi i banesave aktuale për aktivitetet agroturistike.*
- *Restaurimi i shtëpisë së Alush Dizdarit si shembull për hostel*
- *Zhvillimi i agroturizmit në fshatin Rusan, duke shfrytëzuar sipërfaqët e vreshtave dhe ullishteve, dhe duke përshtatur strukturat e depove të vjetra në struktura akomoduese, projekt i A100+F.*

OS4. Komponenti 8: Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror

Në Bashkinë Delvinë është me rëndësi të nxitet zhvillimi i mëtejshëm i sektorit të turizmit, në kushtet kur burimet natyrore, ekonomike dhe kulturore ekzistuese janë vënë në dispozicion të turizmit në disa prej zonave më të spikatura të Bashkisë. Por zhvillimi aktual nuk është i mjaftueshëm, pasi zona nuk është një destinacion i mirëfilltë. Për ta shndërruar në një destinacion mund të shfrytëzohen jo vetëm elementet e kulturës dhe trashëgimisë së paprekshme si zakonet e traditat, por edhe elementët natyrorë dhe bujqësorë të saj.

- *Zhvillimi i një turizmi të qëndrueshëm i cili do të promovojë vlerat e Rezervatit Natyror të Menaxhuar "Rrezoma"*
- *Ruajtja e vlerave të monumenteve të natyrës dhe përmirësimi i aksosit në to*

OS4. Komponenti 9: Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia

- *itinerare agroturistike, në ferma dhe objekte agropërpunimi*
- *itinerare kulturore, përfshirja e objekteve kulturre të zones*
- *itinerare natyrore, peisazhe të bukura dhe interesante me mundësinë e qëndrimit në Rusan*
- *Shtegu këmbësor Kardhikaq – Delvinë*
- *Shtegu këmbësor Goranxi – Mali i Gjerë – Delvinë*
- *Shtegu offroad Delvinë - Sopot*

OS5. Komponenti 10: Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë.

Kapitali njerëzor dhe investimi për rritjen e kapaciteteve është një politikë e cila sjell rezultate në afatgjatë, si dhe siguron transferimin e njohurive nga brezi në brez. Me anë të hartimit të politikave gjithëpërfsirëse, si dhe duke nxitur pjesëmarrjen e komunitetit, është e mundur të mbështeten fermerët e zonës dhe të krijohen facilitete të ndryshme.

Projektet pilot:

- *Nxitje e interesit të banorëve për të rivitalizuar aktivitetin bujqësor*
- *Trajnimi periodik i fermerëve*
- *Mbështetje e fermerëve për informim në lidhje me skemat e subvencionimit në bujqësi dhe blegtori*
- *Ndërgjegjësim i fermerëve për zbatimin e kullotjes racionale dhe caktimi i zonave të lejueshme për kullotje*
- *Punëtori me banorët për shfrytëzimine kontrolluar e në përputhje me teknikën e rekomanduar të bimëve*

OSS. Komponenti 11: Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve

- *Trajnimi i administratës lokale për t'ju përgjigjur zhvillimeve social ekonomike të zones*
- *Promovimi, krijimi dhe mbështetja e grupeve lokale të veprimit*
- *Krijimi dhe konsolidimi i zyrës së gjenerimit të projekt propozimeve zhvillimore*
- *Krijimi, rifreskimi i vazhdueshëm i databaseve të ndryshme (rrugë, ujësjellësa, banesa, resurse etj)*
- *Trajnimi i punonjësve të administratës vendore për menaxhimin e integruar të mbetjeve urbane*
- *Hartimi i politikave gjithëpërfsirese dhe transparente duke nxitur pjesëmarrjen e komunitetit*

OSS. Komponenti 12: Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit

- *Krijimi i një zyre informimi turistik*
- *Binjakëzimi me bashki greke të ngjashme në profilin turistik*
- *Rritja e bashkëpunimit me bashkinë e Sarandës në fushën e zhvillimit të turizmit*
- *Mbështetje dhe promovim në rrjetet sociale të familjeve që akomodojnë vizitorë dhe turistë në familjet e tyre*
- *Përgatitja e guidës turistike*
- *Trajnimi i një grupi të rinjsh për të rinjtë për t'u përfshirë si guidë turistike lokale*
- *Ofrimi i trajnimeve për fermerët që janë të interesuar për të aplikuar turizmin familjar*

Kështu metodologja e VSM-së e zhvilluar për Planin e Delvinës duhet të përshtatet me këtë qasje strukturore të Planit dhe të merret me kompleksitetin e adresimit te planifikimit lokal me zhvillimin paralelisht të planifikimit të përdorimit të tokës dhe planifikimin e

infrastrukturës, e cila adreson si zhvillimin dhe planifikimin territorial, ashtu dhe lehtësimin e presioneve të mëdha të mjedisit në zonë.

Të 12 Objektivat e VSM-se, zhvilluar në Kapitullin 3 të këtij reporti përfshijnë Objektivat Kombëtare dhe Ndërkombe të Zhvillimit të Qëndrueshëm (shih Kapitujt 3.1 dhe 3.2), si dhe Objektivat e identikuara në mënyrë specifike për Delvinën, për të adresuar presionet e veçanta mjedisore, social-ekonomike dhe shëndetësore, si dhe për të përfituar nga pikat e fortë të zonës (shih Kapitullin 2.5).

5.2. Vlerësim i Detajuar i Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Delvinë

Proceset e VSM-se, siç trajtohen sistematikisht në 10 tabelat e vlerësimit ndihmojnë për:

- a. Vlerësimin në detaje të koherencës së Planit me strategjitet e ndërsektoriale dhe ato sektoriale për periudhën që mbulon zbatimin e Planit, me Objektivat Kombëtare dhe Ndërkombe të Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe propozojnë shtesa dhe korrigjime (lehtësimi), kur është e nevojshme;
- b. Vlerësimin e secilit prej përbërësve të planit dhe komponentë në korrelacion me Objektivat specifike të VSM-se dhe të propozojë masa të nevojshme shtesë dhe korrigjuese (lehtësimi), kur është e nevojshme;
- c. Identifikimin e efekteve (pozitive apo negative), akumuluese dhe sinergjike të komponentëve të ndryshëm dhe nënkomponentëve të planit, nxjerrjen në pah te efekteve negative anësore të propozimeve të veçanta dhe ndërhyrjeve, propozimin e masave korrigjuese dhe vendosjen e prioriteteve në mënyrë që të parandalojë dhe / ose zbusë ndikimet negative
- d. Alternimin, vlerësimin e propozimeve të ndryshme të Planit dhe ndërhyrjeve në parametrat e monitorimit / indekseve për secilin Objektiv të VSM-së, të paraqitura në Kapitullin 6.

Një tabele tip është e ndërtuar:

Tre kolonat e para te tabelës përbajnjë një seri simbolesh dhe ngjyrimesh, të quajtura Vlerësimi kyç i VSM-së, te cilat janë përdorur për ilustrimin grafik në një mënyrë të kodifikuar të disa informacioneve baze të vlerësimit. Dy kolonat në anën e djathtë përbajë pëershkrimet treguese të ndikimeve të pritshme dhe masat korrigjuese të propozuara për parandalimin / zbutjen e efekteve.

Duhet theksuar, se priorititetet dhe zgjidhja e ndikimeve negative është një proces kompleks dhe i ndërlikuar i cili është thjeshtuar pjesërisht nga përdorimi i teknikave të matricës. Vlerësimi i ndikimit në këtë fazë është i lidhur kryesisht me kushtet mjedisore dhe humane të jetesës, p.sh: pasojat e vlerësimit të çojnë në propozime për parandalimin dhe zbutjen që duhet të zbatohen në mënyrë paralele ose në disa raste edhe më parë, për zbatimin e komponentëve të planit. Treguesit e monitorimit që do të paraqiten në kapitullin e ardhshëm janë gjithashtu rrjedhoje e njohjes së kritereve të sipërpërmendura si dhe duhen të ndjekin vazhdimisht vlerësimin e ndikimeve të zbatimit të Planit, efektet ndaj kritereve dhe objektivave specifike të përcaktuara nga Objektivat e VSM-së.

Ashtu si Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis (VNM) të projekteve individuale, rezultatet e VSM janë të destinuara për të lehtësuar vendimmarrjen nga autoritetet kompetente, pasi ato paraqesin një bazë solide për gjykimin mbi pranueshmërinë mjedisore të Planit, si dhe për masat korriguese që duhet të vlerësohen dhe të merren para ose gjatë zbatimit të Planit. Rekomandimet e propozuara në këtë kapitull nga ekspertët VSM-së, janë bazuar në metodat analitike apo krahasime empirike me situata zhvillimi të ngashme që ata kanë hasur në të kaluarën. Për shkak të statusit parashikues të Planit në shumë aspekte, (të tilli si ato socio-ekonomike) dhe statusit të veçantë përcaktues në aspekte të tjera (të tilli si planifikimi urban, gjelbërimi, koeficientet ndërtimore, etj), është e pamundur të përcaktohet tërësia e plotë e pasojave negative të vlerësuara. Ekspertët e theksojnë atë për të përcaktuar propozimet korriguese dhe zbutëse dhe janë të mendimit që monitorimi i vazhdueshëm dhe ndjekja, do të çojë në minimizimin e efekteve të pashmangshme në këtë fazë. Kështu hapat e ardhshme të pranimit të vlerësimit më të detajuar nga ana e vendimmarrësve lokalë, është që të planifikojnë masat korriguese dhe zbutëse te propozuara, si në aspektin administrativ ashtu edhe financiar, si dhe për të vendosur në "shtëpi" një sistem të monitorimit të zbatimit të Planit dhe ndikimit, sipas rekomandimeve të bëra në Kapitullin 6.

Kështu, si konkluzion, sugjerimi kryesor për vendimmarrësit, duke ndjekur dhe matricat e këtij Kapitulli është të:

- a. Planifikojnë veprime korriguese (masa administrative dhe planifikuese);
- b. Planifikojnë investimet e nevojshme për të reduktuar efektet negative;
- c. Prioritet në kuadër të projekteve të zhvillimit, të lidhura me veprimet korriguese të propozuara;
- d. Përgatitjen e strukturës administrative për pranimin e VSM-së dhe integrimin e rekomandimeve përfundimtare të pranuara në rregulloren e tyre, si dhe punët përkatëse të zhvillimit

Tabel 32: Tabela tip e vlerëimit të komponenteve të opv

Kolona e 1-rë: Lista e objektivave të VSM dhe lidhja e tyre në kategoritë e gjera të qëndrueshmërisë

Të 10 Objektivat e VSM-se ndahen në pesë grupe, sipas lidhjes së tyre me orientimet dhe objektivat strategjike të planit për një zhvillim të qëndrueshëm përfiniqin (shih Kapitullin 2.5 të Raportit). Secili grup tematik i është dhënë një ngjyrë e ndryshme, siç është paraqitur më poshtë.

Rëndësia e objektivat e VSM -së	Rëndësia e impakteve të pritshme	Koha dhe kohëzgjatje e impakteve të pritshme	Përshkrimi i ndikimit (duke përfshirë efektet akumuluese, sinergjike & anësore)	Masat - Akte Korriguese
1, 2, 3 Përmirësimi i infrastrukturës së transportit, shtimin e burimeve për prodhimin e energjisë dhe investimet në rrjetin e ujësjellës-kanalizimeve.	++ Ndikim pozitiv + Ndikim potencial pozitiv ++ Ndikim Pozitiv 0 Efekt asnjanës 0 Efekt asnjanës ? Ndikim jo i sigurt / Varet nga marrëvesh jet e zbatimit	> >> > > > >>	Ndikimi afatshkurtër dhe i përhershëm Ndikimi afatgjatë dhe i perhershëm Ndikimi afatshkurtër dhe i përhershëm Ndikimi afatshkurtër dhe i përkoheshem Ndikimi afatmesëm dhe i perkoheshem Ndikimi afatshkurtër i përhershëm	Përshkrimi narrativ i ndikimeve të pritshme të nën komponentëve të planit kundër njërejt nga katër kategoritë e gjera të qëndrueshmërisë, në të cilën 10 objektivat e VSM-së janë grupuar. Vlerësimi fokusohet veçanërisht në komentimin e potencialit: <ul style="list-style-type: none"> Efektet akumuluese (pozitive apo negative) e një veprimi të veçantë apo zhvillimi me zhvillime të tjera të ngashme të përfshira në nënkomponentë të njëjtë ose të tjera. Sinergjitet (pozitive apo negative) me kalimin e kohës ndërmjet vepprimeve të caktuara apo zhvillimet e një nënkomponenti me zhvillimet e nënkomponentëve të njëjta ose të tjera. Efekte negative anësore të vepimeve të veçanta apo zhvillimet e një nënkomponenti drejt objektivave të tjera të VSM-së apo zonave të tjera të Planit.
4, 5 Përmirësimi i cilësisë dhe kushteve të jetesës nëpërmjet përmirësimit të ofrimit të shërbimeve publike				
6, 7 Zhvillimi i sektorit blektoral e bujqësor duke rritur sektorin tregtar dhe të shërbimeve, si dhe shfrytëzimin e potencialit të agoturizmit.				
8, 9 Mbrojtja e potencialeve turistike të				

bashkisë dhe sigurimi i zhvillimit të turizmit në mënyrë të qëndrueshme

10.11.12

Rritja e kapaciteteve lokale duke mbështetur me politika dhe programe jo vetëm administratën publike, por edhe fermerët dhe banorët sipërmarrës në fushën e turizmit

6. Vlerësimi i Përgjithshëm i Plan- Monitorimit

6.1. Vlerësim i Përgjithshëm

Ekonomia bujqësore dhe blegtoria përbëjnë sot bazën e aktivitetave ekonomike në Bashkinë e Delvinës ndërsa Plani i Përgjithshëm Vendor synon ta gërshtojë këtë aktivitet me ata të turizmit. Duke qenë se në vitet e ardhshme pritet që zhvillimi i agro-biznesit të këtë një impakt në këtë Bashki lind nevoja e një monitorimi të mjedisit të zonës. Mungesa e kapaciteteve monitoruese në Delvinë e vështirëson monitorimin, për këtë arsyе ekspertët kanë përpunuar një sistem i cili reflekton një nivel mesatar zhvillimi dhe kërkesash për aftësi të stafit, për një të një Bashki Evropiane të një nivelit të mesatar. Sistemi përputhet me të gjitha kërkesat kombëtare dhe parashikon edhe kërkesa të reja për integrim në të ardhmen që mund të lindin si rezultat i marrëveshjeve ndërkombëtare që mund të lidhë qeveria shqiptare.

Siç është thënë edhe në kapitujt pararendës sistemi i monitorimit dhe në mënyrë të veçantë objektivat dhe treguesit janë rrjedhojë direkte e punës së detajuar të vlerësimit dhe e nevojës për të ndjekur pranë evoluimin e implementimit të planit paralelisht me masat e detajuara të impaktit.

Në varësi nga niveli i ekspertizës së administrimit të bashkisë, të sistemit ekzistues të monitorimit kombëtar, në varësi dhe të kompleksitetit të zhvillimit dhe të disa parametrave të tjera mjedor, sistemi i monitorimit të VSM luhatet nga mjaft i thjeshtë në mjaft i ndërlikuar, të dyja këto duke u bazuar si në të dhënat e grumbulluara deri më tanë e deri tek mjetet e monitorimit dhe metodologjia.

Sistemi është mjaft fleksibel dhe mund të bëhet mjaft i ndërlikuar kur flitet për mjetet dhe matjet (p.sh kur flitet për treguesit mjedorë dhe matjet e tyre në stacione e specializuara) dhe nëse duhet, zhvillimi ekonomik i mundëson këto mjete.

Sistemi është bazuar kryesisht në ato pak të dhëna që janë gjetur dhe grumbulluar nga administrata aktuale përfusha të ndryshme, nga të dhëna në nivel kombëtar si dhe në raportet dhe të kërkimet e realizuara për Plani Vendor si dhe në potencialin e eksperteve dhe të aftësive të tyre.

Ekspertët u munduan të optimizojnë midis kërkesës dhe realitetit për matje te mundshme si dhe ndjekjen e vazhdueshme për monitorime, duke mos e rënduar administratën.

6.2. Sistemi i Monitorimit

Qëllimet dhe objektivat e VSM si dhe masat zbutëse lidhur me mjedisin janë paraqitur edhe në kapitujt e mëparshëm.

Më qëllim që VSM të ketë një përdorim praktik për administratën e bashkisë dhe përshtresat e interesuara, do të ishte e nevojshme vendosja e një numri indikatorësh dhe një sistemi monitorimi që do ta bënin atë sa më të thjeshtë dhe praktik, duke përdorur si burimet ekzistuese ashtu dhe aktivitetet shtesë.

Sistemi i monitorimit do tu mundësojë grupeve të interesit:

- e) Monitorimin e progresit drejt objektivave të VSM
- f) Monitorimin e efekteve mjedisore që vijnë nga zbatimi i PPV
- g) Identifikim e efekteve negative të paparashikuara mbi mjedisin apo të paralajmërohen në stade të hershme
- h) Mundësim për veprime korriguese të përshtatshme

Një proces rishikimi dhe monitorimi është përgatitur për tu përfshirë në një raport vjetor, që do të hartohet nga sektori i mjedisit në administratën e bashkisë (me ndihmën e eksperteve kur është e nevojshme) dhe që do t'i paraqitet Këshillit Bashkiak.

Është propozuar që informacioni i mjedisit të përditësohet çdo 6 muaj me qëllim për të siguruar një paralajmërim të në kohë të përshtatshme në rastet e një dëmtimi serioz mjedisor, pavarësisht që rapporti i monitorimit të VSM është vjetor.

Sistemi i monitorimit do tu mundësojë grupeve të interesit të bashkisë të vlerësojnë nga pikëpamja mjedisore, strategji dhe programe të tjera që mund të zbatohen në të ardhmen, duke ndjekur iniciativat e Këshillit Bashkiak dhe mundësi apo programe të BE.

Procesi i monitorimit të VSM duhet të ecë që sot e tutje paralelisht me zbatimin e PPV duke u bërë pjesë integrale e tij.

Të gjithë qëllimet dhe të dhënat janë të bazuara në objektivat e PPV dhe standaret kombëtare. Në rrugën e zbatimit mundet që Shqipëria të përshtatë edhe më tej standaret e saj me ato të BE-se apo nga marrëveshje ndërkombëtare të reja (p.sh për cilësinë e ajrit, objektivat për klimën dhe efektin serrë etj), duke bërë kështu të mundur që sistemi i monitorimit të përmirësohet me këto objektiva të reja (si dhe arritje të tjera të rëndësishme).

Poshtë janë siguruar disa të dhëna bazë ekzistuese lidhur me gjendjen aktuale si dhe disa vlera normale për parametra të ndryshëm.

6.2.1. Normat për parametrat e ujit të pijshëm

Bashkia në bashkëpunim me institucione të tjera duhet të monitorojë dhe të ulë disa vlera të parametrave të ujit të pijshëm në përputhje me ato kombëtare dhe ato ndërkombëtare si Direktiva /98/83/EC apo standaret e OSH. Disa parametra kimikë, mikrobiologjikë, pesticide dhe komponime organike janë plotësisht jashtë monitorimit dhe nuk kanë asnjë vlerë për to. Është shumë e rëndësishme për shëndetin publik që këto parametra të jenë nën monitorim për tu mbajtur në nivelet e lejuara. Të gjitha zonat përrreth burimeve ujore duhet të konsiderohen dhe të shpallen Zona Sanitare të Mbrojtura bazuar kjo edhe në ligj (Ligj Nr. 8093, 21.3.1996).

Tabela - M.1: Treguesit fiziko-kimike të ujit të pijshëm të Bashkisë Delvinë dhe Objektivat

Nr	Treguesit kimik	Vlerat e monitoruar a të ujit të pijshëm në Bashkinë Finiq	Standarde Kombëtare ml/uje	Max	Objektiva nga 2018 (Direktiva e Këshillit 98/83/EC & të tjera)
1	Shija dhe era (numër hollimi)			2deg12°C, 3deg25°C	E pranueshme nga konsumatoret dhe nuk ka ndryshim jo te rregullt
2	Ngiyra dhe pamja e jashtme (mg/l shkalla Pt/Co)		1	20	E pranueshme nga konsumatoret dhe nuk ka ndryshim jo te rregullt
3	pH		6,5-8,5	9,5	≥ 6.5 dhe ≤ 9.5
4	Konduktiviteti elektrik ($\mu\text{S}/\text{cm}$)		400		2500
5	Kalcium (mg/l)		75	200	200
6	Lendet pezull (mg/l)				0
7	Turbullira (FTU)		0.4	4	Nuk ka udhëzime
8	Alkaliniteti (mg ekv/l)			n.v	Acc.pH
9	Karbonate (mg/l)				250
10	Bikarbonate (HCO_3^-) (mg/l)		H_2O not CaCO_3	n.v	Ac.pH
11	Amonjak (mg/l)		0	0,05	0.50
12	Nitrite (mg/l)		0	0,05	0.5
13	Nitrate (mg/l)		25	50	50
14	Fortësia Totale (⁰german)			20	36-71
15	Fosfate (mg/l)		0,4	2,5	2.5
16	Lëndë Organike (mg/l)		1	3	3
17	Klorure (mg/l)		25	200	250
18	Sulfate (mg/l)		25	250	250
19	TDS (mg/l)		500		≤1500
20	Magnez(mg/l)		20	50	0.05

Tabela - M.2: Treguesit mikrobiologjike të ujut të pijshëm të Bashkisë Delvinë (burimi ISHP) dhe objektiva

N°	Treguesit mikrobiologjike	Pus i përbashkët para Klorinimit	Vlerat në Bashki	Standarde kombëtar e ml/ujë	Objektiva nga 2016 Direktiva e Këshillit 98/83/KE ml/ujë
1	E. Coli		n.v	0/100	0/250
2	Strept		n.v	0/100	0/250
3	Pseudomonas aeruginosa		n.v	n.v	0/250
4	Numri i kolonive 22°C		n.v	n.v	100/ml
5	Numri i kolonive 37°C		n.v	n.v	20/ml

6.2.2. Cilësia e ajrit dhe Standardet

Në analizën e gjendjes aktuale në bashkinë e Delvinës vlerësimi i cilësisë së ajrit me gjithese nuk është monitoruar nga institucionet përkatëse, ai nuk rezulton shqetësues, por duke marrë parasysh zhvillimin e zonës Bashkia duhet të sigurojë dhe të synojë që parametrat e cilësisë së ajrit të mbeten brenda kufijve të përcaktuara si normale nga Direktiva 2008/50/EC për cilësinë e ajrit si dhe bazuar në Strategjinë Kombëtare të Cilësisë së Ajrit të Mjedisit dhe Ligjin nr. 162, date 04.12.2014 "Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit të mjedisit". Bashkia duhet të monitorojë nivelin e ndotësve në mënyrë periodike sidomos gjatë sezonit veror, dy herë gjatë muajve korrik dhe gusht dhe të paktën njëherë jashtë këtij sezoni. Në varësi të monitorimeve Bashkia duhet edhe të marrë masat e nevojshme për uljen apo ruajtjen e vlerave brenda standardeve kombëtare dhe ndërkombejtare. Strategjia e mjedisit 2015-20 përcakton objektivat e qeverisë shqiptare për një numër ndotësish si: (i) ulja me 40% e nivelit të ndotjes në zonat urbane; (ii) arritja e niveleve të ndotësve të ajrit, bazuar në shëndetin human, në vlerat përkatëse: për NOx - 40 µ/ m³, për PM10 - 40 µ/ m³, për PM2,5- 25 µg/m³ dhe 20 µg/m³ dhe SO₂-125 µ/ m³ per 24 orë ose 20 µ/ m³ në vit.

Tabela - M.3: Vlerat e kufi të ndotësve (burimi ISHP)

Periudha e Monitorimit			Objektiva nga 2016	
Ndotësit (µg/m³)	Metoda	Vlera e periudhës mesatare	Standarde AL (µg/m³)	Standarde e BE (µg/m³)
Pluhuri total	gravm		140	80
PM 10	ads		40	40
O₃	ads		120	110
NO₂	ads		50	40

Tabela - M.4: Niveli i kufi i ndotësve të ajrit për tu monitoruar në Bashkinë Delvinë			
Ndotësit	Përqendrimi	Periudha Mesatare	Te monitorohet dhe zvogëlohet nga viti
Grimcat e Imëta (PM2.5)	25 µg/m ³	1 vit	Vlera Limit ka hyrë në fuqi 1.1.2015
Dyoksidi i Squfurit (SO ₂)	350 µg/m ³	1 ore	Vlera Limit ka hyrë në fuqi 1.1.2014
	125 µg/m ³	24 ore	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2014
Dyoksid Azoti (NO ₂)	200 µg/m ³	1 ore	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2014
	40 µg/m ³	1 vit	Vlera Limit hyn ne fuqi 1.1.2014
PM10	50 µg/m ³	24 ore	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2013
	40 µg/m ³	1 vit	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2014
PLUMB (Pb)	0.5 µg/m ³	1 vit	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2013
Monoksid Karbon (CO)	10 mg/m ³	Maksimalja ditore 8 ore mesatarja	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2013
Benzen	5 µg/m ³	1 vit	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2010
Ozon	120 µg/m ³	Maksimalja ditore 8 ore mesatarja	Vlera Limit është në fuqi 1.1.2010
Arsenik (As)	6 ng/m ³	1 vit	Vlera Limit hyn ne fuqi 31.12.2016
Cadmium (Cd)	5 ng/m ³	1 vit	Vlera Limit hyn ne fuqi 31.12.2016
Nikel (Ni)	20 ng/m ³	1 vit	Vlera Limit hyn ne fuqi 31.12.2016
Hidrokarbure Aromatike Polikliklike	1 ng/m ³ (i shprehur si përqendrim i benzenit (a)pirene)	1 vit	Vlera Limit hyn ne fuqi 31.12.2016
PM2.5 Përqendrim i ekspozuar i detyruar	20 µg/m ³ TME (Treguesi Mesatar i Eksposimit)	Bazuar ne Mesataren e 3 viteve	Vlera Limit hyn ne fuqi 31.12.2018

Bashkia duhet gjithashtu të përgatisë një plan apo program për të siguruar përputhshmërinë e vlerave me standarde përparrë datës së synuar limit të përcaktuar në tabelat e mësipërme. Gjithashtu Bashkia duhet të marrë masat për të siguruar transparencën lidhur me informacioni mbi cilësinë e ajrit për grupet e interesit dhe publikun.

6.2.3. Ndotja akustike

Të dhënat mbi ndotjen akustike në Bashkinë Delvinë mungojnë tërësisht. Një bazë të dhënash lidhur me nivelin e zhurmave në zonë sigurisht që do të ndihmonte shumë në

përcaktimin e saktë të masave që duhesin marrë në zonat më të ndjeshme për të siguruar një zonë turistike të shëndetshme dhe relaksuese. Një sondazh i realizuar gjatë periudhës të vlerësimit të territorit rezultoi se zona nuk paraqet probleme nga pikëpamja e ndotjes akustike.

Në përgjithësi vlera e synuar për zhurmat nuk duhet të kalojë vlerën maksimale prej L_{max} -
 56 dB gjatë ditës dhe 45 dB gjatë natës në të gjitha zonat e Bashkisë. Për të realizuar këtë duhen marrë masa të përshtatshme që të janë në përputhje me parimet dhe objektivat kombëtare dhe ato ndërkombëtare e sidomos me Direktivën e Zhurmave në Mjedis 2002/49/EC.

6.2.4. Synimet për Mbetjet

Referuar sasisë së mbetjeve të gjeneruara përfryme, për zonat rurale, sasia e mbetjeve të prodhua është 0.4 kg/person/ditë, ndërsa për zonat urbane me popullsi deri në 25 000 banorë, kjo sasi prodhimi mbetjesh është 0.7kg/person/ditë. Aktualisht bashkia Delvinë mbetjet urbane i depoziton në Landfillin e Bajkajt me kapacitet $365\,000\text{ m}^3$ dhe i cili është llogaritur për depozitimin e $25\,000\text{ m}^3$ mbetje në vit. Ndërtimi i venddepozitimit të mbetjeve urbane në fshatin Bajkaj, njësia administrative Vergo, i ka dhënë zgjidhje problemit të menaxhimit të mbetjeve urbane për bashkitë Delvinë, Finiq, Sarandë dhe Konispol të qarkut Vlorë.

Me zhvillimin e agro-turizmit në zonë premisat janë përritje të sasisë së mbetjeve dhe autoritet vendore duhet të synojnë një ulje të gjeneremit të tyre. Kjo mund të arrihet duke u bazuar në një numër të madh ligjesh dhe VKM (Ligji nr. 10463, datë 22.9.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" dhe disa shtesa 2016; Vendim nr. 705, datë 10.10.2012 "Për menaxhimin e mbetjeve të automjeteve në fund të jetës"; Vendim nr. 177, datë 6.3.2012 "Për ambalazhet dhe mbetjet e tyre"; Vendim nr. 178, datë 6.3.2012 "Për incinerimin e mbetjeve"; Vendim nr. 452, datë 11.7.2012 "Për landfillet e mbetjeve"; Vendim nr. 765, datë 7.11.2012 "Për miratimin e rregullave për grumbullimin e diferencuar dhe trajtimin e vajrave të përdorura"; Vendim nr. 866, datë 4.12.2012 "Për bateritë, akumulatorët dhe mbetjet e tyre"; Vendim nr. 957, datë 19.12.2012 "Për mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike"; Vendim nr. 117, datë 13.02.2013 "Për kriteret në bazë të cilave përcaktohet kur disa tipe të metalit skrap pushojnë së qeni mbetje; Vendim nr. 52 datë 5.2.2014 "Për disa ndryshime ne vendimin nr.117, datë 13.2.2013 të Këshillit të Ministrave "Për kriteret që përcaktojne kur disa tipe të metalit skrap pushojnë së qeni mbetje"; Vendim nr. 798, datë 29.09.2010 "Për administrimin e mbetjeve spitalore"; Vendim nr. 229, datë 23.04.2014 "Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve jo të rrezikshme dhe informacionit që duhet të përfshihet në dokumentin e transferimit"; Vendim nr.371, datë 11.06.2014 "Për miratimin e rregullave për dorëzimin e mbetjeve të rrezikshme dhe të dokumentit të dorëzimit të tyre"; Vendim nr.418, datë 25.06.2014 "Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim"; Vendim nr.608, datë 17.09.2014 "Për përcaktimin e masave të nevojshme për nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio si dhe kriteret dhe afatet për pakësimin e tyre"; Vendim nr. 641, datë

01.10.2014 "Per miratimin e rregullave per eksportin e mbetjeve dhe kalimin tranzit te mbetjeve jo te rrezikshme e të mbetjeve inerte" dhe ligjin për importin e mbetjeve 2016) parimet e strategjise kombëtare dhe ligjit mbi menaxhimin e mbetjeve si dhe duke zbatuar tre parimet të BE lidhur me reduktimin e sasisë së mbetjeve: 1. *Parandalimi të krijimit të mbetjeve; 2. Duke ndihmuar në riciklim dhe ripërdorim; 3. Duke përmirësuar grumbullimin final të mbetjeve dhe duke monitoruar.* Kjo qasje e re do të çojë në një përmirësim të gjendjes së mbetjeve në të ardhmen.

- Parandalimi i krijimit të mbetjeve:** Ky është një faktor kyç në strategjinë e menaxhimit të mbetjeve. Bashkia duhet të synojë pakësimin e krijimit të sasisë së mbetjeve që në origjinë si dhe reduktimin e rrezikut që vjen prej tyre nga pakësimi i substancave të dëmshme, për pasojë edhe hedhja e grumbullimi i tyre do të jetë automatikisht më i thjeshtë.
- Ndihmë për industrinë e riciklimit:** Organizimi nga ana Bashkisë i grumbullimit të diferencuar të mbetjeve, do të rrisë interesin e industrisë së riciklimit për grumbullimin dhe largimin e tyre nga zona.
- Përmirësimi hedhjes së mbetjeve dhe monitorimi:** Atje ku është e mundur, për mbetjet të cilat nuk mund të riciklohen dhe të ripërdoren ato duhet të dërgohen në incinerator dhe në mundësi të fundit në landfill. Të dyja këto mundësi kërkojnë një monitorim të kujdesshëm pasi mund të sjellin dëmtime serioze për mjedisin.
- Shmangje të hedhjes së mbetjeve det, në shtretërit e përrrenjve dhe lumenjve, buzë rrues apo në çdo vend tjeter jo të destinuar për hedhje mbetjesh.** Një synim i menjëherëshëm duhet të jetë monitorimi i aktivitetit të ndërtimit, industrive prodhuese dhe turizmit.

Në tabelën e mëposhtme jepen disa objektiva dhe synime kohore lidhur me qasjen e përmendor me sipër.

Tabela - M.5: Objektivat për reduktimi e mbetjeve

Parimi	Objektiva	Nga viti
Asgjesimi i mbetjeve që shkojne ne landfill	Reduktimi ne masen 45%;	2020
Riciklimi dhe ripërdorimi	Mbledhja e diferencuar e mbetjeve nga 35%	2020
Përmirësimi i asgjësimit përfundimtar dhe monitorimi	Të gjitha mbetjet e mbledhura me 100%	2017
Shmangia e asgjësimit ne shtretëri te lumenjve dhe rrugëve anësore	Të gjitha mbetjet 100%	2017
Asgjësimi në landfille në menyre të kontrolluar	Në masën 35%	2017
Monitorimi i mbetjeve te industrisë se peshkut	Shmangia e rritjes se peshkut ne gjire te mbyllura nga 100%	N/A
Portet e reja dhe ekzistuese (marina)	Shmangia e derdhjes se naftës dhe mbeturinave te tjera ne det	N/A

6.2.5. Ujrat e ndotura

Në bazë të Strategjisë Kombëtare Brenda vitit 2020 të arrihet plotësisht mbrojtja e ekosistemeve lumore: a)Të realizohet mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ujerave nepermjet zbatimit te Planeve te Menaxhimit te Burimeve Ujore brenda vitit 2020; b)Monitorimi i vazhdueshem i cilesise se ujerave siperfaqesore dhe nentokesore nga institucionet përgjegjëse në bashkepunim me MM.

Në tabelat e mëposhtme ekspertët kanë vendosur disa objektiva dhe synime të reja kohore, në mungesë të një synimi të ri në nivel kombëtar, për ujërat e ndotura dhe çështjet e lidhura me to. Gjithashtu, duke mbajtur parasysh që niveli i kanalizimeve është mjaft i ulët në këtë bashki (nuk ka asnjë rrjet të mirëfilltë ujërash të ndotura ose gjenden vetëm gropë septike aspak të ndërtuara sipas standardeve), rritet nevoja e monitorimit si dhe ndërtimit të infrastrukturës përkatëse duke siguruar mbrojtjen e shëndetit të popullatës.

Tabela - M.6: Reduktimi i objektivave të ndotjes se ujit

Parimi	Objektiva	Nga viti
Menaxhimi i ujerave siperfaqesore dhe nentokesore me qellim reduktimin krahasuar me vitin 2011 të ndotjes se tyre	Reduktimi i ndotjes 95 %	2020
Riciklimi dhe ripërdorimi i ujit për qëllime te ujitjes	Riciklimi %	2020
Përmirësimi i kritereve për licenca të reja dhe për ripërtëritje (industriale dhe bujqësore) dhe monitorimi	Kriter i ri dhe monitorimi 100%	2018
Shmangia e shkarkimit të ujit të ndotur nga agroturizmi në përrënj dhe lumenj (pa trajtim paraprak)	Te gjitha shkarkimet nga 100%	2017
Ndërtimi i rrjetit te ujërave të zeza apo i sistemeve individuale (ujërat urbane dhe mbeturinat)	Mbulimi me rrjet i te dyjave 80%	2020
Përmirësimi dhe ndërtimi i gropave septike sipas standardeve të BE-së (të gjitha fshatrat)	Pjesa tjetër e zonës 100%	2020

6.2.6. Monitorimi i pyjeve, hapësirave të gjelbërtë dhe të mbrojtura

Është e domosdoshme nevoja e një monitorimi të reptë dhe aplikimit të plotë të ligjit për Pyjet Nr 9385/2005 ndryshuar me Nr. 48/2016. Monitorimi i pyjeve është i domosdoshme për t'i mbrojtur ato nga djegjet aksidentale si pasojë e praktikave të gabuara në zonë për djegien e kullotave apo për shkak të prerjes së drurëve për qëllim ngrohjeje. Zonat e mbrojtura janë te rrezikuara si pasojë e presioneve të zhvillimit në zonë. Dëmi që vjen nga djegjet dhe prerjet e druve nuk lidhet vetëm me pyjet por edhe me speciet e rralla dhe endemike që i përdorin ato si habitate.

Tabela - M.7: Monitorimi i pyjeve dhe zonave te mbrojtura dhe te gjelbra

Parime	Objektiva	Nga viti
Parandalimi i dëmtimit të kullotave dhe pyjeve	Reduktimi i dëmtimit 100%	2018

Hartimi i Planeve të Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura	Për zonat e reja të shpallura dhe përditesimi/rishikimi i planeve ekzistuese në masën 100%	2019
---	--	------

6.2.7. Monitorimi i tokës bujqësore

Toka bujqësore në bashkinë Delvinë është një aset i rëndësishëm duke patur parasysh këtu profilin bujqësor të saj. Monitorimi i saj është mjaft i rëndësishëm sidomos në kushtet kur presioni i zhvillimit po e redukton atë në mënyrë konstante. Grupi i ekspertëve ka vendosur dy objektiva lidhur me gjendjen aktuale të tokës bujqësorme qëllim përmirësimin e gjendjes së saj pas aprovimit të Planit.

Tabela - M8: Monitorimi i tokës bujqësore

Parime	Objektiva	Viti
Rritja e sipërfaqes së tokës bujqësore nën ujë	Me 20%	2019
Rritja e sipërfaqessë tokës me bonitetit të lartë	Me 15%	2020

7. Këshillimi me publikun

7.1. Dëgjesa publike për prezantimin e Strategjisë Territoriale

Bashkia Delvinë më datë 31.01.2019 në orën 10:30, ne ambientet e Bashkisë së qytetit realizoi dëgjesën e dytë publike, ku u prezantuan dokumentet e Fazës 2 “Strategjia Territoriale”, për të cilin ju informojmë si më poshtë:

Pjesëmarrës:

Stafi i Bashkisë Finiq prezentë në dëgjesë:

- Ilir Mehmeti – N/Kryetar Bashkie;
- Ylli Ajdini– Drejtësi i Përgjithshëm i Planifikimit dhe Kontrollit të Zhvillimit të Territorit

Përfaqësues nga studio “DEA Studio”:

- Ervin Taçi – Drejtues Projekti;
- Alket Meslani – Përfaqësues Ligjor;
- Suzana Gjokutaj- Kordinatore projektit

Pjesëmarrës të tjerë në dëgjesë ishin Anastasia Mehmeti, Sadete halili, Olsi Rexho,Dorina Myftari,Mikela Qëndro, Zertila Kérmezo,Hanefi Braho,Astrit Ademi, Avni Hudu,Afron Proda, Halil Caci,Roland Xhelili,Kastriot Musllimi si dhe administratorë të njësive administrative, fermerë, përfaqësues biznesesh, ekspertë të fushave të ndryshme, etj.

➤ Rreth takimit

Takimi u hap nga z.llir Mehmeti, i cili bëri një përshkrim të panoramës së përgjithshme të bashkisë Delvinë dhe nevojës emergjente që ka kjo bashki për hartimin e Planit të Përgjithshëm Vendor.

Në vijim, znj.Suzana Gjokutaj prezantoi materialin e prodhuar nga konsulenti në lidhje me Strategjinë Territoriale të bashkise Delvinë.

1. Direktivat e huazuara nga Planet e mëparshme të hartuara për këtë Bashki:

- Plani i Përgjithshëm Kombëtar i territorit
- Plani Strategjik për Qarkun e Gjirokastrës
- Plani Operacional i zhvillimit Vendor i Bashkisë Libohovë
- Përfundime të analizës së Metabolizmit
- Sistemet territoriale

2. Identifikimi i Potencialeve dhe Problematikave

- Potenciale për zhvillim
- Monumentet kulturore dhe natyrore
- Bujqësia dhe blegtoria
- Burimet ujore
- Burimet energjitike
- Problematikat e territorit te Bashkise Libohovë
- Infrastruktura rrugore
- Infrastruktura energjitike
- Ujësjellës –kanalizime
- Menaxhimi i mbetjeve urbane
- Shërbimet sociale

3. Strategjia Territoriale

- Vizioni
- Drejtimet kryesore ku mbështetet strategjia territoriale:
- Ruajtja e tokës bujqësore dhe pasurive natyrore
- Konsolidimi i rrjetit urban duke shmangur përhapjen në territor
- Menaxhimi i flukseve metabolike në mënyrë të qëndrueshme
- Përmirësimi i rrjeteve infrastrukturore në territor
- Profilizimi i zhvillimit ekonomik dhe rritja e mirëqënieve sociale
- Zhvillimi i turixmit rural dhe agrobiznesit
- Perforcimi i bashkëpunimeve rajonale

4. Objektivat strategjik

- Përmirësimi i infrastrukturës së transportit, shtimin e burimeve per prodhimin e energjisëdhe investimet në rrjetin e ujësjellës –kanalizimit
- Përmirësim i kushteve të jetesës nëpërmjet ofrimit të shërbimeve publike
- Zhvillim i sektorit blegtoral e bujqësor duke rritur sektorin tregtar dhe të shërbimeve si dhe shfrytëzimin e potencialit të agroturizmit

- Mbrojtja e potentialit turistik dhe dhe sigurimi i zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit
- Rritja e kapaciteteve lokale

5. Programet

- Përmirësimi i rrjetit të infrastrukturës rrugore, përmirësimi i infrastrukturës së energjisë,permirësimi i rrjetit të ujësjellës -kanalizimeve,menaxhim i integruar i mbetjeve urbane
- Rikonstrukioni dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike
- Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë si dhe nxitja e agroturizmit
- Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit kulturor, përmirësimi i infrastrukturës turistike, zhvillimi i turizmit natyror si dhe propozime te intinerareve të ndryshme
- Mbështetja e fermerëve me qëllim rritjen e prodhimit të produktive bujqësore dhe blegtoriale

Me vijim të prezantimit u hap diskutimi me publikun, ku u shprehën mendime, sugjerime dhe komente në lidhje me prezantimin e Strategjisë Territoriale për Planin e Pergjithshem Vendor të Bashkisë Delvinë.

Në diskutim u ngritën pyetje dhe sugjerime si më poshtë:

- *Çlirim Proda* – Specialist pyjesh/ Pëgjegjës i Emergjencave Civile, ngriti shqetësimin në lidhje me pyjet, sesi është menduar zhvillimi i ketij sektori, ne vecanti i zonave të mbrojtura ku duhet të evidentohen pasuritë e florës dhe faunës që mbartin këto zona, në vecanti theksi u vu në ruajtjen e pyllit me gështenja duke e parë si një alternativë eficiente për zhvillimin ekonomik të zonës duke parë dhe mënyrën sesi mund te ruahen këto produkte.
Po kaq e rëndësishme për z.Proda është argjinatura e lumbit të Kalasës meqë ky lum po rrëmben tokën bujqësore.

Fokus i propozimeve tona duhet të jetë rruga hyrëse nga Saranda dhe jo nga Gjirokastra (sistemim asfaltim si dhe skenografia urbane.

Ervin Taci- vlerësoi shqetësimet dhe sygjerimet e z.Proda duke theksuar se do ti kemi parasysh në propozimet tona.

- *Pellumb Qerimi*- jurist / sqarim për mënyrën sesi do të miratohet dhe do të implementohet Plani i Pëergjithshëm Vendor.
Ervin Taci- thekosi dhe njëherë rëndësinë e hartimit të këtij plani si dhe te gjitha etapat që duhet të kaloj ky plan deri në implementim.
- *Alit Caci*- mendon se meqë rruga e Delvinë-Kardhiq është drejt fundit duhet që ky aks të shihet me prioritet përsa i përket parashikimit të ofrimit të shërbimeve të ndryshme.
Alket Meslani- theksoi se duhet parë me kujdes gjurma e rrugës dhe do të shihet nëse mund të propozohen shërbime per gjate aksit të saj.

- *Roland Xhelili*- punonjës bashkie, kërkoi të informohej me mënyrën sesi janë përzgjedhur projektet e prezantuar.
Suzana Gjokutaj, bëri me dije se janë paraqitur disa projekte nga specialistët e grupit të punës, dhe ndër to janë përzgjedhur projekte që mendohet që kanë mundesi mëtë lartë implementimi dhe efekt në ekonomi, por kjo nuk do të thotë qe qytetarët të mos jepin opinionin e tyre dhe kjo listë prioritare të ndryshoj.
- *Zaim Boboci* – Emergjencat Civile, gjatë diskutimit u vu theksi ne trashgiminë natyrore te zonës dhe mbrojtja e tyre, si dhe marrja në konsideratë e rrugës së Golishitit e cila zë fill në Sarande- Tatzat-Vlorë- Tepelenë duke ju dhënë këtyre zonave mundësi zhvillimi nëpërmjet turizmit natyror dhe ai i aventurës duke bërë të aksesueshme shume burime natyrore ku mund të theksojmë Kanionet e Nivicës.
- *Besnik Zera-Nenpunes* Bashkie,
z.Zera, kërkoi që Delvina të furnizohet me ujë nga burimi i Tatzatit meqë burimi i Vrizit është i ndotur.

Duhet parë me kujdes propzimet për vendgrumbullimet dhe tregjet e produkteve bujqësore dhe blegtorale si dhe distanca nga landfilli i Bajkaj.

LISTA E PJESMARRESVE NE DEGJESEN PUBLIKE FAZA1 “ANALIZA DHE VLERESIMI I TERRITORIT” BASHKIA DELVINE:

NR.	EMER / MBIEMER	INSTITUCION	POZICION I PUNES	KONTAKTETET
1	AFRON BRODA	NI. AJM, VERS	ADMINISTRATOR	0692304322
2	MALIL GACI	NI. BONHEUER	P.P. ALFONS	0676501195
3	Alfonso Sanchez	Keywest	Kontakt: Elvira	0692332164
4	Eduardo Pagan	L.P. Storchen	Kontakt: Elvira	0600305393
5	Castiel Muller	Baulekippeh	Kontakt: technik	0692293879
6	Giovanni Ulegi	Regal Park	Kontakt: Elvira	0696451741
7	ERTON HAMM	TRUSAN	KRÆFTER	0677939176
8	Johann Kuzni	Trifoximex	Sek. Leona	06927495384
9	Enkelajd Begic	CH. Tihor	Hildegard	066161655
10	Hans Weller	CH. A.C.	W. Klemm	06520168802
11	W.H. Guglielmi	CH. Exp. 100	Hildegard	06846586051
12	Edith Begic	CH. Exp. 100	Hildegard	0692310553
13	Haroldo Gómez	Exp. 100	Hildegard	068151805
14	Amelias Mohamedi	Techno Atlantic	Siegfried	0692308643
15	Sadefeh Hattab	Assana Delvin	Zjane Protakova	0696151361
16	Otsi' Aspho	Bubba Nella	Spir. Skarb Jafet	067406087
17	Domingo Agusti	Bubba Nella	Spir. Barr. Giselle	0686676508
18	Hikely Ochoa	Bubba Nella	Spir. Nol. Elvira	069470410
19	Justita Nicanor	Bubba Nella	Spir. Telly-Tanya	0696238286
20	Hernani Bracal	Impell, Ide	Hildegard	0694213603
21	Adrián Alvaro	B. Delli, m.	Hildegard	0692442025
22	OSINT 18.02	NIBON 12.060	BRASHNET	0692670570
23	BLUES RIBA Kurek	BAKRAJ	PROTEC FRED	0631670127
24	ORGEST Avgust	Blattnatur	02.000. veera	0692507392887
25	Domingo Pacheco	CH. Deltan	P.O.B. & A. Gisela	06712326804
26	Silvana Begic	2A Deltan	PROTEC FRED	06524612515
27	Edinson Begic	CH. Deltan	PROTEC FRED	0682574674
28	Yuri Begic	2 Phönixskan	Spesialist Maja	0623338660

7.2. Dëgjesa publike për prezantimin e VSM paraprake

Bashkia Delvinë më datë 12.04.2019 në orën 14:00, në një ambjent për prezantime në qendër të qytetit realizoi dëgjesën e tretë publike, ku u prezantuan dokumentet e fazës së tretë të PPVsë, përkatësisht Hartimi i Përdorimit të Tokës dhe propozimet në infrastrukturë si dhe prezantimi i raportit paraprak të Vlerësimit Strategjik Mjedisor, për të cilin ju informojmë si më poshtë:

○ **Pjesëmarrës:**

➢ *Stafi i Bashkisë prezentë në dëgjesë:*

- Kastriot Musllimi – Zyra e Planifikimit dhe Zhvillimit të Territorit;
- Agron Ndila - Nënkyrytar i Bashkisë;
- Valentina Fejzo – AdZM Vlorë;
- Ylli Ajdini - Drejtor i Përgjithshëm i Planifikimit dhe Kontrollit të Zhvillimit të Territorit;
- Përfaqësues të tjerë të Bashkisë;

➢ *Përfaqësues nga studio "DEA Studio":*

- Ervin Taçi – Drejtues Projekti;
- Suzana Gjokutaj – Kordinatore projekt;
- Erjon Çobani – Prezantues për VSM.

Pjesëmarrës të tjerë në dëgjesë ishin administratorë të njësive administrative, fermerë, përfaqësues biznesesh, përfaqësues të OJF-ve të ndryshme, ekspertë të fushave të ndryshme, qytetarë të thjeshtë etj.

○ **Rreth takimit:**

Takimi u hap nga znj.Suzana Gjokutaj, e cila bëri një përshkrim të fazave që Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë ka kaluar për tu hartuar si dhe çfarë përmban në përgjithësi faza e III.

Në vijim, znj.Suzana Gjokutaj prezantoi materialin e përgatitur në lidhje me raportet dhe hartat e përdorimit të tokës si dhe propozimet sidomos në infrastrukturë, si më poshtë:

- I. Përbledhje e problematikave të evidentuara në këtë bashki, si pengesë kryesore për zhvillimin ekonomik të saj;
- II. Përbledhje e Potencialeve të mundshme për zhvillimin ekonomiko – social të territorit të kësaj bashkie.
- III. Plani i zhvillimit
 - Vizioni
 - **Evidentimi i poleve të zhvillimit:**
 - Polet ekonomike (qëndra të zhvillimit industrial, pika grumbullimi të produkteve bujqësore, blektorale apo bimëve medicinale)
 - Pole të zhvillimit agro-turistik me drejtim bujqesine
 - Pole të zhvillimit të agro-turizmit me drejtim blegtore
 - Pole të zhvillimit te eko-turizmit
- IV. Strategjia territoriale
 1. Evidentimi i zonave me rëndësi kombëtare
 2. Ruajtja e tokës bujqësore
 3. Ruajtja e tipologjisë së zhvillimit për banesat, nëpërmjet mbushjes dhe konsolidimit urban
 4. Kthimi i tokës bujqësore në truall për ato toka ku janë ndertuar banesa .

Në vijim, z.Erjon Çobani prezantoi materialin e përgatitur në lidhje me VSM paraprake, objektivat e VSM, skenarët alternativë por edhe sfidat kryesore mjedisore, ku fokusi kryesor është përbledhur në pikat si më poshtë:

- I. Qëllimi i raportit të VSM
- II. Analiza e Kushteve të Sotme Mjedisore
 - Demografja e Bashkisë Delvinë ndër vite;
 - Punësimi dhe të ardhurat;
 - Përdorimi i tokës sipas 5 sistemeve;
 - Pasuritë natyrore dhe kulturore të Bashkisë Delvinë;
 - Sistemi Ujor i Bashkisë;
 - Sistemi Natyror i Bashkisë;
 - Formacionet litologjike në territorin e bashkisë, klasifikimi gjeologo-inxhinierik i dherave dhe shkëmbinjve si dhe harta gjeologjike e Bashkisë Delvinë;
 - Klima dhe cilësia e ajrit, analiza klimatike e rajonit të bashkisë;
 - Sistemi Bujqësor dhe lidhja e saj e ngushtë me ekonominë në zonë;
 - Sistemi Infrastrukturor ku u trajtua kryesisht menaxhimi i mbetjeve. Tipi i mbetjeve të identikuara në territorin e bashkisë si dhe nga ato gjenerohen. Vend-depozitimi i mbetjeve gjithashtu në një vend ekzistues (Bajkaj) u përmend dhe u trajtua jetëgjatësia e këtij venddepozitimi si dhe masat që duhet të ndërmerren.
 - Kategoritë e rrugëve ekzistuese në territorin e bashkisë.
 - Energjia dhe telekomunikacioni ku u përmend llogaritja e tubacioneve dhe pikave të kontrollit, si dhe lënia e hapësirave të nevojshme për shtrimin e linjave të rrjeteve të tillë.
- III. Objektivat ndërkombëtare për një zhvillim të qëndrueshëm
 - Reduktimi i rrezikut për shëndetin publik;
 - Promovimi i barazisë sociale dhe të mirëqenies;
 - Promovimi i mjedisit të qëndrueshëm;

- Përmirësimi i trajtimit të mbetjeve të ndotura ujore;
 - Mbrojtja, rritja dhe ruajtja e mjedisit detar dhe zonës bregdetare.
- IV. Objektivat e veçanta të VSM për territorin e Bashkisë Delvinë
- Përmirësimi i rrjetit rrugor të qendrave të banuara;
 - Përmirësimi i infrastrukturës energjitike dhe diversifikimi i prodhimit të energjisë së rinovueshme;
 - Përmirësimi i infrastrukturës së shërbimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimeve të ujërave të zeza;
 - Restaurimi dhe ndërtimi i godinave të cilat ofrojnë shërbime publike për rritjen e cilësisë së jetës së banorëve;
 - Rehabilitimi i hapësirave publike përmes krijimit të shesheve publike, shëtitoreve dhe infrastrukturave mbështetëse;
 - Zhvillimi i sektorit të bujqësisë dhe blegtorisë;
 - Nxjita e agroturizmit në zonë dhe përmirësimi i standardit të jetesës së banorëve;
 - Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit natyror;
 - Propozimi i itinerareve të ndryshme të cilat nxjerrin në pah vlerat turistike që disponon bashkia;
 - Mbështetja e fermerëve për rritjen e prodhimit bujqësor dhe blegtoral në zonë;
 - Rritja e kapaciteteve të administratës publike me qëllim përmirësimin e standardeve të jetesës së banorëve;
 - Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm nëpërmjet promovimit të vlerave historike, kulturore e natyrore të territorit;
- V. Skenarët alternativë që raporti i VSM propozon:
- Skenari ekzistues (zero): ku në Bashkinë Delvinë do të vazhdojë trendi aktual i zhvillimit të sektorit bujqësor të fragmentuar dhe me të ardhura të pakta për shkak edhe të mungesës së infrastrukturës së domosdoshme;
 - Skenari i zhvillimit bujqësor: ky skenar promovon zhvillimin e intensifikuar të sektorit konkures të bujqësisë dhe blegtorisë në Delvinë përmes investimeve publike. Ky skenar sugjeron përmirësimin e infrastrukturës së grumbullimit të prodhimeve, të ujites etj duke rritur kështu prodhimin dhe eksportet;
 - Skenari i tretë (skenari i propozuar) është ai që promovon dhe shkon drejt prodhimeve bujqësore dhe blegtorale lokale cilësore organike per te furnizuar qendrën e rëndësishme turistike të Gjirokastrës, si dhe duke rritur interesin për agro-turizëm zonën e Delvinës si një destinacion i veçantë.
- VI. Metoda e Realizimit të Vlerësimit
- Vizioni i bashkisë Delvinë mbështetet në direktivat e Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit, të hartuar nga Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit dhe Ministria e Zhvillimit Urban për 15 vitet e ardhshme. Delvina duhet të shfrytëzojë burimet e saj kryesish duke u fokusuar tek mbështetja e aktiviteteve të bujqësisë, blegtorisë dhe agroturizmit. Turizmi kulturor dhe i trashëgimisë, më pak edhe turizmi natyror, janë pjesë e mundshme e produktit turistik të këtij destinacioni,
 - Qëllimi është të nxiten aktivitetet e duhura për rritjen dhe përmirësimin e mirëqenies së banorëve, duke përmirësuar efektivitetin e përdorimit të burimeve përmes një diversiteti sipërmarrjesh sidomos në fushën e blegtorisë, energjisë dhe turizmit, ku të nxiten aktivitetet alternative.
- VII. Drejtimet kryesore të zhvillimit
- Ruajtja e tokës bujqësore dhe pasurive natyrore
 - Konsolidimi i sistemit urban duke shmangur shpërrhapjen në territor
 - Menaxhimi i flukseve metabolike në mënyrë të qendrueshme

- Planifikimi me pjesëmarrje, rritja e vendimarrjes vendore
- Përmirësimi i rrjeteve infrastrukurore në territory
- Profilizimi i zhvillimit ekonomik dhe rritja e mirëqënieve sociale
- Zhvillimi i turizmit rural dhe agrobiznesit
- Përforcimi i bashkëpunimeve rajonale

VIII. Objektivat Strategjikë

OS1: Përmirësimi i infrastrukturës së transportit, shtimin e burimeve për prodhimin e energjisë dhe investimet në rrjetin e ujësjellës-kanalizimeve.

OS2: Përmirësimi i cilësisë dhe kushteve të jetesës nëpërmjet përmirësimit të ofrimit të shërbimeve publike.

OS3: Zhvillimi i sektorit blegtoral e bujqësor duke rritur sektorin tregtar dhe të shërbimeve, si dhe shfrytëzimin e potencialit të agroturizmit.

OS4: Mbrojtja e potencialeve turistike të bashkisë dhe sigurimi i zhvillimit të turizmit në mënyrë të qëndrueshme.

OS5: Rritja e kapacitetave lokale duke mbështetur me politika dhe programe jo vetëm administratën publike, por edhe fermerët dhe banorët sipërmarrës në fushën e turizmit.

IX. Sfidat kryesore mjedisore që hasen në territorin e Bashkisë Delvinë.

- Problemet socio-ekonomike si rezultat lëvizjeve demografike;
- Mungesa e investimeve dhe infrastrukturës.(sistemi i kanalizimeve të ujrale të zesa dhe i ujit të pijshëm);
- Ndërtim informale dhe zhvillim informal;
- Zhvillimi sporadik që con në përdorim të paqëndrueshëm të tokës dhe urbanizimit;
- Cilësia e dobët e ndërtimive ekzistuese dhe të objekteve të turizmit;
- Dërmimi i trashëgimisë kulturore e cila mbetet e pambrojtur;
- Mangësi në shërbimet publike dhe infrastrukturë;
- Degradimi i peisazhit;
- Keqpërdorimi i resurseve natyrore dhe tokës;
- Sistem i papërshtatshëm i vendgroposjeve dhe largimit të mbeturinave;
- Mungesa e ndërgjegjësimit mjedisor të bizneseve, popullsisë dhe vizitorëve;

Në vijim të prezantimit u hap diskutimi me publikun, ku u shprehën mendime, sugjerime dhe komente në lidhje me prezantimin e dokumentave të Planit dhe VSM për Planin e Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Delvinë.

Në diskutim u ngritën pyetje dhe sugjerime si më poshtë:

- Roland Xhelili- Kryeplak i njësisë administrative Vergo.
Z. Xhelili shtroi interesin e tij përsa i përket lumit të Kalasës i cili shpesh del nga shtrati gjatë sezonit të shirave të vjeshtës duke sjellë probleme në ngrënien e tokës. Gjithashtu është bërë e ditur se është ndërtuar një central i vogël i cili ka bërë devijimin e rrjedhës së ujit gjë që ka sjellë pakësimin deri në shterimin e prurjes së ujit të këtij lumi. Kjo gjë ndikon shumë në florën dhe faunën e zonës përreth. Studioja konsulente falenderoi për shqetësimin e shtruar duke sqaruar

qytetarin se do mblidhte çdo informacion të mundur përsa i përket lumi të Kalasës të cilat do pasqyrohen në raportin e VSMsë dhe për të parë për një zgjidhje për rigjenerimin e lumi që dikur ka mundësonte që të zhvillohej edhe peshkimi në të.

Në falenderim të punës së bërë nga shoqëria konsulente Dea Studio për punën e kryer për Planin e Përgjithshëm Vendor për gjithë territorin e Bashkisë Delvinë, pjesëmarrësit shprehën kënaqësinë e tyre për punën e bërë dhe marrjen në konsideratë të vërejtjeve dhe propozimeve të qytetarëve të ndryshëm gjatë të gjithë dëgjesave publike të zhvilluara në këtë Bashki.

LISTA E PJESMARRESVE NE DEGJESEN PUBLIKE "PREZANTIMI I VSM PARAPRAKE"

KONSULTIM ME GRUPET E INTERESIT

LISTA E PJESEMARRËSVE

NR	EMER MBIEMER	INSTITUCIONI	POZICIONII PUNES	KONTAKTI	FIRMA
1	Kastriot Kuslliu	Ballardell	Zpracovatel, 24/16	0692223347	<i>[Signature]</i>
2	Faridin Mafer	Key - jih	Terapeutický	0693457550	<i>[Signature]</i>
3	Valentina Žg. 20	A01 ZM Vlčkov	Sp. vlastník	0695770702	<i>[Signature]</i>
4	Czirimi Imre	24/26 Velká Moravská	Specialist	0692247464	<i>[Signature]</i>
5	Trochta Alice	IC / jih	Vzestupce	0696452741	<i>[Signature]</i>
6	Urbášek Papež	" "	Vzestupce	0695705351	<i>[Signature]</i>
7	Radek Štefan	JKN Republik	0693233210	<i>[Signature]</i>	
8	Gallandtýpka Dagmar	2A/14 T	Společník	0693460133	<i>[Signature]</i>
9	Brzyník Vojtěch	3m. řad. N	Doprovod	0692490671	<i>[Signature]</i>
10	Petrov Tomáš	Praktikus	Návštěvce	0682016771	<i>[Signature]</i>
11	Chára Jan	B. Šelina	Schulung	0092795334	<i>[Signature]</i>
12	Játník Dušan	3. řadnice	St. článků	0692861152	<i>[Signature]</i>
13	Šimáček Tatjana	12. řadnice	St. článků	0694884516	<i>[Signature]</i>
14	Albi Bello	A02 PM-Vlčkov	Sp. Moravská	0684037555	<i>[Signature]</i>
15	Černoch Zdeňka	Bartek & L. Slezáček	0695277976	<i>[Signature]</i>	
16	Hilmančík Irena	Q. K. R.	Správce	0695888984	<i>[Signature]</i>
17	Ženíšek Adam	B. Šelina	Sp. článků	0692333680	<i>[Signature]</i>
18	Petrželka Raffa	M 2541	vedoucí	0692946712	<i>[Signature]</i>
19	Abrahámová	M 2546	ZJAR EKSP	0698315559	<i>[Signature]</i>
20	Hachýk Michal	M 2546	ZJAR F132E	0696450150	<i>[Signature]</i>
21	František Žumberk	M 2546	Zpracovatel	0697730775	<i>[Signature]</i>
22	Štěpánek Hana	M 2546	Zpracovatel	0692571623	<i>[Signature]</i>
23	Agács Zsuzsanna	M 2546	Zpracovatel	0694112572	<i>[Signature]</i>
24	Máriánská Ondřej	M 2546	Zpracovatel	069771809172	<i>[Signature]</i>
25	Desnář Hynek	M 2546	Zpracovatel	06938153132	<i>[Signature]</i>
26	Maria Molnárová	JKN Školka	Zájemst		<i>[Signature]</i>

FOTO TE DEGJESES PUBLIKE "PREZANTIMI I VSM PARAPRAKE"

8. Bibliografia

- Banka Botërore (2007), *Shqipëri, Rishikimi i Sektorit Urban*, Raport Nr.37277-AL. Departamenti i Zhvillimit te Qëndrueshëm ne Rajonet e Evropës dhe Azisë Qendrore, 19 Janar 2007.
- Banka Botërore (2006), *Status i reformës se Tokës dhe tregjet e pasurive te paluajtshme*, Banka Botërore, Zyra,Tirane.
- Banka Botërore (2004), *Shqipëri: Decentralizimi ne Tranzicion (Volumi II)* Raport Analistik.
- Bashkimi Evropian i Këshillit të Ministrave (2007), Karta e Leipzig në qyteteve të qëndrueshme evropiane.
- Direktiva 2001/42/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 27 qershori 2001 mbi vlerësimin e efekteve të planeve të caktuara dhe programeve për mjedisin.
- Këshilli i Ministrave, Vendim 88 i 1993, "Për Miratimin e Zonave qe kane përparësi zhvillimin e turizmit".
- Hamilton, I.F.E., Dimitrovska, A.K. & Pichler-Milanovic N., (eds.) (2005). *Transformimi i qyteteve ne Evropën Qendrore dhe Lindore, drejt globalizmit*, Tokio: Kombet e Bashkuara Botime Universitare.
- Këshilli i Ministrave, Vendim 722 i 1998, "Për Miratimin e Rregullores se Urbanistikes".
- Këshilli i Qytetit i Glasgou (2008), Raporti i VSM e Mjedisit i Glasgou Planit të Qytetit 2.
- King, Russell and Vullnetari, Julie. *Migracioni dhe Zhvillimi ne Shqipëri*. Sussex Qendra për Kërkim dhe Migracionin. Dhjetor 2003.
- Kolegji Imperial të Londrës (2005), Lidhja ndërmjet direktivave të VNM dhe VSM. Raporti përfundimtar për Komisionin Evropian.
- Komisioni Evropian, DG Mjedis (2003), Implementimi i Direktivës 2001/42 mbi vlerësimin e efekteve të planeve të caktuara dhe programeve për mjedisin.
- Komisioni Evropian, DG Regio (2009), Promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm urban në Evropë. Arritjet dhe mundësítë.
- Morris, Peter dhe Therivel, Riki (botuar) (2009), "Metodat e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis", Vellimi III.
- Ministria e Zhvillimit Urban dhe Turizmit "Draftstrategjia Kombëtare për Turizmin 2014-2020"
- Ministrisë së Zhvillimit Urban (MZHU) & Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit (AKPT). Metabolizmi i Shqipërisë (2016).
- Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit te Ujerave. "Programi kombëtar i monitorimit per vitin 2012"
- Nientied, Peter.Pyetje *Planifikimi Rajonal i Qytetit ne Shqiperi*. Instituti i Studimeve te Zhvillimit Urban dhe Strehimit. Rotterdam 1998

Nurja, Ines and Dhrimaj, Hairije. Treguesit sipas Qarqeve 2005-2006. Instat, Tirane 2007.

Nurja, Ines, Shqipëria ne Shifra 2007. Instat, Tirane, 2007.

Organizimi i Planit Rregullues të Athinës (2011), Raporti i VSM e Mjedisit i Planit të Ri Rregullues të Athinës 2021.

Qeveria e Irlandës (2004), Për Zbatimin e VSM Direktiva (2001/42/EC): Vlerësimi i efekteve të planeve të caktuara dhe programeve në mjedis; Udhëzime për Autoritetet e Rajonale dhe Autoritetet e Planifikimit.

Qeveria e Shqipërisë. Ligj Nr.9244, date 17.6.2004 "Per mbrojtjen e tokes bujqesore"

Qeveria e Shqipërisë. Ligji nr.9385, datë 4.5.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor", të ndryshuar"

Qeveria e Shqipërisë. Ligji nr. 133/2015 "Për trajtimin e pronës dhe përfundimin e procesit të kompensimit të pronave".

Qeveria e Shqipërisë. Ligj Nr. 162/2014 "Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis"

Qeveria e Shqipërisë. VKM Nr. 321, datë 28.5.2014, "Për sigurinë në det, plazhe, në ujërat e brendshme në thellësi të territorit dhe gjatë ushtrimit të sporteve ujore"

Qeveria e Shqipërisë. Ligji 8906 i 2002, "Për Zonat e Mbrojtura" ndryshuar me ligjin 9868.

Qeveria e Shqipërisë ligj për "Mbrojtjen e Mjedisit" nr. 10 431, datë 9.6.2011

Qeveria e Shqipërisë. Ligji 9048 i 2003, "Për Trashëgiminë Kulturore" ndryshuar Nr. 9882, datë 28.02.2008.

Qeveria e Shqipërisë. Ligji 9424 i 2005 "Për Ratifikimin e Protokollit te Vlerësimit Strategjik Mjedisor".

Qeveria e Shqipërisë. Ligj nr. 68/2014 për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9587, datë 20.7.2006, "për mbrojtjen e biodiversitetit", të ndryshuar

Qeveria e Shqipërisë. Ligji nr.107/2014 për "Planifikimin dhe zhvillimin e territorit"

Qeveria e Shqipërisë. Ministria e Mjedisit, Draft-Strategjia Kombëtare Mjedisore (2015-2020).

Qeveria e Shqipërisë. Ligj nr. 92/2016 "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.10 463, datë 22.9.2011, "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", të ndryshuar"

Qeveria e Shqipërisë. Udhëzim 3 i 2006 "Për Planet e Rehabilitimit të Sipërfaqeve të Dëmtuara nga Guroret".

Qeveria e Shqipërisë. Ligj nr. 111/2012 "Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore"

Qeveria e Shqipërisë. VKM Nr. 587 datë 07.07. 2010 " Për monitorimin dhe kontrollin e nivelit të zhurmave në qendrat urbane dhe turistike"

Rrjeti i Programeve te Zhvillimit te Gjelbërimit Rajonal (2006), Manual për VSM për politikën e kohezionit 2007-2013.

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore

Stanilov, K. (ed.) (2007) *Qyteti Post-Socialist. Forma dhe Hapësira Urbane, Transformimet ne Evropën Qendrore dhe Lindore pas Socializmit*, Dordrecht: Springer

UN-Habitat (2009). Njëzet vjet Tranzicion: Evolucioni i Planifikimit Urban ne Evropën Lindore dhe Qendrore dhe ne ish-Bashkimin; 1989-2009, Vendbanimet Njerëzore Global Dialogu Series, Nr.5, Nairobi: UN Habitat Publications.

Zbatimi i Direktivës 2001/42 mbi Vlerësimin e Efekteve të Planeve të Caktuara dhe Programeve për Mjedisin, Komisioni Evropian, DG i Mjedisit.

Projekti "Ndërtimi i kapaciteteve për zbatimin e kuadrit kombëtar të biosigurisë", mbështetur nga (UNEP-GEF) Maj 2011- Qershor 2015

Projekti "Rishikimi dhe Përditësimi i Strategjisë dhe Planit të Veprimit për biodiversitetin (2011-2020)

Projekti IPA 2013 për fillimin e procesit Natura 2000.

Konventa "Për ruajtjen e jetës së egër dhe të habitateve natyrore Evropiane" (konventa e Bernës) e ratifikuar nga Kuvendi i Shqipërisë me ligjin nr. 8294, datë 2.3.1998 "Për ratifikimin e Konventës për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe mjedisit natyror të Europës (konventa e Bernës)"

"Konventa e Ligatinave të Rëndësisë Ndërkombëtare Veçanërisht si Habitat i Shpendëve të Ujit" (Konventa e Ramsarit)

Strategjia 2020 e Evropës Jug-Lindore – Punësimi dhe prosperiteti në një këndvështrim Evropian (BE/ Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal).

Studio Konsulente

"DEA Studio" Sh.p.k

Autorët:

Mirlinda Rusi

Mirlinda

Rusi

Digitally signed by
Mirlinda Rusi
Date: 2021.02.26
11:06:20 +02'00'

Licencë Mjedisore kodi III.2.A me nr. LN-0132-02-2020

Ervin Minarolli

Certifikatë Mjedisore Nr.562

Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Delvinë, Vlerësimi i Strategjisë Mjedisore